

การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร

โดย

นางจุฑามาส โหย่งไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE EDUCATIONAL ADMINISTRATION FOR ELDERLY OF CITY MUNICIPALITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

Department of Educational Administration

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2020

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

60252934 : การบริหารการศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคุชฌีบัณฑิต

คำสำคัญ : การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ / เทศบาลนคร

นาง จุฑามาส ไชยงไทย: การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร อาจารย์
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วาทีพันตรี ดร. นพตล เจนอักษร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และแบบสอบถาม โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 ท่าน ใช้เทคนิคการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญโดยเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและการวางแผน ประกอบด้วย การศึกษานโยบายและมาตรการต่างๆ ของรัฐที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ นำมากำหนดเป็นนโยบายของเทศบาลนคร จัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับบริบท สภาพปัญหาของแต่ละท้องถิ่น โดยมีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานความต้องการของผู้สูงอายุ 2) ด้านการจัดการ ประกอบด้วย เทศบาลนครเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษา คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างอายุ สุขภาพร่างกาย และระดับความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุเป็นหลัก รูปแบบการจัดการศึกษาควรมีความหลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องให้มีความรู้ มีทักษะที่จำเป็น คิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ มีการทำงานเป็นทีม ปฏิบัติงานอย่างจริงจังตั้งใจที่มีจิตสาธารณะ มีความเข้าใจ ยอมรับ มีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ และมีการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุด้วยความรัก ความเมตตา และความเอื้อเฟื้อ 4) ด้านการอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย การกำหนดและมอบหมายภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ ขั้นตอนการดำเนินงาน มีการสื่อสารที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพ สามารถปฏิบัติได้และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน 5) ด้านการควบคุมกำกับติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย การติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องโดยเน้นที่ตัวผู้สูงอายุเป็นหลัก มีการทำประชาพิจารณ์ เพื่อทราบปัญหาความต้องการที่แท้จริงของชุมชนแล้วนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

60252934 : Major (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

Keyword : THE EDUCATIONAL ADMINISTRATION FOR ELDERLY / CITY MUNICIPALITY

MRS. JUTAMAS YONGTHAI : THE EDUCATIONAL ADMINISTRATION FOR ELDERLY OF CITY MUNICIPALITY THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR MAJ. NOPADOL CHENAKSARA, RTAR, Ph.D.

The purpose of this study was to find out the educational administration for elderly of city municipality which applied Ethnographic Delphi Future Research to be the instrument for data collecting. There were an unstructured interview and a questionnaire. The juries of experts were 21. Techniques for selecting experts were the purposive sampling according to the specified criteria.

The results of this research found that the educational administration for elderly of city municipality composed of 5 dimensions. 1) Policy and planning consisted of studying the government policies and measures related to the educational administration for elderly which were brought into the policy of the city municipality to make an action plan in accordance with the context and local problems by surveying the basics needs of the elderly. 2) Management consisted of the city municipality which was the main organization of education for elderly to concern about the different age, the physical health and the level of self-help ability of the elderly. The mainly educational management styles should be diverse and meet the needs of the elderly. 3) Personal promotion and development consisted of being incessant in gaining knowledge, the necessary skills, inventing new innovations, working together as a team, sincerely working with public mind, understanding, accepting, having positive attitudes towards the elderly and treating the elderly with love, kindness and generosity. 4) Administering and directing consisted of determining and assigning duties, responsibilities, operational procedures and effective communication that can be operated and aligned in the same way. 5) Controlling and evaluating consisted of controlling and evaluating should be continuous monitoring and evaluating by focusing on the elderly. There was a public hearing to know the problem, the real needs of the community, and then used as information to improve the educational management for the elderly to be more efficient.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความมุนานะในการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้า โดยได้รับความอนุเคราะห์ และความเอาใจใส่อย่างยิ่งของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.มัทนา วัฒนอมศักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายสุดา เตียเจริญ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และว่าที่ร้อยโท ดร.สุวรรณ พิณตานนท์ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะช่วยเหลือแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องต่างๆจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เสร็จเรียบร้อยอย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้กับผู้วิจัยและให้กำลังใจมาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน คือ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี รองศาสตราจารย์ ดร.ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพรทิพย์ พุเพนียด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ กิจศรีไพศาล ดร.ปกรณ หงส์สุพรรณ พลเอก ดร. สมชาติ แน่นอุดร ดร.เอกพันธ์ อินทร์ใจเอื้อ ดร.พรรณมาสา พรหมพิลา ดร.ศิริพร อินทร์ใจเอื้อ ดร.ธนวรรณ ทองอ่อน ดร.วิโรจน์ ปองธนพิสิฐ คุณชวลีศรี เวชวงค์วาน คุณชลิต ตุ่มทองคำ คุณจักรไทร สันตินันท์รักษ์ คุณวรวุฒิ ตันวิสุทธิ คุณจินตนา เสรีภาพ คุณกัลยา สังคหัตถการ คุณพันธ์พศิน คลังเงินวรารุณ คุณสุพจน์ ไทสมัคร และคุณดุชนิ สุจริตบรรณ ที่เสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะอย่างดียิ่ง

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยไม่สามารถศึกษาจนสำเร็จได้ถ้าปราศจากบิดา มารดา สามีและลูกๆ รวมทั้งเพื่อน นักศึกษาปริญญาเอก รุ่น 15/2 ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และเป็นกำลังใจตลอดเวลาอย่างดียิ่ง ประโยชน์ และคุณค่าอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาพระคุณบิดามารดา และครูอาจารย์

จุฑามาส โหย่งไทย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญ.....	2
ปัญหาการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
ข้อคำถามของการวิจัย.....	10
สมมติฐานการวิจัย.....	10
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	11
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	20
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	21
การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร.....	21
ความหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	21
ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	22
โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของเทศบาลนคร.....	23
กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร.....	30
แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ.....	50

นิยามอนาคต.....	96
การวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR	99
ความเข้าใจพื้นฐานที่สำคัญเกี่ยวกับการวิจัยเชิงอนาคต	99
ความหมายของการวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR.....	100
จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR	102
ขั้นตอนการทำวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR.....	102
การประยุกต์การวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR.....	104
ประโยชน์ของการศึกษาและการวิจัยอนาคต.....	104
สรุป	105
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	107
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	107
ระเบียบวิธีวิจัย	110
แผนแบบการวิจัย	110
กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ.....	111
ตัวแปรที่ศึกษา	112
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	112
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย.....	112
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	113
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	113
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	114
สถิติที่ใช้ในการวิจัย	116
สรุป	116
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	118
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญใน EDFR รอบที่ 1 ...	118

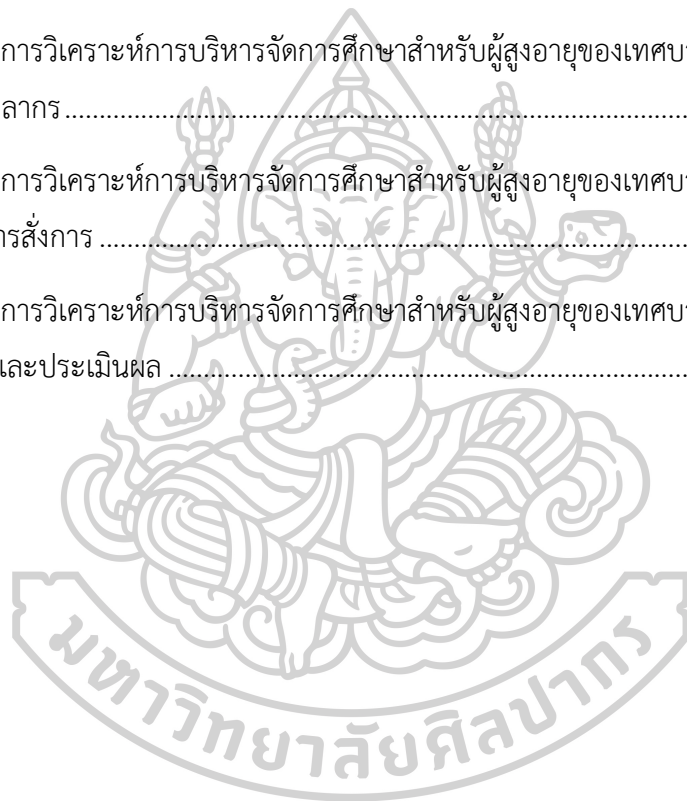
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามใน EDFR รอบที่ 2	124
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	158
สรุปผลการวิจัย	158
การอภิปรายผล	160
ข้อเสนอแนะ	178
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	178
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	180
รายการอ้างอิง	181
ภาคผนวก	186
ภาคผนวก ก หนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญและขอสัมภาษณ์งานวิจัย	187
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	189
ภาคผนวก ค เครื่องมือ EDFR รอบที่ 1	192
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัยแบบ EDFR รอบที่ 2	194
ประวัติผู้เขียน	205

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านนโยบาย และการวางแผน.....	125
ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการจัดการ	129
ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการส่งเสริม และพัฒนาบุคลากร.....	139
ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการ อำนวยความสะดวก การสั่งการ.....	144
ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการควบคุม กำกับติดตามและประเมินผล.....	148

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	18
แผนภาพที่ 2 โครงสร้างเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง(ฉบับที่ 12) พ.ศ.2546.....	29
แผนภาพที่ 3 แนวทางการขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ	62
แผนภาพที่ 4 ตัวแบบ (Model) โรงเรียนผู้สูงอายุ.....	71
แผนภาพที่ 5 การเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อให้เป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ	78
แผนภาพที่ 6 โครงสร้างมหาวิทยาลัยวัยที่สาม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (Silpakorn University of the Third Age: SU3A Su3a).....	83
แผนภาพที่ 7 รูปแบบอนาคตที่หลากหลายและกรวยความเป็นไปได้ในอนาคต	97
แผนภาพที่ 8 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	109
แผนภาพที่ 9 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร	157

บทที่ 1

บทนำ

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรทั่วโลกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการเพิ่มของประชากรผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งด้านปริมาณ และสัดส่วนต่อประชากร ทำให้ทั่วโลกกำลังเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) มากขึ้นเรื่อยๆ หลายประเทศเริ่มประสบปัญหาในการมีจำนวนผู้สูงอายุมากกว่าวัยแรงงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การแพทย์ ตลอดจนความเป็นอยู่ต่างๆ รวมถึงปัญหาด้านแรงงาน หลายประเทศกำลังเตรียมรับมือกับ “สังคมผู้สูงอายุ” โดยเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนา “คน” การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม สร้างชาติ และเป็นกลไกหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีคุณค่า สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

ประเทศไทยเริ่มก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวจึงมีความจำเป็นในการปรับตัวในทุกๆ ด้าน เพื่อการเตรียมตัวรับมือกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ดังนั้นทั้งองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนต่างต้องช่วยกันเตรียมรับมือทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่จะช่วยเหลือผู้สูงอายุ รวมทั้งการส่งเสริมให้บริการด้านการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถพึ่งตนเองได้ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีสุขภาพที่ดี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลต่างวัยในสังคมได้อย่างมีความสุข เนื่องจากความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของผู้สูงอายุว่า ผู้สูงอายุ คือ บุคคลที่ทรงคุณค่า และมีความสำคัญในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของทรัพยากรมนุษย์ทางสังคม ในปี พ.ศ.2525 คณะรัฐมนตรีได้มีมติในวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี เป็นวัน "ผู้สูงอายุแห่งชาติ" และได้มีการจัดงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติตั้งแต่บัดนั้นจนถึงปัจจุบัน ต่อมาในปี พ.ศ.2542 องค์กรสหประชาชาติได้เห็นความสำคัญในการพัฒนามูลุุ่มผู้สูงอายุ จึงประกาศให้เป็นปีสากลว่าด้วยผู้สูงอายุ และประเทศไทยก็ได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2542 เป็นปีสากลว่าด้วยผู้สูงอายุ และได้กำหนดให้มีปฏิญญาว่าด้วยผู้สูงอายุไทย ซึ่งปฏิญญาผู้สูงอายุไทยฉบับนี้ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2542 และในปฏิญญาผู้สูงอายุไทยนี้ในข้อ 3 กล่าวว่า "ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสทางการศึกษาเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของตนอย่างต่อเนื่องเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้านเพื่อสามารถปรับบทบาทของตนให้สมวัย"¹

¹ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย**, เข้าถึงเมื่อ 12 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จาก http://www.dop.go.th/law_th_20152309154750_1.pdf

การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างมากในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และเป็นโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีการพัฒนา เรียนรู้ ทักษะใหม่ ๆ แม้ว่าผู้สูงอายุจะผ่านโลกมามากมาย มีประสบการณ์ในการทำงานและการดำรงชีวิต แต่ก็ยังต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลาเพราะสังคมเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วและค่อนข้างมาก ทั้งนี้ประโยชน์ของการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุก็เพื่อการพัฒนาตนเองให้สามารถพึ่งพิงตนเองได้ และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกยุคใหม่ การจัดการศึกษาหรือการจัดการเรียนรู้เพื่อสนองความต้องการในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุเป็นกลไกในการสร้าง “สังคมสูงอายุที่มีศักยภาพ” (active ageing society) ซึ่งประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก คือ 1) สุขภาพที่ดี (health) 2) การมีส่วนร่วม (participation) 3) ความมั่นคงหรือการมีหลักประกัน (security)²

ความเป็นมาและความสำคัญ

การพัฒนาทางการแพทย์ในปัจจุบันมีความเจริญรุดหน้าอย่างก้าวกระโดด ประชากรทั่วโลกมีอายุยืนยาวขึ้นทำให้สัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสาเหตุสำคัญมาจากการลดลงของภาวะการเจริญพันธุ์จำนวนเด็กเกิดใหม่ลดลง รวมทั้งอัตราการตายของประชากรลดลง ส่งผลให้ในปัจจุบันประชากรผู้สูงอายุทั่วโลกมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2562 สังคมผู้สูงอายุแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับการก้าวสู่สังคมสูงอายุ (ageing society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมด 2) ระดับสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete-aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ประชากรทั้งหมด หรือจำนวนประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด 3) ระดับสังคมสูงอายุนับสูงสุดยอด (super-aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด หรือจำนวนประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด การสูงวัยของประชากรเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สำคัญของโลกในต้นศตวรรษที่ 21 โลกของเราได้เปลี่ยนจากสังคมเยาว์วัยมาเป็นสังคมสูงอายุซึ่งมีผลกระทบอย่างมากต่อวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้คน ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ในปี ค.ศ. 2019 โลกเรามีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 1,000 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 13 ของประชากรโลกทั้งหมด ทวีปเอเชียมีผู้สูงอายุมากที่สุดในโลกคือ 586 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 58 ของประชากรทั้งโลก รองลงมาเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ทวีปยุโรป คือ 189 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 19 ของผู้สูงอายุทั้งโลก ประเทศที่มีผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก ได้แก่ จีน ซึ่งมีจำนวนประชากรที่มี

² ระวี สัจจะโสภณ, “แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพลัดพลังในผู้สูงอายุ”, **เกษตรศาสตร์ (สังคม)** 34, 3 (กันยายน – ธันวาคม 2556): 473.

อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปมากถึง 241 ล้านคน แต่ประเทศที่มีอัตราผู้สูงอายุสูงสุด คือ ญี่ปุ่น มีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 34 จากประชากรทั้งหมด 127 ล้านคน และสหประชาชาติได้คาดการณ์ประมาณประชากรว่า ในปี ค.ศ.2040 ประชากรโลกจะมีจำนวน 9,200 ล้านคน จะมีประชากรสูงอายุจำนวน 1,738 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 19 ของประชากรโลกทั้งหมด หรือกล่าวได้ว่า 1 ใน 5 ของประชากรโลกจะเป็นผู้สูงอายุ³

สำหรับประเทศไทยได้เริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 10.3 ของประชากรทั้งประเทศ และในปี พ.ศ.2562 เป็นปีแรกในประวัติศาสตร์ที่ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี คือ มีผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 17.5 ของประชากรทั้งประเทศ และมีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 17.1 ของประชากรทั้งประเทศ จากการคาดการณ์ประมาณประชากรของไทยพบว่า ในปี พ.ศ.2565 ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ เมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 20 และในปี พ.ศ.2576 ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดเมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 28 ประเทศไทยมีแนวโน้มของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง⁴ ซึ่งการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรสูงอายุนั้น มีสาเหตุสำคัญมาจากความก้าวหน้าทางด้านการแพทย์ของประเทศไทยส่งผลให้ประชากรมีอายุยืนยาวมากขึ้น อัตราการตายลดลง และจากการที่สังคมไทยมีการครองตัวโสดของประชากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้อัตราการเกิดน้อยลง เมื่อจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเช่นนี้จะมีผลต่อการขาดแคลนแรงงานจึงส่งผลกระทบต่อสภาพทางสังคม สภาวะเศรษฐกิจ และการจ้างงาน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว⁵

ในขณะที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ นักวิชาการต่างๆ จึงเสนอให้มีการรื้อถอนภาพลักษณ์เชิงลบที่เป็นสาเหตุของการเลือกปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ และเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (paradigms) เป็นเชิงบวกด้วยการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกของผู้สูงอายุมากขึ้น เช่น ภาพลักษณ์ผู้สูงอายุที่มีร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี มีศักยภาพในการสร้างคุณูปการต่อส่วนรวม มีความภาคภูมิใจในตนเอง มองเห็นคุณค่าของตนเอง ไม่เป็นภาระต่อบุตรหลานและสังคม เป็นต้น นโยบายและมาตรการที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุในปัจจุบัน จึงได้มีการเปลี่ยนกระบวนทัศน์เกี่ยวกับผู้สูงอายุใหม่จาก “การสงเคราะห์” เป็น “การส่งเสริม” และ “การพัฒนา” เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุให้มีคุณภาพในอนาคตให้พึ่งตนเองได้มาก

³ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2562** (นครปฐม: พรินท์เทอรี่ จำกัด 999, 2562), 5-7.

⁴ ระวี สัจจะโสภณ, “แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพลัดพรกในผู้สูงอายุ”, **เกษตรศาสตร์ (สังคม)** 34, 3 (กันยายน – ธันวาคม 2556): 52

⁵ สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, **รายงานประจำปี 2559** (กรุงเทพฯ: เท็กซ์ แอนด์เจอร์นัลพับลิเคชั่น, 2560), 1.

ที่สุดเท่าที่จะทำได้ในฐานะ “พลัง” ในการพัฒนาประเทศ มิใช่ “ภาระ” ของประเทศ รวมถึงการส่งเสริมให้มีการศึกษาและทำงานต่อไปได้ตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (active ageing) ขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ในการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ ครั้งที่ 2 (Second World Assembly on Ageing) ที่จัดขึ้นโดยองค์การสหประชาชาติ เมื่อปี ค.ศ.2002 ที่กรุงแมดริด ประเทศสเปน ที่เป็นจุดเริ่มต้นของแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วยผู้สูงอายุ (The Madrid International Plan of Action on Ageing: MIPAA) ซึ่งเป็นกรอบพันธสัญญาเพื่อใช้ในการจัดทำนโยบาย วางแผน และกำหนดวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศทั่วโลกที่ได้รับการรับรองโดยสมัชชาที่เข้าร่วมประชุมและพิจารณาร่วมกัน ซึ่งได้สร้างความชัดเจนเพื่อบรรดาประเทศสมาชิกได้นำไปวางกรอบในการกำหนดนโยบายพร้อมกับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ผู้สูงอายุและบริบทของแต่ละประเทศ ในประเด็นด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุว่าการจัดการศึกษาควรให้โอกาสในการเรียนรู้กับคนทุกวัย เริ่มจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการให้ความรู้เรื่องสุขภาพซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นมากกับคนทุกวัยที่จะได้นำไปดูแลตนเองก่อนที่จะเข้าสู่วัยสูงอายุ และการจะทำให้ผู้สูงอายุได้ดำรงชีวิตอย่างมีศักยภาพก็คือ การให้การศึกษาและการสร้างพลังในตนเองแก่ผู้สูงอายุ การจัดการศึกษาจึงเป็นหลักการสำคัญที่ให้โอกาสผู้สูงอายุได้มีการพัฒนาและเรียนรู้ทักษะใหม่ๆรวมทั้งทักษะการใช้เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร⁶

การศึกษาเป็นการพัฒนาคนให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาชีวิตที่ดีในสังคม มีคุณธรรม และจริยธรรมเป็นแนวปฏิบัติของตนเอง ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข การศึกษาช่วยสร้างความเป็นมนุษย์ทำให้รู้ความจริง รู้จักเหตุผล และรู้จักนำสิ่งที่ดีมาพัฒนาตนเองและสังคม พัฒนาร่างกาย พัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญาเพื่อความเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ การพัฒนาปัญญาทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่นในโลก เนื่องจากปัญญาทำให้มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐรู้จักคิดหาเหตุผลที่ดีและเลือกทางปฏิบัติที่ดีของตนเอง ปัญญาสามารถแก้ปัญหาได้ดังคำกล่าวที่ว่า “ปัญญาประดุจดั่งแสงสว่าง” ซึ่งสามารถส่องทาง ชี้ทางให้ว่ามนุษย์ควรจะปรับเปลี่ยนตนเองอย่างไร นอกจากนี้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยวิธีการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต⁷ การศึกษาจึงมีความสำคัญสำหรับผู้สูงอายุเพราะจะทำให้ผู้สูงอายุเป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพที่ดี มีความตระหนัก

⁶ ระวี สัจจะโสภณ, “แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพลัดพลังในผู้สูงอายุ”, **เกษตรศาสตร์ (สังคม)** 34, 3 (กันยายน – ธันวาคม 2556): 473.

⁷ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, ประเสริฐ อินทร์รักษ์ และสงวน อินทร์รักษ์, **ความรู้พื้นฐานทางการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ 4 (นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2559), 3.

ในคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในการดำรงชีวิต มีความสามารถในทางสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนมีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองเท่าที่ผู้สูงอายุจะทำได้ และใช้ความสามารถนั้นในการช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว บุคคลอื่น และสังคมได้

จากสถิติของประชากรวัยสูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ พร้อมกับปัญหาและความต้องการที่ซับซ้อน ในปี พ.ศ.2542 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้เป็นปีสากลว่าด้วยผู้สูงอายุ และรัฐบาลไทยได้ประกาศปฏิญญาผู้สูงอายุไทยซึ่งเป็นพันธกรณีเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ การอยู่กับครอบครัวโดยได้รับความเคารพรัก ความเข้าใจ การได้รับโอกาสในการศึกษาเรียนรู้ มีหลักประกัน และสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัย การปลูกฝังค่านิยมให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมไทย และตามมติที่ประชุมสมัชชาระดับโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ ครั้งที่ 2 ปี ค.ศ.2002 ประเทศสมาชิกมีเป้าหมายหลักร่วมกัน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุกับการพัฒนา 2) การสูงวัยอย่างมีสุขภาพและอยู่ดีมีสุข และ 3) การสร้างความมั่นใจว่าจะมีสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนและเหมาะสมกับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ส่งผลให้หลายกระทรวงออกประกาศต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ กำหนดให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครองในด้านต่างๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุข ออกระเบียบเรื่องการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้ให้ โดยให้ความสะดวกรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุ กระทรวงมหาดไทยได้ออกระเบียบว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่ยากจน และด้อยโอกาส เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแผนผู้สูงอายุซึ่งเป็นแผนระยะยาว 20 ปี เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การดูแลผู้สูงอายุ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2525-2544) ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในช่วงของการใช้แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) โดยระบุปรัชญาเกี่ยวกับการเป็นผู้สูงอายุ คือ “สร้างหลักประกันในวัยสูงอายุ” การคำนึงถึงศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ ซึ่งสมควรดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนของตนได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมาย คือ 1) เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ และมีหลักประกันที่มั่นคง 2) เพื่อสร้างจิตสำนึกให้สังคมไทยตระหนักถึงผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม และส่งเสริมให้คงคุณค่าไว้ให้นานที่สุด 3) เพื่อให้ประชากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการ และมีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ 4) เพื่อให้ประชาชน ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน ตระหนัก และมีส่วนร่วมในการกิจด้านผู้สูงอายุ และ 5) เพื่อให้มีกรอบและแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุสำหรับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การบูรณาการงานด้านผู้สูงอายุ จากสถานการณ์ที่ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงอายุและเป้าหมายของแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติดังกล่าวจึงจำเป็นต้องให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชนทุกคนทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อเป็นการรณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ และเป็นการเตรียมการสำหรับผู้ที่เข้าสู่วัยสูงอายุให้มีความรู้ที่ถูกต้องในทุกเรื่องที่สำคัญ เช่น ทักษะคิด

และความต้องการด้านต่างๆ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตทั้งในด้านภาวะความเป็นอยู่ ภาวะสุขภาพ รวมถึงเพิ่มโอกาสในด้านอาชีพซึ่งจะส่งผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย⁸

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) โดยยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง ตามศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตที่มุ่งเน้นการพัฒนาคน เชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ มีทักษะความรู้ และความสามารถ ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ดูแลจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ ของประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งให้การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน ในท้องถิ่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้กำหนดไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใด ระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติซึ่งเป็นแผนแม่บทสำคัญ ในการกำหนดคุณภาพการศึกษาชาติ และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กล่าวคือ เป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข มีชีวิตสำหรับการดำรงตนที่ดีในสังคมไทย สามารถเรียนรู้ได้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอน การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มาตรา 16 มาตรา 17 และมาตรา 18 ที่ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบ การบริการสาธารณะด้านการศึกษาเพื่อเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในเขตท้องถิ่นที่รับผิดชอบของตน ตามบทบาทหน้าที่ที่มีอยู่และจากการถ่ายโอนภารกิจที่ได้รับมอบหมาย⁹

จากความเป็นมาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญและมีหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเป็นองค์กรภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิด

⁸ พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข, ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และจิตตรา มาคะผล, รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์แบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุในชนบทไทย: ด้านวัฒนธรรม, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2558), 1-2.

⁹ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข และสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข, คู่มือการบูรณาการความร่วมมือ 4 กระทรวง (กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข) การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตในช่วงวัยผู้สูงอายุ (นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข, 2560), 33.

กับประชาชนมากที่สุด รับทราบปัญหาและความต้องการด้านต่างๆของประชาชนมากที่สุด และเป็นด้านแรกที่จะช่วยดำเนินการแก้ปัญหาของประชาชน ประกอบกับกฎหมายต่างๆตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือเป็นกฎหมายหลักในการบริหารประเทศ พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องต่างๆ และนโยบายของรัฐบาลให้อำนาจในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุก็จะส่งผลให้ผู้สูงอายุเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ

เทศบาลนครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ เป็นชุมชนเมือง ผู้สูงอายุในเขตเมืองค่อนข้างมีการศึกษามากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่นอกเขตเทศบาล ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลมีแนวโน้มที่จะมีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาซึ่งสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล ดังนั้นเป็นที่สังเกตในปัจจุบันความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่อยู่อาศัยอาจเนื่องมาจากการเข้าถึงการศึกษาในเมืองดีกว่าพื้นที่ชนบท แนวโน้มผู้สูงอายุในอนาคตจะมีสัดส่วนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่าเพิ่มขึ้นกว่าผู้สูงอายุในปัจจุบัน¹⁰ ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหารจัดการศึกษาของเทศบาลนครสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเชื่อมโยงข้อมูลถึงกันได้สะดวก รวดเร็ว เพื่อการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ทักษะด้านความรู้ และความต้องการการเรียนรู้ต่างๆ ที่สอดคล้องกับสภาพทางกายภาพของผู้สูงอายุ และชุมชน นอกจากนี้จะเห็นว่า ความร่วมมือในหน่วยงาน ระหว่างหน่วยงาน และประชาชนในเขตเทศบาลนครในการบูรณาการนโยบาย/แผนงาน/แนวทางในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ การส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันโดยเผยแพร่ความคิด การสร้างความรู้ความเข้าใจ การผลักดัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพในอนาคตข้างหน้าให้มีความเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืนต่อไป

ปัญหาการวิจัย

วัยผู้สูงอายุเป็นวัยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อาจเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพจิตซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและทำให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุมากขึ้น เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด เป็นต้นว่าการเจ็บป่วยและไร้ความสามารถ ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุที่เป็นผลมาจากความเสื่อมของร่างกาย ระบบการทำงานต่างๆของร่างกาย ทำหน้าที่ลดลง ส่งผลให้มีโรคประจำตัวซึ่งส่วนใหญ่โรคที่พบในผู้สูงอายุ ได้แก่ โรคระบบกล้ามเนื้อ โรคเกี่ยวกับระบบย่อยอาหาร โรคเกี่ยวกับระบบหัวใจ โรคเกี่ยวกับกระดูก โรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจ เป็นต้น

¹⁰ Sonja Kump and Sabina Jelenc Kraovec, "The educational opportunities for older adults in rural and urban municipalities," *Anthropological Notebooks* 20, 1 (2014): 64-66.

ทำให้ความสามารถในการเคลื่อนไหว การดูแลตนเองลดลงเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เช่น คู่สมรสหรือบุคคลใกล้ชิดรวมทั้งเพื่อนฝูงในวัยเดียวกัน การสูญเสียบทบาททางสังคม สถานภาพที่เคยมีมาในครอบครัว สังคม สูญเสียหน้าที่การงาน ซึ่งเป็นบทบาททางเศรษฐกิจ ระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว สังคม ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุเกิดความไม่มั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตนเอง ความยากจนจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ เช่น การให้คุณค่ากับผู้สูงอายุลดลงเนื่องจากมโนทัศน์ของคนส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงไปโดยยึดถือด้านวัตถุนิยมและด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ รวมถึงอัตราค่าครองชีพที่เพิ่มมากขึ้น รายได้ของผู้สูงอายุลดลงเมื่อเทียบกับรายจ่าย การเกษียณอายุการทำงานทำให้ผู้สูงอายุขาดรายได้ หรือ มีรายได้ลดลง แม้ว่าจะงานบางอย่างก็ไม่มีเกษียณอายุการทำงานก็ตาม เช่น เกษตรกร แต่สภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยต่องานที่ทำก็ทำให้ไม่มีรายได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ครอบครัวขยายซึ่งเป็นครอบครัวที่อยู่ร่วมกันหลายรุ่นกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวเนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกถึงการถูกทอดทิ้ง สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุเกิดปัญหาหรือความยากลำบากในชีวิต หากผู้สูงอายุไม่สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นได้¹¹ นอกจากนี้สภาพทางสังคมของประเทศไทยในปัจจุบันที่มีการพัฒนาสังคมเมืองไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดความเป็นเมืองที่ทันสมัย มีการใช้เทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผู้สูงอายุจะถูกทอดทิ้งทางสังคม และเนื่องจากความเคยชินในระบบและวิถีชีวิตแบบเดิม จึงเป็นสิ่งที่เหนียวรั้งหรือกีดขวางการเรียนรู้ และการรับรู้บทบาทและวิถีชีวิตในสังคมแบบใหม่อยู่เสมอ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่มีคุณค่าในตนเองจึงเป็นปัญหาทางด้านจิตสังคม เช่น เครียด วิตกกังวลและซึมเศร้า ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายและทำให้เกิดความยากลำบากในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ

ปัญหาของผู้สูงอายุที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจะนำพาให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมที่ได้พบปะเพื่อนวัยเดียวกันทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตดี ซึ่งการมีสุขภาพจิตดีหมายถึงสภาพชีวิตที่เป็นสุขเป็นผลมาจากการมีความสามารถในการขจัดปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี โดยครอบคลุมความดีงามภายในจิตใจภายใต้สภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป¹²

¹¹ แวดดาว พิมพ์พันธ์ และคณะ, “การเสริมพลังความแข็งแกร่งในชีวิตของผู้สูงอายุในเขตระเบียบงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามหลักพุทธธรรมปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช,” **สันติศึกษาปริทัศน์ มจร** 7, 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2562): 740.

¹² ขวัญสุดา บุญทศ และชนิษฐา นันทบุตร, “ความสุข ความทุกข์ และสุขภาพจิตผู้สูงอายุในชุมชนแห่งหนึ่งในภาคเหนือตอนบน ประเทศไทย,” **สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย** 62, 3 (มิถุนายน-กันยายน 2560): 260.

นอกจากนี้ การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วของสังคมไทยย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและพฤติกรรมของผู้คนในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วซึ่งส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 ได้กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล และใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศในระยะยาว และเป็นกลไกในการรับมือกับความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตโดยเฉพาะช่วงวัยสูงอายุนั้น มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ ส่งเสริมให้มีการทำงานหลังเกษียณ ผ่านการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเสริมทักษะการดำรงชีวิต ทักษะอาชีพในการหารายได้ มีงานทำที่เหมาะสมกับศักยภาพ มีการสร้างเสริมสุขภาพ ฟื้นฟูสุขภาพ การป้องกันโรคให้ผู้สูงอายุ พร้อมกับจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และหลักประกันทางสังคมที่สอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคม¹³ เทศบาลนครเป็นหน่วยงานรัฐระดับท้องถิ่นหากไม่มีการวางแผนที่ครอบคลุมรอบอบสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและคำนึงถึงความพร้อมของเทศบาลนครเพื่อรองรับบริบทที่เปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ รวมทั้งเร่งแก้ปัญหาต่างๆ ที่ต้องเผชิญ เทศบาลนครอาจจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงและอาจไม่สามารถบริหารจัดการได้ทันทั่วถึง ประกอบกับต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการเพื่อให้เกิดการปรับตัวซึ่งจะต้องหยั่งรากลึกกลงไปถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม เพื่อเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนเทศบาลนครให้มีการเตรียมพร้อมในการรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ได้อย่างทันทั่วถึง

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า เทศบาลนครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ประเภทหนึ่ง และเป็นองค์กรภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จึงได้รับทราบปัญหา และความต้องการด้านต่างๆของประชาชนในพื้นที่ได้มากที่สุด และเป็นด่านแรกที่จะช่วยดำเนินการแก้ไขปัญหาของผู้สูงอายุ รวมทั้งมีความพร้อมในทุกๆด้านมากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับอื่นๆ เป็นต้นว่าทรัพยากรในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ มีงบประมาณ

¹³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, “ยุทธศาสตร์ชาติ อนาคตไทย อนาคตเรา,” *เศรษฐกิจและสังคม* 55, ฉบับพิเศษ (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561): 8-12.

สนับสนุน มีพื้นที่ มีบุคลากร มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และมีผู้สูงอายุจำนวนมาก ประกอบกับแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการถ่ายโอนภารกิจและความรับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ลักษณะการทำงานหรือบทบาทหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุ ยังมุ่งเน้นในการให้สวัสดิการด้านการสงเคราะห์ช่วยเหลือมากกว่าการให้สวัสดิการด้านการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องรวมทั้งนโยบายของรัฐบาลยังให้อำนาจในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เทศบาลนครจึงควรจะต้องมีการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว และการบริหารจัดการศึกษาของเทศบาลนครสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญสำหรับผู้สูงอายุที่จะทำให้ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้ และสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและสิ่งแวดล้อม รู้จักดูแลรักษาสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ของผู้สูงอายุ ที่จะส่งผลให้เป็นผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในการดำรงชีวิต มีความสามารถในทางสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนมีศักยภาพในการที่จะพึ่งพิงตนเองเท่าที่ผู้สูงอายุจะทำได้ ใช้ความสามารถและประสบการณ์ในการช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว บุคคลอื่น และสังคมได้ ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีคุณค่าต่อสังคม และประเทศชาติ ทั้งนี้การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครจำเป็นที่จะต้องสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ ดังนั้น เทศบาลนครจึงมีความเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นต้นแบบของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆที่จะนำไปประยุกต์ใช้ การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคตจะเป็นอย่างไร จึงเป็นประเด็นที่ท้าทาย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร เพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต

ข้อคำถามของการวิจัย

การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคตควรเป็นอย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคตเป็นกระบวนการบริหารซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีการดำเนินการที่เป็นพหุวิธีการ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา สำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร และผู้วิจัยได้สรุปพอสังเขปเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2543 และ(ฉบับที่ 12) พ.ศ.2546 มาตรา 9 ถึงมาตรา 11 กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาจัดตั้งเทศบาลไว้ ดังนี้ 1) เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นที่มีประกาศกระทรวงมหาดไทยในพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล โดยที่กฎหมายไม่ได้กำหนดชัดเจนว่า การเป็นเทศบาลตำบลจะต้องมีเงื่อนไขอย่างไร แต่ในทางปฏิบัติ กระทรวงมหาดไทยได้ตั้งเกณฑ์การเป็นเทศบาลตำบลว่า พื้นที่ที่จะจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลจะต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 12 ล้านบาท (ไม่รวมเงินอุดหนุน) มีประชากรตั้งแต่ 7,000 คนขึ้นไป และอยู่กันหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 1,500 คนต่อตารางกิโลเมตร 2) เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ 3) เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 9 ถึงมาตรา 11 กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาจัดตั้งเทศบาลไว้ ดังนี้ เทศบาลนคร เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นชุมชนขนาดใหญ่ประเภทหนึ่งมีประชากรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป และมีรายได้เพียงพอต่อการให้บริการสาธารณะ และตามหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้ ปัจจุบันเทศบาลนคร มีจำนวน 30 แห่ง โดยเทศบาลนครได้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ฝ่ายสภาเทศบาล นำโดยประธานสภาเทศบาลนคร ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารและทำหน้าที่ในการออกกฎหมายในระดับท้องถิ่น และฝ่ายบริหาร นำโดยนายกเทศมนตรีทำหน้าที่ในการบริหารกิจการภายในของเทศบาลนคร เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างเทศบาล และมีปลัดเทศบาล เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาล และลูกจ้างเทศบาล นอกจากนี้โครงสร้างส่วนราชการในเทศบาลนครแบ่งเป็น สำนักปลัดเทศบาล และส่วนราชการที่เป็นสำนัก/กอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท) ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้กำหนดอำนาจ บทบาทหน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการจัดการศึกษาดัง มาตรา 16 (9) มาตรา 17 และมาตรา 18 ที่ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และ

กรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะด้านการศึกษา เพื่อเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในเขตท้องถิ่นที่รับผิดชอบของตนตามบทบาทหน้าที่ที่มีอยู่และจากการถ่ายโอนภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้น เทศบาลนคร จึงมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งมี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Nonformal education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) และมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อมและความต้องการภายในท้องถิ่นได้ตามศักยภาพ สำหรับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ จะเกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบ (Nonformal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) โดยมีสำนัก/กองการศึกษามีหน้าที่หลักในการบริหารจัดการศึกษา และมีหน่วยงานอื่นๆ ในเทศบาลนคร เป็นหน่วยงานสนับสนุน เทศบาลนคร มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการศึกษา ในระดับท้องถิ่น เทศบาลนครสามารถจัดการดูแลหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของแต่ละชุมชน นอกจากนี้ยังมีการบริหารจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยในรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายสำหรับผู้สูงอายุ เช่น แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรมอาชีพ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น เทศบาลนครหลายแห่งสามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน

กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษามาตั้งแต่ในอดีตและยังมีบทบาทมากยิ่งขึ้นในปัจจุบันและอนาคต อันเนื่องมาจากนโยบายการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้กำหนดไว้ในกฎหมายสำคัญหลายฉบับ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80(4) บัญญัติให้ส่งเสริมสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามมาตรา 289 บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพ ตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐาน และระบบการศึกษาของชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 วรรคสาม บัญญัติไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าว มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติและการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย⁹ และในหมวดที่ 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 250 บัญญัติไว้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้ง ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระ ในการบริหารการจัดบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา การเงิน และการ คลัง และการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งต้องทำเพียงพอที่จำเป็นเพื่อการคุ้มครอง ประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม การป้องกันการทุจริต และการ ใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความเหมาะสม และความแตกต่างขององค์การปกครองส่วน ท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ และต้องมีบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการขัดกันแห่งผลประโยชน์และการป้องกันการ ก้าวก้าวย่างการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 15 ได้บัญญัติไว้ว่า รูปแบบการศึกษาไทย มี 3 รูปแบบ คือ

1. การศึกษาในระบบ (Formal Education) เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

2. การศึกษานอกระบบ (Non formal Education) เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนด จุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไข สำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3. การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วย ตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่นๆ

และมาตรา 41 ได้กำหนดไว้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใด ระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นได้ตามศักยภาพ รวมทั้งได้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินความพร้อมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และประสาน ส่งเสริมองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัด

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มาตรา 16(9) มาตรา 17 และมาตรา 18 ที่ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และ กรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะด้านการศึกษา เพื่อเกิดประโยชน์

แก่ประชาชนในเขตท้องถิ่นที่รับผิดชอบของตนตามบทบาทหน้าที่ที่มีอยู่และจากการถ่ายโอนภารกิจที่ได้รับมอบหมายซึ่งมีความครอบคลุมถึงการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษา

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2553 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ.2560 นับเป็นความพยายามของประเทศไทยในการผลักดันให้มีหลักประกันด้านความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้สูงอายุในรูปของ “กฎหมาย” ในปี พ.ศ.2546 ด้วยการตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2547 เหตุผลความจำเป็นในการตรากฎหมายฉบับนี้ เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2525 – 2544) นับเป็นแผนระดับชาติฉบับแรกของประเทศไทยระยะ 20 ปี ที่จัดทำขึ้นเพื่อกำหนดแนวทางสำคัญและขอบเขตการพัฒนาผู้สูงอายุไทยในประเด็นต่อไปนี้ได้แก่ สุขภาพอนามัย การศึกษา ความมั่นคงทางสังคมและรายได้ การมีส่วนร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม บริการสวัสดิการสังคม การมีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ซึ่งเป็นแผนระยะยาวนี้เป็นการแสดงเจตนารมณ์อย่างชัดเจนให้เห็นว่าประเทศไทยได้เริ่มมีนโยบายและแผนระดับชาติสำหรับผู้สูงอายุอย่างจริงจังโดยมุ่งหวังให้แผนระดับชาตินี้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาแนวทางในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564) ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2552 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) เป็นแผนระยะยาวที่ต่อเนื่องมาจากแผนฉบับที่ 1 แต่มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการมองงานผู้สูงอายุแยกในแต่ละด้านมาเป็นองค์รวม กล่าวคือ พิจารณาวางานทุกด้านที่กำหนดไว้ในแผนฉบับแรกมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และมีผลต่อยุทธศาสตร์แต่ละยุทธศาสตร์ ไม่อาจแยกส่วนจากกันได้โดยมีวิสัยทัศน์ “ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของสังคม” วัตถุประสงค์ของแผนเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ และมีหลักประกันที่มั่นคง ขณะเดียวกันจะมุ่งส่งเสริมให้สังคมไทยตระหนักถึงผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม และเสริมสร้างคุณค่าของผู้สูงอายุให้ร่วมเป็นพลังในการพัฒนาสังคม

กระบวนการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร

เทศบาลนครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งมี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Nonformal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) และมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นได้ตามศักยภาพ สำหรับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจะเกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบ (Nonformal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) โดยมีสำนัก/กองการศึกษา มีหน้าที่หลักในการบริหารจัดการศึกษาและมีหน่วยงานอื่นๆ ในเทศบาลนครเป็นหน่วยงานสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษา หน่วยงานทุกหน่วยงานในเทศบาลนคร

สามารถบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันได้เพื่อการบรรลุเป้าหมายเดียวกันในการให้บริการสาธารณะ ด้านการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และเตรียมการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ เทศบาลนครมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น เทศบาลนครสามารถจัดการดูแลหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของแต่ละชุมชน นอกจากนี้จะมีการบริหารจัดการศึกษาในระบบแล้วยังมีการบริหารจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยในรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายสำหรับผู้สูงอายุ เช่น แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรมอาชีพ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น เทศบาลนครหลายแห่งสามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนด้วย เทศบาลนครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอิสระในการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเองโดยมีหน้าที่ในการให้บริการในด้านต่างๆกับประชาชน รวมทั้งผู้สูงอายุ การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเป็นบริการสาธารณะหนึ่งที่เป็นภารกิจสำคัญของเทศบาลนคร เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในด้านการเงิน บุคลากร ตลอดจนระยะเวลาที่ใช้ดำเนินการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐโดยการส่งเสริมการกระจายอำนาจและสนับสนุนบทบาทชุมชนท้องถิ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีสมรรถนะสูง และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมรองรับสังคมสูงอายุโดยการให้การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เทศบาลนครควรที่จะนำกระบวนการบริหารจัดการมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุต้องคำนึงถึงประสบการณ์เดิมและความต้องการในการเรียนซึ่งมักเกิดจากแรงจูงใจที่อยู่ในของผู้สูงอายุ การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจึงควรต้องมีความหลากหลายในการฝึกปฏิบัติ มีความสอดคล้องกับปัญหาและความเป็นจริงของชีวิต สามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ กระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม และได้แสดงศักยภาพในการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ สรุปได้ดังนี้

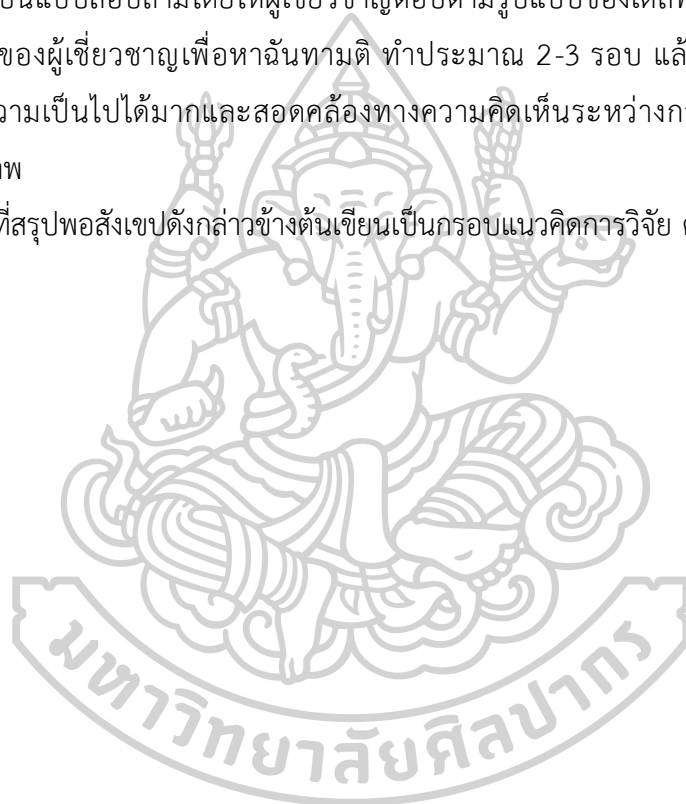
แนวคิดการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Ageing) องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) นำเสนอคำว่า Active Ageing เพื่ออธิบายถึงการดำรงไว้ซึ่งสุขภาพทางกาย จิต และสังคมของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัว กลุ่มเพื่อนและชุมชนของผู้สูงอายุ ทั้งยังกล่าวว่าเป็น “กระบวนการสร้างโอกาสทางสุขภาพ การมีส่วนร่วม และความมั่นคงปลอดภัย ที่ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตตามวัยให้แก่ผู้สูงอายุ” Active Ageing เป็นแนวคิดสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง ในสถานการณ์ที่ประชากรสูงอายุกำลังเพิ่มมากขึ้นทั่วโลกโดยเป็นความพยายามปรับเปลี่ยนแนวคิดจากความต้องการพื้นฐานที่จำเป็น (Need-Based) ที่มีผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเป้าหมายแบบถูกกระทำ (Passive Targets) เป็นแนวคิดสิทธิขั้นพื้นฐาน (Right-Based) จากหลักการพื้นฐานผู้สูงอายุขององค์การสหประชาชาติ ประกอบด้วย หลักการมีเสรีภาพ (Independent) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การได้รับการดูแล (Care) การบรรลุความพึงพอใจในตนเอง (Self-Fulfillment) และความมีศักดิ์ศรี (Dignity) ซึ่งตระหนักถึงสิทธิความเท่าเทียมกันของประชาชน การใช้ชีวิตในวัยสูงอายุควรเป็นไปเพื่อการเพิ่มประสบการณ์ที่ดีให้กับชีวิตโดยปราศจากข้อจำกัด และมีโอกาสอย่างต่อเนื่องในด้านการดูแลสุขภาพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆตลอดจนด้านความมั่นคงในชีวิต

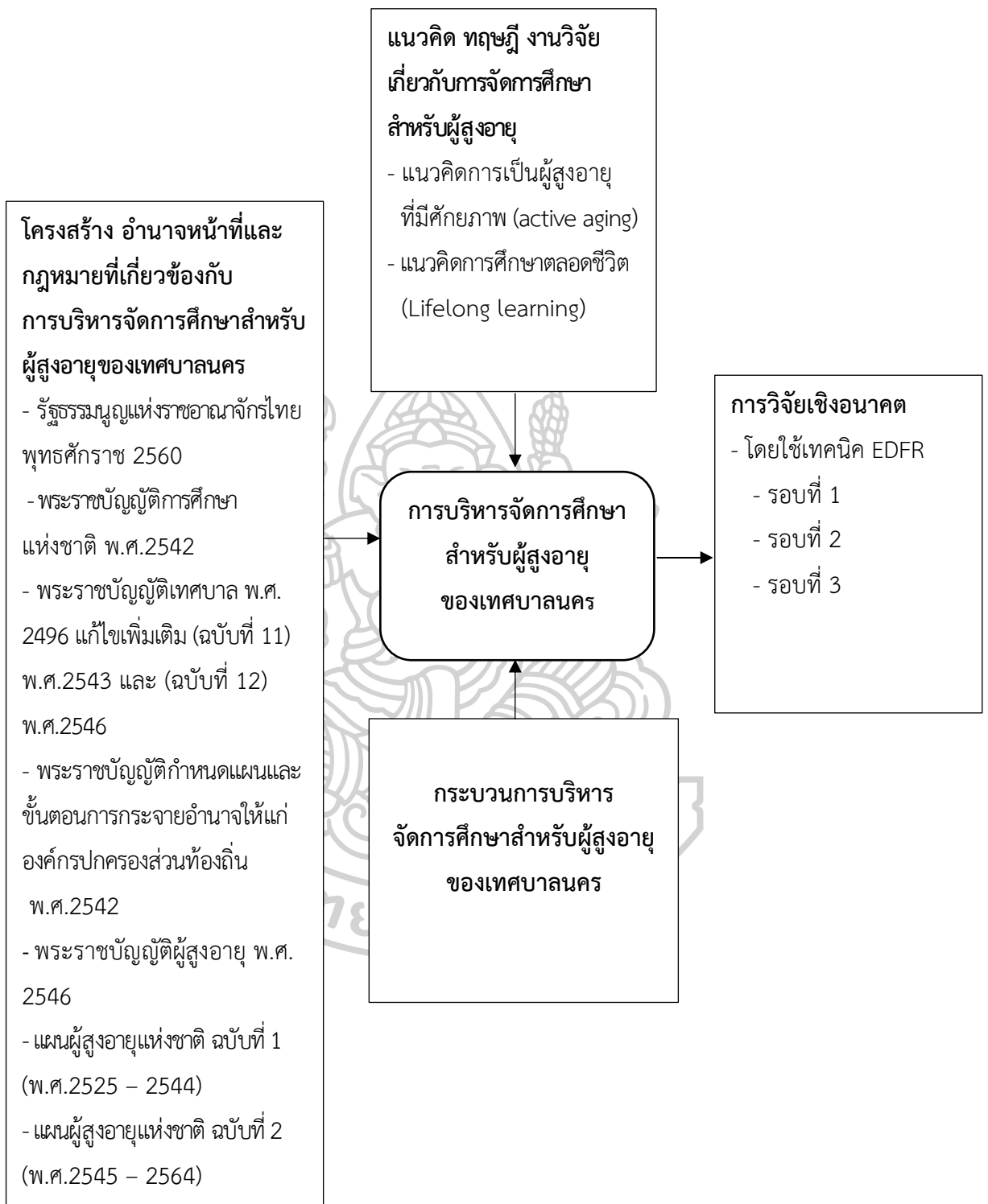
แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong learning) ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในการจัดการศึกษาของประเทศต่างๆทั่วโลก แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนพึ่งตนเองและไม่แยกห่างจากวิถีชีวิต เรียนรู้ได้ทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจึงควรนำแนวคิด ทฤษฎี หลักการของการศึกษาตลอดชีวิตไปปรับใช้ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาทุกด้านอย่างมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของตน รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งพบว่า รูปแบบการศึกษาในระบบเป็นรูปแบบที่ไม่ได้รับความสนใจจากกลุ่มผู้สูงอายุเนื่องจากไม่สอดคล้องกับสภาพทางกายภาพและสภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ ซึ่งส่วนมากต้องการรับการศึกษาในลักษณะกิจกรรมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสภาพร่างกายที่สมบูรณ์ มีสุขภาพดี เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัวและสามารถปรับตัวเข้ากับชุมชน สังคม และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในสังคมได้

การวิจัยเชิงอนาคตโดยใช้เทคนิค EDFR

การวิจัยเชิงอนาคตโดยใช้เทคนิค EDFR เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่พัฒนารูปแบบการวิจัยมาจากเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EFR (Ethnographic Futures Research) และการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi) โดยผสมผสานทั้งสองเทคนิคเพื่อสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตามปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่หลากหลายรูปแบบ ขั้นตอนของ EDFR ก็คล้ายกันกับแบบเดลฟาย (Delphi) แต่ปรับปรุงวิธีให้ยืดหยุ่นและเหมาะสมมากขึ้น โดยรอบแรกจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบ EFR หลังจากการสัมภาษณ์รอบแรกแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วสร้างเครื่องมือซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตอบตามรูปแบบของเดลฟาย (Delphi) เพื่อกรองความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาฉันทามติ ทำประมาณ 2-3 รอบ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์แนวโน้ม มีความเป็นไปได้มากและสอดคล้องทางความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อสรุปเป็นอนาคตภาพ

จากที่สรุปพอสังเขปดังกล่าวข้างต้นเขียนเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : จุมพล พลภูภัทรชีวิน. **การวิจัยอนาคตด้วย EDFR**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554.

: “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542,” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 116, ตอนที่ 74 ก (18 สิงหาคม พ.ศ. 2542): 1

: “พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 116, ตอนที่ 114 ก (17 พฤศจิกายน 2546): 52-53.

: “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 134, ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560): 14.

: สุภารัตน์ สุตสมบูรณ์ และคณะ. “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุไทย.” **วารสารเทคโนโลยีภาคใต้**, 9, 1 (มกราคม – มิถุนายน 2559): 121-127.

: อาชญญา รัตนอุบล และคณะ. “การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ.” **ครุศาสตร์** 40, 1 (กรกฎาคม-ตุลาคม 2555): 14-15.

: เอกพันธ์ อินทร์ใจเอื้อ. “บทบาทการบริหารจัดการศึกษาของนายกเทศมนตรีในอนาคต.” **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 2561.

: Liesbeth De Donder and other, “Lifelong Learning in Old Age: Results from the Belgian Ageing Studies,” **Procedia - Social and Behavioral Sciences** 116 (2014): 513 – 514.

: Peter Jarvis. *Adult Learning in The Social*. New York: Routledge, 2012.

: Tam Maureen. “Elder Learning in Hong Kong.” In **Active Ageing, Active Learning**, 163- 174. Edited by G. Boulton Lewis and Tam Maureen. Dordrecht Netherlands: Springer, 2012.

: Xianwei Xia and Hong Yu, “The Elderly Education Model Based on Autonomous Learning Groups under the Regular Situation of COVID-19 Epidemic Prevention and Control,” *Library Journal* 7, 10 (2020): 9-10.

: Lyudmila Voronina and Tatiana Rezer. “Application of Public Administration Mechanism for The Development of the educational potential of elderly citizens in the foreign and Russian in experience.” In **Edulearn 19**, 4264-4268. Edited by L. Gómez Chova, A. López Martínez, and I. Candel Torres. Palma de Mallorca Spain: IATED Academy, 2019.

นิยามศัพท์เฉพาะ

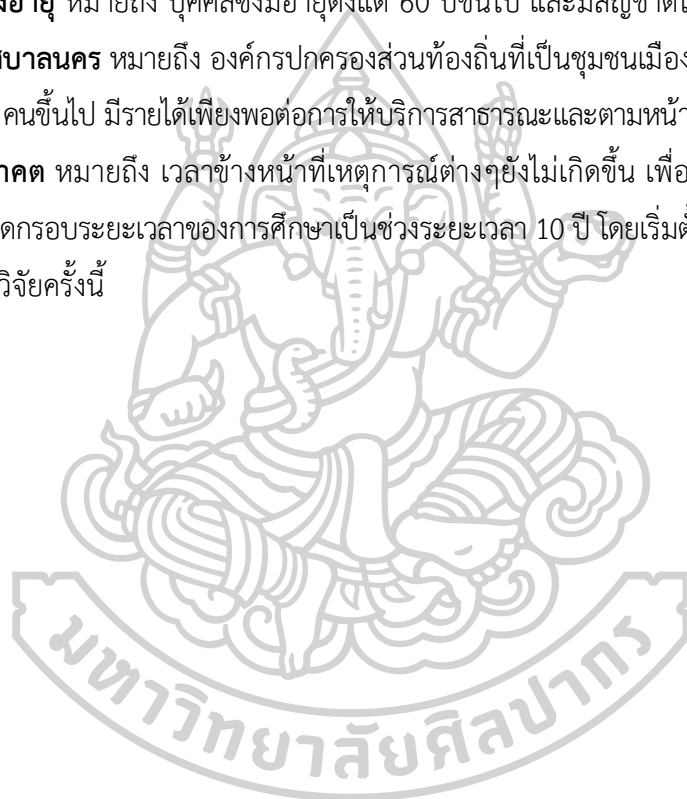
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการในความหมายเฉพาะกับการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร” ไว้ดังนี้

การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ หมายถึง กระบวนการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ ที่ควรจะเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย เพื่อส่งเสริมและพัฒนาตนเองทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ และมีความสุข

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และมีสัญชาติไทย

เทศบาลนคร หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ ที่มีประชากร ตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป มีรายได้เพียงพอต่อการให้บริการสาธารณะและตามหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้

อนาคต หมายถึง เวลาข้างหน้า เหตุการณ์ต่างๆไม่เกิดขึ้น เพื่อเป็นกรอบเวลาที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบระยะเวลาของการศึกษาเป็นช่วงระยะเวลา 10 ปี โดยเริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2565-2574 สำหรับในการวิจัยครั้งนี้

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง“การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้แบ่งกรอบการศึกษาค้นคว้าออกเป็น 2 ส่วน ซึ่งประกอบด้วยการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร และการวิจัยเชิงอนาคตโดยใช้เทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Future Research)

การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร

ความหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ความหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายซึ่งส่วนใหญ่ความหมายเหล่านั้นต่างมีหลักการที่สำคัญคล้ายคลึงกัน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ให้ความหมายคำว่า “การปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายถึง การที่รัฐกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ตัดสินใจเลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น และมีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษา การเงินและการคลังภายใต้การกำกับดูแลของรัฐและบทบัญญัติของกฎหมาย¹⁴

อำนาจ บัญญัติไตร และนิพนธ์ ไตรสรณะกุล ได้ให้ความหมายคำว่า “การปกครองส่วนท้องถิ่น” ว่าเป็นหน่วยการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น ดำเนินการบริหารงานในระดับรองจากระดับชาติ หรือระดับรัฐ การบริหารงานท้องถิ่นเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาล เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเองในรูปแบบของการปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจปกครองตนเองตามที่ได้รับกระจายอำนาจจากรัฐบาล ดำเนินการ

¹⁴ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, สารานุกรมเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ชุดที่ 2: ความรู้เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นและวัฒนธรรมทางการเมือง (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2562), 7.

ปกครองท้องถิ่นของตนเองโดยจัดตั้งองค์กรขึ้นมาใช้อำนาจแทนประชาชน เรียกว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”¹⁵

จากความหมายที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า “การปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายถึง การที่รัฐกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ตัดสินใจเลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น และดำเนินการปกครองท้องถิ่นของตนเองโดยจัดตั้งองค์กรขึ้นมาใช้อำนาจแทนประชาชน เรียกว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ซึ่งมีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา การเงิน และการคลัง ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐและบทบัญญัติของกฎหมาย และประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวจะมีส่วนร่วมในการบริหารและปกครองตนเอง เช่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในชุมชน หรือการมีส่วนร่วมในการบริหารและการปกครองตนเองโดยผ่านตัวแทนที่มาจาก การเลือกตั้ง เป็นต้น

ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2534 มาตรา 70 ได้แบ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล และราชการส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา

ต่อมาในปี พ.ศ.2537 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ทำให้มีการปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มอีกหนึ่งรูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล หลังจากนั้นได้มีพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.2542 ดังนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมี 5 รูปแบบ ได้แก่

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. เทศบาล
3. กรุงเทพมหานคร
4. เมืองพัทยา
5. องค์การบริหารส่วนตำบล¹⁶

¹⁵ อำนาจ บัญญัตินโมตรี และนิพนธ์ ไตรสรณะกุล, “การบริหารงานบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีการบริหารเทศบาลตามมาตรฐานการจัดทำบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน,” วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ 17, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2558): 96.

¹⁶ อูสาห์ โกมลปานิก, ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินในกฎหมายมหาชน (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554), 26.

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของเทศบาลนคร

เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบแรกของประเทศไทยที่มีขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 และหลังจากนั้นเพียง 1 ปี ก็มีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476 โดยมีความมุ่งหมายที่จะจัดตั้งเทศบาลให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ทำให้มีการจัดตั้งเทศบาลเป็นครั้งแรก พ.ศ.2476 โดยยกฐานะสุขาภิบาลที่มีอยู่เดิม 35 แห่ง ซึ่งเป็นสุขาภิบาลเมือง 29 แห่ง และสุขาภิบาลท้องที่ 6 แห่ง ขึ้นเป็นเทศบาล หลังจากนั้นก็มีการปรับปรุงกฎหมายเทศบาลอีกหลายฉบับ จนปีพ.ศ.2496 จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2543 และ (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2546 โดยมาตรา 9 ถึงมาตรา 11 กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาจัดตั้งเทศบาลไว้ ดังนี้

1. เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นที่มีประกาศกระทรวงมหาดไทยในพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลโดยที่กฎหมายไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าการเป็นเทศบาลตำบลจะต้องมีเงื่อนไขอย่างไร แต่ในทางปฏิบัติกระทรวงมหาดไทยได้ตั้งเกณฑ์การเป็นเทศบาลตำบลว่าพื้นที่ที่จะจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลจะต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 12 ล้านบาท (ไม่รวมเงินอุดหนุน) มีประชากรตั้งแต่ 7,000 คนขึ้นไป และอยู่กันหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 1,500 คนต่อตารางกิโลเมตร

2. เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้

3. เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้¹⁷

ซึ่งในปัจจุบันมีเทศบาล จำนวนทั้งสิ้น 2,450 แห่ง แบ่งเป็นเทศบาลนคร จำนวน 30 แห่ง เทศบาลเมือง จำนวน 184 แห่ง และเทศบาลตำบล จำนวน 2,236 แห่ง¹⁸

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้แบ่งองค์การเทศบาลเป็น 2 ส่วน คือ สภาเทศบาล และนายกเทศมนตรี หรือฝ่ายสภาและฝ่ายบริหาร โดยมีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่

1. มีการแบ่งแยกฝ่ายสภาและฝ่ายบริหารออกจากกัน
2. ฝ่ายบริหาร ทำหน้าที่ในการบริหารกิจการภายในของเทศบาลนั้น

¹⁷ เสรี ทองเทศ และเพชรดา เวชศรี, **การบริหารเทศบาล** (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2557), 36.

¹⁸ กลุ่มงานกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น2 กองกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, **ข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**, เข้าถึงเมื่อ 26 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จาก <http://www.dla.go.th/work/abt/>

3. ฝ่ายสภา ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารและทำหน้าที่ในการออกกฎหมายในระดับท้องถิ่น

มาตรา 14 ซึ่งแบ่งโครงสร้างของเทศบาลออกเป็น 2 ฝ่าย คือ สภาเทศบาล และนายกเทศมนตรี

มาตรา 15 สภาเทศบาล ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามจำนวนดังต่อไปนี้

1. เทศบาลตำบล ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 12 คน
2. เทศบาลเมือง ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 18 คน
3. เทศบาลนคร ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 24 คน

มาตรา 20 สภาเทศบาล มีประธานสภาคนหนึ่ง และรองประธานสภาคนหนึ่ง ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัด แต่งตั้งจากสมาชิกสภาเทศบาลตามมติของสภาเทศบาล

มาตรา 21 ประธานสภาเทศบาล มีหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาเทศบาลให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับ อำนาจหน้าที่ การประชุมสภาเทศบาล

1. เลือกประธานสภาเทศบาลและรองประธานสภาเทศบาล เสนอผู้ว่าราชการจังหวัด หรือมีมติให้ประธานสภาเทศบาล หรือรองประธานสภาเทศบาลพ้นจากตำแหน่ง

2. เลือกสมาชิกสภาเทศบาลตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญของสภาเทศบาลและเลือกตั้งผู้เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญของสภาเทศบาล

3. รับทราบนโยบายของนายกเทศมนตรี ก่อนนายกเทศมนตรีเข้ารับหน้าที่และรับทราบรายงานแสดงผลการปฏิบัติงานตามนโยบายที่นายกเทศมนตรีได้แถลงไว้ต่อสภาเทศบาลเป็นประจำทุกปี

4. อนุมัติร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะยาวและแผนพัฒนา 3 ปี ของเทศบาล เทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมของเทศบาล

5. ให้ความเห็นชอบร่างเทศบัญญัติ เช่น ร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมของเทศบาล

6. ในที่ประชุมสภาเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาลมีสิทธิตั้งกระทู้ถามนายกเทศมนตรี หรือรองนายกเทศมนตรี รวมถึงการเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ

7. ในกรณีกิจการอื่นใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของเทศบาล หรือประชาชนในท้องถิ่น สมาชิกสภาเทศบาลจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ หรือนายกเทศมนตรีสามารถเสนอต่อประธานสภาเทศบาลเพื่อให้มีการออกเสียงประชามติได้ และประกาศให้ประชาชนทราบผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลย่อมมีสิทธิออกเสียงประชามติและประกาศให้ประชาชนทราบ

การออกเสียงประชามติครั้งนี้ให้มีผลเป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่สภาเทศบาล หรือนายกเทศมนตรี ในเรื่องนั้น

นายกเทศมนตรี กฎหมายเทศบาล กำหนดให้เทศบาลมีรูปแบบองค์กรฝ่ายบริหาร โดย มาตรา 48 ให้เทศบาลมีนายกเทศมนตรีคนหนึ่งซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของ ประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น นายกเทศมนตรี อาจแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการของ เทศบาลตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมายได้ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เทศบาลตำบล ให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกินสองคน
2. เทศบาลเมือง ให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกินสามคน
3. เทศบาลนคร ให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกินสี่คน

นายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งที่ปรึกษานายกเทศมนตรีและเลขานุการนายกเทศมนตรี ซึ่งมิใช่ สมาชิกสภาเทศบาลได้ โดยในกรณีเทศบาลตำบลให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกินสองคน ในกรณี เทศบาลเมืองให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกินสามคน และในกรณีเทศบาลนครให้แต่งตั้งได้จำนวน รวมกันไม่เกินห้าคน

ก่อนเข้ารับหน้าที่ นายกเทศมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อสภาเทศบาลโดยไม่มีการลงมติ หากไม่สามารถดำเนินการได้ให้ทำเป็นหนังสือแจ้งต่อสมาชิกสภาเทศบาลทุกคน และจัดทำรายงานผล การปฏิบัติงานตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภาเทศบาลเป็นประจำทุกปี

นายกเทศมนตรี มีอำนาจดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและรับผิดชอบในการบริหารราชการของเทศบาล ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เทศบัญญัติ และนโยบาย
2. สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการของเทศบาล
3. แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกเทศมนตรี เลขานุการนายกเทศมนตรี และที่ปรึกษานายกเทศมนตรี

4. วางระเบียบเพื่อให้งานของเทศบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

5. รักษาการให้เป็นไปตามเทศบัญญัติ

6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่นๆ

นอกจากสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี ซึ่งเป็นองค์ประกอบขององค์กรเทศบาล ตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว พนักงานเทศบาลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งในโครงสร้างรวม ของเทศบาลด้วย พนักงานเทศบาลเป็นเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของเทศบาลที่ปฏิบัติงาน อันเป็นภารกิจ ประจำสำนักงาน หรืออาจจะนอกสำนักงานก็ได้ นายกเทศมนตรีเป็นผู้ควบคุมและรับผิดชอบในการ บริหารกิจการของเทศบาลและเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างเทศบาล มีปลัดเทศบาล

เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างเทศบาลรองจากนายกเทศมนตรี และรับผิดชอบควบคุมดูแลราชการประจำของเทศบาลให้เป็นไปตามนโยบาย และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่มิ กฎหมายกำหนด หรือตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมาย โดยปลัดเทศบาลมีอำนาจหน้าที่ ตามมาตรา 48 ให้ปลัดเทศบาลคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาล และลูกจ้างเทศบาล และรับผิดชอบควบคุมดูแลราชการประจำของเทศบาลให้เป็นไปตามนโยบาย และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย กำหนด หรือตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมาย

การจัดองค์กรของเทศบาล โครงสร้าง และการแบ่งส่วนราชการเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2543 ได้กำหนดโครงสร้างภายในองค์กรของเทศบาล ไว้อย่างกว้างๆ ดังนี้

1. สำนักปลัดเทศบาล
2. ส่วนราชการอื่นตามที่นายกเทศมนตรีประกาศและกำหนดโดยความเห็นชอบของ กระทรวงมหาดไทย

นอกจากนี้ กระทรวงมหาดไทย โดยคณะกรรมการกลางเทศบาล (ก.ท.) ยังได้ประกาศ กำหนดการแบ่งโครงสร้างส่วนราชการในเทศบาลให้มีการแบ่งส่วนราชการดังต่อไปนี้

1. สำนักปลัดเทศบาล
2. กองหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ส่วนราชการที่เป็นสำนักหรือกอง

- การคลัง
- การช่าง
- การสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
- การศึกษา
- วิชาการและแผนงาน
- การประปา
- การแพทย์
- การช่างสุขาภิบาล
- สวัสดิการสังคม

- 2) หน่วยงานตรวจสอบภายใน

โดยส่วนราชการเทศบาลที่กำหนดขึ้นมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายเทศบาล และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) สำนักปลัดเทศบาล มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับราชการทั่วไปของเทศบาล และราชการ ที่มีได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของกองหรือส่วนราชการใดในเทศบาลโดยเฉพาะ รวมทั้งกำกับและเร่งรัด

การปฏิบัติราชการของส่วนราชการในเทศบาลให้เป็นไปตามนโยบาย แนวทาง และแผนการปฏิบัติราชการของเทศบาล

(2) สำนัก/กองวิชาการและแผนงาน มีหน้าที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ จัดทำนโยบาย และแผนของเทศบาล การติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและโครงการต่างๆ นโยบาย แผนงานของเทศบาล จัดทำงบประมาณและโครงการในระดับต่างๆ งานกฎหมาย งานประชาสัมพันธ์ งานบริการข้อมูลข่าวสารและข้อมูลทางวิชาการ

(3) สำนัก/กองคลัง มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานการจ่าย การรับ การนำส่งเงิน การเก็บรักษาเงิน และเอกสารทางการเงิน การตรวจสอบใบฎีกา งานเกี่ยวกับเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน เงินบำเหน็จบำนาญ เงินอื่นๆ การจัดสรรเงินต่างๆ การจัดทำบัญชีทุกประเภท ทะเบียนคุมเงินรายได้และรายจ่ายต่างๆ การควบคุมการเบิกจ่าย งานทำงบทดลองประจำปี ประจำปี และงานเกี่ยวกับการพัสดุของเทศบาล

(4) สำนัก/กองช่าง มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสำรวจออกแบบ การจัดทำ ข้อมูลทางด้านวิศวกรรม อาคารสถานที่ ถนนสาธารณูปโภค ระบบระบายน้ำ งานออกแบบและเขียนแบบ การตรวจสอบ การก่อสร้าง งานควบคุมอาคารตามระเบียบกฎหมาย งานผังเมือง งานปรับปรุง ภูมิทัศน์ วิศวกรรม และจราจร เป็นต้น

(5) สำนัก/กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่เกี่ยวกับงานรักษาความสะอาด สาธารณสุขชุมชน งานส่งเสริมสุขภาพและอนามัย งานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ งานสุขาภิบาล อาหารและสิ่งแวดล้อม และงานเกี่ยวกับการให้บริการด้านสาธารณสุข งานสัตวแพทย์ ศูนย์บริการสาธารณสุข และงานทันตสาธารณสุข เป็นต้น

(6) สำนัก/กองการศึกษา มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาและ พัฒนาการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบการศึกษา การศึกษานอกระบบการศึกษาและการศึกษา ตามอัธยาศัย เช่น การจัดการศึกษาปฐมวัย อนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา งานขยายโอกาสทางการศึกษา งานฝึกและส่งเสริมอาชีพ งานห้องสมุด งานกิจการศาสนา ส่งเสริม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม งานกีฬาและนันทนาการ เป็นต้น

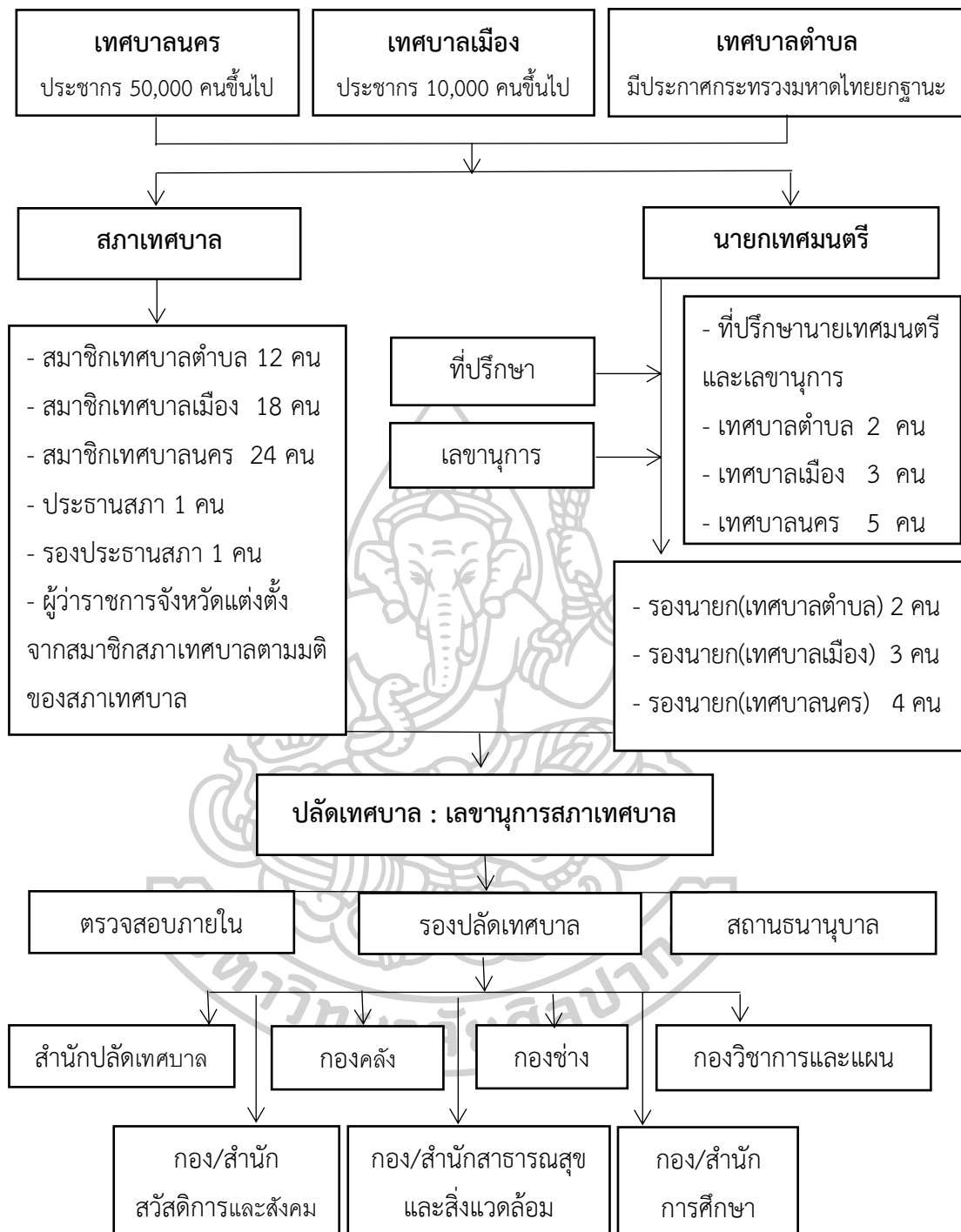
(7) สำนัก/กองสวัสดิการและสังคม มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสังคม สงเคราะห์ การส่งเสริมสวัสดิการเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส การพัฒนาชุมชน การจัด ระเบียบชุมชนหนาแน่น ชุมชนแออัด การพัฒนาอาชีพ การให้คำปรึกษาแนะนำหรือตรวจสอบ เกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม เบี้ยยังชีพ และการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส

(8) สำนัก/กองการประปา มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมการผลิตและ การจำหน่ายน้ำประปา การติดตั้งประปาในเขตเทศบาล กรณีที่ไม่มีบริการประปาจากส่วนราชการอื่น

(9) หน่วยงานตรวจสอบภายใน มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานการตรวจสอบบัญชี เอกสารการเบิกจ่าย เอกสารการรับเงินทุกประเภท ตรวจสอบการเก็บรักษาหลักฐานการบัญชี งานตรวจสอบพัสดุและการเก็บรักษา งานตรวจสอบทรัพย์สินและการทำประโยชน์จากทรัพย์สิน เทศบาล¹⁹

กล่าวโดยสรุป เทศบาลนครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ ที่มีประชากรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป มีรายได้เพียงพอต่อการให้บริการสาธารณะ และตามหน้าที่ ที่กฎหมายบัญญัติไว้ ปัจจุบันเทศบาลนคร มีจำนวน 30 แห่ง องค์การเทศบาลนคร แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ฝ่ายสภาเทศบาล นำโดยประธานสภาเทศบาลนครทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของ ฝ่ายบริหารและทำหน้าที่ในการออกกฎหมายในระดับท้องถิ่น และฝ่ายบริหาร โดยมีนายกเทศมนตรี ทำหน้าที่ในการบริหารกิจการภายในของเทศบาลนคร เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้าง เทศบาล และมีปลัดเทศบาลเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาล และลูกจ้างเทศบาล นอกจากนี้ โครงสร้างส่วนราชการในเทศบาลนครแบ่งเป็นสำนักปลัดเทศบาล และส่วนราชการที่เป็นสำนัก/กอง ซึ่งประกอบด้วย 1) ส่วนราชการที่เป็นสำนักหรือกอง ได้แก่ สำนัก/กองการคลัง สำนัก/กองการช่าง สำนัก/กองการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สำนัก/กองการศึกษา สำนัก/กองวิชาการและแผนงาน สำนัก/กองการประปา สำนัก/กองการแพทย์ สำนัก/กองการช่างสุขาภิบาล สำนัก/กองสวัสดิการสังคม และ 2) หน่วยงานตรวจสอบภายใน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายเทศบาลและ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตามแผนภาพที่ 2

¹⁹ เสรี ทองเทศ และเพชรดา เวชศรี, **การบริหารเทศบาล** (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2557), 36-40.

แผนภาพที่ 2 โครงสร้างเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง(ฉบับที่ 12) พ.ศ.2546
ที่มา: เสรี ทองเทศ และเพชรดา เวชศรี, การบริหารเทศบาล (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช, 2557), 11.

กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษามาตั้งแต่ในอดีตและยิ่งมีบทบาทมากยิ่งขึ้นในปัจจุบันและอนาคต อันเนื่องมาจากนโยบายกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้กำหนดไว้ในกฎหมายสำคัญหลายฉบับ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80(4) บัญญัติให้ส่งเสริมสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดและมีส่วนร่วมในการจัดตามมาตรา 289 บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐาน และระบบการศึกษาของชาติ²⁰

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 วรรคสาม บัญญัติไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมการเรียนตลอดชีวิตและจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับโดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติและการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย⁹ และในหมวดที่ 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 250 บัญญัติไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแล และจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ฯลฯ กฎหมายตามวรรคหนึ่งและกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร การจัดบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา การเงิน และการคลัง และการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม การป้องกันการทุจริต และการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความเหมาะสม และความแตกต่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ²¹

²⁰ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 124, ตอนที่ 47 ก (24 สิงหาคม 2550): 24.

²¹ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 134, ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560): 14.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 15 ได้บัญญัติไว้ว่า รูปแบบการศึกษาไทย มี 3 รูปแบบ คือ

1. การศึกษาในระบบ (Formal Education) เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษาหลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

2. การศึกษานอกระบบ (Nonformal Education) เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3. การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ²²

และมาตรา 41 ได้กำหนดไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นได้ตามศักยภาพ รวมทั้งได้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประสานส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัด²³

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มาตรา 16 (9) มาตรา 17 และมาตรา 18 ที่ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะด้านการศึกษา เพื่อเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในเขตท้องถิ่นที่รับผิดชอบของตนตามบทบาทหน้าที่ที่มีอยู่และจากการถ่ายโอนภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งมีความครอบคลุมถึงการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษา²⁴

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2553 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ.2560 นับเป็นความพยายามของประเทศไทยในการผลักดันให้มีหลักประกันด้านความ

²² “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 116, ตอนที่ 74 ก (18 สิงหาคม 2542): 5-6.

²³ “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 116, ตอนที่ 74 ก (18 สิงหาคม 2542): 12

²⁴ “พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 116, ตอนที่ 114 ก (17 พฤศจิกายน 2546): 52-53.

คุ้มครองสิทธิแก่ผู้สูงอายุในรูปแบบของ “กฎหมาย” ในปี พ.ศ.2546 ด้วยการตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2547 เหตุผลความจำเป็นในการตรากฎหมายฉบับนี้²⁵ เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐโดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. นิยามผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย
2. ให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (มาตรา ๔) เป็นกลไกระดับชาติ เพื่อกำหนดนโยบาย และแผนหลัก แนวทางปฏิบัติ ตลอดจนประสานงาน ติดตาม และประเมินผลเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ
3. สิทธิผู้สูงอายุ (มาตรา ๑๑) ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุน
 - (1) การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ
 - (2) การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
 - (3) การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม
 - (4) การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะ เครือข่ายหรือชุมชน
 - (5) การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่นๆ
 - (6) การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
 - (7) การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ
 - (8) การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกแสวงหาประโยชน์ โดยมีขอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง
 - (9) การให้คำแนะนำ ปรีกษาดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือในทางการแก้ไข ปัญหาครอบครัว
 - (10) การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง
 - (11) การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
 - (12) การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี

²⁵ “พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 116, ตอนที่ 114 ก (17 พฤศจิกายน 2546): 52-53.

(13) การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด²⁶

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2525 – 2544) นับเป็นแผนระดับชาติฉบับแรก ของประเทศไทยระยะ 20 ปี ที่จัดทำขึ้นเพื่อกำหนดแนวทางสำคัญและขอบเขตการพัฒนาผู้สูงอายุไทย ในประเด็นต่อไปนี้ สุขภาพอนามัย การศึกษา ความมั่นคงทางสังคมและรายได้ การมีส่วนร่วม ทางสังคมและวัฒนธรรม บริการสวัสดิการสังคม การมีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ซึ่งเป็น แผนระยะยาวนี้เป็นการแสดงเจตนารมณ์อย่างชัดเจนให้เห็นว่าประเทศไทยได้เริ่มมีนโยบายและ แผนระดับชาติสำหรับผู้สูงอายุอย่างจริงจังโดยมุ่งหวังให้แผนระดับชาตินี้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือ ในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาแนวทางในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม²⁷

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 – 2564) ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ.2552 แผนผู้สูงอายุ แห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 - 2564) เป็นแผนระยะยาวที่ต่อเนื่องมาจากแผนฉบับแรกแต่มีการ ปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการมองงานผู้สูงอายุแยกในแต่ละด้านมาเป็นองค์รวม กล่าวคือ พิจารณาว่า งานทุกด้านที่กำหนดไว้ในแผนฉบับแรกมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และมีผลต่อยุทธศาสตร์ แต่ละยุทธศาสตร์ ไม่อาจแยกส่วนจากกันได้โดยมีวิสัยทัศน์ “ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของสังคม” วัตถุประสงค์ ของแผนเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ และมีหลักประกันที่มั่นคง ขณะเดียวกันจะมุ่งส่งเสริมให้สังคมไทยตระหนักถึงผู้สูงอายุในฐานะบุคคล ที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม และเสริมสร้างคุณค่าของผู้สูงอายุให้ร่วมเป็นพลังในการพัฒนาสังคม ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย 3 มาตรการหลัก (1) มาตรการหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ (2) มาตรการการ ให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ (3) มาตรการการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึง คุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 6 มาตรการหลัก (1) มาตรการส่งเสริมสุขภาพป้องกันการเจ็บป่วยและดูแลตนเองเบื้องต้น (2) มาตรการส่งเสริมการ รวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ (3) มาตรการส่งเสริมด้านการทำงานและการหา

²⁶ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, การดำเนินงาน ด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย ตามแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ พ.ศ.2545-2559 (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2559), 18-19.

²⁷ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, การดำเนินงาน ด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย ตามแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ พ.ศ.2545-2559 (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2559), 17

รายได้ของผู้สูงอายุ (4) มาตรการสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (5) มาตรการส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ (6) มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านระบบการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 มาตรการหลัก (1) การคุ้มครองด้านรายได้ (2) หลักประกันด้านสุขภาพ (3) ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง และ (4) ระบบการบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 2 มาตรการหลัก (1) การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ และ (2) การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการประมวล พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ประกอบด้วย 3 มาตรการหลัก (1) การสนับสนุนส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ สำหรับการกำหนดนโยบายและพัฒนาบริการหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ (2) การดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ และ (3) การพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้ถูกต้องทันสมัย โดยมีระบบฐานข้อมูลที่ง่ายต่อการเข้าถึงและการสืบค้น²⁸

ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย ปี พ.ศ.2543 รัฐบาล องค์การเอกชน ประชาชน และสถาบันต่างๆ ได้ตระหนักถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้สูงอายุ ซึ่งได้ทำประโยชน์ในฐานะ “ผู้ให้” แก่สังคมมาโดยตลอด ดังนั้น จึงควรได้รับผลในฐานะเป็น “ผู้รับ” จากสังคมด้วย ประเทศไทยได้ประกาศ “ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย” เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับที่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้เป็นปีผู้สูงอายุสากล นับเป็นการประกาศเจตนารมณ์ของรัฐบาลในความตระหนัก และให้ความสำคัญในเรื่องของการส่งเสริมพัฒนาและให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน โดยได้มีการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน อาทิ หน่วยงานจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ตลอดจนองค์กรสาธารณประโยชน์ต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานผู้สูงอายุมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้เนื้อหาสำคัญที่ปรากฏใน “ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย” ได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องการให้ความคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุ อาทิ การดูแลสุขภาพอนามัย การดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรี

²⁸ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย ตามแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ พ.ศ.2545-2559 (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2559), 17-18.

การอยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุข การได้รับการดูแลเอาใจใส่ การคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้ง การได้รับโอกาสในการศึกษาเรียนรู้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

ข้อ 1 ผู้สูงอายุต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้ง และละเมิดสิทธิโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้และผู้พิการที่สูงอายุ

ข้อ 2 ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัวโดยได้รับความเคารพ รัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับบทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ข้อ 3 ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน เพื่อสามารถปรับบทบาทของตนให้สมวัย

ข้อ 4 ผู้สูงอายุควรได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้สังคม มีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัยและตามความสมัครใจ โดยได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นชีวิตมีคุณค่า

ข้อ 5 ผู้สูงอายุควรได้เรียนรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ต้องมีหลักประกันและสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างครบวงจรโดยเท่าเทียมกัน รวมทั้งได้รับการดูแลจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบตามศตินิยม

ข้อ 6 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่พึ่งพาตนเองได้ สามารถช่วยเหลือครอบครัวและชุมชน มีส่วนร่วมในสังคม เป็นแหล่งภูมิปัญญาของคนรุ่นหลัง มีการเข้าสังคม มีนันทนาการที่ดี และมีเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน

ข้อ 7 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมต้องกำหนดนโยบายและแผนหลักด้านผู้สูงอายุ ส่งเสริมและประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

ข้อ 8 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมต้องตรากฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุเพื่อเป็นหลักประกันและการบังคับใช้ในการพิทักษ์สิทธิ คุ้มครองสวัสดิภาพ และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ

ข้อ 9 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมต้องรณรงค์ปลูกฝังค่านิยมให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมไทยที่เน้นความกตัญญูทวดเวทียุติและเอื้ออาทรต่อกัน²⁹

ที่ผ่านมาประเทศไทยยังไม่เคยมีแผนการพัฒนาประเทศในระยะยาวที่ใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาประเทศ ขณะที่หลายประเทศที่พัฒนาแล้วให้ความสำคัญกับแผนระยะยาว เช่น ประเทศมาเลเซียหรือประเทศสิงคโปร์ที่วางยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาวเพื่อวางเป้าหมายร่วมกันในระยะยาวของประเทศ และเป็นกลไกเตรียมรับความท้าทายต่างๆ เช่น โครงสร้างประชากรโลกและประชากรไทยที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ประชากรวัยแรงงานลดลงซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในมิติต่างๆอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเพื่อให้ภาคส่วนต่างๆ ใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนให้สอดคล้องและบูรณาการกัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 ได้กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลและใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป้าหมายการพัฒนาประเทศข้างต้นจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาว จำนวน 6 ยุทธศาสตร์ โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุ จำนวน 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และเพื่อให้สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต เพื่อให้คนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มีธรรมาภิบาล มีวินัย รับผิดชอบต่อสังคมและเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษ และภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็น

²⁹ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย ตามแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ พ.ศ.2545-2559 (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2559), 16.

คนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่นๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

ยุทธศาสตร์ชาติที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชน ท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อนโดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำ เพื่อส่วนรวมการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเอง และทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันในการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง³⁰

จากโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของเทศบาลนครตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับประชาชนตามความพร้อมของเทศบาล และเป็นไปตามความต้องการของประชาชน และมีอิสระในการบริหาร การจัดบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา การเงิน และการคลัง และการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม จึงกล่าวได้ว่า เทศบาลนครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการบริหารจัดการศึกษาเทศบาลนครซึ่งเทศบาลนครส่วนใหญ่จะกำหนดให้มี “สำนัก/กองการศึกษา” เพื่อรับผิดชอบงานที่เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา การบริหารวิชาการ และงานโรงเรียน เป็นต้น มีหน้าที่หลักในการบริหารจัดการศึกษาของเทศบาลนคร โดยมีหน่วยงานอื่นๆ ในเทศบาลนครเป็นหน่วยงานสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาซึ่งทั้งนี้รวมถึงการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุด้วย ผู้วิจัยจึงได้สรุปอำนาจหน้าที่ของหน่วยราชการในเทศบาลนครที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ดังต่อไปนี้

หน่วยงานหลักในการบริหารจัดการศึกษาของเทศบาลนคร

สำนัก/กองการศึกษา เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ความความรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหาร การศึกษาและพัฒนาศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบการศึกษา การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่ผู้สูงอายุ ได้แก่ งานฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ งานห้องสมุด งานกิจการศาสนา งานกีฬา นันทนาการ ส่งเสริมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมซึ่งจะเป็นการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ เช่น

³⁰ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, “ยุทธศาสตร์ชาติอนาคตไทย อนาคตเรา,” วารสารเศรษฐกิจและสังคม 55, ฉบับพิเศษ (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561): 8-12.

วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัย และส่งเสริมคุณค่าของผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อสร้างกำลังใจให้กับผู้สูงอายุ ตัวอย่างเช่น กิจกรรมวันสงกรานต์ ซึ่งมีกิจกรรมการรดน้ำขอพรผู้สูงอายุ การประกวดผู้สูงอายุสุขภาพดี ผู้สูงอายุที่ได้บำเพ็ญประโยชน์ ต่อสังคมส่วนรวม เป็นต้น

หน่วยงานสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาของเทศบาลนคร

1. สำนักปลัดเทศบาล เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผนควบคุมดูแล กำกับและเร่งรัดการปฏิบัติราชการของส่วนราชการในเทศบาลให้เป็นไปตามนโยบาย แนวทาง และแผนงาน ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุในภาพรวมของเทศบาลนคร

2. สำนัก/กองวิชาการและแผนงาน มีหน้าที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ จัดทำนโยบาย แผนงาน โครงการต่างๆ การจัดทำงบประมาณ และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย แผนงานและโครงการในระดับต่างๆ งานกฎหมาย ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งงานประชาสัมพันธ์ งานบริการข้อมูลข่าวสารและข้อมูลทางวิชาการให้กับผู้สูงอายุ

3. สำนัก/กองคลัง มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานการจ่าย การรับ การนำส่งเงิน การเก็บรักษาเงิน และเอกสารทางการเงิน การตรวจสอบใบฎีกา งานเกี่ยวกับเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน เงินบำเหน็จ บำนาญ เงินอื่นๆ การจัดสรรเงินต่าง ๆ การจัดทำบัญชีทุกประเภท ทะเบียนคุมเงินรายได้และรายจ่ายต่างๆ การควบคุมการเบิกจ่าย งานทำงบทดลองประจำเดือน ประจำปีงานเกี่ยวกับการพัสดุต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร

4. สำนัก/กองช่าง มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสำรวจออกแบบ การจัดทำข้อมูลทางด้านวิศวกรรม อาคารสถานที่ ถนนสาธารณูปโภค ระบบระบายน้ำ งานออกแบบและเขียนแบบ การตรวจสอบ การก่อสร้างงานควบคุมอาคารตามระเบียบกฎหมายงานผังเมือง งานปรับปรุงภูมิทัศน์ วิศวกรรม จราจร ซึ่งสามารถนำมาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น การสร้างพื้นที่สำหรับการศึกษาให้ผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งเป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรมแบบองค์รวมของผู้สูงอายุและประชาชนในพื้นที่ เช่น ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

5. สำนัก/กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่เกี่ยวกับงานรักษาความสะอาด สาธารณสุข ชุมชน ส่งเสริมสุขภาพและอนามัย ป้องกันโรคติดต่อ งานสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม และงานเกี่ยวกับการให้บริการด้านสาธารณสุข งานสัตวแพทย์ ศูนย์บริการสาธารณสุข และงานทันตสาธารณสุข เป็นต้น ซึ่งนอกจากเป็นหน่วยงานที่ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแล้วยังมีหน้าที่เกี่ยวกับการอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในการดูแลตนเองในด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยส่วนบุคคล

6. สำนัก/กองสวัสดิการสังคม มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ การส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุ การพัฒนาชุมชน การจัดระเบียบชุมชนหนาแน่น ชุมชนแออัดการ

พัฒนาอาชีพ การให้คำปรึกษาแนะนำหรือตรวจสอบเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม เบี้ยยังชีพ สงเคราะห์ ผู้สูงอายุ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ประสานงานเกี่ยวกับการสนับสนุนกองทุนผู้สูงอายุ เช่น ผู้สูงอายุพิการ/ติดเตียง ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะยากลำบาก ผู้สูงอายุที่ยากจน ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง และ ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาอื่นๆ การส่งเสริมให้มีจัดตั้งกองทุนสวัสดิการและกองทุนสุขภาพผู้สูงอายุ และควรให้บริการข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุที่ควรได้รับด้วย

7. สำนัก/กองการประปาหรือสำนักการประปา มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมการผลิตและการจำหน่ายน้ำประปา การติดตั้งประปาในเขตเทศบาล ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ผู้สูงอายุ คือ ทำให้ผู้สูงอายุในชุมชนมีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด ปลอดภัย เพื่อป้องกันโรคต่างๆ ได้อย่างเพียงพอ

8. หน่วยงานตรวจสอบภายใน มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานการตรวจสอบบัญชี เอกสารการเบิกจ่าย เอกสารการรับเงินทุกประเภท ตรวจสอบการเก็บรักษาหลักฐานการบัญชี งานตรวจสอบพัสดุและการเก็บรักษา งานตรวจสอบทรัพย์สินและการทำประโยชน์จากทรัพย์สิน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร

เทศบาลนครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งมี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Nonformal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) และมีสิทธิจัดการศึกษา ในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น ได้ตามศักยภาพ สำหรับการบริหารจัดการศึกษา สำหรับผู้สูงอายุจะเกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบ (Nonformal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) โดยมีสำนัก/กอง การศึกษา มีหน้าที่หลักในการบริหารจัดการศึกษาและมีหน่วยงานอื่นๆในเทศบาลนครเป็นหน่วยงาน สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาหน่วยงานทุกหน่วยงานในเทศบาลนครสามารถบูรณาการ การดำเนินงานร่วมกันได้เพื่อการบรรลุเป้าหมายเดียวกันในการให้บริการสาธารณะด้านการศึกษา สำหรับผู้สูงอายุ และเตรียมการเพื่อรองรับสังคมสูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ เทศบาลนครมีบทบาท สำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น เทศบาลนครสามารถจัดการดูแลหลักสูตร การเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของแต่ละชุมชน นอกจากนี้จะมีการบริหารจัดการศึกษาในระบบแล้วยังมีการบริหารจัดการศึกษานอกระบบและ ตามอัธยาศัยในรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายสำหรับผู้สูงอายุ เช่น แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรม อาชีพ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น เทศบาลนครหลายแห่ง สามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ ผู้สูงอายุในชุมชนด้วย

เทศบาลนคร เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอิสระในการปกครองตนเอง มีการบริหาร การคลังของตนเองโดยมีหน้าที่ในการให้บริการในด้านต่างๆกับประชาชนรวมทั้งผู้สูงอายุ การบริหาร จัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเป็นบริการสาธารณะหนึ่งที่เป็นภารกิจสำคัญของเทศบาลนครเพื่อเป็นการ แบ่งเบาภาระของรัฐบาลในด้านการเงิน บุคลากร ตลอดจนระยะเวลาที่ใช้ดำเนินการบริหารจัดการศึกษา สำหรับผู้สูงอายุ และให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐโดยการส่งเสริมการกระจายอำนาจและสนับสนุนบทบาท ชุมชนท้องถิ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีสมรรถนะสูง³¹ และเพื่อเป็นการเตรียม ความพร้อมรับสังคมสูงอายุโดยการให้การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เทศบาลนครควรที่จะนำกระบวนการ บริหารจัดการมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร

กระบวนการบริหารของ คูนท์ซ (Koontz) กล่าวว่า กระบวนการบริหารจัดการ (Management Process) ประกอบด้วย POSDC ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดแผนงาน หรือวิธีการปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้าเพื่อผลสำเร็จตามที่ต้องการ การวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงผลสำเร็จที่ต้องการจะได้ และหนทางที่จะทำให้ ได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ การวางแผนผู้บริหารจะทำการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต และจะมีการคิด วิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมาย ผลงานต่างๆ และกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมที่จะบรรลุผล สำเร็จตามวัตถุประสงค์ 2) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้างงาน ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดตำแหน่งงาน การจัดกลุ่มงานเป็นหน่วยเป็นแผนกหรือเป็นกอง การมอบหมายอำนาจ หน้าที่ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานต่างๆสามารถดำเนินไปโดยมีการประสานงานกัน อย่างดี การจัดโครงสร้างขององค์กรเป็นขั้นตอนที่จะต้องกระทำต่อเนื่องจากการวางแผน เพื่อให้เกิด ความมั่นใจในปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ 3) การจัดสรรคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง ภารกิจที่ เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้องค์กรมีกำลังคนที่มีประสิทธิภาพ พร้อมสำหรับการทำงาน ในทุกตำแหน่งงาน โดยมีหลักการ และนโยบายที่ยึดถือปฏิบัติก็คือ หลักการ "Put the Right Man on the Right Job" หรือการพยายามทำให้ทุกตำแหน่งมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถพร้อมและ เหมาะสมกับงานที่ทำให้มากที่สุด กิจกรรมที่เกี่ยวข้องได้แก่ การคัดเลือก ปฐมนิเทศ การอบรม และ พัฒนาบุคคล ตลอดจนการประเมินผลงาน และการจัดระบบรางวัลตอบแทนต่างๆเพื่อให้เกิดขวัญ และกำลังใจในการทำงาน และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะทุ่มเททำงานให้กับองค์กร 4) การอำนวยการและสั่งการ (Directing) หมายถึง กิจกรรมทางการจัดการโดยผู้นำ หรือผู้บริหาร ในการบังคับบัญชาในการทำงานต่างๆ ภายในโครงสร้างองค์กรให้ดำเนินไปโดยราบรื่นมีการประสาน

³¹ สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ, “ยุทธศาสตร์ชาติ อนาคตไทย อนาคตเรา,” *เศรษฐกิจและสังคม* 55, ฉบับพิเศษ (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561): 13.

ร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน ทั้งนี้ความพยายามของผู้บริหารในการสร้างศิลปะการบังคับบัญชาที่จะทำให้การทำงานเป็นไปด้วยดี เช่น ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการติดต่อสื่อสาร หน้าที่การสั่งการจะเกี่ยวข้องกับ การชักนำ และช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานของตนอย่างดี โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล และ 5) การควบคุมงาน (Controlling) หมายถึง กิจกรรมต่างๆที่สร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าการทำงานจะประสบความสำเร็จผลตามแผนงานที่ตั้งไว้ ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การติดตามประเมินผล³²

นอกจากนี้รูปแบบการบริหารงานแบบ Mckinsey 7s framework ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการบริหารที่สามารถประเมินสถานภาพองค์กรได้อย่างทั่วถึง เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ว่าเป็นเกณฑ์ที่สามารถประเมินจุดแข็งและโอกาสในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน และผลการปฏิบัติงานขององค์กรต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ Mckinsey 7s framework ได้รับการพัฒนาในปี ค.ศ.1980 โดย Robert Waterman และ Tom Peter ได้นำเสนอ แนวคิดการจัดแนวทางศึกษาที่สามารถนำไปใช้เป็นองค์ประกอบของทีมงานหรือโครงการได้เป็นอย่างดีไว้ 7 ประการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ระหว่าง Hard Structure กับ Soft Structure ดังนี้

Hard Structure ประกอบด้วย

1. กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง แนวทางหลักของการทำงานหรือแผนแม่บท เป็นแนวทางระดมและจัดการทรัพยากรขององค์กร ถ้ากลยุทธ์เหมาะสมกับองค์กร องค์กรมีทรัพยากรอย่างเพียงพอเหมาะสมกับองค์กร องค์กรนั้นย่อมจะประสบความสำเร็จ

2. โครงสร้าง (Structure) หมายถึง รูปแบบการจัดแบ่งองค์กรออกเป็นฝ่ายๆ หรือกลุ่มงาน มีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ไว้อย่างชัดเจน โครงสร้างของบริษัทชั้นนำจะมีรูปแบบไม่สลับซับซ้อนเป็นแบบแบนราบ ทำให้ข้อมูลข่าวสารจากบนลงล่างเป็นไปอย่างรวดเร็ว

3. ระบบ (System) หมายถึง ชุดของกิจกรรมต่างๆที่มีความสัมพันธ์กันโดยมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันเป็นระบบที่ดีมีประสิทธิภาพ จึงจะทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้เร็ว ควรมีการเขียน Flow Chart ประกอบเพื่อความชัดเจน เป็นกระบวนการและลำดับขั้นการปฏิบัติงานทุกอย่างที่เป็นระบบที่ต่อเนื่องสอดคล้องประสานกันทุกระดับ

Soft Structure ประกอบด้วย

1. ค่านิยมร่วม (Shared value) หมายถึง ค่านิยมร่วมกันระหว่างคนในองค์กร ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

³² สุธี ขวัญเงิน, *หลักการจัดการ*, (กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2559), 40- 43.

2. รูปแบบการบริหาร (Style of Management) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารในการทำงานซึ่งมีผลต่อการรับรู้ และความเชื่อถือของบุคลากร ซึ่งจะมีผลต่อขวัญกำลังใจของพนักงาน และความสำเร็จขององค์กร

3. บุคคล (Staff) หมายถึง การคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถ การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง บุคลากรทุกระดับเป็นหัวใจขององค์กรเป็นตัวขับเคลื่อนให้องค์กรประสบความสำเร็จ และบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ขวัญกำลังใจดี และจงรักภักดี ต่อองค์กรยอมทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ระบบการบริหารบุคคลต้องดี มีคุณภาพ จึงจะได้บุคคลที่ดีต้องเอาใจใส่ต่อบุคลากร พัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญมากขึ้น

4. ทักษะ (Skill) หมายถึง ความชำนาญเป็นพิเศษ เป็นสิ่งที่ทำให้องค์กรเป็นที่เชื่อถือ องค์กรที่มีทักษะด้านใดด้านหนึ่งเหนือกว่าผู้อื่นย่อมประสบความสำเร็จเป็นองค์กรชั้นนำ³³

การบริหารจัดการศึกษาของเทศบาลนครมีนายกเทศมนตรีเป็นผู้บริหารสูงสุดเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการใช้อำนาจหน้าที่ และกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการศึกษาของเทศบาลนครสำหรับผู้สูงอายุตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ หากนายกเทศมนตรีเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและอำนาจหน้าที่ มีภาวะความเป็นผู้นำที่ดี มีความรอบรู้ในด้านการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุก็จะส่งผลให้การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้

เอกพันธ์ อินทร์ใจเอื้อ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารจัดการศึกษาของนายกเทศมนตรี ในอนาคต ผลการวิจัย พบว่า บทบาทการบริหารจัดการศึกษาของนายกเทศมนตรีในอนาคต ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ นายกเทศมนตรีจะต้องบริหารจัดการศึกษาโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและทันสมัย นำเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนการจัดการศึกษา ศึกษาและกำหนดนโยบายและทิศทางการศึกษาตามบริบทให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างมืออาชีพ มีการติดตามและช่วยเหลือให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามมาตรฐานการศึกษา

2. ด้านการส่งเสริมการจัดการศึกษาสมัยใหม่ ได้แก่ นายกเทศมนตรีจะต้องบริหารจัดการศึกษาโดยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียน ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน เน้นความคิดสร้างสรรค์ สร้างลักษณะนิสัยที่ดี มีทักษะการเรียนรู้ และปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทในยุคศตวรรษที่ 21

³³ ฤทธิชัย บุญธรรม และวิไลลักษณ์ เรืองสม, รูปแบบการบริหารงานแบบ 7s framework กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, เข้าถึงเมื่อ 27 มีนาคม 2564, เข้าถึงได้จาก <http://hs.ssru.ac.th/useruploads/files/20190306/3a7a8a93de8a461138462854f66e482d4015bb21.pdf>

3. ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ นายกเทศมนตรีจะต้องบริหารจัดการศึกษา โดยปรับกระบวนการที่สนับหนุนให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษา แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ยอมรับและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็นและร่วมกันตัดสินใจ ให้ความสำคัญในด้าน เทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ

4. ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสังคมยุคใหม่ ได้แก่ นายกเทศมนตรีจะต้องบริหารจัดการศึกษาโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมจัดการการศึกษา กระจายอำนาจในการตัดสินใจ และให้อิสระให้ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ให้ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้เพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำเสนอข้อมูลด้านการศึกษาอย่างรอบด้าน

5. ด้านการพัฒนาบุคลากรโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ นายกเทศมนตรีจะต้องบริหารจัดการศึกษาโดยส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ตามยุคสมัย เป็นครูมืออาชีพ มีความรู้คู่คุณธรรม ใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาการจัดการศึกษา ทำงานเป็นทีม

6. ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อให้เกิดองค์กรแห่งความสุข ได้แก่ สร้างความเสมอภาคในการจัดการศึกษา มีธรรมาภิบาล จัดสรรงบประมาณในการจัดการศึกษาอย่างพอเพียง และประสานแผนการจัดการศึกษาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน³⁴

ภาคิน กิตติคุณนิติพงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ผลการวิจัย พบว่า

1. การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุผ่านการดำเนินการตามนโยบายด้านผู้สูงอายุในระดับชาติ พบว่า การกำหนดนโยบายผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น จะกำหนดนโยบายและแผนงานโดยอ้างอิงหรือยึดแนวทางนโยบายของรัฐบาล และยุทธศาสตร์ชาติเป็นหลัก มี “ผู้นำกลุ่ม” รวมทั้งมีและน่านโยบายมาจัดทำเป็นแผนสำหรับหน่วยงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในรูปแบบนโยบายของเทศบาล และจัดทำแผนงานเพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบรับไปปฏิบัติโดยกำหนดนโยบายจากผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมทั้งมีการกำหนดทิศทางการดำเนินการและการสนับสนุนด้านต่างๆ เช่น งบประมาณ และหน่วยงานที่รับผิดชอบ รวมทั้งการวางแผนที่ชัดเจน

2. วิเคราะห์การนำนโยบายผู้สูงอายุของท้องถิ่นไปปฏิบัติ พบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 แห่ง คือ เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง มีแนวทางปฏิบัติที่คล้ายกันโดยอาศัยแนวทางปฏิบัติงานในระบบราชการ คือ ผู้บริหารสั่งการในรูปแบบนโยบาย หรือโครงการที่กำหนด ส่วนผู้นำนโยบายไปปฏิบัติจะปฏิบัติตามระเบียบที่มีหรือเทียบเคียง

³⁴ เอกพันธ์ อินทร์ใจเอื้อ, “บทบาทการบริหารจัดการศึกษาของนายกเทศมนตรีในอนาคต” (ปริญาปริญญาตรี สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2561), 119-120.

แนวทางปฏิบัติที่ดำเนินการอยู่โดยยึดขั้นตอนการนำนโยบายลงไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 แห่ง มีการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานทุกภาคส่วนในพื้นที่ มีลักษณะดำเนินการศึกษานโยบาย แผนงาน แนวทางปฏิบัติ รวมทั้งนำความรู้จากเอกสารและประสบการณ์ตรง ตลอดจนการนำแนวความคิด ที่เกี่ยวข้องต่างๆ มาประยุกต์ใช้ ส่วนปัญหาของการนำนโยบายด้านผู้สูงอายุของท้องถิ่นไปปฏิบัติ ได้แก่ การขาดระเบียบรองรับ และการเข้าถึงผู้สูงอายุ รวมทั้งปัญหาด้านบุคลากรไม่เพียงพอ ด้านการ ปฏิบัติงานขาดแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และด้านงบประมาณ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ ทีมงาน นโยบายของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ รวมทั้งงบประมาณที่เพียงพอ และ ระเบียบข้อบังคับเอื้อต่อการปฏิบัติงาน ขั้นตอนการบริหารนโยบายส่วนใหญ่ผู้บริหารจะกำหนด ให้ผู้ปฏิบัติดำเนินการตามขั้นตอนของการปฏิบัติงานราชการปกติ ซึ่งการดำเนินการเป็นไปตามแผน ที่กำหนดเป็นส่วนมากและการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ในอนาคตควรมีแนวทางตั้งแต่ระดับชาติลงมาถึงระดับท้องถิ่น และมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน

3. การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของกลุ่ม ตัวอย่าง 3 แห่ง ได้แก่ เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง พบว่า การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านผู้สูงอายุมีความเหมาะสม แต่ผู้สูงอายุมีความต้องการ ที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาองค์ความรู้ของผู้สูงอายุ การส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุ ในด้านต่างๆ เช่น การดูแลเรื่องสุขภาพ โดยเฉพาะผู้ป่วยติดเตียงหรือผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือ ตนเองได้ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีอาชีพ และด้านสิ่งแวดล้อม ถนน ทางสาธารณะ เป็นต้น³⁵

โวโรนิน่าและรีเซอร์ (Voronina and Rezer) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้กลไกการบริหารภาครัฐ เพื่อการพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในประเทศต่างๆ และประเทศรัสเซีย พบว่า ศักยภาพทางการศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทุนมนุษย์ แนวคิดนี้สามารถนำไปใช้ให้ ประสบความสำเร็จได้ในศตวรรษที่ 21 รูปแบบการบริหารของหน่วยงานภาครัฐได้ตระหนักว่า แม้จะเกษียณอายุจากการทำงานก็สามารถพัฒนาทุนมนุษย์ได้โดยใช้การศึกษา เงื่อนไขของกลไก การบริหารราชการ ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมาย และการมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ในหลายประเทศมีการออกกฎหมายให้บริการทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และตระหนักถึง ประโยชน์ของการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในประเทศเยอรมนี การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 50 - 74 ปี ได้รับการยอมรับและสนับสนุนอย่างเป็นทางการ สิทธิในการศึกษาของผู้สูงอายุได้ถูก กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งเยอรมนี ซึ่งกำหนดสิทธินี้สำหรับคนทุกวัย เช่น บาวาเรีย (Bavaria)

³⁵ ภาคิน กิติคุณนิติพงศ์, “การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับ สังคมผู้สูงอายุ” (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีปทุม, 2562), 173-179.

โลเวอร์แซกโซนี (Lower Saxony) แซกโซนี-อันฮัลต์ (Saxony-Anhalt) มีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการศึกษาผู้ใหญ่ และมีการรับรองปฏิญญาฮัมบูร์ก (The Hamburg Declaration) ว่าด้วยผู้สูงอายุเพื่อนำไปสู่การศึกษายุคใหม่ ในสาธารณรัฐเช็ก (The Czech Republic) รัฐบาลได้ส่งเสริมและจัดทำโปรแกรมการศึกษาของประชาชนซึ่งครอบคลุมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ แนวคิดการผสมผสานให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตให้เข้ากับยุคปัจจุบัน และการมีส่วนร่วมทางการศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ต่อสาธารณชน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบูรณาการทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยได้กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุของมาดริด ในปี ค.ศ.2002 การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ การวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเชิงบวกของประเทศต่างๆเกี่ยวกับกลไกการบริหารราชการแสดงให้เห็นถึงปัญหาและความสำเร็จที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศ ทั้งนี้จากการศึกษาการใช้กลไกการกำกับดูแลในสหพันธรัฐรัสเซีย สำหรับการพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของผู้สูงอายุ พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งประเทศรัสเซีย มีลักษณะเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญของหลายประเทศในยุโรป กล่าวคือมีการสนับสนุนจากภาครัฐด้านการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุและการเข้าถึงที่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่กำหนดให้ผู้สูงอายุมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาตลอดชีวิต การใช้กลไกสถาบันทำให้หลายประเทศสามารถสร้างเงื่อนไขและโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ หลายประเทศในยุโรปเป็นสมาชิกของโครงการระหว่างประเทศขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ความสำเร็จของประเทศในยุโรปในการประยุกต์ใช้กลไกสถาบัน ได้แก่ การจัดตั้งสถาบันที่เรียกว่า "มหาวิทยาลัยวัยที่สาม" (Universities of the 3rd Age) ซึ่งให้บริการด้านการศึกษาสำหรับผู้ที่ย่างแผนจะเกษียณอายุหรือเกษียณอายุไปแล้ว ดังนั้น มหาวิทยาลัยของประเทศโปแลนด์ได้พัฒนาและดำเนินโครงการฝึกอบรมสำหรับผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยวัยที่สามได้มีการยอมรับอย่างแพร่หลายไม่เพียงแต่ในยุโรป แต่ยังรวมถึงในอเมริกาซึ่งมีผู้คนจำนวนมากกว่า 2,200,000 คน เข้าร่วมในโครงการฝึกอบรมในรูปแบบต่างๆของมหาวิทยาลัยวัยที่สาม รูปแบบการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุนี้ยังแพร่หลายไปยังบางประเทศในเอเชีย เช่น ประเทศเกาหลีใต้ มีจำนวนถึง 426 แห่ง ซึ่งมีผู้เข้าร่วมมากกว่า 41,000 คน ที่มีอายุเกิน 60 ปี ในประเทศจีนมีมหาวิทยาลัยวัยที่สาม 5,000 แห่ง ซึ่งมีนักศึกษาอายุมากกว่า 60 ปี ประมาณ 1 ล้านคน ในขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ สถาบันที่ใช้กลยุทธ์การบูรณาการผู้สูงอายุเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีอายุแตกต่างกัน ในประเทศฝรั่งเศสมีศูนย์วัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยตุลูลูส ซึ่งเปิดรับนักศึกษารุ่นเยาว์และผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 70 ปี จากการศึกษาแนวทางปฏิบัติที่ดีของต่างประเทศแสดงให้เห็นถึงการใช้กลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ตัวอย่างเช่น ประเทศเดนมาร์ก และประเทศสวีเดนมีความพิเศษของมหาวิทยาลัย คือ ผู้สูงอายุที่ได้รับบำนาญจะได้รับเงินทุนจากองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และกองทุนเทศบาล ในประเทศเนเธอร์แลนด์ เมืองค็กร

ฝึกอบรมหลายแห่งได้ร่วมมือกันดำเนินโครงการสำหรับผู้สูงอายุที่ได้รับบำนาญในอนาคตสิ่งที่ท้าทายคือ การเคลื่อนไหวทางสังคม ผลกระทบเกี่ยวข้องกับการก่อตัวของสิ่งใหม่ๆ ความคิดเห็นและพฤติกรรมรูปแบบใหม่ ๆ ของทั้งผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไป การบริหารแน่นอนว่ามีความยากลำบากในการสร้างความคิดใหม่ๆ ในสังคมเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ แม้แต่ในประเทศเยอรมนีที่นำหน้าประเทศอื่นๆ ในการสร้างเงื่อนไขสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีการประเมินศักยภาพทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ประชาชนที่มีอายุ 55 ปีก่อนเกษียณอายุ ตามกฎหมายแล้วการให้บริการจัดหางานหรือการฝึกอบรมจะสอนวิธีการหางานให้กับผู้สมัคร มีน้อยมากที่จะให้บริการฝึกอบรมอาชีพใหม่ๆ เป็นต้นว่าการสร้างธุรกิจส่วนตัว บริการเหล่านี้จะส่งเสริมให้เกิดความคล่องตัวทางวิชาชีพของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นจนถึงขณะนี้หน่วยงานภาครัฐของประเทศรัสเซีย ได้ใช้กฎหมาย ข้อบังคับ และกลไกขององค์กรสำหรับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ แต่ไม่ได้คำนึงถึงอิทธิพลของกลไกทางสังคม เช่น การก่อตัวของแนวคิดใหม่ๆ แบบแผนความเชื่อ และค่านิยม นั่นคือ เหตุผลที่ทำให้พระราชกฤษฎีกาหมายเลข 35 ของรัฐบาลประเทศรัสเซีย ได้รับความสนใจในการวิเคราะห์ความซับซ้อนของการประยุกต์ใช้กลไกการบริหารภาครัฐที่มุ่งพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์ของประเทศรัสเซียและต่างประเทศที่มีความซับซ้อนในการประยุกต์ใช้กลไกการบริหารภาครัฐ พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการให้เงินอุดหนุนจากงบประมาณของรัฐบาลให้กับองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรเพื่อดำเนินการตามมาตรการสำหรับการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับประชาชนในวัยก่อนเกษียณ และเป็นที่ยอมรับว่าผู้รับเงินอุดหนุนควรเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่จัดตั้งขึ้นในรูปแบบองค์กร เช่น "สหภาพ" วัตถุประสงค์ขององค์กรดังกล่าวควรเป็นการพัฒนาการศึกษาวิชาชีพให้เป็นไปตามมาตรฐานโลก กฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้ในการดำเนินโครงการฝึกอบรมวิชาชีพประชาชนในวัยก่อนเกษียณ ซึ่งเป็นการให้คำแนะนำแต่ละบุคคลให้สอดคล้องกับความสามารถทางวิชาชีพ การศึกษาทางไกลจึงถูกนำมาใช้สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนที่มีอายุมากกว่า 50 ปี นอกจากนี้ยังมีกรวางแผนที่จะจัดการแข่งขันทักษะวิชาชีพของผู้สูงอายุอีกด้วย

สรุปจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสบการณ์เชิงบวกของต่างประเทศและประเทศรัสเซีย มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ โดยใช้กลไกการบริหารภาครัฐ เช่น การบังคับใช้กฎหมาย ผลคือ มีจำนวนมหาวิทยาลัยวัยที่สาม และโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น แต่เนื่องจากอิทธิพลเกี่ยวกับโอกาส ความสนใจทางการศึกษาของผู้สูงอายุ เนื้อหาโปรแกรมการศึกษาจึงถูกจำกัดไว้แต่เพียงเรื่องการฝึกอบรมด้านจิตใจ การแพทย์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และเมื่อประชาชนให้ความสนใจเพิ่มมากขึ้น มีโอกาสทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมีมากขึ้น เนื้อหาทางการศึกษาจึงมีเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงมีโปรแกรมการ

จัดการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพ และการฝึกอบรมใหม่ๆเกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง³⁶

สโนโอสคา และเจดีแนค (sniewska and Jedynak) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประเด็นและความท้าทายของเทศบาลในยุคประชากรสูงวัย (The Issues and Challenges of Local Government Units in the Era of Population Ageing) โดยศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงประชากรสูงอายุต่อนโยบายของเทศบาล พบว่า เทศบาลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัญหาสังคม ได้แก่ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการย้ายถิ่นของประชากร ปัญหาโรคพิษสุราเรื้อรัง และปัญหาความยากจน มีน้อยมากที่ให้ความสำคัญกับปัญหาด้านการศึกษา การมีส่วนร่วมมีเพียงไม่กี่เขตเทศบาลซึ่งส่วนใหญ่เป็นเทศบาลขนาดใหญ่ และเป็นชุมชนเมืองที่ให้ความสำคัญกับผลกระทบของประชากรสูงวัยที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบาย การวางแผน การจัดสรรงบประมาณ รายได้ของเทศบาล ค่าใช้จ่ายด้านการดูแลสุขภาพและความช่วยเหลือทางสังคมที่เพิ่มขึ้น และการกำหนดนโยบายใหม่ๆเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ³⁷

หวัง (Wang) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสนับสนุนการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุในประเทศจีน: ความแตกต่างของนโยบายในภูมิภาคและการส่งเสริมสวัสดิการครอบครัว (Continuing Education of the Elderly in China: Regional Difference and Family Welfare Promotion) พบว่า ผู้สูงอายุควรมีการศึกษาสำรวจความต้องการของชุมชน รวมทั้งผู้สูงอายุ ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นการรับรู้ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้น นอกจากนี้ผู้กำหนดนโยบายควรให้การศึกษของผู้สูงอายุเป็นรูปแบบการศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษาตลอดชีวิต มุมมองการศึกษาของผู้สูงอายุชาวจีนมีความแตกต่างกันระหว่างภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง มีความแตกต่างของการพัฒนาในระดับภูมิภาคทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของจีน ซึ่งภาคตะวันออกเป็นภูมิภาคที่น่าหน้าภูมิภาคอื่นๆในด้านเศรษฐกิจแต่ไม่ได้แตกต่างกันกับภาคตะวันตกในการพัฒนาการศึกษาของผู้สูงอายุ ในขณะที่เดียวกันมีความแตกต่างกันระหว่างระดับอายุและ

³⁶ Lyudmila Voronina and Tatiana Rezer, “Application of Public Administration Mechanism for The Development of the educational potential of elderly citizens in the foreign and Russian in experience,” In **Edulearn 19**, Edited by L. Gómez Chova, A. López Martínez, and I. Candel Torres, (Palma de Mallorca Spain: IATED Academy, 2019), 4264-4268.

³⁷ Katarzyna Maj-Waśniewska and Tomasz Jedynak, “The Issues and Challenges of Local Government Units in the Era of Population Ageing,” **Administration Sciences Journal** 10, 36 (June 18, 2020) 1.

พัฒนาการการศึกษาของผู้สูงอายุ ครอบครัวจึงให้การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาต่อเนื่องของผู้สูงอายุ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการศึกษาของผู้สูงอายุช่วยเพิ่มสวัสดิการในครอบครัวของผู้สูงอายุโดยรอบ รัฐบาลและสถาบันการศึกษามีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาระบบการศึกษา และการศึกษาตลอดชีวิต มหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุส่วนใหญ่จัดการศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุในชุมชนเมืองได้รับการพัฒนาทางการศึกษาดีกว่าผู้สูงอายุในชนบทขณะที่การศึกษาของชุมชนเป็นกุญแจสำคัญสู่การพัฒนาในอนาคตที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ในระดับภูมิภาคในการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุชาวจีนไม่ได้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันมีความแตกต่างกันระหว่างระดับการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุภูมิภาค เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีนยังได้รับการพัฒนาทางการศึกษาน้อย นอกจากนี้แม้ว่าการศึกษาต่อเนื่องของผู้สูงอายุมีผลต่อการส่งเสริมสวัสดิการของผู้สูงอายุและครอบครัวแต่ก็ไม่ใช่ผลกระทบสำคัญมากนัก นั่นหมายความว่า นโยบายของรัฐบาลมีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของผู้สูงอายุ ดังนั้น รัฐบาลควรให้ความสำคัญนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุให้มากขึ้น³⁸

แซนตินฮาม, คอสต้า และดีโอโก (Santinha, Costa and Diogo) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง นโยบายเทศบาลเมืองที่ส่งเสริมการมีกิจกรรมของผู้สูงอายุ (How Are Local Policies Promoting Older People's Mobility: A Case study) พบว่า ประชากรสูงวัยที่เพิ่มมากขึ้นก่อให้เกิดความท้าทายเกี่ยวกับนโยบายของเทศบาล แม้ว่าการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุมีความสำคัญ แต่กิจกรรมการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุก็มีความสำคัญ และมีการเน้นกิจกรรมการศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองควรจะต้องดำเนินการด้านนโยบายที่เน้น คือ ผู้บริหารของเทศบาลที่จะกำหนดนโยบายให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ความต้องการของชุมชนมีความสำคัญในการบูรณาการระหว่างการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ และกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ³⁹

เคลลี (Kelly) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้และความคาดหวังในการเรียนรู้และการพัฒนาสำหรับผู้สูงอายุภายในสภาารัฐบาลท้องถิ่นควีนส์แลนด์: กรณียศึกษา (Perceptions and expectations for

³⁸ Hao Wang, "Continuing Education of the Elderly in China: Regional Difference and Family Welfare Promotion," *Advances in Social Science, Education and Humanities Research Journal* 238 (2018): 382.

³⁹ Gonçalo Santinha, Catarina Costa and Sara Diogo, "How Are Local Policies Promoting Older People's Mobility: A Case study," *Urban Science Journal* (August 2, 2018): 12.

learning and development for older workers within Queensland Local Government Councils: A Case Study) พบว่า ด้านนายจ้าง ได้แก่ การกำหนดนโยบายการบริหารจัดการเกี่ยวกับคนงานที่เป็นผู้สูงอายุ ควรจะชัดเจนชี้ให้เห็นถึงประสิทธิผลและความเหมาะสม ได้แก่ ปัญหาการทำงานของผู้สูงอายุ ข้อจำกัดในการเรียนรู้และการพัฒนาของผู้สูงอายุ นายจ้างเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการรับผิดชอบต่อปัญหาของผู้สูงอายุในการเรียนรู้เกี่ยวกับงาน ผู้สูงอายุจะมีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างจำกัด เนื่องจากการเข้าร่วมในการเรียนรู้บ่อยทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และการขาดความสามารถบางประการที่จะเข้าร่วมในการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ในการทำงานทำให้เกิดอคติ และระดับการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ที่แตกต่างกันซึ่งนำไปสู่ความแตกต่างกันของทัศนคติส่วนบุคคลและการพัฒนาตนเอง ด้านพนักงานที่เป็นผู้สูงอายุ พนักงานที่เป็นผู้สูงอายุมีความรู้ ความชำนาญที่เพิ่มมากขึ้นตามประสบการณ์การทำงานซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของคนงานสูงอายุ แต่ไม่มีนโยบายขององค์กรที่สนับสนุนพนักงานที่มีอายุมาก เช่น การสร้างเส้นทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ และแสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกัน รัฐบาลท้องถิ่นควรกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนสำหรับด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ รัฐบาลท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ พัฒนา และเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง โดยการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เช่น เข้าร่วมการวางแผนเพื่อเป็นการตกลงร่วมกันเกี่ยวกับเป้าหมายหรือโอกาสในการเรียนรู้สำหรับคนงานที่เป็นผู้สูงอายุ เข้าร่วมการติดตามประเมินผลความสำเร็จของเป้าหมายตามที่ได้มีการวางแผน เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการทำงานร่วมกันในอนาคตและตกลงเกี่ยวกับความต้องการการฝึกอบรมในอนาคต และด้านนโยบายขององค์กร แผนการฝึกอบรมที่ตกลงร่วมกัน ซึ่งจะสะท้อนถึงแรงบันดาลใจในการทำงาน ความชอบอาจนำไปสู่การปรับปรุงความมุ่งมั่นในการเรียนรู้และการพัฒนาของแรงงานที่เป็นผู้สูงอายุ โปรแกรมสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุ สะท้อนให้เห็นในทัศนคติต่อการเรียนรู้และการพัฒนาการและระดับแรงจูงใจสำหรับผู้สูงอายุ ในการแสวงหาและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในอนาคต การพัฒนาประเด็นสำคัญคือการสื่อสารในปัจจุบันและวิธีที่คนงานผู้สูงอายุที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการศึกษาอบรม และการจ้างงานในอนาคต⁴⁰

ชिकอมบอร์โร, มาโคร และไมยาฟ (Chikomborero, Makore and Maiyah) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง นโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นชุมชนเขตเมืองในประเทศซิมบับเว

⁴⁰ A. Kelly Kathy, "Perceptions and expectations for learning and development for older workers within Queensland Local Government Councils: A Case Study," (Ph.D. dissertation, Queensland University of Technology, 2012), 262-280.

(Moving from the Margins: Towards an Inclusive Urban Representation of Older People in Zimbabwe's Policy Discourse) การวิจัยนี้จะนำเสนอข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ผู้กำหนดนโยบายและผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองซิมบับเวซึ่งเป็นประเทศทางตอนใต้ของทวีปแอฟริกา พบว่า มีนโยบายที่จะปรับมุมมองภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุจากลักษณะพึ่งพา อ่อนแอและเป็นผู้รับ ให้เป็นผู้สูงอายุที่เป็นผู้ให้การดูแลที่มีความกระตือรือร้นมากกว่าการเป็นผู้ที่ต้องรอรับการดูแลผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นกุญแจสำคัญของการพัฒนาประเทศ จึงควรจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล เป็นต้น รัฐบาลควรจะต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เช่น รัฐบาลได้เปิดโอกาสให้ได้เข้าถึงการใช้อินเทอร์เน็ต และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินการจึงควรจะมีการกำหนดเป็นกฎหมายระหว่างประเทศและระดับภูมิภาค เช่น พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ และยุทธศาสตร์ผู้สูงอายุ สุขภาพดีแห่งชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคประชาสังคม และผู้ปฏิบัติงานควร จะให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้สูงอายุเป็นสำคัญในลำดับแรก⁴¹

แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

ความหมายของการศึกษา

การศึกษา (Education) เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่า สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถเผชิญกับปัญหา ปรับปรุงตนเอง หรือสังคม ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนั้น กระบวนการศึกษาจึงสัมพันธ์อยู่กับชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่ชีวิตและสังคมที่พึงประสงค์ การจัดการศึกษาควรต้องปรับให้เหมาะสมและสอดคล้องกับชีวิตและบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลง การศึกษามีได้มีความหมายเพียงการที่ผู้เรียน มาเข้าเรียนหรือสถาบันการศึกษา มีครูเป็นผู้สอน มีห้องเรียน มีกิจกรรมการเรียนการสอนตั้งแต่เข้าถึงเย็น แต่การศึกษามีความหมายครอบคลุมและกว้างขวางกว่านั้น เมื่อพิจารณาชีวิตของบุคคลนับตั้งแต่เกิด จากครรภ์มารดาจนสิ้นอายุขัยจะมีช่วงเวลาของการดำเนินชีวิตยาวนานพอสมควร มีการประกอบภารกิจ ต่างๆ มากมายและต้องเผชิญกับประสบการณ์และเหตุการณ์ต่างๆ ในแต่ละช่วงชีวิต นักจิตวิทยา ได้แบ่งช่วงชีวิตมนุษย์เป็นช่วงวัยต่างๆ คือ วัยทารกและวัยเด็กตอนต้น (อายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี) วัยเด็กตอนกลาง (อายุระหว่าง 7-12 ปี) วัยรุ่นตอนต้น (อายุระหว่าง 13-17 ปี) วัยรุ่นตอนปลาย (อายุระหว่าง 18-22 ปี) วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (อายุระหว่าง 23-39 ปี) วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง (อายุระหว่าง

⁴¹ Busisiwe Chikomborero, Ncube Makore and Sura Al-Maiyah, "Moving from the Margins: Towards an Inclusive Urban Representation of Older People in Zimbabwe's Policy Discourse" *Societies Journal* 11, 7 (January 21, 2021): 17-18.

40-60 ปี) และวัยผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ในเชิงพัฒนาการของมนุษย์ นักจิตวิทยาได้กล่าวว่าในแต่ละช่วงชีวิตมนุษย์มีภารกิจที่ต้องกระทำตามวัยแตกต่างกัน เช่น วัยเด็กจนถึงวัยรุ่นเป็นช่วงวัยของการศึกษาหาความรู้ วัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นช่วงของการแสวงหาอาชีพที่เหมาะสม การสร้างครอบครัว วัยผู้ใหญ่ตอนกลางเป็นช่วงของการสร้างความมั่นคงทางงานและการสร้างความมั่นคงทางอาชีพ และสังคม วัยสูงอายุเป็นวัยที่บุคคลลดภาระการทำงานอาชีพลง ดำเนินชีวิตอยู่กับครอบครัวและบุตรหลาน เป็นต้น นั่นหมายถึงว่า บุคคลจะต้องเรียนรู้เพื่อสามารถดำเนินภารกิจตามวัยได้อย่างเหมาะสม เมื่อพิจารณาทั้งคำว่าการศึกษาหรือการเรียนรู้กับคำว่าชีวิตแล้วจะเห็นได้ว่าการศึกษาหรือการเรียนรู้เกิดขึ้นพร้อมกับชีวิตมนุษย์และอยู่คู่ขนานไปกับชีวิตของมนุษย์

สุมาลี สังข์ศรี ได้กล่าวถึงคำว่า “education” กับ “Learning” หรือ “การศึกษา” กับ “การเรียนรู้” มีความหมายคล้ายคลึงกันมาก นักการศึกษาหลายท่านได้ให้คำอธิบายไว้ทั้ง 2 คำนี้ มักใช้แทนกันหรือใช้ความหมายเดียวกันได้ แต่ถ้าวิเคราะห์ลึกลงไปพบว่าพอจะแยกให้มีความแตกต่างกันได้บ้าง กล่าวคือ

การเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียน หรือในตัวบุคคล เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการได้รับความรู้ ประสบการณ์ เช่น แอป (App) กล่าวว่าการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน เปลี่ยนทักษะ ทักษะคิดโดยผ่านกระบวนการที่หลากหลาย นอกจากนี้นักการศึกษาหลายท่านกล่าวว่า การเรียนรู้อาจเป็นได้ทั้งแง่บวกและแง่ลบ เช่น การเรียนรู้ที่จะประกอบอาชีพสุจริต การเรียนรู้ที่จะแบ่งปัน ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ฯลฯ เช่นนี้เป็นการเรียนรู้ในทางที่ดีไปในทางบวก ส่วนการเรียนรู้ไปในทางลบ เช่น ถ้าเป็นนักเรียน การเรียนรู้ที่จะลอกข้อสอบจากเพื่อน การเรียนรู้ที่จะหนีโรงเรียน การเรียนรู้ที่จะเอาเปรียบผู้อื่น เป็นต้น

การศึกษาเป็นกระบวนการที่จะทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีในสิ่งที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม เช่น คอลบ (Kolb) ได้กล่าวว่า การศึกษาเป็นกระบวนการต่างๆ เหตุการณ์ กิจกรรม และเงื่อนไขที่ส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ปีเตอร์สัน (Peterson) กล่าวว่าการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลอันเป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาสติปัญญา สังคม และบุคคล ส่วนการศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลได้พัฒนาเป็นกระบวนการจัดโอกาสทางการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ เดฟ (Dave) กล่าวถึงการศึกษาว่าเป็น กระบวนการและกิจกรรมทุกรูปแบบที่จะช่วยให้บุคคลได้พัฒนาทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวม ดังนั้น การศึกษาเป็นกระบวนการในการให้ความรู้ ให้ประสบการณ์ โดยผ่านวิธีหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วย

ให้บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่เหมาะสมที่เกิดประโยชน์ต่อตัวเขาเพื่อที่จะพัฒนาบุคคลนั้นๆ นั่นก็คือ การศึกษาจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในทางที่เหมาะสมแก่บุคคล⁴²

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”⁴³

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, ประเสริฐ อินทร์รักษ์ และสงวน อินทร์รักษ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาเป็นการพัฒนาคนให้เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิตที่ดีในสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม เป็นแนวปฏิบัติของตนเอง ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข การศึกษาช่วยสร้างความเป็นมนุษย์ทำให้รู้ความจริง รู้จักเหตุผล และรู้จักนำสิ่งที่ดีมาพัฒนาตนเองและสังคม พัฒนาร่างกาย พัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญาเพื่อความเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ การพัฒนาปัญญาทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่นในโลกเนื่องจาก ปัญญาทำให้มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ รู้จักคิดหาเหตุผลที่ดีและเลือกทางปฏิบัติที่ดีของตนเอง ปัญญาสามารถแก้ปัญหาได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “ปัญญาประดุจแสงสว่าง” ซึ่งสามารถส่องทางชี้ทางให้ว่ามนุษย์ ควรจะปรับเปลี่ยนตนเองอย่างไร นอกจากนี้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยวิธีการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต⁴⁴

ซึ่งจะเห็นว่าการศึกษา (Education) เป็นกระบวนการเรียนรู้ในสิ่งที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์ เพื่อที่จะพัฒนาบุคคลนั้นๆทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ และมีความสุข

⁴² สุมาลี สังข์ศรี, **การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556), 13-14.

⁴³ “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542,” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม116, ตอนที่ 74 ก (18 สิงหาคม พ.ศ.2542): 1

⁴⁴ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, ประเสริฐ อินทร์รักษ์ และสงวน อินทร์รักษ์, **ความรู้พื้นฐานทางการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ 4 (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2559): 3.

ความหมายของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ เป็นสภาพการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ คำจำกัดความหรือข้อตกลงเกี่ยวกับคำว่า “ผู้สูงอายุ” (elderly) นั้น องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ไม่ได้มีการกำหนดเกณฑ์อายุเริ่มต้นที่เป็นมาตรฐาน เพียงแต่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าหมายถึงบุคคลหรือกลุ่มประชากรที่มีอายุตามปีปฏิทิน (calendar age, chronological age) ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นเกณฑ์อายุเริ่มต้นเดียวกับขององค์การอนามัยโลกที่ใช้ในการกำหนดช่วงอายุของผู้สูงอายุ⁴⁵

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้ ดังนี้

บรรลุ ศิริพานิช กล่าวว่า การเรียกผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 3 ชนิด ดังนี้

1. เรียกตามอายุที่สูงขึ้นตามปีปฏิทิน เรียกว่าผู้สูงอายุ องค์การสหประชาชาติได้ตกลงกันในภาคพื้นเอเชียถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปเป็นผู้สูงอายุ ส่วนในประเทศพื้นที่ภาคยุโรป และอเมริกา มักเรียกผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป

2. เรียกตามสภาวะของชีววิทยาและกายภาพของร่างกาย เรียกว่า คนแก่ คนชรา คนเฒ่า เป็นการเรียกตามลักษณะทางสรีระที่เห็นได้ เช่น ผิวหนังเหี่ยวย่น ผมหงอก หลังค่อม เป็นต้น

3. เรียกตามสภาพทางสังคม เรียกว่า ผู้สูงอายุ ส่วนมากใช้ในทางราชการ เป็นผู้ที่ทำงานมาก่อนหรือมีตำแหน่งสูงกว่าจึงเรียกว่า ผู้อาวุโส⁴⁶

การกำหนดอายุที่เรียกว่า “คนแก่” ส่วนใหญ่ระบุว่าเมื่ออายุ 60 ปีขึ้นไป แต่บางพื้นที่มีข้อพิจารณาอื่นๆ ประกอบ เช่น ภาวะสุขภาพ บางคนอายุประมาณ 50-55 ปี แต่มีสุขภาพไม่แข็งแรง มีโรคภัยและทำงานไม่ไหว ผมขาว หลังโก่ง ก็เรียกว่า “แก่” บางคนมีหลานก็รู้สึกว่าเป็นคนแก่ และเริ่มลดกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจลง กลุ่มผู้สูงอายุไม่ใส่ใจต่อตัวเลขอายุ แต่พิจารณาตัดสินจากองค์ประกอบ เช่น สภาพร่างกาย ปวดเอว ปวดตามข้อ เดินไปไกลๆ ไม่ไหว ทำงานหนักไม่ค่อยได้ เหนื่อยง่ายไม่มีแรง เป็นต้น⁴⁷

สำหรับประเทศไทยกำหนดนิยามผู้สูงอายุในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 3 ว่าผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และมีสัญชาติไทย และนิยามนี้ใช้เป็นเกณฑ์

⁴⁵ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, **มนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ: มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคม และสุขภาพ**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2556), 6.

⁴⁶ บรรลุ ศิริพานิช, **ผู้สูงอายุไทย**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2556): 24-25.

⁴⁷ จิตตรา มาคะผล และคณะ, **รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยวัยที่สาม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สำหรับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ**, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2562), 7-8.

อายุในการรับสิทธิต่างๆ จากทางราชการ เช่น อายุเกษียณของข้าราชการ หรืออายุในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยจากการสำรวจประชากรผู้สูงอายุจากระบบสถิติทางการลงทะเบียน กรมการปกครองพบว่า จำนวนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปของประเทศไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 10,225,322 คน คิดเป็นร้อยละ 15.45 จากประชากรทั้งหมด โดยแบ่งเป็นผู้สูงอายุเพศชาย จำนวน 4,524,021 คน ผู้สูงอายุเพศหญิง จำนวน 5,701,301 คน และจังหวัดที่มีประชากรสูงอายุมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 978,455 ราย นครราชสีมา จำนวน 417,303 ราย เชียงใหม่ จำนวน 300,490 ราย ขอนแก่น จำนวน 287,373 ราย และนครศรีธรรมราช จำนวน 248,046 ราย ส่วนจังหวัดที่มีประชากรผู้สูงอายุ น้อยที่สุดคือ ระนอง มีจำนวนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปเพียง จำนวน 24,681 ราย นอกจากนี้นักวิชาการบางท่านยังใช้เกณฑ์ความสามารถแบ่งผู้สูงอายุเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มช่วยเหลือตนเองได้ดี กลุ่มช่วยเหลือตนเองได้บ้าง และกลุ่มช่วยเหลือตนเองไม่ได้เนื่องจากปัญหาสุขภาพหรือมีความพิการ⁴⁸

สรุป ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และมีสัญชาติไทย

John Dewey กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงเริ่มต้นหลังจากการเรียนรู้ในโรงเรียน และไม่มีเหตุผลที่จะต้องหยุดก่อนตาย หรือนายแพทย์ประเวศ วะสี ที่กล่าวว่า มนุษย์เรียนรู้ตั้งแต่ในครรภ์มารดา จนถึงเชิงตะกอนซึ่งการเรียนรู้ของผู้ที่อยู่ในวัยเยาว์หรือผู้ใหญ่ทำงานเป็นเรื่องที่เข้าใจเหตุผลได้ไม่ยาก แต่เหตุผลของการเรียนรู้ของผู้สูงอายุอาจยังไม่มี ความชัดเจนนักในสังคมไทย สุธีรา บัวทอง, สุทธิพงศ์ สภาพอดด์ และศิริมา จิตต์จรัส ได้ศึกษาเรื่อง ผู้สูงอายุกับเหตุผลในการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ พบว่า เหตุผลที่ผู้สูงอายุยังต้องการเรียนรู้เหตุผลสำคัญ คือ 1) ต้องการมีสุขภาพดี 2) ต้องการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาการช่วยเหลือ 3) ต้องการพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถทำงานได้ 4) สามารถได้เป็นในสิ่งที่ตนเองมีศักยภาพที่จะเป็นได้ 5) สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวหรือชุมชน 6) ต้องการความบันเทิงและสันทนาการ 7) รับรู้การเปลี่ยนแปลงของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 8) ต้องการพัฒนาสติปัญญาลดการสูญเสียความจำ 9) สามารถจัดการกับปัญหาและรับผิดชอบต่อตนเอง 10) เพื่อบริหารจัดการจิตใจกระตุ้นจิตใจ 11) เพื่อตอบแทนสังคม และ 12) ต้องการดูแลพ่อแม่หรือคู่ชีวิตที่ชราภาพ⁴⁹

⁴⁸ สุธีรา บัวทอง, สุทธิพงศ์ สภาพอดด์ และศิริมา จิตต์จรัส, “ผู้สูงอายุกับเหตุผลในการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และสิ่งที่ต้องการเรียนรู้,” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 12, 1 (มิถุนายน 2557 - มีนาคม 2558): 8.

⁴⁹ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย ตามแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ พ.ศ. 2545-2559 (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2559), 16.

การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่จะแตกต่างจากการเรียนรู้ของเด็ก เพราะผู้สูงอายุมีประสบการณ์มากกว่า ดังนั้น การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุต้องยึดหลักให้ตอบสนองต่อธรรมชาติของผู้ใหญ่นั้นคือต้องรู้หลักการศึกษผู้ใหญ่ ซึ่งโนลส์ (Knowles) เรียกว่าการศึกษาผู้ใหญ่นี้ว่า แอนดราโกยี (Andragogy) ซึ่งประกอบด้วย

1. มโนทัศน์ของผู้เรียน (Self concept) ผู้ใหญ่จะมีลักษณะที่เติบโต ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีวุฒิภาวะสูง มโนทัศน์ต่อตนเองจะพัฒนาจากการพึ่งพาผู้อื่นไปเป็นการนำตนเองเป็นตัวของตัวเอง
2. ประสบการณ์ของผู้เรียน (Experience) ผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะมากขึ้น มีประสบการณ์อย่างกว้างขวางที่จะเป็นแหล่งทรัพยากรอันมีค่าของการเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็จะมีพื้นฐานเปิดกว้างที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ
3. ความพร้อมที่จะเรียน (Readiness) ผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียน เมื่อรู้สึกว่าการเรียนนั้น “จำเป็น” ต่อบทบาทและสถานภาพทางสังคมของตน
4. แนวทางการเรียนรู้ (Orientation to learning) ผู้ใหญ่จะยึดปัญหาเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ มุ่งนำความรู้ไปใช้ทันที
5. แรงจูงใจจากภายใน (Driven by Internal Motivation) ผู้ใหญ่มาเรียนเพราะอยากเรียน มีความต้องการที่เป็นแรงจูงใจภายใน เช่น การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ความภาคภูมิใจในตนเอง⁵⁰

ทฤษฎีแอนดราโกยี (Andragogy) ของมัลคอล์ม โนลส์ เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้สูงอายุ

ดังนั้น การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุต้องคำนึงถึงประสบการณ์เดิมและความต้องการในการเรียน ซึ่งมักเกิดจากแรงจูงใจที่อยู่ภายในของผู้สูงอายุ การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจึงควรต้องมีความหลากหลายในการฝึกปฏิบัติ มีความสอดคล้องกับปัญหาและความเป็นจริงของชีวิต สามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ กระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม และได้แสดงศักยภาพในการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้จัดการประชุมสมัชชาระดับโลก ว่าด้วยผู้สูงอายุ ครั้งที่ 2 ณ กรุงมาดริด ประเทศสเปน ในปี ค.ศ.2002 ผลจากการประชุมก่อให้เกิดพันธกรณีระหว่างประเทศในเรื่องของผู้สูงอายุที่เรียกว่า แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ ที่ได้กำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาผู้สูงอายุใน 3 ประเด็นคือ 1) ผู้สูงอายุกับการพัฒนา (Older persons and development) 2) สุขวัยอย่างสุขภาพดีและมีสุขภาวะ (Advancing health

⁵⁰ Peter Jarvis, *Adult Learning in The Social* (New York: Routledge, 2012), 9.

and well-being into old age) 3) การสร้างความมั่นใจว่าจะมีสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนและเหมาะสม (Ensuring enabling and supportive environment)⁵¹

แนวคิดการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Aging)

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) นำเสนอคำว่า Active Ageing เพื่ออธิบายถึงการดำรงไว้ซึ่งสุขภาพทางกาย จิต และสังคมของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัว กลุ่มเพื่อนและชุมชนของผู้สูงอายุ ทั้งยังกล่าวว่าเป็น “กระบวนการสร้างโอกาสทางสุขภาพ การมีส่วนร่วม และความมั่นคงปลอดภัย ที่ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตตามวัยให้แก่ผู้สูงอายุ” Active Ageing เป็นแนวคิดสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง ในสถานการณ์ที่ประชากรสูงอายุกำลังเพิ่มมากขึ้นทั่วโลก โดยเป็นความพยายามปรับเปลี่ยนแนวคิดจากความต้องการพื้นฐานที่จำเป็น (Need-Based) ที่มีผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเป้าหมายแบบถูกกระทำ (Passive Targets) เป็นแนวคิดสิทธิขั้นพื้นฐาน (Right-Based) จากหลักการพื้นฐานผู้สูงอายุขององค์การสหประชาชาติ ประกอบด้วย หลักการมีเสรีภาพ (Independent) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การได้รับการดูแล (Care) การบรรลุความพึงพอใจในตนเอง (Self-Fulfillment) และความมีศักดิ์ศรี (Dignity) ซึ่งตระหนักถึงสิทธิความเท่าเทียมกันของประชาชน การใช้ชีวิตในวัยสูงอายุควรเป็นไปเพื่อการเพิ่มประสบการณ์ที่ดีให้กับชีวิตโดยปราศจากข้อจำกัด โอกาสอย่างต่อเนื่องในด้านการดูแลสุขภาพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนด้านความมั่นคงในชีวิต⁵² แนวคิดนี้ได้รับการนำเสนอแก่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาประชากรผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพที่ดี มีความตระหนักในคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในการดำเนินชีวิต มีความสามารถในทางสังคมและเศรษฐกิจตลอดจนมีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองเท่าที่ผู้สูงอายุจะทำได้และใช้ความสามารถนั้นในการช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว บุคคลอื่น และสังคม โดยภาวะพหุมิติพลัง ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก คือ 1) สุขภาพที่ดี (health) 2) การมีส่วนร่วม (participation) 3) ความมั่นคงหรือการมีหลักประกัน (security) คำว่า “active ageing” แปลว่า “การเป็น

⁵¹ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย ตามแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วยเรื่อง ผู้สูงอายุ พ.ศ.2545-2559 (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2559), คำนำ.

⁵² นวลฉวี ประเสริฐสุข, ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และวรรณภา แสงวัฒนะกุล, รายงานการวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2562), 11-12.

ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ” การเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพเป็นกระบวนการที่เหมาะสมอันนำไปสู่สุขภาพ การมีส่วนร่วม และหลักประกัน ที่สร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ⁵³

สำหรับประเทศไทย ราชบัณฑิตยสถานยังไม่มีการบัญญัติความหมายของคำว่า Active Ageing จึงมีการใช้คำภาษาไทยที่หลากหลาย เช่น สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และมูลนิธิ สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ใช้คำว่า “พหุพลัง” ในความหมายว่า พลังของการ เป็นผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ใช้คำว่า “วุฒิปลัง” ขณะที่ งานวิจัยหลายเรื่อง นักวิจัยใช้คำว่า “พหุพลัง” “วุฒิวัย” “ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ” และ “ผู้สูงอายุที่มีความสามารถ” สำหรับ งานวิจัยเรื่องนี้ใช้คำว่า “ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ”

การเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพไม่ได้เป็นเรื่องเฉพาะผู้สูงอายุเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของทุกคน ที่ต้องเตรียมตัวเมื่อสูงอายุ โดยมีขั้นตอนและเงื่อนไข ดังนี้

1. การตระหนักและยอมรับที่จะทำ (realization and made commitment) หมายความว่า การตระหนักว่า ข้อมูลที่ได้รับเป็นปัญหาและการยอมรับที่จะวางแผนตนเองเพื่อที่จะสามารถแก้ปัญหา นั้นได้
2. การพึ่งพิงตนเอง (self-reliance) คือ การกระทำกิจกรรมใดๆได้ด้วยตนเอง
3. การทำเพื่อทุกคนและทุกคนทำ (everyone does and does for everyone) คือ การที่ทุกคน ร่วมมือ ร่วมใจกันทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม
4. การทำอย่างต่อเนื่อง (do continuously) คือ การทำกิจกรรมใดๆต้องมีการดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง⁵⁴

การบริหารจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมการศึกษาหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสนองความ ต้องการในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุอันเป็นกลไกในการสร้าง “สังคมผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ” (active ageing society) การศึกษาในวัยเด็กของผู้สูงอายุ รวมทั้งโอกาสสำหรับการศึกษตลอดชีวิต ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถพัฒนาทักษะความมั่นใจ และการปรับตัวในการทำงานเพื่อคงไว้ซึ่งภาวะที่ไม่พึ่งพิง การจ้างงานในวัยสูงอายุ การก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่ยังประโยชน์ได้นั้นต้องได้รับการฝึกฝนในการ ทำงานอย่างต่อเนื่องและมีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ โดยเน้นให้ผู้สูงอายุได้รับการศึกษา พึ่งพิงตนเองได้ มีสุขภาพทั้งกายและจิตที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ไม่เป็นภาระ ต่อสังคม ตลอดจนมีส่วนร่วมในสังคมในฐานะทรัพยากรที่มีคุณค่าอันนำไปสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ

⁵³ ระวี สัจจโสภณ, “แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพหุพลังในผู้สูงอายุ,” **วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม)** 34, 3 (กันยายน - ธันวาคม 2556): 473.

⁵⁴ ระวี สัจจโสภณ, “แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพหุพลังในหมู่ผู้สูงอายุ” **วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม)** 34, 4 (กันยายน - ธันวาคม 2556): 474.

ที่มีศักยภาพภายใต้เงื่อนไขของการตระหนักและรับรู้ที่จะทำการพึ่งพิงตนเอง การที่ทุกคนทำและทำเพื่อทุกคนและการทำอย่างต่อเนื่อง⁵⁵ มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้สูงอายุเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ ดังต่อไปนี้

อาชญญา รัตนอุบล และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ประเทศไทยเป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ ครอบครัว และชุมชนโดยรวม มีการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมการเตรียมความพร้อม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. สำหรับในต่างประเทศ พบว่า มีการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบในการหาความต้องการ การวางแผน การจัดทำโครงการการดำเนินการและการประเมินผลโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดกิจกรรมตลอดจนมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาพบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพทางกายมากที่สุด

4. ความต้องการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มีความต้องการด้านความเชี่ยวชาญของวิทยากร/ผู้สอนมากที่สุด

5. เมื่อเปรียบเทียบความต้องการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพสำหรับผู้สูงอายุระหว่างบุคลากรทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่น พบว่า มีความต้องการที่แตกต่างกัน

6. รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ พบว่า ประกอบด้วย รูปแบบวิทยาลัยที่สาม รูปแบบศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชนรูปแบบเมือง/ ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ รูปแบบชมรมผู้สูงอายุ/สโมสรผู้สูงอายุ และรูปแบบการรวมกลุ่มตามอัธยาศัย

7. แนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 หลักสำคัญคือ (1) การกำหนดเนื้อหา/กิจกรรมการเรียนรู้ (2) การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้ (3) การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้/สื่อการเรียนรู้ และ (4) การวิจัยและการพัฒนา⁵⁶

⁵⁵ ระวี สัจจโสภณ, “แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพหุติพลังในหมู่ผู้สูงอายุ” **วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม)** 34, 4 (กันยายน - ธันวาคม 2556): 474.

⁵⁶ อาชญญา รัตนอุบล และคณะ, “การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ,” **วารสารครุศาสตร์** 40, 1 (กรกฎาคม-ตุลาคม 2555): 14-15.

เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ และพลอยไพลิน ฐปะวิเชตร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาภาวะพหุพลังในผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุที่มาเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุชราบาล วุฒิววิทยาลัย เทศบาลตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษามีดังนี้ พบว่า

1. สภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เกิดจากความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในท้องถิ่น และการจัดการศึกษาผู้สูงอายุไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนเองทั้งจากงบภายในองค์กร จากงบบริจาคภายในและภายนอกชุมชน

2. ผู้สูงอายุมาเรียนด้วยแรงจูงใจของตนเอง มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฟังธรรมะจากพระสงฆ์ นันทนาการ การรักษาสุขภาพ อาชีพ ศิลปวัฒนธรรม การจัดการของโรงเรียน และประโยชน์ที่ได้รับจากการมาเรียน

3. ปัญหาในการศึกษาของผู้สูงอายุคือ การเดินทางมาเรียนและการนำความรู้ไปปรับใช้ เพราะไม่มีแรงจูงใจให้ทำ

4. ความต้องการในหัวข้อการศึกษาของผู้สูงอายุคือ การดูแลสุขภาพกายและจิตใจ

5. ผู้จัดการโรงเรียนผู้สูงอายุมีปัญหาการใช้งบประมาณที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบการใช้งบประมาณ

6. กลยุทธ์ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาพหุพลังในผู้สูงอายุ พบว่าโรงเรียนผู้สูงอายุต้องเร่งสร้างผู้สูงอายุให้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการโรงเรียน สร้างวิทยากรเพิ่มหลักสูตรวิชาศิลปะ เช่น การวาดรูป การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้จัดการศึกษาตนเองแบบกลุ่มเล็กๆที่ศูนย์ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ⁵⁷

เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการสังคมผู้สูงอายุของพื้นที่หุบเขาเมืองชิวมาโนตะ จังหวัดโคชิ ประเทศญี่ปุ่น ผลการศึกษามีดังนี้ พบว่า เมืองเล็กๆตั้งอยู่ในหุบเขาที่ชื่อชิวมาโนตะ จังหวัดโคชิ ประเทศญี่ปุ่น มีอัตราการเกิดที่ต่ำแต่สัดส่วนของจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นและมีอายุยืนยาว การจัดการสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่นี้จึงใช้การบริหารแบบองค์กรขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพและบูรณาการองค์กรต่างๆมาทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการจิตอาสาของคนในชุมชน ผู้สูงอายุมีพลังในการดำรงชีวิตด้วยการช่วยเหลือตนเอง และพบปะช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มผู้สูงอายุ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนด้วยการสร้างศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุและคนทุกกลุ่มทุกวัยได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันและเชื่อมโยงกันและกัน โดยมีการดำเนินการจัดการกันเอง

⁵⁷ เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ และพลอยไพลิน ฐปะวิเชตร์, “กลยุทธ์การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาภาวะพหุพลังในผู้สูงอายุ,”วารสารศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2, 3 (กันยายน - ธันวาคม 2561): 19.

ของกลุ่มผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่เทศบาลจะมาดูแลเป็นบางครั้งบางคราวและตามแผนประจำปีหรือตามความต้องการของผู้สูงอายุ⁵⁸

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ข้อเสนอการพัฒนากิจการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า

1. นโยบาย มาตรการ และกลไกในการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุของภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ มีการกำหนดนโยบายไว้อย่างชัดเจน มุ่งเน้นด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านความมั่นคงหรือการมีหลักประกันของชีวิตมีการจัดทำมาตรการและ ออกแบบกลไกเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม ทุกรูปแบบเน้นการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง

2. สภาพจริงของการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ พบว่า มีความหลากหลายของรูปแบบ กิจกรรมการส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับพื้นที่และหน่วยงาน องค์กร และเครือข่ายที่สนับสนุน

3. ข้อเสนอการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ ได้เสนอในรูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุ การรวมตัวผ่านกิจกรรม การรวมกับกลุ่มคนหลายช่วงวัย และศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.)⁵⁹

นวลฉวี ประเสริฐสุข, ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และวรรณภา แสงวัฒนะกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ ผลการวิจัยสามารถสรุปเป็น หลักการและแนวทางการขับเคลื่อนชุมชนให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ ดังนี้

1. ผู้ขับเคลื่อน ประกอบด้วย นักวิจัยและชุมชน

1.1 นักวิจัย ประกอบด้วย

1.1.1 ทีมวิจัยหลัก ได้แก่ ทีมนักวิจัยในแผนงานวิจัย

1.1.2 ทีมวิจัยรอง ได้แก่ ทีมวิจัยในกลุ่มย่อย 3 กลุ่มคือ สุขภาพ การมีส่วนร่วม และ

ความมั่นคง

1.1.3 ทีมวิจัยในพื้นที่ ได้แก่ ทีมวิจัยในพื้นที่

1.2 ชุมชน ประกอบด้วย

1.2.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้สูงอายุในกลุ่ม/ชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ

⁵⁸ เพ็ชรี รูประวิเชตร์ และคณะ, “การจัดการสังคมผู้สูงอายุของพื้นที่หุบเขาเมืองชิมาโนโตะ จังหวัดโคชิ ประเทศญี่ปุ่น,”วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 6, 1 (มกราคม-เมษายน 2561): 23.

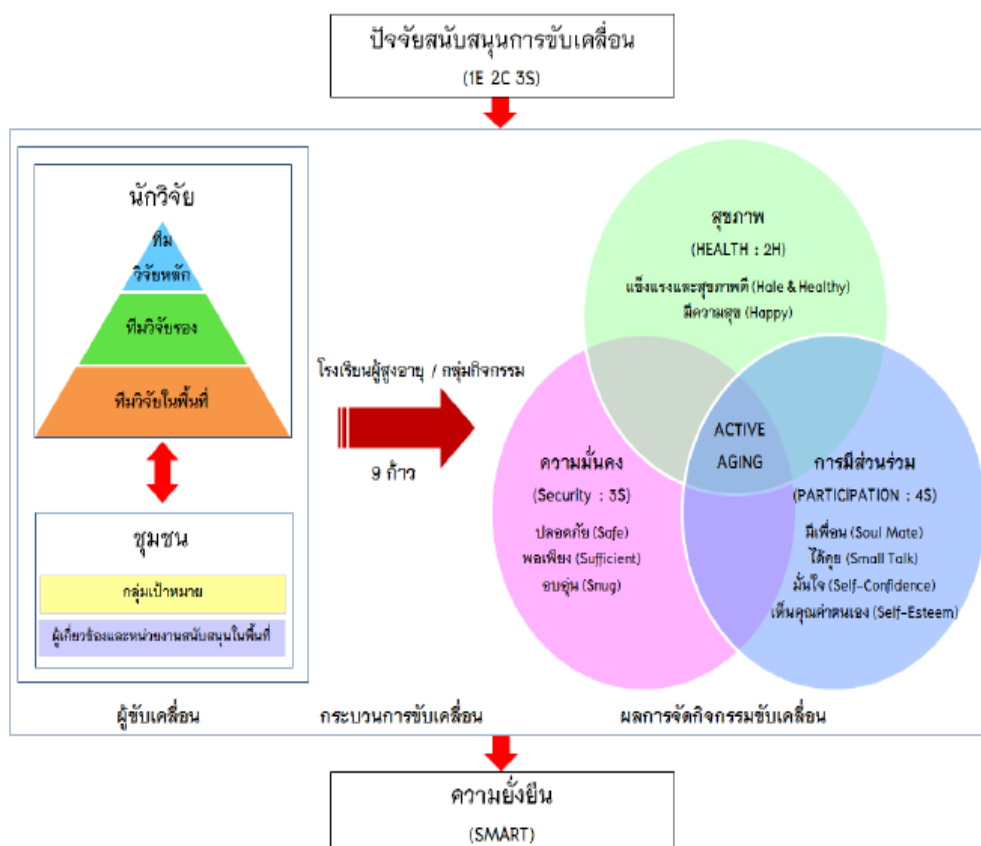
⁵⁹ อาชัญญา รัตนอุบล, “ข้อเสนอการพัฒนากิจการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ,”วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย 11, 1 (มกราคม - มิถุนายน 2562): 26.

- 1.2.2 ผู้เกี่ยวข้องและหน่วยงานสนับสนุนในพื้นที่
2. กระบวนการขับเคลื่อน กระบวนการขับเคลื่อนเป็นการขับเคลื่อนผ่านโรงเรียนผู้สูงอายุ และกลุ่มกิจกรรมโดยการดำเนินการ 9 ขั้นตอน (9 ก้าว) ได้แก่
 - 2.1 ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจ
 - 2.2 สร้างทีมงานและเครือข่าย
 - 2.3 สสำรวจข้อมูลชุมชน ปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ
 - 2.4 ประชุมวางแผนกำหนดกิจกรรม
 - 2.5 ดำเนินกิจกรรม
 - 2.6 ทบทวนและปรับปรุงกิจกรรม
 - 2.7 ประเมินผลกิจกรรม
 - 2.8 แลกเปลี่ยนเรียนรู้
 - 2.9 สร้างความยั่งยืนกับการดำเนินกิจกรรม
 3. ผลการจัดกิจกรรมขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ คือ สัมฤทธิ์สูงวัย (Ageing Achievements) ที่ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ ได้แก่
 - 3.1 ด้านสุขภาพ (Health: 2H) ได้แก่ แข็งแรงและสุขภาพดี (Hale and Healthy) และมีความสุข (Happy)
 - 3.2 ด้านการมีส่วนร่วม (Participation: 4S) ได้แก่ มีเพื่อน (Soul mate) ได้พบปะพูดคุย (Small Talk) มั่นใจในตนเอง (Self-Confidence) และเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem)
 - 3.3 ด้านความมั่นคง (Security: 3S) ได้แก่ ปลอดภัย (Safe) พอเพียง (Sufficient) และอบอุ่น (Snug)
 4. ปัจจัยสนับสนุนการขับเคลื่อน (1E 2C 3S)
 - 4.1 ผู้สูงอายุกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และร่วมกิจกรรม (Eagerness)
 - 4.2 สมาชิกกลุ่ม/ชมรมผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (Close Relationship)
 - 4.3 กิจกรรมยืดหยุ่นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการ (Conformity)
 - 4.4 ผู้นำกลุ่ม/ชมรมมีความชาญฉลาด (Smartness)
 - 4.5 ชุมชนเข้มแข็ง (Strong Community)
 - 4.6 สังคมสนับสนุน (Social Support)
 5. ความยั่งยืน ขึ้นอยู่กับความชาญฉลาด (SMART)
 - 5.1 มีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากทุกภาคส่วน (Support Continually)
 - 5.2 มีสมาชิกผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น (Members Increased)
 - 5.3 มีความต่อเนื่องของกิจกรรม (Activities Continued)

5.4 มีการสร้างและเพิ่มผู้นำ/อาสาสมัคร ในการขับเคลื่อน (Reinforced Mobilization)

5.5 มีการทำงานเป็นทีม (Teamwork)⁶⁰

ทั้งนี้หลักการและแนวทางการขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถทั้ง 5 ประเด็นข้างต้น และสามารถนำเสนอเป็นแผนภาพได้ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แนวทางการขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ
ที่มา: นवलฉวี ประเสริฐสุข, ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และวรรณภา แสงวัฒนะกุล, รายงานการวิจัย เรื่อง
การขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ, (นครปฐม: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2562), 219.

⁶⁰ นवलฉวี ประเสริฐสุข, ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และวรรณภา แสงวัฒนะกุล, รายงานการวิจัย เรื่อง การขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ (นครปฐม: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2562), 217-219.

แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education)

แนวคิดนี้ได้รับการพิจารณาอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกในการประชุม The Third International Committee for Facilitating Education ซึ่งจัดโดย UNESCO เมื่อ พ.ศ.2507 หลังจากนั้น การศึกษาตลอดชีวิตได้กลายเป็นแนวคิดและแนวทางที่มีความหมายและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา ปัจจุบันนี้คำว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในการจัดการศึกษาของประเทศต่างๆทั่วโลก แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนพึ่งตนเองและไม่แยกห่างจากวิถีชีวิต เรียนรู้ได้ทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจึงควรนำแนวคิด ทฤษฎี หลักการของการศึกษาตลอดชีวิตไปปรับใช้ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาทุกด้านอย่างมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของตน ในหลายประเทศที่ได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว เช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ประเทศฝรั่งเศส และประเทศฟินแลนด์ มีรูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุ โดยพบว่า รูปแบบการศึกษาในระบบเป็นรูปแบบที่ไม่ได้รับความสนใจจากกลุ่มผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุเนื่องจากไม่สอดคล้องกับสภาพทางกายภาพ และสภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนมากต้องการรับการศึกษาในลักษณะกิจกรรมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีเป้าหมายการจัดการ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสภาพร่างกายที่สมบูรณ์และมีสุขภาพดี เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัว และสามารถปรับตัวเข้ากับชุมชน สังคม และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในสังคมได้ กิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรจัดแบบบูรณาการในลักษณะสาระบันเทิง มีการสร้างและส่งเสริมแกนนำผู้สูงอายุเพื่อเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้⁶¹

สำหรับกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มที่พึ่งตนเองได้ และกลุ่มที่พึ่งตนเองไม่ได้ เนื้อหาการเรียนรู้ควรตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุตามความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล และควรนำไปสู่การประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์ชีวิตที่เป็นจริง แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ ด้านเศรษฐกิจและการออม ด้านการเรียนรู้ และด้านสิทธิของผู้สูงอายุตามกฎหมาย วิธีการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ การจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้ารับการศึกษาคควรเน้นการประชาสัมพันธ์กิจกรรม โดยเสริมแรงจูงใจเรื่องประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับหลังจากเข้ารับการ ศึกษา ผู้จัดการศึกษาและผู้สอนควรเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาผู้สูงอายุในพื้นที่ กิจกรรมการจัดการศึกษาคควรบูรณาการอย่างหลากหลายรูปแบบในลักษณะพหุวัย เน้นการอภิปรายหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกันอย่างไม่เป็นทางการ สื่อและแหล่งการเรียนรู้

⁶¹ ระวี สัจจโสภณ, “แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพลัดพรกในผู้สูงอายุ,” วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม) 34, 3 (กันยายน – ธันวาคม 2556): 477-478.

ควรมีบทบาทสำคัญและใกล้ชิดในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล การประเมินผลควรประเมินตามสภาพจริงด้วยการสังเกต โดยมีการบริหารจัดการในลักษณะที่ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายร่วมกันบริหารจัดการให้งบประมาณสนับสนุน และจัดสรรทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนร่วมกัน⁶²

การใช้คำว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning)” นั้นเป็นการมองในแง่ของตัวผู้เรียนเอง จากความเชื่อที่ว่า บุคคลคือ ผู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้ตัวเขาเรียนรู้ได้ คือ มองในแง่ว่าเป็นกิจกรรม ตัวผู้เรียน บุคคลย่อมเกิดการเรียนรู้ในทุกช่วงของชีวิตตลอดชีวิตของเขาอยู่แล้ว แต่ขณะเดียวกันสิ่งที่มีความสำคัญมากก็คือ การที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้นั้นเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม มีคุณภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งความพยายามดังกล่าวที่จะทำให้เกิดสิ่งนี้ได้ก็คือ การศึกษา จึงต้องใช้คำว่า “การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education)” เพราะฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าทั้งคำว่า “learning” และคำว่า “Education” นั้นมีความสัมพันธ์กันทั้งในเชิงเหลี่ยมล้ำกันและต่อเนื่องกัน การศึกษา คือ การสร้างโอกาส การส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ แต่เป็นการเรียนรู้ไปในทิศทางที่เหมาะสม การเรียนรู้ในสิ่งที่เกิดประโยชน์ สิ่งที่จะช่วยพัฒนาตัวผู้เรียน Lifelong Education และ Lifelong learning มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ ต้องการให้บุคคลได้เรียนรู้ตลอดชีวิต เรียนรู้ตัวอย่างเหมาะสมเพื่อจะได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง เพียงแต่มีจุดเน้นต่างกัน “Lifelong Education” จะมองในแง่การที่จะให้แนวทาง มองในแง่ของผู้จัดว่าจะเตรียมกระบวนการจัดประสบการณ์อย่างไร จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเหมาะสมตลอดชีวิตของเขา ส่วนคำว่า “Lifelong learning” เน้นตัวผู้เรียนว่า หลังจากผู้จัดได้จัดการศึกษาให้แล้ว ผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างไรและเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไร⁶³ ในงานวิจัยนี้ขอใช้คำว่า การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) หรือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ในความหมายเดียวกัน

การที่จะให้บุคคลได้รับการศึกษาตลอดชีวิต หรือได้รับการศึกษาทุกช่วงชีวิตอย่างต่อเนื่อง จะอาศัยเพียงการศึกษาในระบบโรงเรียนเท่านั้นไม่เพียงพอ เพราะบุคคลไม่สามารถศึกษาอยู่ในสถานศึกษาได้จนตลอดชีวิต เพราะฉะนั้นจึงต้องมีรูปแบบอื่นๆที่เอื้อต่อเวลาและเหมาะสมกับสถานการณ์ในแต่ละช่วงชีวิต หากการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบที่ทำให้เด็ก ผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุสามารถได้รับความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ และทัศนคติที่ดี เพื่อสร้างตนเองให้เป็นผู้มีอารยธรรม การกลม่อมเกลาร มีวัฒนธรรม และเป็นผู้รู้ในการสร้างสังคมให้เป็นสังคมอารยธรรมต่อไป

⁶² ระวี สัจจโสภณ, “แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพหุฒิปลังในผู้สูงอายุ,” **วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม)** 34, 3 (กันยายน – ธันวาคม 2556): 478.

⁶³ สุมาลี สังข์ศรี, **การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2556), 13.

หมายความว่าไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุก็ต้องเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันทั้งสิ้น การศึกษาจึงจะต้องได้รับการบริหารจัดการที่จะสามารถให้หรือสร้างหรือถ่ายทอดให้กับคนในสังคมทุกคนทุกระดับทุกวัย⁶⁴

การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษาในระบบ (Formal Education) หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้น โดยมีโครงสร้าง กฎ ระเบียบต่างๆ ค่อนข้างตายตัว เช่น ในเรื่องของการแบ่งระดับชั้น การเรียนการสอน อายุของผู้เรียน การกำหนดหลักสูตร การกำหนดเวลาเรียนซึ่งส่วนใหญ่ต้องเรียนเต็มเวลา การกำหนดคุณสมบัติของผู้สอน การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละระดับชั้น การมีเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวในการวัดและประเมินผล การใช้เวลาเรียนยาวนาน เพื่อมุ่งเตรียมเยาวชนหรือผู้เรียนให้นำความรู้ไปใช้ในวันข้างหน้า การเรียนการสอนมีโครงสร้างที่ตายตัว เนื้อหาหลักสูตรค่อนข้างจะเป็นวิชาการเป็นทฤษฎี และให้ผู้เรียนในทุกท้องถิ่นเรียนเนื้อหาเดียวกัน การศึกษาในระบบโรงเรียนจะจัดให้แก่บุคคลในช่วงอายุที่กำหนดเท่านั้น การเรียนจะต้องเรียนต่อเนื่องจนจบหลักสูตร การเรียนการสอนเกิดขึ้นในสถานที่หรือสถาบันที่จัดขึ้นโดยเฉพาะ ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย⁶⁵

การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) หรือแต่เดิมเรียกว่า การศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education) การศึกษานอกระบบ หมายถึง ประสบการณ์และกิจกรรมทางการศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้แก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนทั้งหมด ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ประชากรก่อนวัยเรียน ประชากรที่อยู่ในวัยเรียนแต่พลาดโอกาสเข้าศึกษาในระดับต่างๆ และประชากรที่มีอายุพ้นวัยเรียนในระบบโรงเรียนไปแล้ว รวมทั้งประชากรที่เป็นผู้สูงอายุด้วย โดยไม่จำกัดวัยเพศ พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ ความสนใจ ฯลฯ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับความรู้ด้านทักษะอาชีพ และข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบันในเรื่องต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และปรับตัวเข้ากับสังคม และสิ่งแวดล้อม การศึกษาประเภทนี้มีความยืดหยุ่นในเรื่องระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอายุของผู้เรียน ระยะเวลาเรียน หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล สถานที่เรียน ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนได้เมื่อมีความพร้อม หยุดเรียนได้เมื่อมีภาระความจำเป็น และกลับมาเรียนใหม่ได้เมื่อต้องการเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและสังคม หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาประเภทนี้ไม่จำกัดเฉพาะสถาบันการศึกษา อาจจะเป็นหน่วยงานอื่นๆ

⁶⁴ กาญจนา เจริญศรี, “การศึกษากับการพัฒนาที่ยั่งยืน,” วารสารสมาคมนักวิจัย 21, 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2559): 13.

⁶⁵ สุมาลี สังข์ศรี, การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2556), 22.

ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน⁶⁶ การศึกษานอกระบบจะทำหน้าที่เติมเต็ม สนับสนุน ส่งเสริมให้ประชากร โดยเฉพาะในวัยทำงาน ในอาชีพต่างๆ วัยสูงอายุได้สามารถเรียนรู้ สร้างเสริมประสบการณ์ และทักษะใหม่ๆ ให้สามารถก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านกายภาพ และด้านทัศนคตินอกชั้นเรียน มาตรฐานได้ด้วยตนเอง การศึกษาหรือการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลเองเริ่มจากตัวบุคคลเอง อาจจะเป็น ในลักษณะของการจูงใจศึกษาหาความรู้ของบุคคล เช่น การเข้าห้องสมุด การไปหาความรู้จากผู้รู้ หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ จากสื่อต่างๆ เพื่อหาความรู้ในสิ่งที่สนใจและอีกลักษณะหนึ่งเป็นการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากการที่บุคคลได้รับความรู้ ประสบการณ์ ได้เสริมเจตคติ ค่านิยม และทักษะต่างๆ จากครอบครัว สังคม สิ่งแวดล้อม และจากประสบการณ์ในการดำรงชีวิตประจำวัน การได้รับความรู้ อาจจะได้จากการพูดคุย สนทนา การสังเกต การเข้าร่วมกิจกรรม การประกอบอาชีพการงาน โดยที่ กิจกรรมเหล่านั้นอาจไม่ได้เกิดขึ้นหรือมีการจัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งทางการศึกษา แต่จัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อื่นแต่กลับทำให้บุคคลได้รับความรู้โดยบังเอิญหรือโดยไม่ตั้งใจ เช่น การที่ บุคคลไปเที่ยวสวนสาธารณะ หรือสวนสัตว์ แล้วบังเอิญได้รับความรู้เกี่ยวกับสัตว์ และพรรณไม้ต่างๆ หรือเด็กๆ เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ๆ จากการพูดคุยกับเพื่อนกับคนในครอบครัว เยาวชนได้เรียนรู้การทำอาหาร การดูแลบ้านเรือนจากการสังเกตและการช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน หรือบุคคลอาจเรียนรู้เรื่องของธรรมชาติ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์จากการฟังเพลง หรือจากการชมภาพยนตร์ เป็นต้น จากตัวอย่างดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากิจกรรมที่ยกมาเป็นตัวอย่างเหล่านั้นไม่ได้ถูกจัดทำหรือจัดสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ ในการศึกษา แต่บางอย่างเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น การทำงานบ้าน หรือการพักผ่อนเพื่อการบันเทิง การได้รับความรู้จากสื่อประเภทต่างๆ แต่สิ่งเหล่านั้นไปทำให้บุคคลเกิดความรู้ขึ้นโดยอัตโนมัติหรือ โดยบังเอิญ การที่บุคคลได้รับความรู้โดยวิธีการดังกล่าวนี้ที่เรียกว่า การศึกษาตามอัธยาศัยเช่นกัน⁶⁷

เมื่อพิจารณารายละเอียดของการศึกษาทั้ง 3 ประเภทแล้วจะพบว่าการศึกษาทั้ง 3 ประเภท มีความเชื่อมโยงกันจะแยกจากกันโดยอิสระได้ยาก การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นรูปแบบที่มีระบบ แบบแผนมากที่สุด การศึกษาตามอัธยาศัยค่อนข้างจะไม่มีแบบแผน ไม่ได้ตั้งใจจัดให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ส่วนการศึกษานอกระบบอยู่ระหว่างกลางจะจัดให้มีแบบแผนแบบอย่าง การศึกษาในระบบก็ได้ หรือจะยืดหยุ่นมากที่สุดแบบการศึกษาตามอัธยาศัยก็ได้ แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาทั้ง 3 รูปแบบมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันมาก ในแต่ละช่วงชีวิตของบุคคลอาจจะได้รับ การศึกษาทั้ง 2 หรือ 3 รูปแบบผสมผสานกันไป เช่น ขณะที่บุคคลได้รับการศึกษารูปแบบหนึ่ง

⁶⁶ สุมาลี สังข์ศรี, การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (นนทบุรี: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556), 23.

⁶⁷ สุมาลี สังข์ศรี, การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (นนทบุรี: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556), 23-24.

อาจได้รับอีกรูปแบบควบคู่กันไปก็ได้ โดยเฉพาะการศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นได้เสมอ แม้บุคคลกำลังศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียนหรือนอกระบบโรงเรียนก็ตาม สำหรับผู้สูงอายุพบว่าผู้สูงอายุส่วนมากต้องการได้รับการศึกษาในลักษณะกิจกรรมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีเป้าหมายการจัดเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสภาพร่างกายที่สมบูรณ์และมีสุขภาพดี มีสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัว สามารถปรับตัวเข้ากับชุมชน สังคม และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในสังคมได้

ตัวอย่างหลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของสถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคใต้

ชื่อหลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 144 ชั่วโมง

ปรัชญาหลักสูตร

การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีตนเอง เตรียมตัวเข้าสู่ช่วงวัยสูงอายุอย่างมีศักยภาพ เข้าใจชีวิต ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการเจ็บป่วย ดูแลตนเองเบื้องต้นได้ เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทันทต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกและปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจ ในการเตรียมตัวเข้าสู่ช่วงวัยสูงอายุอย่างมีคุณค่า ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการเจ็บป่วย ดูแลตนเองเบื้องต้น เข้าถึงข่าวสารและสื่อต่างๆได้ และสามารถปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

คุณสมบัติของผู้เรียน

1. อายุ 55 ปี ขึ้นไป
2. เป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้
3. มีจิตอาสา ยินดีช่วยเหลือกิจกรรมในชุมชน

วิธีเรียน

ภาคทฤษฎี ได้แก่ บรรยาย/อภิปราย ฝึกปฏิบัติ และศึกษาดูงาน

ภาคปฏิบัติ ได้แก่ ฝึกปฏิบัติ ศึกษาดูงาน อบรม และการสัมมนา

ข้อกำหนดการเรียน

1. ผู้เรียน เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้กิจกรรมนำเนื้อหา
2. ผู้เรียนมีเวลาเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดตามหลักสูตรที่กำหนด
3. ผู้เรียนฝึกปฏิบัติและมีชิ้นงานตามที่กำหนด

โครงสร้างหลักสูตร

รายวิชาที่ 1 การดูแลสุขภาพที่จำเป็นของผู้สูงอายุ 27 ชั่วโมง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิด การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวม โดยเน้นให้ตระหนักในการส่งเสริมสุขภาพป้องกันการเจ็บป่วย และการดูแลตนเองเบื้องต้นให้ครอบคลุมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ

รายวิชาที่ 2 นันทนาการและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ 39 ชั่วโมง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยสาระบันเทิง ได้แก่ การลีลาศ การออกกำลังกายประกอบดนตรีและอุปกรณ์ และการใช้เวลาว่างด้านอื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์ ได้แก่ การปลูกผักในครัวเรือน การทำงานประดิษฐ์ ซึ่งทำให้เกิดการผ่อนคลายเกิดความสุขทางใจ และร่วมกิจกรรมกลุ่ม เข้าสังคม ได้อย่างมีความสุข

รายวิชาที่ 3 การพัฒนาจิตสำหรับผู้สูงอายุ 39 ชั่วโมง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจ และฝึกปฏิบัติตามแนวทางความเชื่อ ศาสนา และวัฒนธรรมไทย เพื่อพัฒนาความคิดเกิดความมั่นคงทางจิตใจและสุขภาวะทางจิต

รายวิชาที่ 4 การใช้ชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงอายุ 24 ชั่วโมง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการผ่อนคลายคลื่นสมองด้วยการฝึกคิดบวก การปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา การภาวนาจิต/สมาธิ เพื่อการเยียวยา ฝึกโยคะ ไทเก๊ก และการดูแลระยะสุดท้ายของชีวิต

รายวิชาที่ 5 เทคโนโลยีการสื่อสารสำหรับผู้สูงอายุ 15 ชั่วโมง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยการเลือกใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารอย่างเหมาะสมตามช่วงวัย ให้ผู้สูงอายุเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข เช่น การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสาร การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบสมาร์ทโฟน (Smart Phone)

การวัดผลและประเมินผล

วิธีการวัดผลและประเมินผล โดยการสังเกต ตรวจสอบผลงาน และการซักถาม

เครื่องมือการวัดผลและประเมินผล ได้แก่ ใบงาน แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนแบบแสดง ความคาดหวังก่อนเรียน และหลังเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้สูงอายุได้พัฒนาความรู้ ทักษะ ฝึกสมอง และเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข
2. ผู้สูงอายุนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

3. ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง และทำประโยชน์ให้กับสังคมได้⁶⁸

โรงเรียนผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นรูปแบบหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ จะเป็นเรื่องสำหรับผู้สูงอายุสนใจ และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิต ที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสา หรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุ จะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่น เพื่อสืบสาน ภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชนโรงเรียนผู้สูงอายุเกิดจากแนวคิดที่ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญ และพลังของผู้สูงอายุ โดยการสร้างพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุบนพื้นฐาน การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย สอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 - 2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2552) และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ข้อเสนอเชิงนโยบายในเวทีการประชุมสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติ ปี พ.ศ.2553 และพ.ศ.2556 และแผนระดับชาติ หลายฉบับที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาศักยภาพของบุคคลอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์

โรงเรียนผู้สูงอายุหลายแห่งตั้งขึ้นโดยใช้อาคารเรียนเก่าของโรงเรียนที่เลิกกิจการ หรือตั้งอยู่ในชมรมผู้สูงอายุภายในวัดบางแห่ง ใช้บ้านของผู้ริเริ่มก่อตั้งเป็นสถานที่ดำเนินการการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในระยะแรกอาจเป็นเพียงการรวมกลุ่มพบปะพูดคุยกัน แล้วจึงค่อยๆ มีรูปแบบชัดเจนขึ้น มีกิจกรรมที่หลากหลายตามความต้องการของผู้สูงอายุ หรืออาจเป็นการขยายกิจกรรมจากที่มี การดำเนินการอยู่แล้ว เช่น ศูนย์บริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วม (ศาลาสว่างสุข) ศูนย์สามวัย ธนาคาร ความดี เป็นต้น โรงเรียนผู้สูงอายุสามารถมีรูปแบบและกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบท ของพื้นที่ ความต้องการของผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุจะกำหนดตารางกิจกรรม ในแต่ละสัปดาห์ให้ชัดเจน ระยะเวลาเปิดเรียนอาจเป็นตลอดปี หรือเปิดเป็นช่วงเวลาตามหลักสูตร ที่จัดอบรมส่วนใหญ่จะจัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 วัน⁶⁹

กรอบแนวคิดโรงเรียนผู้สูงอายุ

⁶⁸ สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคใต้ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตร การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 144 ชั่วโมง**, เข้าถึง 5 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จาก https://www.dop.go.th/knowledge_th_20161706121558_1.pdf

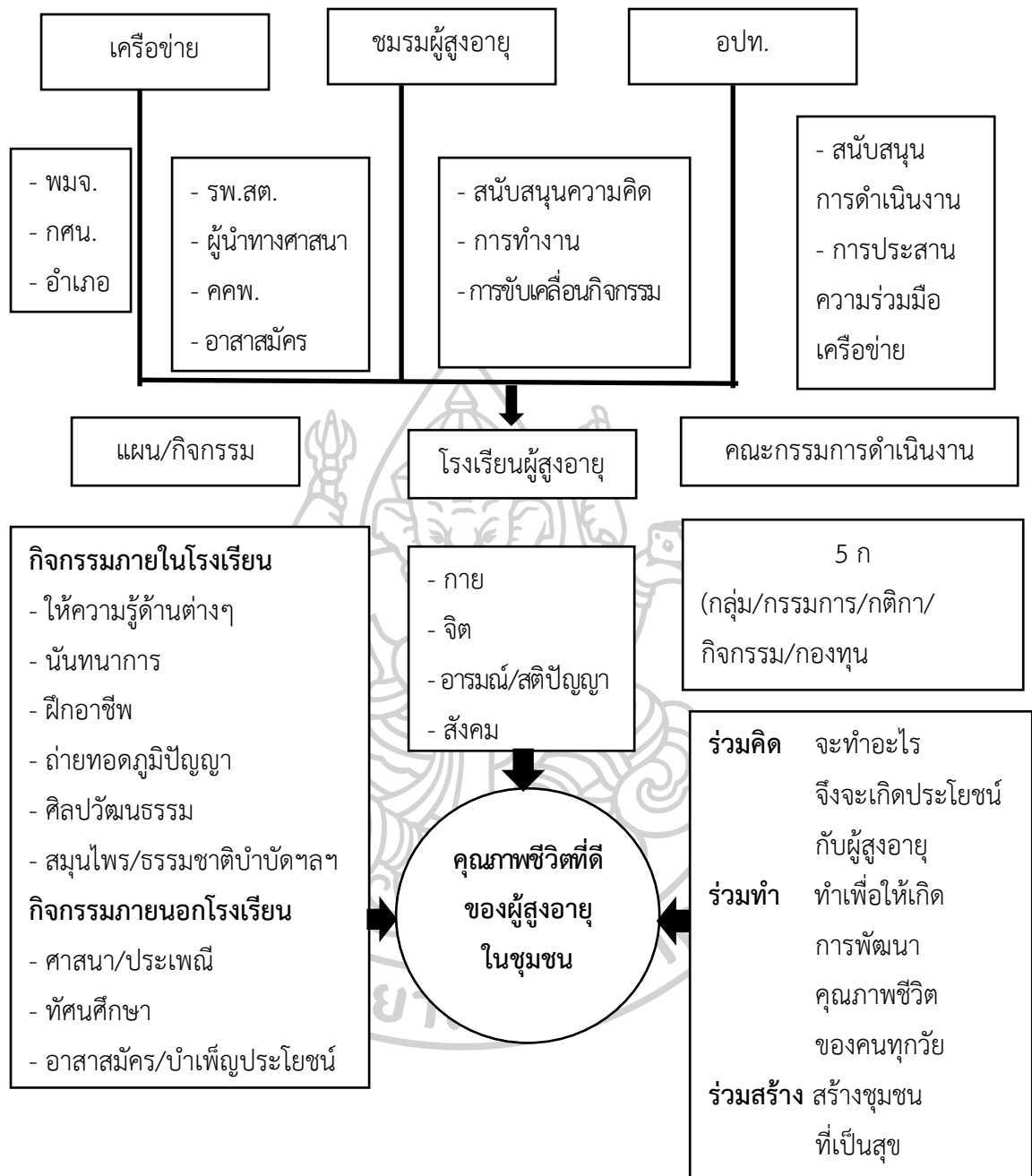
⁶⁹ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ**, เข้าถึงเมื่อ 5 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จาก https://www.dop.go.th/knowledge_th_20161706121558_1.pdf

โรงเรียนผู้สูงอายุ ดำเนินการภายใต้แนวคิดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ พัฒนาทักษะในการดูแลตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า “ผู้สูงอายุมีคุณค่าและมีศักยภาพ ควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้สังคม และส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุ โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้สูงอายุ สารการเรียนรู้จะต้องทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตปัจจุบัน เพิ่มโอกาสในการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน”

การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมโดยทุกภาคส่วน “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง” และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุข เกิดทักษะในการดูแลตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดี แผนภาพที่ 4 ตัวแบบ (Model) โรงเรียนผู้สูงอายุ⁷⁰

⁷⁰ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ, เข้าถึงเมื่อ 5 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จาก https://www.dop.go.th/knowledge_th_20161706121558_1.pdf.

แผนภาพที่ 4 ตัวแบบ (Model) โรงเรียนผู้สูงอายุ

ที่มา: กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ, เข้าถึงเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จาก https://www.dop.go.th/knowledge_th_20161706121558_1.pdf

หลักการบริหารจัดการ ด้วยหลัก 5 ก ประกอบด้วย

กลุ่ม ต้องสร้างการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุให้เกิดขึ้น ทั้งที่เป็นกลุ่มแกนนำคณะทำงานและกลุ่มสมาชิก หรือกลุ่มนักเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการทำงานในขั้นนี้อาจมีกลยุทธ์ในการสร้างความเป็นกลุ่มก้อนได้หลายวิธี เช่น การเปิดรับสมัครสมาชิกหรือนักเรียนผู้สูงอายุ การต่อยอดจากกลุ่มเดิมที่เคยมีอยู่ในชุมชน เช่น ชมรมผู้สูงอายุ การสร้างสัญลักษณ์ของความเป็นกลุ่มสมาชิก อาทิ มีสัญลักษณ์โรงเรียนผู้สูงอายุ มีเสื้อสัญลักษณ์ของนักเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น

กรรมการ ถือเป็นตัวแทนของสมาชิกกลุ่มที่จะทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มให้การทำงานประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ควรสร้างกระบวนการคัดเลือกผู้ที่จะทำหน้าที่ดังกล่าว แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ช่วยกันขับเคลื่อนการทำงานให้ประสบความสำเร็จ เป็นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้การบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

กติกาหรือข้อตกลงร่วมกัน ต้องเกิดจากความเห็นพ้องต้องกันของสมาชิกในโรงเรียนผู้สูงอายุ เหมือนเป็นสัญญาใจที่มีต่อกันว่าจะร่วมกันยึดถือและปฏิบัติตาม ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจน แม้ว่าเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการชุดใหม่แต่จะยังคงมีแนวทางการทำงานเดิมให้เห็น และพัฒนาต่อยอดได้

กิจกรรม ในระยะเริ่มแรกอาจเน้นไปที่การสร้างกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาต่างๆไม่ซับซ้อน เช่น การจัดให้มาพบปะกันทุกเดือน มีกิจกรรมร้องเพลง กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับเด็กและเยาวชน หรือการรวมกลุ่มออกกำลังกาย เมื่อมีประสบการณ์มากขึ้นจึงเคลื่อนไปกิจกรรมที่ตอบสนองปัญหาและความต้องการที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น การบูรณาการโรงเรียนผู้สูงอายุเข้ากับการทำงานของ “ธนาคารความดี”

กองทุน การขับเคลื่อนงานให้ไปอย่างมั่นคงจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการหางบประมาณเพื่อการดำเนินงานด้วยตนเอง วิธีการหางบประมาณเข้ากองทุนของกลุ่ม จำแนกเป็นการสร้างกองทุนของตนเอง การเก็บค่าสมาชิก การขอรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม การเขียนโครงการเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงาน แหล่งทุนต่างๆ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนสุขภาพตำบล สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม งบประมาณไม่ใช่หัวใจของการขับเคลื่อนงานได้เท่ากับการมีจิตอาสา หรือจิตสาธารณะที่จะสร้างสรรค์สวัสดิการทางสังคมในการดูแลผู้สูงอายุ⁷¹

⁷¹ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ, เข้าถึงเมื่อ 5 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จากhttps://www.dop.go.th/knowledge_th_20161706121558_1.pdf.12-13.

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีหรือให้เกิดขึ้น ซึ่งประกอบด้วย

1. มีผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ที่ทุ่มเท เสียสละ และมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของความสำเร็จในการดำเนินงาน โดยเฉพาะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผู้สูงอายุ หรือผู้นำทางด้านจิตใจ เช่น พระภิกษุ เพราะมีผลโดยตรงต่อการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นทั้งแก่ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของโรงเรียน หน่วยงาน และองค์กรต่างๆซึ่งเป็นที่มาของความร่วมมือและการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน

2. มีเป้าหมายชัดเจนและมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนถือเป็นการกำหนดทิศทางการทำงานที่สร้างความเข้าใจร่วมกันในหมู่คณะกรรมการหรือแกนนำจะเป็นพลังที่เข้มแข็งในการทำงานร่วมกันและการจัดให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ถือเป็นกลไกในการเชื่อมร้อยความเป็นกลุ่ม และความเป็นชุมชนของผู้สูงอายุให้เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการขับเคลื่อนงานโรงเรียนผู้สูงอายุให้บรรลุผล

3. มีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน กลไกที่ทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การประชุมประจำเดือน การสร้างเวทีในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การร่วมกันดำเนินงาน

4. มีเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง การสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง อาจพิจารณาได้ 2 ระดับ คือ การสร้างเครือข่ายทางสังคมภายในกลุ่ม หรือในหมู่สมาชิกของโรงเรียนผู้สูงอายุด้วยกัน เช่น ในรูปแบบคณะกรรมการ หรือการมีตัวแทนในแต่ละหมู่บ้าน และการให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงาน องค์กรภายนอก เพื่อประสานพลังในการทำงานร่วมกัน

5. มีการเรียนรู้และพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยการทบทวนตนเองและสรุปบทเรียนในการทำงานเป็นระยะๆ เรียนรู้จุดแข็ง จุดอ่อน ข้อที่ควรพัฒนาให้ดีขึ้น และนำมาพัฒนากระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

6. มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนุนเสริม การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น งบประมาณ บุคลากร สถานที่ การประสานเครือข่าย เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญที่จะผลักดันให้การขับเคลื่อนงานของโรงเรียนผู้สูงอายุเกิดขึ้นได้ และดำเนินการไปอย่างราบรื่น⁷²

⁷² กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ, เข้าถึงเมื่อ 5 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จาก https://www.dop.go.th/knowledge_th_20161706121558_1.pdf.12-13.

กรอบหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

1. ชื่อหลักสูตร: หลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ)

กรอบหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 กลุ่มวิชา คือ

1.1 วิชาชีวิต (50%) หมายถึง ความรู้ ทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.2 วิชาชีพ (30%) หมายถึง แนวทางการส่งเสริมความรู้ ทักษะด้านอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

1.3 วิชาการ (20%) หมายถึง การสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ

2. จำนวนชั่วโมงที่เรียนตลอดหลักสูตร

2.1 ระยะเวลาเรียน 3 เดือน เรียนสัปดาห์ละ 1 วันๆละ 4 ชั่วโมง

2.2 เรียนไม่น้อยกว่า 48 ชั่วโมง แบ่งเป็นภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ

2.3 ผู้เรียนไม่ควรเกินห้องละ 25 คน

3. การประเมินผล

ใช้แบบทดสอบ ดูผลงาน วัดความพึงพอใจของผู้เรียน และไม่น้อยกว่าร้อยละ 50

4. ผลที่คาดหวัง

ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี มีศักยภาพ พึ่งตนเองได้นานที่สุด⁷³

มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยแรงงาน พบว่า ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยแรงงานไปสู่การปฏิบัติมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดนโยบาย 2) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม 3) ด้านการบูรณาการสู่การจัดการ

⁷³ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ**, เข้าถึงเมื่อ 5 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จาก https://www.dop.go.th/knowledge_th_20161706121558_1.pdf.16-17.

ศึกษาและ 4) ด้านงบประมาณ⁷⁴

วิฑูญ จันทรโอกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของประเทศไทย” ผลการศึกษวิจัย พบว่า

1. ผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมือง (ในเขตเทศบาล/สุขาภิบาล) และเขตชนบท (นอกเขตเทศบาล/สุขาภิบาล) มีโอกาสการเรียนรู้แตกต่างกันโดยผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมืองมีโอกาการเรียนรู้มากกว่าทั้งในแง่ความหลากหลายของสื่อการเรียนรู้หรือการรับข่าวสารข้อมูล รูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้และอัตราการใช้เวลาในการเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้หรือรับข่าวสารข้อมูลจากสื่อที่ต้องใช้ทักษะการรู้หนังสือ ข่าวสารข้อมูลจากสื่อที่ต้องใช้ทักษะการรู้หนังสือเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้เป็นสำคัญรวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษาและพฤติกรรมการเรียนรู้ ผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมืองมีศักยภาพในการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้และความหลากหลายของสื่อการเรียนรู้หรือแหล่งข่าวสารข้อมูลมากกว่าผู้สูงอายุในพื้นที่เขตชนบท เช่น ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีอัตราการอ่านหนังสือพิมพ์ อัตราการอ่านหนังสือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และอัตราการอ่านหนังสือนอกเวลาทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุในชนบท 2 - 3 เท่า ช่องทางการรับข่าวสารข้อมูลที่สำคัญในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมือง ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์และสื่ออินเทอร์เน็ต ในขณะที่ช่องทางการรับข่าวสารข้อมูลที่สำคัญในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท คือ สื่อบุคคล (ผู้นำชุมชน/ญาติ เพื่อน) และหอกระจายข่าวในชุมชน เป็นต้น

2. ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีสภาพการเรียนรู้ในบางด้านแตกต่างกัน ได้แก่ ความต้องการเนื้อหาการเรียนรู้หรือสาระความรู้โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ สังคมและความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ การเลือกสื่อการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้

3. ผู้สูงอายุที่เพศต่างกันสภาพการเรียนรู้บางด้านแตกต่างกันได้แก่ การเลือกรับสื่อความสามารถในการเข้าถึงการเรียนรู้ และความต้องการสาระความรู้ทั้งด้านสุขภาพและด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้เงื่อนไขสำคัญส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากอัตราการรู้หนังสือที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้สูงอายุชายมีสัดส่วนผู้รู้หนังสือสูงกว่าผู้สูงอายุหญิงส่งผลให้อัตราการอ่านหนังสือของผู้สูงอายุชายสูงกว่าผู้สูงอายุหญิง เป็นต้น

⁷⁴ อาชญญา รัตนอุบล และคณะ, “การศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยแรงงาน,” วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 40, 2 (พฤศจิกายน 2554 - กุมภาพันธ์ 2555): 20-34.

4. ผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมืองและผู้สูงอายุในพื้นที่เขตชนบทมีความสนใจการเรียนรู้แตกต่างกัน ทั้งในด้านเนื้อหาการเรียนรู้ ประเภทความรู้ วิธีการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ ทั้งนี้เงื่อนไขสำคัญส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ในชีวิตประจำวันที่มีความแตกต่างกัน เช่น ผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมืองมีความสนใจการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการบริหารร่างกาย การบริโภคอาหาร การรับรู้ข่าวสารเหตุการณ์ปัจจุบัน กิจกรรมนันทนาการ การทัศนศึกษา ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ในขณะที่ผู้สูงอายุในพื้นที่เขตชนบท มีความสนใจการเรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเบื้องต้น การสร้างรายได้ ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นต้น

5. รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมือง(ในเขตเทศบาล/สุขาภิบาล) และเขตชนบท(นอกเขตเทศบาล/สุขาภิบาล)ที่จัดโดยหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆไม่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่แล้วจัดในรูปแบบของการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในสังคมมีสุขภาพกายและจิตที่ดี และมีเป้าหมายในเชิงนันทนาการมากกว่าในเชิงการศึกษา ใช้เวลาในการเรียนรู้หรือทำกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งละ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง เรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมี หน่วยงานที่จัดที่นิยมของผู้สูงอายุคือ หน่วยงานของสาธารณสุขหรือโรงพยาบาล วิทยากรเป็นผู้มีความรู้เฉพาะเรื่องและเข้าใจจิตวิทยาของผู้สูงอายุ ได้แก่ แพทย์ ข้าราชการบำนาญ นักวิชาการ และผู้สูงอายุด้วยกัน สถานที่จัดกิจกรรม เช่น วัด โรงเรียน ศาลากลางบ้าน หรือสถานที่อื่นที่เหมาะสม⁷⁵

อาชญญา รัตนอุบล และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย ผลการศึกษา พบว่า

1. สภาพการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุจัดขึ้นเพื่อการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ
2. ผู้จัดการศึกษาและผู้สอนคือ ครูภูมิปัญญาหรือผู้รู้ในชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและควรเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาผู้สูงอายุในพื้นที่

3. รูปแบบการจัด ได้แก่ การอบรมระยะสั้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยแบบบูรณาการ ในลักษณะสาระบันเทิง มีการสร้างและส่งเสริมแกนนำผู้สูงอายุเพื่อเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการศึกษาควรบูรณาการอย่างหลากหลายรูปแบบในลักษณะพหุวัย เน้นการอภิปรายหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกันอย่างไม่เป็นทางการ

⁷⁵ วัทินี จันทริโอกุล, “รายงานผลการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ”, วารสารส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต 3,2 (ธันวาคม 2556-มกราคม 2557) : 19-24.

4. วิธีการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ การจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้ารับการศึกษ ควรเน้นการประชาสัมพันธ์กิจกรรม โดยเสริมแรงจูงใจเรื่องประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับหลังจากเข้ารับการศึกษ

5. เนื้อหาการเรียนรู้ควรตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ตามความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล และควรนำไปสู่การประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์ชีวิตที่เป็นจริง แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ ด้านเศรษฐกิจและการออม ด้านการเรียนรู้ และด้านสิทธิของผู้สูงอายุตามกฎหมาย

6. สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่ต้องการมากที่สุด คือ สื่อบุคคล

7. ผู้จัดการศึกษา ผู้สอน สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ควรมีบทบาทสำคัญและใกล้ชิดในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล

8. การประเมินผล ได้แก่ การประเมินตามสภาพจริงด้วยการสังเกต โดยมีการบริหารจัดการในลักษณะที่ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายร่วมกันบริหารจัดการ ให้งบประมาณสนับสนุน และจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนร่วมกัน

9. อนาคตภาพการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทยมีเป้าหมายการจัดการเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสภาพร่างกายที่สมบูรณ์และมีสุขภาพดี มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับครอบครัวและสามารถปรับตัวเข้ากับชุมชน สังคม และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในสังคมได้⁷⁶

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, ภาวนา พัฒนศรี และธนิกันต์ ศักดา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การถอดบทเรียนตัวอย่างที่ดีของโรงเรียนและชมรมผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้” โดยรายละเอียดของโครงการระบุว่า บุคคลที่มีศักยภาพ หรือ Active ageing นั้นหมายถึง บุคคลที่มีสุขภาพที่ดีทั้งกาย จิตวิญญาณ ปัญญา และหลักประกันที่มั่นคงทางสังคม โดยมีตัวชี้วัด คือ การพึ่งพาตนเองได้ยาวนานที่สุด มีแนวคิดในการพัฒนาตนเองอะไรบ้าง ซึ่งพบว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการพัฒนาชีวิตของมนุษย์ถึงแม้ว่าผู้สูงอายุจะมีอายุครบ 60 ปี และได้ออกจากงานก็ยังคงต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยการที่เรียนรู้ตลอดชีวิตมีเครื่องมือ คือ โรงเรียนผู้สูงอายุ และผลการศึกษา พบว่า

1. การวิเคราะห์เพื่อกำหนดเนื้อหา ชุดการเรียนรู้ พบว่า การเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้เป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ ได้แก่ ทักษะเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จเป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างสุขภาวะทางกายและจิต มีชีวิตยืนยาว ความสามารถทางสังคมและเศรษฐกิจ การควบคุมตนเอง ความพึงพอใจในชีวิต เป็นต้น ทักษะเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่ยังคุณประโยชน์เป็นการเรียนรู้เพื่อดูแลตนเองได้ พึ่งตนเอง ทำในสิ่งที่ปรารถนาได้ตามศักยภาพของตน ทำประโยชน์ให้ส่วนรวม และ

⁷⁶ อาชญญา รัตนอุบล และคณะ, รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559), ข.

เตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เป็นต้น โดยมีทั้งสองทักษะจะมีรายวิชาย่อยซึ่งชื่อวิชาก็เป็นเรื่องเข้าใจง่ายตามบริบทพื้นที่นั้นๆ ดังแผนภาพที่ 5

การเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อให้เป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ		
ทักษะเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ (Successful Ageing)	การสร้างสุขภาวะทางกายและจิตมีชีวิที่ยืนยาว	วิชา “กินต้านโรค” “สุขภาพจิตดี ชีวีสดใส” “การใช้ชีวิตอย่างมีความสุขสำหรับผู้สูงอายุ” “โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง” “การใช้ยา” “พืชผักสมุนไพรเพื่อสุขภาพ” “การออกกำลังกาย” “การพักผ่อน”
	ตระหนักในคุณภาพชีวิตที่ดี	วิชา “การส่งเสริมสุขภาพ” “โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง” “การใช้ยา” “พืชผักสมุนไพรเพื่อสุขภาพ” “การออกกำลังกาย” “การพักผ่อน”
	พัฒนาความสามารถทางสังคมและเศรษฐกิจ	วิชา “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการปรับตัวเข้ากับสังคมสมัยใหม่” “กฎหมายที่ผู้สูงอายุต้องรู้” “หลักและเทคนิคการเขียนโครงการ” “การมีส่วนร่วมในสังคม” “การเกษตร” “ดนตรี” “งานประดิษฐ์”
	สามารถควบคุมตนเอง	วิชา “การพัฒนาบุคลิกภาพ” “มรยาทสังคม” “การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสาร” “การเกษตร” “งานประดิษฐ์”
	พึงพอใจในชีวิต	วิชา “จิตอาสา” “การใช้ชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงอายุ” “ศาสนาในชีวิตประจำวัน” “ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม”

แผนภาพที่ 5 การเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อให้เป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ

ที่มา: ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, ภาวนา พัฒนศรี และธนิกานต์ ศักดา, การถอดบทเรียนตัวอย่างที่ดีของโรงเรียนและชมรมผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้, เข้าถึงเมื่อ 8 เมษายน 2563, เข้าถึงได้จาก <https://thaitgri.org/?p=37852>

ความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพ แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ กลุ่มที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลง กลุ่มที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีและการสื่อสาร กลุ่มที่ 4 ความรู้ที่ผู้สูงอายุสนใจเฉพาะกลุ่ม ซึ่งนำไปสู่การจัดทำชุดความรู้สู่การพัฒนาเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Ageing) จำนวน 4 ชุด ชุดการเรียนรู้ที่ 1 สุขภาพของผู้สูงอายุ จำนวน 45 ชั่วโมง ประกอบด้วยความรู้เรื่องทั่วไปเรื่องสุขภาพ การดูแลสุขภาพตนเอง หลักการใช้ยา การพัฒนาจิตสำหรับผู้สูงอายุ ชุดการเรียนรู้ที่ 2 ผู้สูงอายุในสังคมที่เปลี่ยนแปลง จำนวน 36 ชั่วโมง ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การปรับตัว และการพัฒนาตนเองในสังคมสมัยใหม่ กฎหมายที่ผู้สูงอายุต้องรู้ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ อาสาสมัคร /จิตอาสาที่การมีส่วนร่วมในสังคม ชุดการเรียนรู้ที่ 3 เทคโนโลยีและการสื่อสารสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 13 ชั่วโมง ประกอบด้วย การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการสืบค้นข้อมูลและการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบสมาร์ตโฟน และชุดการเรียนรู้ที่ 4 การเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่ผู้สูงอายุสนใจเป็นพิเศษ จำนวน 26 ชั่วโมง อาทิเช่น เกษตร ดนตรี งานประดิษฐ์ คุกกี้ การจัดการด้านการเงิน ศาสนาในชีวิตประจำวัน การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย และการทัศนศึกษา ฯลฯ โดยที่โรงเรียนจะจัดระยะเวลาการสอนแต่ละเทอมมีระยะเวลา 3-4 เดือน และกำหนดให้ปิดเทอมตามวิถีชุมชน เช่น เมื่อถึงฤดูเกี่ยวข้าวโรงเรียนก็จะปิดเทอมเนื่องจากผู้สูงอายุต้องอยู่เฝ้าบ้าน โดยมีชั่วโมงเรียนที่เหมาะสมคือ 120 ชั่วโมง/เทอม การเรียนรู้ส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุคือ โดยเน้นไปที่การปฏิบัติ เพราะผู้สูงอายุจะให้ห้องจำก็คงเป็นไปไม่ได้ มีการเล่าผ่านประสบการณ์ของผู้สูงอายุเอง และมีครูเป็นผู้แลกเปลี่ยนเนื้อหาโดยเมื่อกำหนดโครงสร้างหลักสูตรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงพิจารณาถึงการตอบตัวชีวิต “Active Ageing” ได้จริงหรือไม่ จึงนำไปสู่การทดลองใช้ชุดความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงให้สมบูรณ์โดยคัดเลือก 4 พื้นที่ ได้แก่ (1) โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองลาน อ.ท่ามะกา จ.กาญจนบุรี (2) โรงเรียนดอกซอมพอ ตำบลอุโมงค์ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) อ.เมือง จ.ลำพูน (3) โรงเรียนผู้สูงอายุเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ต.พลับพลาไชย อ.อุ้มทอง จ.สุพรรณบุรี และ(4) โรงเรียนผู้สูงอายุดอนชมพู อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา โดยเมื่อเข้าไปดำเนินงานเป็นระยะเวลา 1 ปี

2. จุดแข็งคือ 1) ด้านผู้จัดการเรียนรู้และชุมชน เกิดศักยภาพในการจัดการโดยมีผู้นำเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน เช่น นายก อบต. พระ และ รพ.สต. เป็นต้น มีการใช้ทุนทางสังคม/ภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินงาน และประเมินและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้เหมาะสมอยู่เสมอ 2) ด้านผู้เรียนสูงอายุ มีสัมฤทธิ์ผลของการเข้าเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ ความสามารถในการจัดการตนเองและพึ่งตนเองในระดับหนึ่ง การมีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ ทำให้ไม่เกิดช่องว่างระหว่างวัย การมีคุณค่าในชีวิตเพิ่มขึ้น ลดปัญหาการฆ่าตัวตายได้ และเสริมสร้างความเป็นหมู่พวก

3. ในส่วนอุปสรรคและข้อจำกัดที่ค้นพบ คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ ความเข้าใจที่ไม่ถ่องแท้ ต่อแนวความคิดการศึกษาตลอดชีวิต การขาดการพิจารณาถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ขาดความรู้ และทักษะในการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ ขาดผู้ถ่ายทอดความรู้/ ขาดทักษะการถ่ายทอดความรู้ และขาดงบประมาณ/ทุนในการดำเนินงานและ 2) ด้านผู้เรียนสูงอายุ ความลำบากในการเดินทางไปโรงเรียน ครอบครัวไม่สนับสนุน

4. ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ บางครั้งผู้สูงอายุต้องหยุดเรียนเพื่อไปพบแพทย์ตามนัด ปัญหาทางเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุบางคนยังต้องทำงานเพื่อหารายได้สิ่งที่ควรพิจารณาประกอบการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุคือ 1) การกำหนดนโยบายเชิงบูรณาการ 2) การกำหนดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบ หลักที่ชัดเจน เช่น อบต. พม. ฯลฯ 3) พึงระวังผู้สูงอายุอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองซึ่งในการปกครองส่วนท้องถิ่น มักมาจากการเลือกตั้งและมักต้องทำตามคำสั่งของผู้นำ และ 4) การให้รางวัลหรือยกย่องเชิดชู โดยขาดการพิจารณาอย่างรอบคอบของหน่วยงานผู้ให้รางวัลทำให้เกิดความสำคัญผิดต่อรางวัลที่ได้รับนำไปสู่การขาดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง⁷⁷

จिरาวัจน์ จันทสิทธิ์ และคณะได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย” ผลการศึกษา พบว่า มีกลยุทธ์หลัก 7 กลยุทธ์ คือ

1. ส่งเสริมการบริหารจัดการนโยบายจัดการศึกษาผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสู่การปฏิบัติ ต้องมีการนำนโยบายจัดการศึกษาผู้สูงอายุสู่การปฏิบัติ โดยจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คู่มือการดำเนินงานตามนโยบายสู่การปฏิบัติ ควรส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือนโยบายจัดการศึกษา

2. ส่งเสริมการใช้งบประมาณในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ต้องระดมทุนในการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ โดยจัดตั้งกองทุนการศึกษา เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และดำเนินการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาสื่อ เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

3. ส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุเพื่อคุณภาพชีวิตและสามารถดำรงชีวิตในชุมชน กลยุทธ์ คือ การเสริมสร้างการเรียนรู้ และความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการใช้เทคโนโลยี อบรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และการอบรมให้ความรู้เรื่องผู้สูงอายุอยู่อย่างไรให้มีความสุข และเสริมสร้างทักษะความสามารถ และความถนัดของผู้สูงอายุ

⁷⁷ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, ภาวนา พัฒนศิริ และธนิกานต์ ศักดา, การถอดบทเรียนตัวอย่างที่ดีของโรงเรียนและชมรมผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้, เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จาก <https://thaitgri.org/?p=37852>

4. ส่งเสริมสถานที่และสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการจัดการศึกษา กลยุทธ์หลัก คือ มีการบริหารจัดการสถานที่อาคารและสภาพแวดล้อม จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและปรับปรุงสถานที่รองรับการเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุ

5. พัฒนาการใช้เทคโนโลยีเพื่อกระบวนการเรียนรู้ กลยุทธ์หลัก คือ พัฒนาการใช้เทคโนโลยี เพื่อกระบวนการเรียนรู้สำหรับการศึกษาผู้สูงอายุต้องสนับสนุนการใช้สื่อด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยด้วยการสร้างแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ การส่งเสริมแลกเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้จากหน่วยงานอื่น การพัฒนาและปรับปรุงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการจัดการศึกษา และจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีทันสมัย

6. พัฒนาศักยภาพบุคลากรสำหรับการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ กลยุทธ์หลัก คือ ต้องเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และอบรมเทคนิคการจัดการกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงาน พร้อมกับการส่งเสริมวิธีการสอนแบบบูรณาการเพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน และพัฒนาระบบการสรรหาบุคลากรสนับสนุนการจัดการศึกษา และมีจิตอาสาพัฒนาการศึกษา จัดกระบวนการเรียนรู้เคลื่อนที่ในชุมชน

7. ยกระดับคุณภาพการประเมินผลการจัดการศึกษา กลยุทธ์หลัก คือ เร่งปรับปรุงกระบวนการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ด้วยการอบรมกระบวนการวัดผลและจัดทำคู่มือการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ประเมินผลการเรียนรู้และปรับปรุงเทคโนโลยีการวัดและประเมินผลระดับความสำเร็จจากเนื้อหาสาระ⁷⁸

นอกจากนี้ในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนให้แก่บุคคลในช่วงอายุที่กำหนด การเรียนจะต้องเรียนต่อเนื่องจนจบหลักสูตร และสถาบันอุดมศึกษา ยังถือว่าเป็นแหล่งความรู้ของประเทศ เป็นแกนกลางในการศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้และวิทยาการใหม่นำมาจัดระบบและต่อยอดเพื่อสนับสนุนให้สังคมปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนแปลง มีประชากรสูงอายุเพิ่มมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องปรับบทบาทและภารกิจในการจัดการเรียนการสอน และการบริการวิชาการเพื่อตอบสนองกลุ่มผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ดังเช่น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับบัณฑิตศึกษามีบทบาทในการศึกษาวิจัยองค์ความรู้ด้านการพัฒนาสมาชิกของสังคมครอบคลุมถึงการพัฒนาผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นภารกิจที่ขยายกลุ่มผู้เรียนมาถึงผู้สูงอายุ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อพร้อมรับสังคมสูงอายุอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

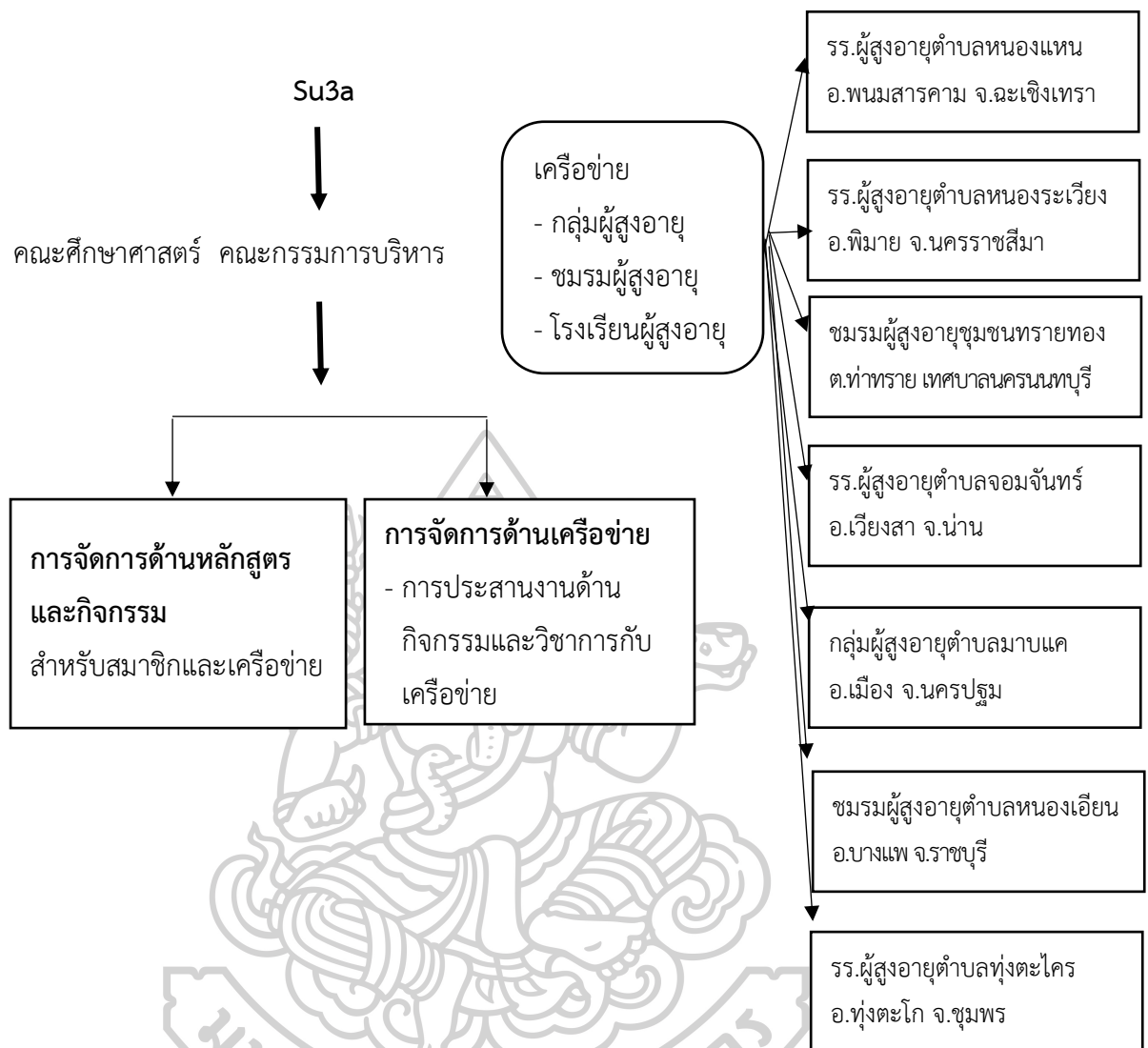
⁷⁸ จีราวัฒน์ จันทสิทธิ์ และคณะ, “กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย,” วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ 13, 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2561): 29-37.

ตลอดจนมีแนวทางในการสร้างโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หรือการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยวัยที่สาม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สำหรับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยวัยที่สาม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

มหาวิทยาลัยวัยที่สามทั้งในและต่างประเทศมีองค์ประกอบการจัดตั้งและการจัดการประกอบไปด้วย แนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ คณะกรรมการ งบประมาณ หลักสูตรสมาชิก การจัดการกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและการสร้างเครือข่าย การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยวัยที่สามได้ผล ได้แก่ การกำหนดแนวคิดและหลักการการจัดตั้งองค์กร การดำเนินการ การจัดทำสื่อสังคม การสร้างเครือข่าย การสำรวจความต้องการ และการจัดกิจกรรมตามบริบทของพื้นที่ ตลอดจนการประสานงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย

สรุปรูปแบบมหาวิทยาลัยวัยที่สามศิลปากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นรูปแบบที่ผสมผสานระหว่างความเป็นสถาบันทางวิชาการตามแนวของมหาวิทยาลัยวัยที่สาม รูปแบบฝรั่งเศส และการเป็นองค์กรช่วยเหลือตนเองของชุมชนตามแนวของมหาวิทยาลัยวัยที่สาม รูปแบบอังกฤษ ดำเนินงานในรูปแบบเครือข่ายเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) มหาวิทยาลัยวัยที่สามศิลปากร เป็นหน่วยจัดการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ 2) เครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้ง 7 แห่ง เป็นหน่วยจัดการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ โดยมีมหาวิทยาลัยวัยที่สามศิลปากรเป็นศูนย์ประสานงานเครือข่าย มีการจัดตั้งกรรมการบริหารงานมหาวิทยาลัยวัยที่สามศิลปากร ที่มาจากเครือข่ายและศูนย์ประสานงานทำหน้าที่บริหารจัดการหลักสูตรและกิจกรรม และบริหารเครือข่าย มีโครงสร้างองค์กรดังแผนภาพที่ 6⁷⁹

⁷⁹ จิตตรา มาคะผล และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยวัยที่สาม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สำหรับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2562), 158-163.

แผนภาพที่ 6 โครงสร้างมหาวิทยาลัยวัยที่สาม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (Silpakorn University of the Third Age: SU3A Su3a)

ที่มา: จิตตรา มาคะผล และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยวัยที่สาม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สำหรับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2562), 163.

นอกจากนี้ การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยวัยที่สามศิลปากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้มีการศึกษารูปแบบมหาวิทยาลัยวัยสามในประเทศไทย จำนวน 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยผู้สูงอายุหัวขี้ม อำเภอบ้าน จังหวัดเชียงราย และมหาวิทยาลัยวัยที่สามนครเชียงราย เทศบาลนครเชียงราย ชุมชนบ้านน้ำลาด ตำบลริมกก อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ซึ่งทั้งสองแห่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมด้วย และสามารถสรุปเพื่อเป็นแนวทาง ในการจัดการศึกษาของเทศบาลนครสำหรับผู้สูงอายุได้ ดังนี้

1. ระบบ/โครงสร้างมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุหัวขี้มและมหาวิทยาลัยวัยที่สามนครเชียงราย พัฒนามาจากโรงเรียนผู้สูงอายุ ดำเนินการภายใต้การสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ อบต. และเทศบาลนคร โดยมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุหัวขี้ม ตั้งอยู่ในวัดศรีเมืองมูล (วัดหัวขี้ม) องค์การบริหาร ส่วนตำบล สนับสนุนบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ คณะสงฆ์วัดหัวขี้มดูแลสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน และประสานหน่วยงานต่างๆ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหัวขี้ม ชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียน โรงพยาบาล และภาคประชาสังคม มหาวิทยาลัยวัยที่สามนครเชียงราย ดำเนินการโดยเทศบาลนครเชียงรายร่วมกับหน่วยงาน และภาคประชาชนที่เป็นจิตอาสาเช่นกัน มีคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านหลักสูตรและการสอน ช่วยให้คำปรึกษาด้านวิชาการ และคณะกรรมการ มหาวิทยาลัยวัยที่สามนครเชียงราย มีหน้าที่ขับเคลื่อนและบริหารจัดการ เทศบาลนครเชียงราย สนับสนุนบุคลากร และสถานที่ โดยให้ใช้อาคารเทศบาลหลังเก่า

2. การรับสมัคร มหาวิทยาลัยผู้สูงอายุหัวขี้มรับผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในตำบลหัวขี้ม และตำบลใกล้เคียง ไม่เสียค่าสมัคร ส่วนมหาวิทยาลัยวัยที่สามนครเชียงราย รับสมัครสมาชิก ผู้สูงอายุที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไปทั้งในและนอกเขตเทศบาล และไม่เสียค่าสมัครเช่นกัน

3. การบริหารงบประมาณ ทั้ง 2 แห่ง ได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น คือ อบต.หัวขี้ม และเทศบาลนครเชียงราย สนับสนุนค่าตอบแทนวิทยากรและค่าวัสดุในการ จัดการเรียนการสอน และคณะกรรมการเขียนโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณเสริมจากหน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ

4. การจัดทำหลักสูตร คณะกรรมการของมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุหัวขี้ม และมหาวิทยาลัยวัย ที่สามนครเชียงราย จัดทำหลักสูตรโดยมีเนื้อหาของหลักสูตรเป็นกลุ่มวิชา โดยหลักสูตรของ มหาวิทยาลัยผู้สูงอายุหัวขี้มมีกลุ่มวิชาหลัก 3 หมวดวิชา คือ พระพุทธศาสนา การดูแลสุขภาพร่างกาย สังคมและวัฒนธรรม และกลุ่มวิชาเลือกซึ่งเป็นกิจกรรมนันทนาการตามอัธยาศัย เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การตีกลองสะบัดชัย เปตอง ดนตรีพื้นบ้าน วิชาชีพต่างๆ ส่วนหลักสูตรของ มหาวิทยาลัยวัยที่สามนครเชียงราย มี 8 หลักสูตร 14 รายวิชา ได้แก่ หลักสูตรด้านศาสนา

ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว เทคโนโลยีและการสื่อสาร สังคมและความสุข สุขภาพ และ เศรษฐกิจ

5. การจัดกิจกรรม มหาวิทยาลัยผู้สูงอายุตำบลห้วยม มีการจัดการเรียนการสอนเป็น 2 ภาคการศึกษาใน 1 ปี มีการเลื่อนชั้นเรียนได้ 8 ชั้นเรียน ชั้นเรียนละ 1 ปีการศึกษา เป็นหลักสูตรขั้นต้น (ปีที่ 1) ชั้นกลาง (ปีที่ 2) ชั้นสูง (ปีที่ 3) ชั้นปีที่ 4 ขึ้นไป เป็นหลักสูตรมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุจัดการเรียน การสอนในวันพฤหัสบดี เวลา 8.00 - 16.00 น. มหาวิทยาลัยวัยที่สามนครเชียงราย จัดการเรียน การสอนทุกๆ วันจันทร์ - วันศุกร์ เวลา 9.00 - 16.00 น.

6. การสร้างเครือข่าย มหาวิทยาลัยวัยที่สามนครเชียงราย มีการขยายผลสู่พื้นที่รอบนอก จำนวน 5 ศูนย์การเรียนรู้ โดยใช้โรงเรียนและวัดในชุมชนเป็นฐาน⁸⁰

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาดูงานมหาวิทยาลัยวัยที่สามในต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ประเทศ สิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศขนาดเล็ก และมหาวิทยาลัยวัยที่สามในประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเป็นประเทศ ที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

มหาวิทยาลัยวัยที่สามประเทศสิงคโปร์

1. การรับสมัครสมาชิก ควรกำหนดที่อายุ 50 ปีขึ้นไป เนื่องจากเป็นวัยที่ควรมีการเตรียม ความพร้อมสำหรับการเป็นผู้สูงอายุ อีกทั้งทำให้มีผู้สืบทอดการดำเนินงานขององค์กรในรุ่นต่อไป
2. กิจกรรมเป็นรูปแบบของกลุ่มสนใจมารวมตัวกันตามกิจกรรมที่สนใจ
3. ไม่มีการเก็บค่าธรรมเนียมการเป็นสมาชิก แต่เก็บค่าธรรมเนียมรายหลักสูตร มหาวิทยาลัย ที่สามประเทศสิงคโปร์ มีเพียงการเก็บเป็นครั้งคราวในแต่ละกิจกรรมที่สมาชิกประสงค์ร่วมกิจกรรม และอัตราขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมแต่ละกิจกรรม
4. มีการระดมทุนด้วยการรับบริจาคหรือขอรับการสนับสนุนโครงการจากหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ หรือภาคธุรกิจ

มหาวิทยาลัยวัยที่สามประเทศออสเตรเลีย

1. ระบบ/โครงสร้าง มหาวิทยาลัยวัยที่สามในประเทศออสเตรเลีย แต่ละแห่งดำเนินการโดย กลุ่มผู้สูงอายุ ใช้บุคลากรอาสาสมัครในการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด ดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการ เป็น อาสาสมัครกลุ่มเล็กๆ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เทรนเนอร์ เลขานุการ และผู้ประสานงาน

⁸⁰ จิตตรา มาคะผล และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัย วัยที่สาม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สำหรับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ ผู้สูงอายุ (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2562), 87-98.

ซึ่งเป็นบุคลากรประจำ 1 คน สถานที่ดำเนินการของมหาวิทยาลัยวัยที่สามในเมืองต่างๆของออสเตรเลีย ส่วนใหญ่มีสถานที่ที่เป็นเอกเทศ ไม่ต้องใช้พื้นที่มากนัก บางแห่งเป็นอาคารที่ก่อสร้างง่ายๆ มีขนาดเล็กๆ เพื่อความร่มรื่น

2. การรับสมาชิก ทั้งหมดรับสมาชิกอายุ 50 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้กำลังจะเกษียณหรือเกษียณ จากงานแล้ว วิธีการสมัครและช่องทางการติดต่อกับสมาชิกใช้วิธีการสมัครด้วยตนเอง สมัครทางออนไลน์ และทางไปรษณีย์ มีการเก็บค่าสมาชิกรายปี โดยสมาชิกได้รับสิทธิพิเศษในการรับข่าวสารของ U3A และส่วนลดในการร่วมกิจกรรม

3. การบริหารงบประมาณ U3A ในประเทศออสเตรเลียทุกแห่งใช้งบประมาณมาจากการเก็บค่าสมาชิกรายปี และค่าธรรมเนียมในการเรียนแต่ละหลักสูตร ตลอดจนการเขียนโครงการเสนอของบประมาณจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ทำให้ในบางโครงการไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมการเรียน เช่น ในการจัดสัปดาห์ผู้สูงอายุ (Senior Week) ของ U3A Twin Town ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลของรัฐควีนส์แลนด์มีการจัดกิจกรรมฟรีตลอดงาน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น

4. การจัดทำหลักสูตร ทุกแห่งมีการสอบถามความต้องการ และจัดทำเป็นตารางตลอดปี พิมพ์เป็นแผ่นพับประชาสัมพันธ์แก่ผู้สนใจ และลงในเว็บไซต์ของ U3A ในแต่ละปี แบ่งเป็น 4 ภาคเรียน ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับการเปิด-ปิดภาคเรียนของโรงเรียนทั่วไป ในแต่ละหลักสูตรเรียนสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ตลอดภาคเรียน หลักสูตรต่างๆ ของ U3A ในออสเตรเลีย มีตัวอย่างดังนี้

- 4.1 ด้านสุขภาพ เช่น แอโรบิค จั๊ง โยคะ โยนแคนซ์ และเดินรำเดินแทป
- 4.2 ด้านศิลปะ เช่น การวาดภาพ คัดลายมือ และการถ่ายภาพ
- 4.3 ด้านเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์พื้นฐาน

5. การจัดกิจกรรม มหาวิทยาลัยวัยที่สามในประเทศออสเตรเลีย จัดกิจกรรมในวันและเวลาทำการ ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยวัยที่สามทูมบา จัดกิจกรรมในวันจันทร์-วันศุกร์ เวลา 09.00-16.00 น. และมหาวิทยาลัยวัยที่สามไฮบาร์ท จัดกิจกรรมในวันจันทร์-วันพฤหัสบดี เวลา 10.00-15.00 น.

6. การสร้างเครือข่าย เครือข่ายในประเทศ มหาวิทยาลัยวัยที่สามในประเทศออสเตรเลีย มีเครือข่ายการทำงาน ทั้งในระดับเมือง ระดับรัฐ และระดับประเทศ ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยวัยที่สามซิดนีย์ มีเครือข่ายจำนวน 7 แห่งทั่วทุกพื้นที่ในเมือง และเป็นสมาชิกบริษัทเครือข่ายมหาวิทยาลัยวัยที่สาม ควีนส์แลนด์ (U3A Network Queensland Inc.) ที่มีสมาชิก จำนวน 33 แห่ง โดยการเป็นสมาชิกดังกล่าว จะทำให้ได้รับสิทธิประโยชน์ในการทำประกันสำหรับสมาชิก และด้านลิขสิทธิ์ในการเผยแพร่เอกสาร นอกจากนี้ยังเป็นสมาชิกเครือข่ายพันธมิตรมหาวิทยาลัยวัยที่สามในประเทศออสเตรเลีย (U3A Alliance Australia) คณะกรรมการดำเนินงานของเครือข่ายแต่ละระดับได้รับการคัดเลือกจากประธานกรรมการของคณะกรรมการ U3A ที่เป็นสมาชิกนั่นเอง เครือข่ายระหว่างประเทศ เช่น Word

U3A เป็นเครือข่ายออนไลน์ โดยความร่วมมือของกลุ่ม U3A ทั่วโลกที่ต้องการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน มีเวทีประชุม U3A Global Forum โดยจัดตารางการประชุมและหัวข้อการประชุม (the U3A Worldwide Virtual Forum) ในระบบอินเทอร์เน็ต ในเว็บไซต์ Word U3A เปิดให้ลงทะเบียนล่วงหน้า ตลอดจนสนับสนุนให้มีการจัดประชุมนานาชาติขึ้นในประเทศต่างๆ ซึ่งเครือข่ายพันธมิตรมหาวิทยาลัยวัยที่สามในประเทศออสเตรเลีย เป็นกลุ่มสมาชิกกลุ่มใหญ่ของเครือข่าย⁸¹

การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ทั่วโลก ส่งผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์ในหลายๆด้าน ทั่วโลกจึงมีนโยบายในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุที่แตกต่างกันหรือสอดคล้องกันทั้งนี้เนื่องจากทุกประเทศทั่วโลกมีบริบทที่แตกต่างกัน เช่น สภาพภูมิประเทศ ลักษณะของประชากร ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เป็นต้นว่า แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม การจัดกิจกรรมการศึกษา เป็นต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารบทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงสรุปได้ ดังนี้

แทม (Tam) ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับ เรื่อง การเรียนรู้ของผู้สูงอายุในฮ่องกง (Active Ageing, Active Learning: Elder Learning in Hong Kong) พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีเหตุผลหลักในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้แก่ พบปะผู้คน เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ทำให้ชีวิตมีความหมายมากขึ้น พัฒนาความสนใจส่วนตัว และงานอดิเรก ซึ่งเป็นเหตุผลที่เกิดจากแรงจูงใจที่อยู่ภายในมากกว่าภายนอก ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้แก่ การมีสุขภาพกายและใจที่ดี มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ และความจำเป็นในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เช่น ในประเทศออสเตรเลีย ลีวิส และคณะ (Lewis and others) พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการการเรียนรู้เกี่ยวกับการคมนาคม การดูแลสุขภาพ ความปลอดภัย กิจกรรมยามว่าง และสิ่งใหม่ๆ เช่น เทคโนโลยีเนื่องจากไม่มีพื้นฐานและประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน วิลลาร์ และคณะ (Villar and other) ศึกษาพบว่า มีเหตุผลหลายประการที่ทำให้ผู้สูงอายุชาวสเปนเข้าร่วมโครงการของมหาวิทยาลัย เช่น มีเวลาว่าง ความกระตือรือร้น และความคิดเชิงบวก การวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการในการศึกษาเรียนรู้ในรูปแบบที่แตกต่างกัน ผู้สูงอายุบางคนชอบที่จะศึกษาเรียนรู้ในหลักสูตรที่เป็นทางการ ในขณะที่บางคนชอบศึกษาเรียนรู้ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ สภาวิจัยเศรษฐกิจและสังคมในสหราชอาณาจักร รายงานว่า ผู้สูงอายุจำนวนมากมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ

⁸¹ จิตตรา มาคะผล และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยวัยที่สาม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สำหรับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2562), 98-122.

ของการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ผ่านการอ่าน การดูโทรทัศน์เพื่อการศึกษา และแม้แต่การพูดคุยกับผู้คน มีงานวิจัยจำนวนมากศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุที่ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แต่ก็ไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับเหตุที่ผู้สูงอายุเลือกที่จะไม่เรียนรู้ จึงควรที่จะต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อทำความเข้าใจถึงเหตุผลที่ผู้สูงอายุบางคนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แมนไฮเมอร์ (Manheimer) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้ไว้ 4 แบบ เพื่อชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุต้องการวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงมีความต้องการและความคาดหวังในรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) รูปแบบนีโอโกลด์เด้น (neo Golden) คือ รูปแบบที่มุ่งมั่นพัฒนาตนเองและปรับตัวเข้าสังคม จึงมีความต้องการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการเพิ่มคุณค่า การขัดเกลาทางสังคม และทักษะใหม่ๆ 2) รูปแบบการปฐมนิเทศอาชีพที่สอง (second career orientation) คือ รูปแบบงานในฝัน ซึ่งมีความต้องการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ และธุรกิจใหม่ๆ 3) รูปแบบชีวิตผลงาน (portfolio life) คือ รูปแบบความสมดุลของครอบครัว การพักผ่อน การทำงาน และการเดินทาง จึงมีความต้องการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการตอบสนองความสนใจ ความต้องการและทักษะอาชีพใหม่ๆ 4) รูปแบบการจ้างงานต่อเนื่อง (continuous employment) คือ รูปแบบการขยายอาชีพในวัยกลางคน จึงมีความต้องการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะใหม่ๆ เพื่อให้ทันต่อจุดประสงค์ในการจ้างงาน ดังนั้น การวางแผนการศึกษาเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุสิ่งที่มีความสำคัญคือ ความเข้าใจ ความต้องการ แรงจูงใจ และเหตุผลในการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

นโยบายและข้อกำหนดของการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในฮ่องกง รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญการจัดการศึกษาเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ จึงได้สนับสนุนการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยในการดูแลสุขภาพและคุณภาพชีวิต และได้ยอมรับนโยบายขององค์การอนามัยโลก (WHO) เรื่อง สังคมสูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Aging society) ซึ่งประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก คือ 1) สุขภาพที่ดี (health) 2) การมีส่วนร่วม (participation) 3) ความมั่นคงหรือการมีหลักประกัน (security) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตตามวัยจึงให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพ และความสามารถในการรับมือกับความท้าทายที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสู่วัยสูงอายุ ซึ่งเห็นได้จากนโยบาย การรายงานสุนทรพจน์ของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐบาล ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ เช่น รายงานเรื่องผู้สูงวัยที่มีสุขภาพดี ปี ค.ศ.2001 โดยคณะกรรมการผู้สูงอายุของฮ่องกงที่ระบุว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเป็นหนึ่งในกลยุทธ์การส่งเสริมการสูงวัยอย่างมีสุขภาพดี การกล่าวในพิธีเริ่มการเรียนการสอน Elder Academy ปี ค.ศ.2008-2009 โดยหัวหน้าผู้บริหารเลขาธิการแรงงานและสวัสดิการ ที่เน้นย้ำว่าการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทำให้ผู้สูงอายุสามารถก้าวทันเวลา มีส่วนร่วมในการบริการชุมชน และมีส่วนช่วยเหลือสังคม นอกจากนี้ เลขาธิการการเงินได้ประกาศจัดสรรเงินงบประมาณปีงบประมาณ ค.ศ.2009-2010 ในการจัดตั้งมูลนิธิการพัฒนาสถาบันผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุทั้งการศึกษาในและนอกระบบ

คณะกรรมการผู้สูงอายุของฮ่องกง กล่าวว่า การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุเกิดขึ้นครั้งแรกในช่วงปลายทศวรรษ 1980 โดยส่วนใหญ่จัดโดยองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ (non-government organizations : NGO) การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในฮ่องกงเริ่มต้นในปี ค.ศ.1984 การดำเนินการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่จัดโดยศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ และองค์กรบริการทางสังคม หลักสูตรที่เปิดสอนนั้นส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาส่วนบุคคล เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ ภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา การเขียนพู่กันจีน การวาดภาพสีน้ำและหมึก การเต้นรำ และการรำไทเก๊ก เป็นต้น ในปี ค.ศ.1990 ฮ่องกง ใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุแบบไม่เป็นทางการ และต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการจัดตั้งคณะกรรมการผู้สูงอายุ (Elderly Commission: EC) ในปี ค.ศ.1997 ตั้งแต่นั้นมา รัฐบาลจึงมีการประสานความร่วมมือกันมากขึ้นในการพัฒนานโยบายด้านผู้สูงอายุ การพัฒนานโยบายเพื่อการศึกษาผู้สูงอายุในฮ่องกงมีสองระยะ คือ ระยะก่อนปี ค.ศ.1997 และก่อนการจัดตั้งคณะกรรมการผู้สูงอายุซึ่งมีแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ ระยะที่ 2 คือ หลังปี ค.ศ.1997 หลังจากการก่อตั้งคณะกรรมการผู้สูงอายุ ซึ่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้มีการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆในรูปแบบของการรณรงค์ทางสังคม และการสนับสนุนงบประมาณ คณะกรรมการผู้สูงอายุของฮ่องกงได้มีการดำเนินการอย่างจริงจังในการริเริ่มการพัฒนาการศึกษาเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ การพัฒนาที่สำคัญ คือ โครงการวิชาการเพื่อผู้สูงอายุ “Elder Academies : EAs” โดยคณะกรรมการธิการและสำนักแรงงานและสวัสดิการในช่วงต้นปี ค.ศ.2007 โดยได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนและองค์กรเอกชน (NGO) ในระยะแรกเริ่มมีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในเขตเมืองต่างๆ จำนวน 78 แห่ง และได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากผู้สูงอายุ จนถึงปัจจุบันได้ขยายเครือข่ายครอบคลุมมากกว่า 100 แห่ง และในส่วนของโรงเรียน องค์กรเอกชน รวมถึงสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 7 แห่ง ซึ่งก่อนมีการจัดตั้งโครงการ “Elder Academies scheme: EAs” ได้มีการดำเนินการสำรวจข้อมูลในปี ค.ศ.2006 โดย School of Professional and Continuing Education of The University of Hong Kong (HKU-SPACE) ทำให้ทราบถึงแนวโน้มที่ผู้สูงอายุจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และรัฐบาลได้มีการดำเนินการในเชิงรุก เช่น การจัดหางบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ การประเมินผลเพื่อปรับปรุงแนวทางการดำเนินงาน เครือข่าย ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงคุณภาพและมาตรฐาน มีการสำรวจความสามารถในการเข้าถึงการเรียนการสอน อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการศึกษาเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และทำความเข้าใจถึงเหตุผลที่ผู้สูงอายุไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้⁸²

⁸² Tam Maureen, “Elder Learning in Hong Kong,” In **Active Ageing, Active Learning**, Edited by G. Boulton Lewis and Tam Maureen. (Dordrecht Netherlands: Springer, 2012), 163 - 174.

ไลสเบ็ท (Liesbeth) กล่าวว่า เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ที่สังคมต้องเผชิญกับปรากฏการณ์ที่ประชากรเป็นผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ของประชากรทั้งหมดในปี ค.ศ.2009 มีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า 700 ล้านคน องค์การสหประชาชาติ คาดว่าในปี ค.ศ.2050 ผู้สูงอายุกลุ่มนี้จะมีจำนวนประมาณสองพันล้านคน ในขณะที่วัยสูงอายุของสหภาพยุโรปเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยมีสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป จะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 17.1 ในปี ค.ศ.2008 เป็นร้อยละ 30 และในปี ค.ศ.2060 จำนวนผู้สูงอายุที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไปจะเพิ่มขึ้นเป็นสามเท่า ในช่วงเวลาเดียวกัน ประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นถือเป็นภาระทางสังคมและเศรษฐกิจ ผู้กำหนดนโยบายและผู้เชี่ยวชาญควรได้ตระหนักถึงผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในสังคม ซึ่งเป็นมุมมองเชิงลบเกี่ยวกับผู้สูงอายุ องค์การอนามัยโลก กำหนดให้ปี ค.ศ.2012 เป็นสังคมสูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Ageing) โดยมุ่งหวังที่จะสนับสนุนด้านสุขภาพ (health) การมีส่วนร่วม (participation) และความมั่นคง (security) การเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพจะเกี่ยวข้องกับด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ และการดำเนินการให้การแยกตัวออกจากสังคมของผู้สูงอายุลดลง ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในสังคม โดยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งถือเป็นรากฐานที่สำคัญของนโยบายในปัจจุบัน รวมทั้งการเพิ่มโอกาสการเข้ามามีส่วนร่วมด้านการศึกษาของผู้สูงอายุ⁸³

ไลเบ็ท (Liesbeth) ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้ของผู้สูงอายุในประเทศเบลเยียม (Lifelong Learning in Old Age: Results from the Belgian Ageing Studies) พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษามีจำนวน 1 ใน 4 คิดเป็นร้อยละ 26.2 และผู้สูงอายุที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา ร้อยละ 73.8 กลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาน้อยที่สุด ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมากที่สุด กลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นแม่หม้าย และกลุ่มผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุอื่นๆ จึงชี้ให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาและพบว่า ระดับการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีอุปสรรคในการใช้โปรแกรมการศึกษาน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาน้อย ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา ผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดทางด้านร่างกายจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาน้อย ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางสังคมจะเป็นการสนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา เช่น การเป็นอาสาสมัครจะมีการเชื่อมโยงทางสังคมและใช้อินเทอร์เน็ตบ่อยขึ้น

⁸³ Liesbeth De Donder and other, "Lifelong Learning in Old Age: Results from the Belgian Ageing Studies," *Procedia - Social and Behavioral Sciences Journal* 116 (2014): 13 - 514.

จึงทำให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษามากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ มูซิกค์และวิลสัน (Musick and Wilson) ที่ยืนยันว่าการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการมีส่วนร่วม (participation breeds participation) นอกจากนี้การจัดกลุ่มในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการศึกษาควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้สูงอายุ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพการสมรส และสุขภาพร่างกาย⁸⁴

เซียงเหว่ย และฮวงหยู (Xianwei, Hong Yu) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดกลุ่มการศึกษา เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (The Elderly Education Model Based on Autonomous Learning Groups under the Regular Situation of COVID-19 Epidemic Prevention and Control) พบว่า เมื่อประมาณสิ้นปี ค.ศ.2018 มหาวิทยาลัยและโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุมากกว่า 62,000 แห่งทุกระดับในประเทศจีนซึ่งมีนักเรียนมากกว่า 8 ล้านคน ต้องเผชิญการแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างกะทันหัน ทำให้โรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุทั่วประเทศจีนจึงถูกปิด และการเรียนในห้องเรียนแบบเดิมไม่สามารถดำเนินการต่อได้ มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยชุมชนสำหรับผู้สูงอายุจึงไม่สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุได้ ในช่วงระยะเวลาการแพร่ระบาด สถาบันการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุบางแห่งจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวัง จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะต้องสำรวจรูปแบบการศึกษา ผู้สูงอายุแบบใหม่ที่เหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุ จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการเลื่อนอายุการเกษียณตามกฎหมาย การตื่นตัวเกี่ยวกับการสูงอายุ และการเปลี่ยนแปลงของแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุการศึกษาแบบดั้งเดิมสำหรับผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการการศึกษาของผู้สูงอายุในยุคใหม่ จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่และการลงทุนในด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องในอนาคต การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรจะต้องได้รับการคิดค้นและพัฒนาเพื่อ การนำไปใช้ เช่น รูปแบบหลักสูตร สื่อการสอน วิธีการสอน และเนื้อหา เป็นต้น ปัจจุบันรูปแบบ การศึกษาผู้สูงอายุยังคงเป็นแบบดั้งเดิมเป็นการศึกษาในสถาบันรูปแบบของการเรียนรู้ด้วยตนเองใน ประเทศจีนยังคงค่อนข้างหายาก กลุ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางผ่านการประเมิน ความต้องการของผู้เรียน การบูรณาการแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาโดยการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน เพื่อการพัฒนาที่หลากหลายและเต็มรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา การทำ ความเข้าใจความต้องการของผู้สูงอายุ การกำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินการ กิจกรรมการศึกษา

⁸⁴ Liesbeth De Donder and other, "Lifelong Learning in Old Age: Results from the Belgian Ageing Studies," *Procedia - Social and Behavioral Sciences Journal* 116 (2014): 516 - 517.

เรียนรู้ ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากการพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมจากการพัฒนาแนวโน้มการศึกษาผู้สูงอายุกลุ่มการเรียนรู้ด้วยตนเองมีบทบาทความสำคัญต่อรูปแบบการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต เพื่อสนับสนุนการศึกษาผู้สูงอายุรัฐบาลควรจะต้องใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาวิสัยทัศน์ทางการศึกษาและแนวโน้มการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ และชี้แนะโอกาสในการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในอนาคตผ่านการสร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคใหม่ ที่มีกระบวนการที่ต่อเนื่องในสังคมผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ มีส่วนร่วม มีสุขภาพดี และมีความสุข⁸⁵

ครัม และคาโอเวค (Kump and Kraovec) ได้ศึกษาเรื่อง โอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลในชนบทและในเมือง (The educational opportunities for older adults in rural and urban municipalities) พบว่า โอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลในชนบทและในเมืองมีความแตกต่างกันในเรื่องของขอบเขตและคุณภาพโอกาสทางการศึกษาในเขตเทศบาล ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลในชนบทมีการให้บริการทางการศึกษาและการเข้าถึงข้อมูลทางการงานวิจัยคือ เทศบาลที่มีความเป็นอยู่ในระดับปานกลางและต่ำจึงมีอิทธิพลต่อขอบเขตของโอกาสทางการศึกษาต่ำกว่า ผู้สูงอายุซึ่งทั้งสองกรณีนั้นค่อนข้างน้อย เทศบาลในชนบททั้งสองแห่งมีองค์กรที่ให้การศึกษาน้อยมาก เช่น โรงเรียน ห้องสมุด เป็นต้น และการมีรถบัส รถไฟ ในการคมนาคมที่เชื่อมต่อน้อย

ความแตกต่างของกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาล เทศบาลในเมืองมีความพร้อมที่มีบริการทางการศึกษาที่แตกต่างมีทั้งการศึกษาที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการสำหรับผู้สูงอายุให้เลือกและมีการเข้าถึงข้อมูลที่ดี และไม่มีการเสียค่าใช้จ่าย (ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนของสหภาพยุโรป เทศบาลและรัฐ) การมีส่วนร่วมในการศึกษาในระดับต่ำมักจะเชื่อมโยงกับระดับการศึกษาที่ต่ำและความยากจนของผู้สูงอายุ และยังรวมถึงมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการศึกษา เช่น เนื้อหาและการจัดการศึกษาตามความต้องการของผู้สูงอายุ กิจกรรมให้ความรู้ และเวลาว่างสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

การเข้าถึงการศึกษาที่จำกัดจึงเป็นสิ่งที่บ่งชี้ที่สุดที่เป็นอุปสรรคด้านการศึกษาของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเดินทางมาเรียนรู้ด้วยตนเองเนื่องจากไม่มีรถรับส่ง ซึ่งผู้จัดการศึกษามักมองข้ามความสำคัญ เพื่อให้แน่ใจว่ามีการศึกษาใกล้บ้าน

⁸⁵ Xianwei Xia and Hong Yu, "The Elderly Education Model Based on Autonomous Learning Groups under the Regular Situation of COVID-19 Epidemic Prevention and Control," *Library Journal* 7 (2020): 9-10.

สิ่งที่สามารถแก้ไขได้คือ การจัดรถรับ-ส่งผู้สูงอายุไปเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษา รวมทั้งจัดให้มีห้องสมุด การทัศนศึกษา และการจัดการเรียนรู้ที่บ้าน

การรับรู้ถึงการจัดการศึกษาที่เพียงพอ และตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับระดับความสนใจ ความกระตือรือร้นในกิจกรรมการศึกษาของผู้สูงอายุซึ่งขึ้นอยู่กับความพอใจในข้อเสนอทางการศึกษา แต่ก็ไม่ใช่อุปสรรคสำคัญในการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลทั้งในชนบทและในเมือง เช่น การไม่มีเวลา ปัญหาสุขภาพ การเงิน ระยะทางจากสถานศึกษา และการดูแลของสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้การรับรู้ของผู้สูงอายุยังขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาและอาชีพเดิมที่มีบทบาทสำคัญในการศึกษา ยิ่งระดับการศึกษาสูงขึ้นเท่าใดบุคคลนั้นก็จะมีส่วนร่วมอย่างมากในกิจกรรมของชุมชนมากขึ้นและบุคคลนั้นจะมีโอกาสเข้าถึงการศึกษามากขึ้น

เทศบาลในเขตเมืองมีสถาบันการศึกษา สมาคมที่มีจิตสาธารณะมีเว็บไซต์ที่ทันสมัยพร้อมข้อมูลมากมายเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษาขณะที่สมาคมที่มีจิตสาธารณะในเทศบาลในชนบทไม่มีสิ่งดังกล่าว

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับเฉพาะขอบเขตของโอกาสทางการศึกษาในเขตเทศบาลเท่านั้น แต่ควรรวมถึงมาตรการอื่นๆที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการศึกษา เทศบาลในเขตชนบทและในเมืองควรมีการพัฒนาคุณภาพของโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ โปรแกรมการศึกษา และสามารถเข้าถึงได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย⁸⁶

พาพัส และคณะ (Pappas and other) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การออกแบบ E-Learning บนพื้นฐานความรู้ความเข้าใจสำหรับผู้สูงอายุ (Cognitive-Based E-Learning Design for Older Adults) พบว่าความชรามีความสัมพันธ์อย่างมากกับการลดลงของความสามารถในการรับรู้ ในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงความรู้ การศึกษา และการพัฒนาการความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ผู้สูงอายุควรจะมีการเตรียมพร้อมที่จะนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ ผู้สูงอายุชอบการเรียนรู้ในรูปแบบ E-Learning ที่นำเสนอเนื้อหาทางการศึกษาที่ละเอียดขึ้น พร้อมทั้งมีคำถามและตัวอย่างมีการปฏิบัติที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีทัศนคติเชิงบวกต่อการศึกษาในรูปแบบ E-Learning⁸⁷

โคเรเซอร์คา (Kozerska) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาของผู้สูงอายุในประเทศโปแลนด์ (Older people's education: the case of Poland) พบว่า ในประเทศโปแลนด์และประเทศอื่นๆในยุโรปมีสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปรากฏการณ์นี้นับเป็นความท้าทายอย่างมาก

⁸⁶ Sonja Kump and Sabina Jelenc Kračovec, "The educational opportunities for older adults in rural and urban municipalities," *Anthropological Notebooks Journal* 20, 1 (2014): 64-66.

⁸⁷ Marios A. Pappas and other, "Cognitive-Based E-Learning Design for Older Adults," *Social Sciences Journal* 8, 6 (January 4, 2019): 1.

ที่ต้องเผชิญ นอกจากนี้ยังควรชี้ให้เห็นว่ามีการให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะ การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ความต้องการทางการศึกษาของผู้สูงอายุนั้นได้รับอิทธิพลมาจากด้านสังคม เศรษฐกิจ และลักษณะส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ รวมทั้งด้านเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความต้องการทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุนั้นเป็นการเติมเต็มในส่วนที่ไม่ได้รับหรือในส่วนที่ ขาดหายไปของผู้สูงอายุ ดังนั้น การได้รับการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจึงช่วยเติมเต็มให้กับผู้สูงอายุ และ ยังก่อให้เกิดทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตให้กับผู้สูงอายุ การสนับสนุนทางการศึกษาสำหรับผู้ สูงอายุจากทางสถาบันมหาวิทยาลัยวัยที่สาม ซึ่งเป็นสถาบันที่เป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุน การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยวัยที่สามนั้นได้ถูกก่อตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ.1975 ในกรุงวอร์ซอ ซึ่งเป็นเวลาหลังจากมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยวัยที่สามในประเทศฝรั่งเศสแล้ว 2 ปี ในปี ค.ศ.2015 ประเทศโปแลนด์มีมหาวิทยาลัยวัยที่สาม จำนวน 575 แห่ง จำนวนมากกว่าครึ่งของ สถาบันเหล่านี้เป็นสมาคมและมูลนิธิ ร้อยละ 57 เกือบหนึ่งในสี่ คือ ร้อยละ 23 นั้นเป็นสถาบัน การศึกษาร้อยละ 63 จากทั้งหมดนั้นเป็นการดำเนินงานของภาคเอกชน และร้อยละ 55 การดำเนินงาน ร่วมกันกับสถาบันการศึกษา นอกจากนี้พบว่ามหาวิทยาลัยวัยที่สามนั้นมีเป้าหมายที่จะพัฒนาองค์ ความรู้ของผู้สูงอายุ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้เข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นและ เป้าหมายที่สำคัญอีกอย่างคือ การให้ออกาสกับผู้สูงอายุในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การสนับสนุนวิถีการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ มีคุณค่า มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี และยังให้ผู้สูงอายุ มีโอกาสในการเข้าสังคมเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งยังปรับปรุงทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เช่น การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ผู้สูงอายุจะมีกิจกรรมในสังคมลดน้อยลงส่งผลกระทบต่อจิตใจจึง ควรมืองค์กรทางศาสนาให้การสนับสนุนทางจิตวิญญาณ และสนับสนุนในกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ สูงอายุ

แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ มีดังนี้

1. A deterministic model เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นความต้องการและ ความสนใจส่วนบุคคลของผู้สูงอายุที่ต้องการจะเข้ามามีส่วนร่วมในสังคม เพื่อก่อให้เกิดความมีคุณค่า ในตนเอง เช่น กิจกรรมการศึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ
2. A humanistic model เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุที่มุ่งเน้นการ พัฒนาตนเองเพื่อทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน
3. A critical model เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุที่มุ่งเน้นการมีจิตสำนึก⁸⁸

⁸⁸ Agnieszka Kozerska, "Older people's education: the case of Poland," *Educational Sciences Journal* 2, 36 (2017): 113-114.

บูลตัน และแทม (Boulton and Tam) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเรียนการสอนสำหรับผู้สูงอายุในฮ่องกงและออสเตรเลีย (Issues in teaching and learning for older adults in Hong Kong and Australia) พบว่า กระบวนการและบทบาทการเรียนการสอนสำหรับผู้สูงอายุควรที่จะเสริมสร้างพลังของผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุ เป็นต้นว่า ผู้สูงอายุได้เลือกเรียนที่ตรงกับความต้องการ ความสนใจของตนเอง และสามารถใช้เทคโนโลยีค้นหาข้อมูลข่าวสารได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ในบั้นปลายของชีวิตไม่ได้เป็นเพียงแค่การเรียนรู้ตลอดชีวิตเท่านั้น แต่เป็นการใช้เวลาของชีวิตที่เหลืออยู่ให้เปิดกว้างขึ้น ผู้จัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุหรือวิทยากรผู้สอนควรจะต้องตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในช่วงสุดท้ายของชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย สังคม และจิตใจ ในการจัดเรียนการสอนควรที่จะสามารถประเมินลักษณะที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุ ผ่านทางการสื่อสาร ความไว้วางใจ ความเชื่อใจ การเปิดใจให้กว้าง การทำงานร่วมกันผู้สูงอายุควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา เช่น การวางแผน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีอำนาจหน้าที่ในการที่จะรับผิดชอบตนเอง ต่อการเรียนรู้ การบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ในบั้นปลายของชีวิต ผู้จัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุมีความจำเป็นที่จะต้องรับทราบข้อเท็จจริงที่ว่าผู้เรียนเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุมาก การใช้แนวทางและการปฏิบัติที่เหมาะสมจะนำไปให้ผู้สูงอายุสามารถนำประโยชน์จากประสบการณ์ที่สะสมมาใช้ในการช่วยเหลือตนเองให้สามารถเอาชนะกับอุปสรรคในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้ผลลัพธ์เชิงบวกสำหรับผู้สูงอายุ ผู้ให้บริการจัดการศึกษาควรให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเลือกการศึกษาเรียนรู้ และจัดลำดับความสำคัญต่างๆของการเรียนรู้ ผู้จัดการศึกษาหรือวิทยากรผู้สอนจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตร เนื้อหาการเรียนการสอนและกิจกรรมการศึกษาให้มีความความยืดหยุ่นและมีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมสนับสนุนแรงจูงใจของผู้สูงอายุแต่ละบุคคลให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และควรเป็นผู้มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และสิ่งสำคัญคือ ควรจะมีการประเมินผลการจัดการศึกษา เช่น หลักสูตร จำเป็นที่จะต้องมีการประเมินผล⁸⁹

เมอร์เรียม และคีร์ (Merriam and Kee) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน: กรณีการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ (Promoting Community Wellbeing: The Case for Lifelong Learning for Older Adults) พบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในผู้สูงอายุสามารถ มีส่วน

⁸⁹ Boulton-Lewis Gillian M. and Tam Maureen, "Issues in teaching and learning for older adults in Hong Kong and Australia," Educational Gerontology Journal 44, 10 (2018): 645-647.

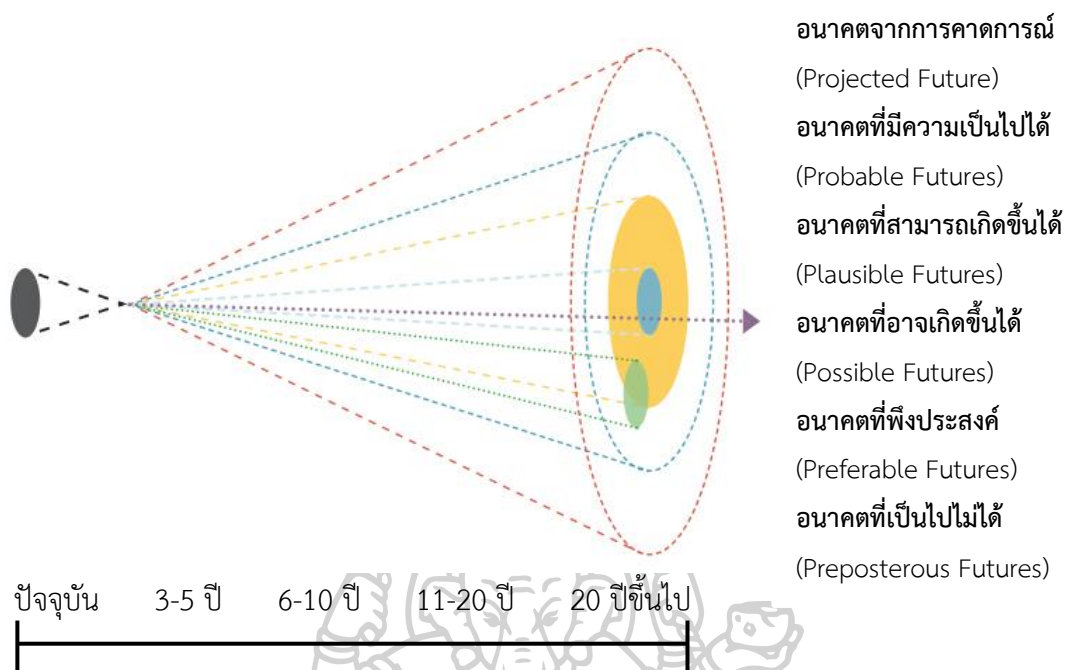
สนับสนุนให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี สังคมสูงวัยเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกซึ่งเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายต่อความเป็นอยู่ที่ดี การวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ มีสุขภาพดี และมีการศึกษามากขึ้น สามารถช่วยประหยัดทรัพยากรของชุมชนได้ เช่น งบประมาณและการให้บริการของครอบครัว และชุมชนลดลง ขณะเดียวกันผู้สูงอายุที่มีศักยภาพและมีสุขภาพดีมีส่วนสนับสนุนให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีโดยการใช้ความรู้ความชำนาญจากประสบการณ์ชีวิตที่สะสมมาของผู้สูงอายุ การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการสำหรับผู้สูงอายุส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีศักยภาพ และส่งเสริมโอกาสการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน นอกจากนี้ยังเพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุซึ่งสามารถส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถเผชิญและรับมือกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆได้⁹⁰

นิยามอนาคต

อนาคต (Future) ตามความหมายที่โดยทั่วไปเข้าใจกันจะหมายถึง เวลาข้างหน้า ซึ่งเหตุการณ์ต่างๆยังไม่เกิดขึ้น เวลาที่ยังมาไม่ถึงในขณะนี้พูด สำหรับทางอนาคตศาสตร์ “อนาคต” หมายถึงความเป็นไปได้ที่นอกเหนือจากสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งมาจากแนวคิดที่ว่า อนาคตเป็นสิ่งที่ไม่ตายตัว ไม่แน่นอนและไม่คงที่ ซึ่งสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า อนาคตสามารถมีได้หลากหลายรูปแบบ และมีความเป็นพหุพจน์ (Plurality) เนื่องจากอนาคตตามหลักอนาคตศาสตร์มีได้หลากหลายจึงเกิดคำถามว่า จะทราบได้อย่างไรว่าสิ่งที่วิเคราะห์มีความถูกต้องและสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการบรรลุคำตอบสำหรับคำถามดังกล่าว คือ ความถูกต้องของอนาคตที่วิเคราะห์ขึ้นอยู่กับการระยะเวลาของอนาคตนั้น (Time Frame)⁹¹ ดังแผนภาพที่ 7 การเปลี่ยนแปลงในอนาคต

⁹⁰ Sharan B. Merriam and Youngwha Kee, “Promoting Community Wellbeing: The Case for Lifelong Learning for Older Adults,” *Adult Education Quarterly Journal* 64, 2 (January 3, 2014): 1400-142.

⁹¹ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, **เครื่องมือการมองอนาคต**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562), 15.

แผนภาพที่ 7 รูปแบบอนาคตที่หลากหลายและกรวยความเป็นไปได้ในอนาคต

ที่มา: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, เครื่องมือการมองอนาคต, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562), 16.

ลักษณะของอนาคตในแต่ละช่วงเวลา มีรายละเอียดที่แตกต่างกันดังนี้

1. อนาคตจากการคาดการณ์ (Projected Future) คือ อนาคตที่มีสภาพเหมือนกับสถานการณ์ปัจจุบัน (Business as usual) หรือสามารถคาดการณ์ได้จากข้อมูลในอดีตและปัจจุบันข้อสังเกต คือจะเป็นเอกพจน์ (Singularity) เนื่องจากเกิดจากสมมติฐานที่ว่า อนาคตจะไม่เปลี่ยนแปลงไปจากปัจจุบัน เช่น การประมาณการรายรับ-รายจ่ายของบริษัทในแต่ละไตรมาส เป็นต้น

2. อนาคตที่มีความเป็นไปได้ (Probable Futures) คือ อนาคตที่มีความเป็นไปได้สูงที่จะเกิดขึ้นจากการวิเคราะห์เชิงปริมาณหรือเชิงสถิติ แต่ระดับความเป็นไปได้ไม่สูงเท่ากับอนาคตจากการคาดการณ์ จึงมักนำเสนอให้เป็นรูปพหุพจน์โดยระบุช่วงความเชื่อมั่น (Confidence Interval)

3. อนาคตที่สามารถเกิดขึ้นได้ (Plausible Futures) หมายถึง อนาคตที่คิดว่าอาจเกิดขึ้นได้ (Could Happen) จากทฤษฎีและองค์ความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

4. อนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้ (Possible Futures) หมายถึง อนาคตที่ “อาจ” เกิดขึ้นได้ (Might Happen) แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์หรือองค์ความรู้ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เพื่อยืนยันโอกาสที่อนาคตนั้นอาจเกิดขึ้น เช่น การเดินทางข้ามกาลเวลา เป็นต้น สามารถนำเสนอในรูปแบบพหุพจน์ได้เช่นเดียวกับอนาคตที่สามารถเกิดขึ้นได้

5. อนาคตที่พึงประสงค์ (Preferable Futures) หมายถึง อนาคตที่ควรเกิดขึ้น (Should or Ought to Happen) เป็นแนวคิดเชิงปทัสฐาน (Normative Idea) หรือการออกแบบแตกต่างจากแนวคิดอนาคตที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกิดจากกระบวนการคิด (Cognitive Process) เช่น สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่พึงพาเทคโนโลยี และองค์ความรู้ที่ประหยัดพลังงาน เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เป็นต้น

6. อนาคตที่เป็นไปไม่ได้ (Preposterous Futures) หมายถึง อนาคตที่ไม่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงและไม่มีโอกาสเกิดขึ้น เช่น เทคโนโลยีที่ทำให้มนุษย์ล่องหนได้ หรืออากาศที่หนาวเย็นจนหิมะตกที่กรุงเทพมหานคร เป็นต้น⁹²

กรอบการมองอนาคตในแต่ละช่วงเวลาแบ่งเป็น ระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว ได้แก่ 1) อนาคตจากการคาดการณ์ (Projected Future) 2) อนาคตที่มีความเป็นไปได้ (Probable Futures) 3) อนาคตที่สามารถเกิดขึ้นได้ (Plausible Futures) 4) อนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้ (Possible Futures) และกรอบการมองอนาคตระยะยาวแบบมากกว่า 20 ปี ได้แก่ 5) อนาคตที่เป็นไปไม่ได้ (Preposterous Futures) 6) อนาคตที่พึงประสงค์ (Preferable Futures)⁹³

สำหรับอนาคตที่เป็นไปไม่ได้ (Preposterous Futures) จะอยู่บริเวณนอกกรวย และอนาคตที่พึงประสงค์ (Preferable Futures) นั้นอาจเป็นไปได้ทั้งอนาคตที่อยู่ภายในและภายนอกกรวยแห่งความเป็นไปได้เนื่องจากอนาคตที่พึงประสงค์นั้นอย่างน้อยต้องเป็นอนาคตที่สามารถใช้จินตนาการได้ และในขณะเดียวกันก็อาจเป็น “สิ่งที่ไม่พึงประสงค์” หรือ “เป็นไปไม่ได้” สำหรับคนอื่นการแบ่งประเภทของอนาคตรูปแบบต่างๆ นอกจากจะทำให้มั่นใจได้ว่าการมองอนาคตถูกต้องหรือไม่แล้วยังช่วยให้สามารถเริ่มต้นกระบวนการคิดวิเคราะห์อนาคตได้อย่างเข้มข้นและมีประสิทธิภาพ โดยอาจเริ่มต้นพิจารณาโจทย์จาก “อนาคต” ที่อยู่ภายในพื้นที่ที่กรวยความเป็นไปได้ไปจนถึงภายนอกกรวย หรืออาจเริ่มพิจารณาจากรูปแบบอนาคตในพื้นที่ภายนอกกรวย ในกรณีที่ต้องการออกแบบอนาคตเพื่อบุกเบิกหรือกำหนดกลยุทธ์เพื่อสร้างการเปลี่ยนผ่านอาจใช้คำถามว่า “มีอนาคตใดบ้างที่เป็นไปไม่ได้ แต่อาจจะเกิดขึ้นภายในปี พ.ศ.2580” แทนคำถามว่า “อนาคตใดที่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดขึ้นภายในปี พ.ศ.2580”

⁹² สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, **เครื่องมือการมองอนาคต**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562), 17-18.

⁹³ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, **เครื่องมือการมองอนาคต**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562), 19.

การสร้างกรอบที่ชัดเจนให้แก่อนาคตเป็นขั้นตอนแรกของการมองอนาคตที่ต้องการวิเคราะห์ คาดการณ์ และสื่อสารไปยังสังคมภายนอก คล้ายกับการกำหนดคำถามการวิจัยในแวดวงการศึกษา หรือการสร้างกรอบสภาพปัญหา (Problem Frame หรือ Problem Definition) ในสาขานโยบาย สาธารณะทั้งกรอบสภาพปัญหาในปัจจุบัน และกรอบอนาคต เป็นปรัชญาพื้นฐานของการกระทำ ในปัจจุบัน ตั้งแต่วิถีการดำเนินชีวิตประจำวันไปจนถึงค่านิยม สังคมและนโยบายสาธารณะเหล่านี้คือ กระจุกสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับอนาคตของมนุษย์ในปัจจุบัน เช่น หากองค์กรใดองค์กรหนึ่งปฏิเสธการ มองอนาคตก็เสมือนกับการสื่อสารไปยังสาธารณชนว่าปัจจุบันเป็นเช่นไร อนาคตก็ยังเป็นเช่นนั้น สะท้อนให้เห็นว่า องค์กรปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง การมองอนาคต คือ การวิเคราะห์ คาดการณ์ และอธิบายการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคาดการณ์ และเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต หรือเพื่อออกแบบอนาคตที่พึงประสงค์จากค่านิยมดังกล่าว ส่งผลให้จำเป็น ต้องระบุกรอบระยะเวลาสำหรับกระบวนการมองอนาคตเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ การมองอนาคตว่าเป็นการวิเคราะห์ หรือ การออกแบบ⁹⁴

การวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR

ความเข้าใจพื้นฐานที่สำคัญเกี่ยวกับการวิจัยเชิงอนาคต

คำว่ากรวิจัยเชิงอนาคต มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Futures Research เป็นคำศัพท์เฉพาะ (Technical Term) ที่สื่อถึงแนวคิด วิธีการ กระบวนการ และระเบียบวิธีที่ใช้ในการสำรวจศึกษา แนวโน้มที่มีความเป็นไปได้ในอนาคตเกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา ทั้งแนวโน้มที่พึงประสงค์และ ไม่พึงประสงค์ จึงมีตัว "s" ต่อท้ายคำว่า Future เพื่อสะท้อนแนวคิดว่าเรื่องของอนาคตนั้นมีความ เป็นไปได้หลายทิศทางจึงต้องสำรวจศึกษาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้เหล่านั้นให้มากที่สุดเท่าที่ จะเป็นไปได้ การวิจัยอนาคตมีหลายวิธี แต่ละวิธีก็จะมีระเบียบวิธีวิจัยที่แตกต่างกันออกไป การจะพิจารณา เลือกรวิวิจัยอนาคตแบบใดจึงขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ เงื่อนไข และข้อจำกัดของนักวิจัยที่แตกต่างกัน ออกไป ตัวอย่างวิธีวิจัยอนาคตที่นิยมทำกันอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ เดลฟาย (Delphi) การสร้างอนาคต ภาพ (Scenario Building) ฟอริไซต์ (Foresight) อีเอฟอาร์ (EFR) และอีดีเอฟอาร์ (EDFR) เป็นต้น

⁹⁴ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, **เครื่องมือการมองอนาคต**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562), 19.

เพื่อให้เข้าใจการวิจัยอนาคตได้ดีขึ้น ควรทำความเข้าใจคำที่เกี่ยวข้องบางคำเช่นคำว่า อนาคตศึกษา และอนาคตนิยม

อนาคตศึกษาเป็นคำที่แปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า Futures Studies ซึ่งหมายถึง วิชา หรือสาขาวิชา (Field/Program of Study) ที่ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาอนาคต ตลอดจนระเบียบวิธีที่ใช้ในการศึกษาแนวโน้ม และทางเลือกต่างๆที่มีความเป็นไปได้ในอนาคตโดยนัยนี้อนาคตศึกษาจะประกอบไปด้วยเนื้อหาอย่างน้อย 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ

1. ส่วนที่เป็นแนวคิด (Perspectives) และทฤษฎี (Theories) ซึ่งอาจใช้คำว่าอนาคตนิยม (Futurism)
2. ส่วนที่เป็นระเบียบวิธี (Methodologies) ซึ่งอาจเรียกว่า การวิจัยอนาคต (Futures Research)

ซึ่งจะพบความหมายของคำเหล่านี้ในลักษณะที่แตกต่างไป หรืออาจพบคำอื่นๆที่มีความหมายเหมือน หรือใกล้เคียงกับคำเหล่านี้ เช่น Futurics, Futurology, Futuribles, Prognostics และ Anticipatory Science เป็นต้น แต่ละคำมีความหมายลักษณะพิเศษเฉพาะตัวตามแนวคิดของคนที่คิดขึ้น แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ การเน้นเรื่องการศึกษาและความคาดการณ์ การทำนายอนาคต

เป้าหมายหลักของการศึกษาและการวิจัยเชิงอนาคต มีใช้อยู่ที่การทำนายที่ถูกต้องแม่นยำ เพราะเรื่องของอนาคตเป็นเรื่องที่ยังไม่เกิดขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เราไม่มีข้อเท็จจริง (Facts) เกี่ยวกับอนาคตมีแต่เพียงการคาดการณ์และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มที่เป็นทางเลือกที่คาดว่าจะมีความเป็นไปได้ (Possible Alternative Trends) เท่านั้น แต่เป้าหมายหลักของการศึกษาและวิจัยอนาคตอยู่ที่การสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นของเรื่องที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อหาทางให้แนวโน้มที่พึงประสงค์เกิดขึ้น ขณะเดียวกันก็หาทางป้องกันและขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดด้วยการเริ่มลงมือทำตั้งแต่ปัจจุบัน ดังคำกล่าวของนักวิจัยที่ว่า The Future is now.⁹⁵

ความหมายของการวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR

วิโรจน์ สารรัตนะ กล่าวว่า การวิจัยเชิงอนาคตด้วย EDFR เป็นระเบียบวิธีวิจัยในการคาดการณ์อนาคต (research technique) เป็นทั้งเทคนิคการสื่อสารระหว่างผู้เชี่ยวชาญ (communicating process) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มักไม่มีเวลาว่างที่จะมานั่งแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยตรง เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR และ Delphi จะเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเชี่ยวชาญระหว่างกัน

⁹⁵ จุมพล พลภูภัทรชีวิน, **Twilight Program** เรื่อง การวิจัยอนาคต, เข้าถึงเมื่อ 28 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จาก [http://www.rd.hu.ac.th/TW99-การวิจัยเชิงอนาคต \(Future Research\) pdf](http://www.rd.hu.ac.th/TW99-การวิจัยเชิงอนาคต (Future Research) pdf)

และกัน การแบ่งช่วงเวลา นักอนาคตนิยมแบ่งช่วงเวลาออกเป็น 4 เวลา คือ ช่วงเวลา 5 ปี เป็นการทำนายหรือวางแผนระยะกระชั้นชิดเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็น immediate problem solving, immediate forecasting, immediate planning ช่วงประมาณ 5-10 ปี เป็นการทำนาย หรือการวางแผนระยะสั้น (short range forecasting, short range planning) ช่วงประมาณ 10-15 ปี ไปจนถึง 20 ปี เป็นระยะปานกลาง middle range forecasting หรือ planning เป็นการศึกษาอนาคตของสังคม หรือวัฒนธรรมของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ช่วงระยะ 20 หรือ 25 ปีขึ้นไปเป็นการวิจัยอนาคตระยะยาวข้อมูลที่ได้หรือผลที่ได้อาจจะขาดแรงจูงใจ⁹⁶

สุบัน มุขธระโกษา กล่าวถึง เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR พัฒนาโดยผสมเทคนิคการวิจัยแบบ EFR (Ethnographic Futures Research) กับ การวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi) ขั้นตอนของ EDFR จะมีลักษณะคล้ายกับ Delphi แต่ปรับปรุงให้ยืดหยุ่นมากขึ้น⁹⁷

จุมพล พลุภัทรชีวิน กล่าวว่า การเชิงวิจัยอนาคต EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เป็นคำย่อมาจากคำเต็มในภาษาอังกฤษว่า Ethnographic Delphi Future Research เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่พัฒนารูปแบบการวิจัยมาจากเทคนิคการวิจัยอนาคตสองเทคนิค คือ การวิจัยอนาคตแบบ EFR (Ethnographic Futures Research) และการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi) โดยผสมผสานทั้งสองเทคนิค เพื่อสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตามปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่หลากหลายรูปแบบ⁹⁸

สรุป การวิจัยอนาคตเทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่พัฒนารูปแบบการวิจัยมาจากเทคนิคการวิจัยอนาคตสองเทคนิค คือ การวิจัยอนาคตแบบ EFR (Ethnographic Futures Research) และการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi) โดยผสมผสานทั้งสองเทคนิค เพื่อสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตามปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่หลากหลายรูปแบบ ขั้นตอนของ EDFR ก็คล้ายกันกับเดลฟาย (Delphi) แต่ปรับปรุงวิธีให้ยืดหยุ่นและเหมาะสมมากขึ้น โดยรอบแรกจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบ EFR หลังจากการสัมภาษณ์รอบแรก ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วสร้างเครื่องมือ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตอบตามรูปแบบของเดลฟาย เพื่อกรองความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาฉันทามติ

⁹⁶ วิโรจน์ สารรัตน์, **ปฏิบัติการวิจัยอนาคตด้วย EDFR** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรภาพพัฒนา, 2557), 1.

⁹⁷ สุบัน มุขธระโกษา, **การวิจัยอนาคตด้วยเทคนิค EDFR** (ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2557), 1.

⁹⁸ จุมพล พลุภัทรชีวิน, **Twilight Program เรื่อง การวิจัยอนาคต**, เข้าถึงเมื่อ 28 พฤษภาคม 2563, เข้าถึงได้จาก [http://www.rd.hu.ac.th/TW99-การวิจัยเชิงอนาคต \(Future Research\) pdf](http://www.rd.hu.ac.th/TW99-การวิจัยเชิงอนาคต (Future Research) pdf)

ทำประมาณ 2-3 รอบ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์แนวโน้มที่มีความเป็นไปได้มากและสอดคล้องทางความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อสรุปเป็นอนาคตภาพ

เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR พัฒนามาจากปรัชญาการศึกษาและการวิจัยอนาคต ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานและจุดมุ่งหมายที่ต่างจากการวิจัยรูปแบบดั้งเดิมในอดีต ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจผู้วิจัยจะขอเสนอความเชื่อพื้นฐานของการศึกษาและการวิจัยอนาคต และจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการวิจัยอนาคตก่อนแล้วตามด้วยขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยของ EDFR การประยุกต์ EDFR แล้วปิดท้ายด้วยประโยชน์ของการวิจัยอนาคตโดยรวม

จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR

ความเชื่อพื้นฐานบางประการของการศึกษาและการวิจัยอนาคต นักอนาคตนิยมมีความเชื่อพื้นฐานว่า

1. อนาคตเป็นเรื่องที่มนุษย์สามารถทำการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ
2. ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับอนาคต มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของเขา
3. เชื่อว่ามนุษย์สามารถจะควบคุมและสร้างอนาคตได้

จุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคต จุดมุ่งหมายหลักของการวิจัยอนาคตมิใช่อยู่ที่การทำนายที่ถูกต้อง หากแต่อยู่ที่การสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นของเรื่องที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งที่พึงประสงค์ (Desirable) และไม่พึงประสงค์ (Undesirable) เพื่อที่จะหาทางทำให้แนวโน้มที่พึงประสงค์นั้นเกิดขึ้น และป้องกันหรือขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป หรือหาทางที่จะเผชิญกับแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากมันจะเกิดขึ้นจริงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอนาคตจะมีประโยชน์โดยตรงต่อการวางแผนการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ ตลอดไปจนถึงการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategies) และกลวิธี (Tactics) ที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ และการป้องกันหรือขจัดอนาคตที่ไม่พึงประสงค์⁹⁹

ขั้นตอนการทำวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR

ขั้นตอนการทำวิจัยแบบ EDFR อาจสรุปขั้นตอนใหญ่ๆ ของการวิจัยแบบ EDFR ได้ดังนี้

⁹⁹ จุมพล พงษ์ทระชีวิน, Twilight Program เรื่อง การวิจัยอนาคต, เข้าถึงเมื่อ 28 พฤษภาคม 2563, เข้าถึงได้จาก <http://www.rd.hu.ac.th/TW99-การวิจัยเชิงอนาคต> (Future Research) pdf.5-6.

1. กำหนดและเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขั้นนี้ถือว่าสำคัญและจำเป็นมาก เราเชื่อว่ายิ่งได้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจริงๆ ยิ่งทำให้ผลการวิจัยน่าเชื่อถือมากขึ้นเท่านั้น ส่วนการเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญก็ยิ่งมีความจำเป็น เพราะผู้เชี่ยวชาญอาจมองไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยลักษณะนี้หรืออาจไม่มีเวลาให้ผู้วิจัยได้เต็มที่ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัว อธิบายถึงจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนต่างๆของการวิจัย เวลาที่ต้องใช้โดยประมาณ และประโยชน์ของการวิจัย ย้ำถึงความจำเป็นและความสำคัญของการใช้ผู้เชี่ยวชาญแล้วจึงขอความร่วมมือ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือก็จำเป็นต้องไปหาผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นต่อไปถ้าได้รับความร่วมมือก็ขออนัดวันและเวลาสำหรับการสัมภาษณ์การเตรียมผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวนอกจากจะทำให้มั่นใจได้ว่าจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้วยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้มีเวลาเตรียมตัว เตรียมข้อมูล จัดระบบข้อมูลและความคิดล่วงหน้า ช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น

2. สัมภาษณ์ (EDFR รอบที่หนึ่ง) การสัมภาษณ์มีลักษณะและขั้นตอนคล้ายกับ EFR แต่ EDFR มีความยืดหยุ่นมากกว่า กล่าวคือ ผู้วิจัยสามารถที่จะเลือกรูปแบบการสัมภาษณ์ที่จะสนองตอบต่อจุดมุ่งหมาย เวลา งบประมาณ และสถานการณ์ของการวิจัยได้ คือ อาจยึดตามรูปแบบของ EFR โดยเริ่มจากภาพอนาคตทางที่ดี (Optimistic Realistic: O-R) ภาพอนาคตทางที่ไม่ดี (Pessimistic-Realistic : P-R) และภาพอนาคตที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด (Most Probable: M-P) ตามลำดับหรืออาจจะเลือกสัมภาษณ์เฉพาะแนวโน้มที่ผู้เชี่ยวชาญคาดว่าจะเป็นไปได้ และน่าจะเป็นโดยไม่คำนึงถึงว่าแนวโน้มเหล่านั้นจะเป็นไปในทางดีหรือร้าย เพราะในการทำ EDFR รอบที่สองและสาม ถ้าหากผู้วิจัยสนใจที่จะแยกศึกษาอนาคตภาพทั้ง 3 ภาพตามแบบ EFR ผู้วิจัยก็สามารถทำได้โดยการออกแบบแบบสอบถามที่จะช่วยให้ได้อนาคตภาพทั้ง 3 ภาพ อย่างเป็นระบบได้

3. วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 ของ EDFR มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือสำหรับทำเดลฟาย

4. สร้างเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญและยากที่สุดของการวิจัยด้วยเทคนิคนี้ คือ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทุกคนมารวมกัน หาถ้อยคำที่ครอบคลุมข้อความทั้งหมด โดยพยายามรักษาถ้อยคำของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ให้มากที่สุด การเขียนควรเป็นภาษาที่สั้น กระชับ ชัดเจน

5. ทำเดลฟาย (EDFR รอบที่สอง สาม.....) การนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญและนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐานเพื่อทำการจำแนกข้อมูล หาฉันทามติ (Consensus) ในการทำ EDFR รอบที่ 2 และ 3 ในรอบนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับรู้ข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ (Statistical Feedbacks) เป็นของกลุ่มโดยส่วนรวมโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของกลุ่ม ผนวกด้วยคำตอบเดิมของตนเองแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาคำตอบใหม่ จำนวนรอบของการทำวิจัย EDFR ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย

งบประมาณ เวลา และกำลังคนของการวิจัย ทั้งนี้พิจารณาจากคำตอบที่ได้ว่ามีความเป็นเอกภาพ (Homogeneity) แล้วหรือยัง หรือมีฉันทามติ (Consensus) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ครอบคลุมเรื่อง ที่ศึกษามากพอแล้วหรือยัง

6. เขียนภาพอนาคต การนำผลการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ผลตามเกณฑ์ที่กำหนดซึ่งโดยทั่วไปถือตามเกณฑ์ที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ค่อนข้างสูง กล่าวคือ ค่ามัธยฐาน (Median) ที่ 3.5 ขึ้นไป และพิจารณาความสอดคล้องของคำตอบ โดยพิจารณาจาก Interquartile Range (Q3-Q1) ไม่เกิน 1.5 การเขียนภาพอนาคตไม่เขียนเป็นวิชาการมากไป คือ คนทั่วไปอ่านแล้ว เข้าใจได้ง่าย¹⁰⁰

การประยุกต์การวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR

การประยุกต์ EDFR รวมไปถึง Delphi และ EFR ก็สามารถนำไปใช้วิจัยในทำนองเดียวกับการวิจัยรูปแบบอื่นๆ ที่มีอยู่ได้ ในปัจจุบันได้มีการนำเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบต่างๆ ไปใช้ในองค์กรต่างๆ มากมาย ทั้งเพื่อการวางแผนในอนาคต วิเคราะห์และแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน ตลอดจนการวิเคราะห์อดีตทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นระบบและน่าเชื่อถือมากขึ้น¹⁰¹

ประโยชน์ของการศึกษาและการวิจัยอนาคต

การศึกษาและการวิจัยอนาคตมีประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้

1. การศึกษาและการวิจัยอนาคตช่วยให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ และจำเป็นเกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคตที่สามารถจะนำมาใช้ในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย และการวางแผน เพราะการศึกษาและการวิจัยอนาคตมักจะให้หรือนำไปสู่สิ่งต่างๆ ได้แก่ ให้กรอบสำหรับการตัดสินใจหลายรูปแบบ บ่งชี้ถึงอันตรายและโอกาสต่างๆ แนะนำวิธีแก้ปัญหาแบบต่างๆ ช่วยประเมินนโยบายและการปฏิบัติต่างๆ ช่วยให้เห็นและเข้าใจปัจจุบันและอดีตดีขึ้น ช่วยเพิ่มทางเลือกและกำหนดจุดหมายและแสวงหาวิธีที่จะบรรลุจุดหมาย เป็นต้น

2. ช่วยเตรียมมนุษย์ให้มีความพร้อมที่จะเผชิญกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง และกระตุ้นให้มนุษย์ทำการศึกษานาคตอย่างมี “สติ”

¹⁰⁰ จุมพล พลุภัทรชีวิน, การวิจัยอนาคตด้วย EDFR (ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554), 19.

¹⁰¹ จุมพล พลุภัทรชีวิน, Twilight Program เรื่อง การวิจัยอนาคต, เข้าถึงเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2564, เข้าถึงได้จาก [http://www.rd.hu.ac.th/TW99-การวิจัยเชิงอนาคต \(Future Research\) pdf](http://www.rd.hu.ac.th/TW99-การวิจัยเชิงอนาคต (Future Research) pdf)

3. ช่วยให้มีมนุษย์เห็นถึงความสำคัญและความสัมพันธ์ของระบบต่างๆ ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น
4. ช่วยชี้แนะและเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และความคิด
5. ช่วยให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพราะไม่ติดอยู่กับปัญหาในอดีตและปัจจุบัน
6. ช่วยกระตุ้นให้มนุษย์ (ทั้งเด็กและผู้ใหญ่) ใฝ่หาความรู้โดยการเป็นผู้สร้างความรู้มากกว่าเรียนสิ่งที่ผู้อื่นบอกหรือทำมาแล้วแต่เพียงอย่างเดียว
7. ให้แนวคิดในการพัฒนาปรัชญาชีวิตที่ผสมกลมกลืนกับแนวโน้มในอนาคต
8. อื่นๆ เช่น ให้ความสนุก พลิตเพลิน ให้ความท้าทาย¹⁰²

สรุป

เทศบาลนครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่มีประชากรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป มีรายได้เพียงพอต่อการให้บริการสาธารณะและตามหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้ เทศบาลนครแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ฝ่ายสภาเทศบาล นำโดยประธานสภาเทศบาลนครทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารและทำหน้าที่ในการออกกฎหมายในระดับท้องถิ่น และ 2) ฝ่ายบริหาร นำโดยนายกเทศมนตรี ทำหน้าที่ในการบริหารกิจการภายในของเทศบาลนคร เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างเทศบาล มีปลัดเทศบาลเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างเทศบาล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับประชาชนตามความพร้อมของเทศบาลและเป็นไปตามความต้องการของประชาชน องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้จัดการประชุมสมัชชาาระดับโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ ครั้งที่ 2 ณ กรุงมาดริด ประเทศสเปน ในปี ค.ศ.2002 ได้กำหนดแนวคิดการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Ageing) ซึ่งจะเป็นหนทางที่จะแก้ปัญหาการเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุทั่วโลก แนวคิดนี้ได้นำเสนอแก่ประเทศต่างๆทั่วโลก เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาประชากรผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี มีความตระหนักในคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในการดำเนินชีวิต มีความสามารถในทางสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนมีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองเท่าที่ผู้สูงอายุจะทำได้ และใช้ความสามารถนั้นในการช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว บุคคลอื่น และสังคม และแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของ

¹⁰² จุมพล พลภูภัทรชีวิน, การวิจัยอนาคตด้วย EDFR (ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554), 7-8.

เทศบาลนครจะเป็นกลไกในการสร้างสังคมผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีคุณค่าต่อสังคม และประเทศชาติ รวมทั้งการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครจำเป็นต้องสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคตจะเป็นอย่างไร จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายสำหรับเทศบาลนคร

การวิจัยอนาคตเทคนิค EDFR เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่พัฒนารูปแบบการวิจัยมาจากเทคนิคการวิจัยอนาคตสองเทคนิค คือ การวิจัยอนาคตแบบ EFR และการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi) การวิจัยอนาคตช่วยให้ได้ข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นเกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคตที่สามารถจะนำมาใช้ในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย และการวางแผน เพื่อเตรียมการให้มีความพร้อมที่จะเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร” มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงอนาคตใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงานการวิจัย และระเบียบวิธีการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมโครงการวิจัย

เป็นขั้นตอนการจัดเตรียมโครงการตามระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงศึกษาวรรณกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสาร ตำรา ข้อมูล สถิติ รายงานการวิจัย รายงานของหน่วยงานต่างๆ บทความ วิทยานิพนธ์ วารสาร เอกสารประกอบการประชุมเสวนาทางวิชาการ อินเทอร์เน็ต ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และข้อมูลพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพื่อนำมาจัดทำโครงร่างการวิจัย โดยขอคำแนะนำและความเห็นในการจัดทำโครงการวิจัยจากอาจารย์ที่ปรึกษา และนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อเสนออนุมัติโครงการวิจัย

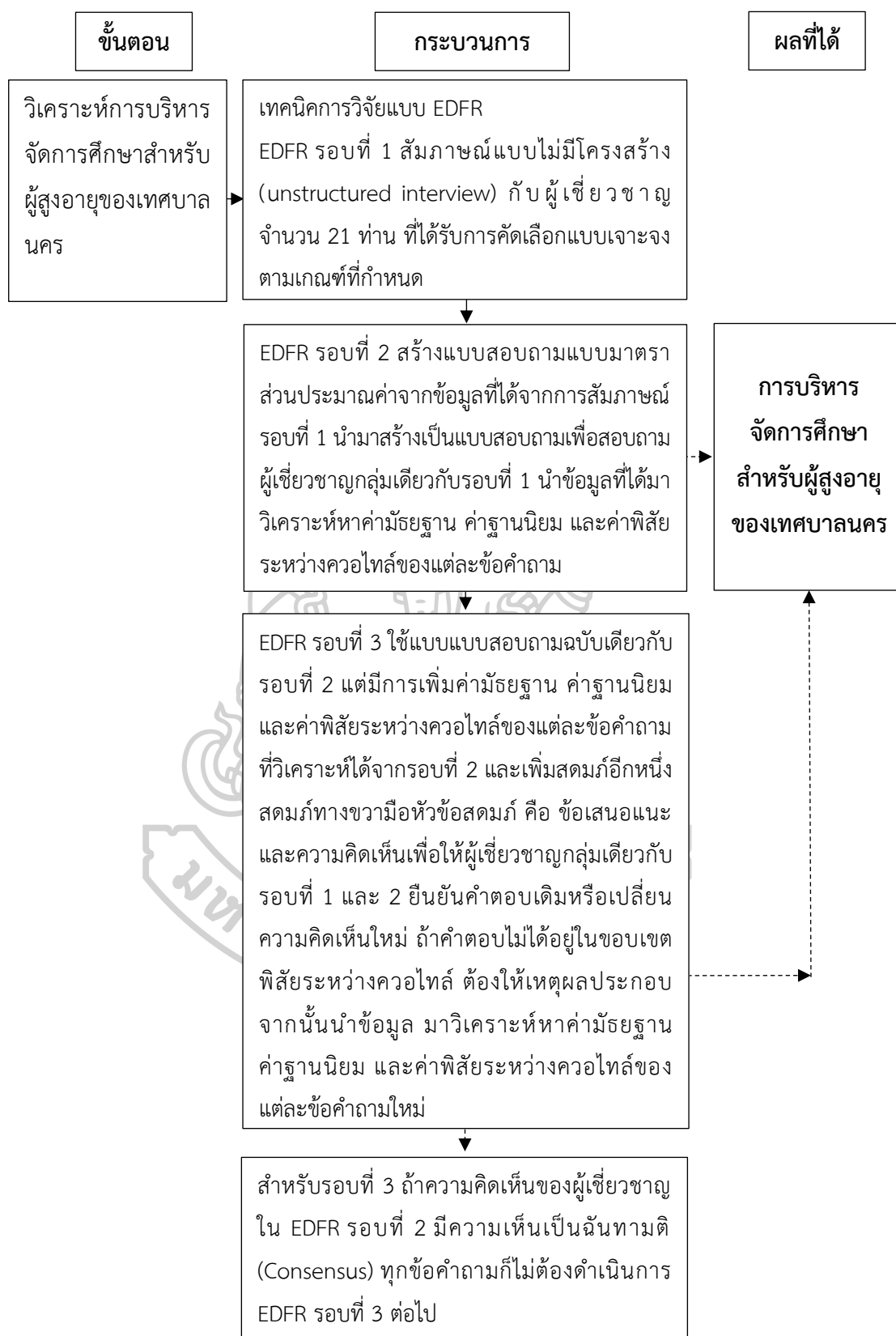
ขั้นตอนที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย

วิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) และแบบสอบถาม (Questionnaire) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแปลผลการวิจัยเพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

EDFR รอบที่ 1 ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) ไปสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 ท่าน พิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ และประสบการณ์ ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการ ผู้สูงอายุ ผู้บริหารระดับนโยบาย กลุ่มที่ 2 ผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งประกอบด้วย นายกเทศมนตรี ประธานสภาเทศบาลนคร ที่ปรึกษาประธานสภาเทศบาลนคร และสมาชิกสภาเทศบาลนคร กลุ่มที่ 3 ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ ปลัดเทศบาลนคร ผู้อำนวยการสำนัก/กอง และอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มที่ 4 ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนคร ใช้เทคนิคการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากตัวแทนดังกล่าวข้างต้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่จำกัดคำตอบ (Non Directive Interview) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ (analysis and synthesis) พัฒนาเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล EDFR รอบที่ 2

EDFR รอบที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ไปเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มเดียวกับรอบที่ 1 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (median) ค่าฐานนิยม (mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile) ของแต่ละข้อคำถาม

EDFR รอบที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มเดิม โดยในรอบที่ 3 ใช้แบบแบบสอบถามฉบับเดียวกับแบบสอบถามรอบที่ 2 แต่มีการเพิ่มค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละข้อคำถามที่วิเคราะห์ได้จากรอบที่ 2 พร้อมทั้งแสดงเครื่องหมายคำตอบของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 ท่านที่ตอบรอบที่ 2 ลงในแบบสอบถามรอบที่ 3 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านทราบความคิดเห็นของตนเองและของกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามไว้ และเพิ่มสดมภ์อีกหนึ่งสดมภ์ทางขวามือหัวข้อสดมภ์ คือ ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 ท่าน ยืนยันคำตอบเดิมหรืออาจเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ ถ้าต้องการยืนยันคำตอบเดิมแต่เป็นคำตอบที่ไม่ได้อยู่ในขอบเขตพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ต้องให้เหตุผลประกอบจากนั้นนำข้อมูลที่ได้ในรอบที่ 3 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (median) ค่าฐานนิยม (mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile) ของแต่ละข้อคำถามใหม่ เพื่อวิเคราะห์และแปลผลการวิจัยเพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต สำหรับรอบที่ 3 ถ้าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในEDFR รอบที่ 2 มีความเป็นฉันทามติ (Consensus) ทุกข้อคำถามก็ไม่ต้องดำเนินการEDFR รอบที่ 3 ต่อไป ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัยตามแผนภาพที่ 8

แผนภาพที่ 8 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

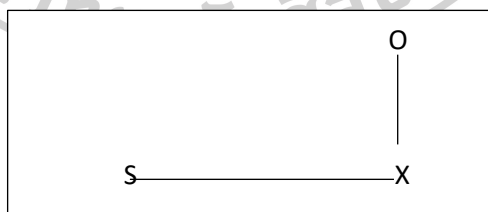
ผู้วิจัยนำผลการวิจัย ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะมาจัดทำรายงานการวิจัย นำเสนอต่อ คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขตามที่คณะกรรมการ ควบคุมวิทยานิพนธ์เสนอแนะ ทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร เพื่อขออนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ในอนาคต เป็นการวิจัยเชิงอนาคต ใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR เพื่อสะท้อนปรากฏการณ์จริงผ่านมุมมอง ของคนในบริบทนั้นๆ ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนด รายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วยแผนแบบการวิจัย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล วิธีการ เก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย

แผนแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงอนาคต โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบอนาคต EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ได้มาจากการเลือก แบบเจาะจง (Purposive sampling) สามารถเขียนเป็นแผนผัง ได้ดังนี้

แผนแบบการวิจัยศึกษาสภาวะการณ์โดยไม่มีการทดลอง

(The One - shot, Non - Experimental Case Study)

เมื่อ	S	หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลที่ได้จากการเลือกเพื่อการวิจัยโดยเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR
	X	หมายถึง ตัวแปรที่ศึกษา
	O	หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ศึกษาวิเคราะห์และเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 ท่าน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติก่อนการเสนอชื่อ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการผู้สูงอายุ ผู้บริหารระดับนโยบาย จำนวน 5 ท่าน

เกณฑ์การคัดเลือกมี ดังนี้

1. นักวิชาการผู้สูงอายุ นักบริหารการศึกษา
2. มีประสบการณ์ในการบริหารงานด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุไม่น้อยกว่า 10 ปี
3. ระดับการศึกษาปริญญาโท หรือปริญญาเอก

กลุ่มที่ 2 ผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งประกอบด้วย นายกเทศมนตรี ประธานสภาเทศบาลนคร ที่ปรึกษาประธานสภาเทศบาลนคร สมาชิกสภาเทศบาลนคร จำนวน 6 ท่าน

เกณฑ์การคัดเลือกมี ดังนี้

1. เป็นผู้บริหารของเทศบาลนคร
2. มีประสบการณ์ในการบริหารงานด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุไม่น้อยกว่า 10 ปี
3. ระดับการศึกษาปริญญาโท หรือปริญญาเอก

กลุ่มที่ 3 ผู้ปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย ปลัดเทศบาลนคร ผู้อำนวยการสำนัก/กอง และอาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 5 ท่าน

เกณฑ์การคัดเลือกมี ดังนี้

1. เป็นผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลนคร
2. มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุไม่น้อยกว่า 10 ปี

กลุ่มที่ 4 ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนคร จำนวน 5 ท่าน

เกณฑ์การคัดเลือกมี ดังนี้

1. เป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
2. มีที่พักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนคร

คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์ที่กำหนด นำเกณฑ์การคัดเลือกและรายชื่อผู้เชี่ยวชาญเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสม ครอบคลุม และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ตัวแปรที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครซึ่งหมายถึง กระบวนการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ที่ควรจะเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย เพื่อส่งเสริมและพัฒนาตนเองทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ และมีความสุข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในแต่ละขั้นตอน การศึกษาตัวแปรการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) สัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 ท่าน สำหรับ EDFR รอบที่ 1 และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับ EDFR รอบที่ 2 และรอบที่ 3

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR เพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) และแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) สำหรับ EDFR รอบที่ 1 เป็นคำถามปลายเปิดโดยสร้างจากข้อสรุปที่ได้จากผลการวิเคราะห์ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 ท่าน
2. แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับ EDFR รอบที่ 2 สร้างแบบสอบถามโดยสังเคราะห์เอกสารข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในประเด็นต่างๆ ในรอบที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมในรอบที่ 2 โดยกำหนดระดับค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักมีความหมายดังต่อไปนี้

ระดับ 1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครน้อยที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญ เห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครน้อย มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครปานกลาง มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครมาก มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับ 5 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครมากที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5 คะแนน

3. แบบสอบถาม (Questionnaire) รอบที่ 3 ใช้แบบแบบสอบถามฉบับเดียวกับแบบสอบถามรอบที่ 2 แต่มีการเพิ่มค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละข้อคำถามที่วิเคราะห์ได้จากรอบที่ 2 พร้อมทั้งแสดงเครื่องหมายคำตอบของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 ท่านที่ตอบรอบที่ 2 ลงในแบบสอบถามรอบที่ 3 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านทราบความคิดเห็นของตนเองและของกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามไว้ และเพิ่มสดมภ์อีกหนึ่งสดมภ์ทางขวามือหัวข้อสดมภ์ คือ ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล EDFR รอบที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการโดยปรึกษาแนวทางการสัมภาษณ์ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์กับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามซึ่งใช้ในการรวบรวมข้อมูล EDFR รอบที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำเอกสารข้อมูลจากการสัมภาษณ์รอบที่ 1 จัดทำเป็นเครื่องมือสำหรับ EDFR รอบที่ 2 และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาให้ความเห็นชอบ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงให้มีความเหมาะสมแล้วจึงนำแบบสอบถามความคิดเห็นไปรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และ EDFR รอบที่ 3 นำข้อสรุปจาก EDFR รอบที่ 2 รวบรวมข้อมูลบุคคลมาสร้างเป็นเครื่องมือ และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาให้ความเห็นชอบ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงให้มีความเหมาะสมแล้วจึงนำแบบสอบถามความคิดเห็นไปรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ในอนาคตครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR ดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. เก็บข้อมูลรอบที่ 1 ติดต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อสัมภาษณ์ด้วยตนเองใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) เพื่อให้ได้การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครที่ผู้เชี่ยวชาญคาดว่าเป็นไปได้และหรือควรจะเป็นในอนาคต
2. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในประเด็นต่างๆในทุกประเด็นที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นเพื่อนำประเด็นเหล่านั้นไปสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าใช้ในการเก็บข้อมูลในการทำ EDFR รอบที่ 2
3. เก็บข้อมูลรอบที่ 2 นำแบบสอบถามไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมพิจารณาประเมินค่าโอกาสความเป็นไปได้และหรือควรจะเป็นประเด็นต่างๆที่ได้จากการสัมภาษณ์
4. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่ามาวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความสอดคล้องของคำตอบด้วยวิธีการเชิงสถิติเพื่อแสดงตำแหน่งค่าฐานนิยม (Mode) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) เพื่อนำข้อมูลที่ได้จัดทำเป็นแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญสำหรับการทำ EDFR รอบที่ 3 สำหรับ EDFR รอบที่ 3 ถ้าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญใน EDFR รอบที่ 2 มีความเป็นฉันทามติ (Consensus) ทุกข้อคำถามก็ไม่ต้องดำเนินการ EDFR รอบที่ 3 ต่อไป
5. เก็บข้อมูลรอบที่ 3 ไปสัมภาษณ์ด้วยตนเองกับผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม เพื่อจะได้รับทราบข้อมูลย้อนกลับเชิงสถิติที่เป็นกลุ่มรวมและเป็นคำตอบของตนเอง เพื่อให้ความคิดเห็นเหมือนหรือความแตกต่างในแต่ละคำตอบในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและให้แต่ละท่านได้ทบทวนคำตอบของตนเองอีกครั้ง
6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ตรวจสอบความสอดคล้องของคำตอบด้วยวิธีการเชิงสถิติ เพื่อแสดงตำแหน่งของค่าต่ำสุด สูงสุด ค่าฐานนิยม ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ทั้งนี้พิจารณาจากคำตอบที่ได้ว่ามีความเป็นฉันทามติ (Consensus) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ครอบคลุมเรื่องที่ศึกษามากพอแล้วหรือยัง
7. นำผลการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ผลตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยถือเกณฑ์ที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ค่อนข้างสูง กล่าวคือ ค่ามัธยฐานที่ 3.5 ขึ้นไป และพิจารณาความสอดคล้องของคำตอบโดยพิจารณาจากค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมมีค่าไม่เกิน 1 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ไม่เกิน 1.5

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร เพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคตที่เหมาะสม ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง รอบที่ 1 ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ที่กำหนดระดับค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักดังต่อไปนี้

ระดับ 1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครน้อยที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญ เห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครน้อย มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครปานกลาง มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครมาก มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับ 5 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครมากที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5 คะแนน

นำข้อมูลมาใช้ในการคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปแปลผลตามเกณฑ์ค่าคะแนนกลาง (Mid-Point) ดังนี้

2.1 ค่ามัธยฐาน (Median: Mdn) คือ ค่ากลางของข้อมูลที่อยู่ตรงกลางของข้อมูลทั้งหมดที่ได้นำมาเรียงลำดับไว้ ดังนี้

ค่ามัธยฐานต่ำกว่า 1.50 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อยที่สุด

ค่ามัธยฐาน 1.50 - 2.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อย

ค่ามัธยฐาน 2.50 - 3.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นปานกลาง

ค่ามัธยฐาน 3.50 - 4.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก

ค่ามัธยฐาน 4.50 - 5.00 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด

2.2 ค่าฐานนิยม (Mode: Mo) คือ ค่าความถี่ของระดับคะแนนจาก 1 - 5 ของแต่ละข้อ ระดับคะแนนใดที่มีค่าความถี่มากที่สุด ถือเป็นค่าฐานนิยมของข้อนั้น ในกรณีข้อใดมีความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากันและระดับคะแนนนั้นอยู่ติดกันจะถือเอาค่ากลางระหว่างคะแนนทั้งสองเป็นฐานนิยมของข้อนั้น ส่วนกรณีข้อใดมีความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากันและระดับคะแนนไม่อยู่ติดกันจะถือว่าระดับคะแนนทั้งสองนั้นเป็นฐานนิยมของข้อนั้น

นำค่าฐานนิยมที่คำนวณได้มาหาค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม โดยผลต่างต้องมีค่าไม่เกิน 1 จึงถือว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน

2.3 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ได้จากการคำนวณหาค่าความแตกต่างของควอไทล์ที่ 1 และควอไทล์ที่ 3 ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่า หรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกัน ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้ในแต่ละข้อมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นแต่ละข้อไม่สอดคล้องกัน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่ามัธยฐาน (median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range)

สรุป

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร” วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคตเป็นการวิจัยเชิงอนาคตใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) การดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 รอบ EDFR รอบที่ 1 ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) ไปสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 ท่าน พิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการผู้สูงอายุ ผู้บริหารระดับนโยบาย กลุ่มที่ 2 ผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งประกอบด้วยนายกเทศมนตรี ประธานสภาเทศบาลนคร ที่ปรึกษาประธานสภาเทศบาลนคร และสมาชิกสภาเทศบาลนคร กลุ่มที่ 3 ผู้ปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย ปลัดเทศบาลนคร ผู้อำนวยการสำนัก/กอง และอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มที่ 4 ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนคร EDFR รอบที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จาก EDFR รอบที่ 1 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ (analysis and synthesis) พัฒนาเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับรอบที่ 1 สำหรับ EDFR รอบที่ 3 ใช้แบบสอบถามฉบับเดียวกับแบบสอบถาม รอบที่ 2 แต่มีการเพิ่มค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละข้อคำถามที่วิเคราะห์ได้จากรอบที่ 2 พร้อมทั้งแสดงเครื่องหมายคำตอบของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 ท่านที่ตอบรอบที่ 2 ลงในแบบสอบถามรอบที่ 3 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านทราบความคิดเห็นของตนเองและของกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามและเพิ่มสมรรถอีกหนึ่งสมรรถทางขวามือหัวข้อสมรรถ คือ ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 ท่านยืนยันคำตอบเดิม หรืออาจเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ถ้าต้องการยืนยันคำตอบเดิมแต่เป็นคำตอบที่ไม่ได้อยู่ในขอบเขตพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ต้องให้เหตุผลประกอบจากนั้นนำ

ข้อมูลที่ได้ในรอบที่ 3 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (median) ค่าฐานนิยม (mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile) ของแต่ละข้อคำถามใหม่ สำหรับรอบที่ 3 ถ้าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญใน EDFR รอบที่ 2 มีความเป็นฉันทามติ (Consensus) ทุกข้อคำถามก็ไม่ต้องดำเนินการ EDFR รอบที่ 3 ต่อไป นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปผลการวิจัยแล้วนำมาเขียนรายงานผลการวิจัย และนำเสนอรายงานผลการวิจัยต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เสนอแนะ พิมพ์ และส่งรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขอจบการศึกษาต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบการบริหารจัดการการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคต (Future Research) แบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ใน EDFR รอบที่ 1 ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured Interview) นำข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ (analysis and synthesis) เพื่อพัฒนาเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล EDFR รอบที่ 2 จากผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับรอบที่ 1 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (median) ค่าฐานนิยม (mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) ของแต่ละข้อคำถาม เพื่อหาความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นฉันทามติ (Consensus) โดยพิจารณาจากเกณฑ์ ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่าตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไป ($Mdn. \geq 3.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (I.Q.R.) ไม่เกิน 1.5 ($I.Q.R. \leq 1.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน และค่าสัมบูรณ์ระหว่างค่ามัธยฐาน (Median) กับค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าไม่เกิน 1.0 ($|Mdn. - Mo. | \leq 1$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันแล้ว นำมาสรุปเป็นการบริหารจัดการการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลใน EDFR รอบที่ 2 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องที่เป็นฉันทามติ (Consensus) ทุกข้อคำถามจึงไม่ต้องดำเนินการ EDFR รอบที่ 3 ต่อไป ผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญใน EDFR รอบที่ 1

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามใน EDFR รอบที่ 2

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญใน EDFR รอบที่ 1

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญใน EDFR รอบที่ 1 เพื่อทราบภาพรวมของการบริหารจัดการการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 ท่าน โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตอบได้

อย่างอิสระตามแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เป็นรายบุคคล และสังเคราะห์เข้าด้วยกันกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนอื่น สรุปการสัมภาษณ์ได้ ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ในอนาคตทางด้านนโยบายและการวางแผนว่า ประเทศไทยเริ่มก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวจึงมีความจำเป็นในการปรับตัวในทุกๆด้าน เพื่อการเตรียมตัวรับมือกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ดังนั้น ทั้งองค์กร ภาครัฐและภาคเอกชนต่างต้องช่วยกันเตรียมรับมือทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่จะช่วยเหลือผู้สูงอายุ รวมทั้งการส่งเสริมให้บริการด้านการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกพื้นที่ที่ต่างมีความตื่นตัวในการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทิศทางหนึ่งที่ทำเนิการ คือ การเพิ่มศักยภาพของผู้สูงอายุ เนื่องจากปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็นอย่างมาก ผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถช่วยเหลือตนเอง ครอบคลุม และสังคม ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่า มีความสุข เทศบาลนครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ เป็นชุมชนเมือง มีความสำคัญเนื่องจากเป็นองค์กรภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด รับทราบปัญหาและความต้องการด้านต่างๆของประชาชนมากที่สุด และเป็นด่านแรกที่จะช่วยดำเนินการแก้ปัญหาของประชาชน นโยบายการจัดการศึกษามีไว้สำหรับคนทุกเพศทุกวัย การจัดการศึกษามีระบุไว้แล้วใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปัจจุบัน ประกอบกับแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้อำนาจเทศบาลนครในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เทศบาลนครเป็นเทศบาลขนาดใหญ่มีผู้สูงอายุจำนวนมากการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคตจะเป็นอย่างไร เทศบาลนคร ควรจะศึกษานโยบายและมาตรการต่างๆของรัฐที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุแล้วนำมากำหนดเป็นนโยบายของเทศบาลเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับบริบท สภาพปัญหาของแต่ละท้องถิ่น นายกเทศมนตรีควรจะมีนโยบายที่ให้ความสำคัญด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ โดยการกำหนดนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน แผนปฏิบัติการจะต้องกำหนดงบประมาณและแหล่งที่มาของงบประมาณให้ชัดเจน อาทิเช่น งบประมาณแผ่นดิน งบรายได้ของเทศบาล งบจากการระดมทุนหรือรับบริจาค เป็นต้น มีนโยบายที่มุ่งมั่นให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรทำอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมชัดเจน ประชาชนซึ่งรวมทั้งผู้สูงอายุในชุมชนเขตเทศบาลนครส่วนใหญ่เป็นคนมีความรู้ มีการศึกษา เป็นคนเก่งสามารถสะท้อนปัญหาและความต้องการ (Need) ที่ชัดเจนของชุมชนได้เป็นอย่างดี จึงควรมีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานความต้องการของผู้สูงอายุ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์จัดกลุ่ม เรียงลำดับความสำคัญเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการวางแผน เทศบาลนครเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะดี มีองค์กรภาครัฐ/ภาคเอกชนจำนวนมาก

ในพื้นที่ การคมนาคมติดต่อสะดวกรวดเร็ว มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการวางแผนการบริหารจัดการการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่โดยยึดหลัก 4 M ได้แก่ คน (man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (material) และการบริหารจัดการ (management) กำหนดและจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาของผู้สูงอายุอย่างเพียงพอและเหมาะสมไว้ในแผนพัฒนา 5 ปี และในเทศบาลฯ งบประมาณรายจ่ายประจำปี การจัดการศึกษารวมทั้งอุปกรณ์หรือสถานที่ที่ผู้สูงอายุมาทำกิจกรรมร่วมกันไม่ควรมีการเสียค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น นอกจากนี้ควรมีการกำหนดหรือมอบหมายงานให้มีหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้ชัดเจน

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ในอนาคต ด้านการจัดการว่า เทศบาลนครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน เทศบาลนครแต่ละแห่งจะแตกต่างกันทั้งบริบท สภาพปัญหา สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ เทศบาลนครควรรับผิดชอบหลายด้าน และมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เทศบาลนครควรเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาซึ่งอาจจะจัดการศึกษาเอง หรือขอความร่วมมือจากองค์กร หน่วยงานทุกหน่วยในท้องถิ่นมารวมมือกันและภายในหน่วยงานเทศบาลนคร ควรมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นภายในองค์กรเทศบาลนคร ประชาชนในพื้นที่ แกนนำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน ที่อยู่ในเขตเทศบาลนคร เพื่อการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุโดยการใช้ชุมชนเป็นฐาน คนในชุมชนรวมทั้งผู้สูงอายุควรมีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริม สนับสนุน แกนนำชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ร่วมกิจกรรม เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ และสนับสนุนงบประมาณ เป็นต้น ประสานความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุร่วมกับบุคลากรในชุมชน องค์กรภาครัฐ/ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในชุมชนส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุ คนในชุมชนให้เป็นจิตอาสาในการร่วมกิจกรรม ควรปลูกฝังให้บุตรหลานหรือญาติของผู้สูงอายุให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดความครอบคลุมและทั่วถึงผู้สูงอายุทุกคนในเขตเทศบาลนคร สิ่งสำคัญ คือ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุควรจะใช้หลายช่องทาง และใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น การจัดตั้งกลุ่มไลน์ เป็นต้น เพื่อเชิญชวนหรือดึงผู้สูงอายุให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานกิจกรรมการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุผ่านทางเว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ รายงานประจำปี และสื่ออื่นๆด้วย ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาด้านเทคโนโลยีและเครือข่ายด้านสารสนเทศในการจัดการศึกษา ผู้สูงอายุให้สามารถใช้ได้อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ มีการจัดตั้งสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนคร เพื่อให้เป็นศูนย์รวมในการจัดการศึกษาหรือพบปะสังสรรค์ หรือทำกิจกรรมร่วมกัน

การจัดตั้งสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุ ในการดำเนินงานหน่วยงานของเทศบาลนครไม่ควรเป็นเจ้าของแต่ในการดำเนินการระยะเริ่มแรกเทศบาลนครควรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการแล้วจึงขยายผลให้ชุมชนรวมถึงผู้สูงอายุให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ รวมทั้งมีการปรับปรุงอาคารสถานที่และห้องเรียนให้เพียงพอและมีความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ ควรจัดยานพาหนะรับ - ส่ง ผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วมกิจกรรม ควรมีการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโซเชียลมีเดีย เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถติดตามข่าวสารได้ทันเหตุการณ์ การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างอายุ สุขภาพร่างกาย และระดับความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุเป็นหลัก เนื่องจากผู้สูงอายุแต่ละคนมีความเสื่อมถอยทางด้านร่างกายไม่ว่าจะเป็นสุขภาพร่างกาย ความจำ ความคิด ความเข้าใจไม่เท่ากัน จำนวนผู้สูงอายุควรมีจำนวนไม่มากในแต่ละกลุ่มเพื่อให้บุคลากรให้คำแนะนำและดูแลได้อย่างทั่วถึง เน้นการดูแลสุขภาพตนเองเป็นหลัก ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายอย่างเหมาะสมและถูกวิธีโดยมีบุคลากรที่มีความรู้คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนการดูแลด้านจิตใจผู้สูงอายุให้รู้สึกมีคุณค่า มีความสุขสามารถดำรงชีวิตร่วมกับคนอื่นได้ ผู้สูงอายุเป็นผู้มีประสบการณ์ เป็นแบบอย่างในชุมชน เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ในชุมชนเทศบาลนครซึ่งเป็นชุมชนเมืองผู้สูงอายุบางคนเป็นข้าราชการบำนาญ เช่น ครู แพทย์ พยาบาล ผู้พิพากษา เป็นต้น บางคนเป็นเจ้าของธุรกิจส่วนตัวต่างๆที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น การดูแลด้านจิตใจ ให้ความรู้สึกมีคุณค่า สามารถทำประโยชน์ให้สังคมได้ จึงควรเชิญผู้สูงอายุเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ให้กับเด็ก คนในชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้การดูแลด้านจิตใจอย่างอื่น อาทิเช่น การทัศนศึกษาดูงาน และการจัดบรรยายธรรมะ เป็นต้น การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรมีหลากหลายรูปแบบ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ สมาคม/ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และ การให้ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ ในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุผู้บริหารเทศบาลนครควรใช้หลักการวงจรของเดมมิง (PDCA) แต่ก็สามารถยืดหยุ่นได้โดยสามารถใช้หลักการบริหารอื่นๆได้ เพื่อนำมาพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง สำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ควรสนับสนุนโดยการจัดให้มีเตียงนอนหรือรถเข็นให้ยืมไปใช้ได้ เมื่อผู้สูงอายุเสียชีวิตก็ให้ญาติมาส่งคืนให้กับเทศบาลนครเพื่อหมุนเวียนแจกจ่ายให้กับผู้อื่นต่อไป ส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุให้พัฒนาตนเองทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ และมีความสุข สำหรับหลักสูตรการเรียนการสอนควรมีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการและการดำเนินชีวิต โดยสามารถนำไปใช้ได้จริง และควรต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้สูงอายุ หลักสูตรการเรียนการสอนควรเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ อาชีพ การออกกำลังกาย งานอดิเรก นันทนาการ ธรรมะ รวมทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและปลอดภัยต่อผู้สูงอายุ และการสอนภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานที่สามารถสื่อสารในชีวิตประจำวันได้เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ควรมีการ

มอบวุฒิปัตร์หรือใบประกาศนียบัตรให้กับผู้สูงอายุเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมครบตามที่กำหนด นอกจากนี้ผู้สูงอายุทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติและการดูแลที่เท่าเทียมกัน

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ในอนาคต ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ต่อไปอีกว่า เทศบาลนครเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ มีบุคลากรที่มีความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุ บุคลากรมีความรู้ความสามารถ จึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เกิดขวัญ กำลังใจ และการทำงานที่ทุ่มเท เพื่อผลสำเร็จในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์และมีความปลอดภัยจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาจึงควรจะมีการดำเนินการจัดเตรียมบุคลากรสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด เกษีกร ไร่อย่างเพียงพอและพร้อมให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุกรณีเร่งด่วนได้อย่างทันที่ ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ให้มีความรู้ที่หลากหลายคิดเป็นทำเป็น คิดค้นงานนวัตกรรมใหม่ๆ ในการจัดการเรียนการสอน และการดูแลผู้สูงอายุ ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความทุ่มเท มุ่งมั่น ปฏิบัติงานอย่างจริงจังทำด้วยใจ มีจิตสาธารณะ มีเมตตาและเอื้อเฟื้อ ส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคลากรได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม เพิ่มขีดความสามารถในกระบวนการจัดการศึกษาและอบรมเทคนิคการจัดการกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ การศึกษาดูงาน พร้อมกับการส่งเสริมวิธีการสอนแบบบูรณาการ เพื่อให้บุคลากรมีความรู้เท่าทัน ชัดเจน แม่นยำ และปฏิบัติงานตามระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ เช่น ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์การใช้จ่ายอย่างเคร่งครัด แต่ระเบียบอย่างอื่น ควรยืดหยุ่นบ้าง ควรมีการส่งเสริมบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานโดยมีระบบการประเมินผลงานที่ชัดเจน และใช้หลักธรรมาภิบาล นอกจากนี้วิทยากรในการจัดกิจกรรมให้มีความรู้ต่างๆแก่ผู้สูงอายุควรเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายในการนำพาผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ในอนาคต ด้านการอำนวยความสะดวก การสั่งการ ต่อไปอีกว่า เทศบาลนครควรเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และขอความร่วมมือจากหน่วยงาน ทั้งภายในและภายนอกให้มีส่วนร่วมกำหนดและมอบหมายภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ ขั้นตอนการดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติได้ และเป็นไปในแนวทางเดียวกันให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้นำเป็นบุคคลสำคัญ ดังนั้น นายกเทศมนตรีควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ทันทสมัย มีการบริหารแบบก้าวกระโดด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เสียสละเข้าถึงจิตใจของประชาชน เป็นผู้นำบุคลากรและชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการเสียสละ มุ่งมั่น ทุ่มเท เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดำเนินงานไปในทิศทาง

เดียวกัน รู้จักตั้งจุดเด่น จุดแข็งขององค์กร ชุมชน มาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการ มีระบบการบริหารจัดการศึกษาโดยมอบหมายอำนาจหน้าที่และการสั่งการตามแผนงานที่กำหนด มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจนจึงทำให้เกิดการประสานงาน และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร มีอำนาจการตัดสินใจตามลำดับชั้นอย่างเป็นระบบตามสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ทำให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในเทศบาลนครและในชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ในการสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับบุคลากรบางครั้งผู้บริหารควรจะมาร่วมปฏิบัติงานกับผู้ปฏิบัติแบบเป็นพี่เป็นน้องโดยไม่ถือตัวเพราะจะเป็นการลดช่องว่างก่อให้เกิดความผูกพันซึ่งทำให้ทำงานจัดด้านการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างทุ่มเท มุ่งมั่นในการดำเนินงานให้เกิดผลงานเป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนในพื้นที่

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต ด้านการควบคุมกำกับติดตามและประเมินผลว่า มีความสำคัญด้วยเช่นกัน ควรมีการประเมินผลการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุก่อนและหลังการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการศึกษา การประเมินผลและรายงานผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน นำเสนอผลการประเมินผลต่อผู้บริหาร หน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชนในชุมชน เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการศึกษาให้ดีขึ้นและมีความต่อเนื่อง การติดตามประเมินผลควรเน้นที่ตัวผู้สูงอายุเป็นหลักเป็นต้นว่า ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องซึ่งผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการติดตามประเมินผลและการดำเนินงานเชิงรุกในการปรับปรุงการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุและผู้ปฏิบัติก็มีส่วนสำคัญในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลให้ผู้บริหารพิจารณาตกลงใจ ในการจัดการเรียนการสอนนอกจากเนื้อหาควรจะต้องคล้องกับชีวิตประจำวัน นำไปสู่การปฏิบัติได้ สิ่งสำคัญอีกอย่าง คือ การให้ทางเลือกที่ผู้สูงอายุสามารถตัดสินใจเลือกเองได้ทำให้เห็นคุณค่าความสำคัญ ตัวอย่างเช่น สถานดูแลผู้สูงอายุมีคนดูแลทำให้ทุกอย่าง มีกิจกรรมให้ทำแต่ผู้สูงอายุเลือกไม่ได้จึงทำให้ไม่มีความสุข ดังนั้น ควรทำประชาพิจารณ์ เพื่อทราบปัญหา ความต้องการอย่างแท้จริงของผู้สูงอายุในชุมชน แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป มีกระบวนการติดตามประเมินผลแล้ว สรุปปัญหาข้อขัดข้องและอุปสรรคตามแผนการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ วิทยากรควรมีการประเมินผลโดยการสังเกตความสนใจ ความกระตือรือร้นของผู้สูงอายุในขณะเข้าร่วมกิจกรรมด้วย ผู้ที่รับผิดชอบในการประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับการประเมินผล ควรประสานความร่วมมือกับสถาบันศึกษามาร่วมในการประเมินผล รวมทั้งนำกระบวนการวิจัยมาใช้พร้อมทั้งมีการจัดทำคู่มือการวัดและประเมินผลที่เป็นมาตรฐานในการติดตามประเมินผล นอกจากนี้ควรมีหน่วยงานภายในเทศบาลที่รับผิดชอบหลักในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (analysis and synthesis) จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีประเด็นที่เป็นแนวโน้มเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต ซึ่งแบ่งได้เป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบายและแผน 2) ด้านการจัดการ 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร 4) ด้านอำนาจการ การสั่งการ 5) ด้านการควบคุมกำกับติดตาม และประเมินผล แล้วนำมาพัฒนาและสร้างเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคตที่มีโครงสร้างมาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยได้รับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำ แบบสอบถามความคิดเห็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert's Rating Scale) เพื่อนำส่งทางไปรษณีย์กลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับรอบที่ 1 แสดงความคิดเห็นในรอบที่ 2 แล้วนำมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามใน EDFR รอบที่ 2

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญใน EDFR รอบที่ 1 มาพัฒนาและสร้างเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลใน EDFR รอบที่ 2 จากผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับรอบที่หนึ่ง และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (median) ค่าฐานนิยม (mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile) ของแต่ละข้อคำถาม เพื่อหาความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นฉันทามติ (Consensus) ตามรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ตำนานนโยบาย และการวางแผน

ตำนานนโยบายและการวางแผน	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน - ฐานนิยม Mdn.- Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1. ศึกษา นโยบายและมาตรการต่าง ๆ ของรัฐที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุแล้วนำมา กำหนดเป็นนโยบายของเทศบาล เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการให้ สอดคล้องกับบริบท สภาพปัญหา ของแต่ละท้องถิ่น	5	5	0	4.5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. นายกเทศมนตรีให้ความสำคัญ ด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ โดยการกำหนดนโยบาย ที่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
3. แผนปฏิบัติการจะต้องกำหนด งบประมาณและแหล่งที่มาของ งบประมาณให้ชัดเจน อาทิ งบประมาณแผ่นดิน งบรายได้ของ เทศบาลจากการระดมทุน หรือรับ บริจาค เป็นต้น	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
4. มีนโยบายที่มุ่งมั่นให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา สำหรับผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม ที่ชัดเจน	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
5. การนำนโยบายการจัดการ การศึกษา ควรทำอย่างจริงจัง และต่อเนื่องเพื่อให้เกิดเป็น รูปธรรม	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านนโยบาย และการวางแผน (ต่อ)

ด้านนโยบายและการวางแผน	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน – ฐานนิยม Mdn.– Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความเกิดขึ้น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
6.ควรมีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานความต้องการของผู้สูงอายุ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ จัดกลุ่มเรียงลำดับความสำคัญ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณา ตัดสินใจในวางแผน	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง
7. การวางแผนการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรใช้หลัก 4 M ได้แก่ คน (man) เงิน (Money) วัสดุ อุปกรณ์ (material) และการบริหารจัดการ (management)	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง
8.กำหนดและจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาของผู้สูงอายุอย่างเพียงพอและเหมาะสม ไว้ในแผนพัฒนา 5 ปี และในเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านนโยบาย และการวางแผน (ต่อ)

ด้านนโยบายและการวางแผน	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน (Mdn.)	มัธยฐาน - ฐานนิยม Mdn. - Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
9.การจัดการศึกษารวมทั้งอุปกรณ์ หรือ สถานที่ที่ผู้สูงอายุมาทำกิจกรรมร่วมกันไม่ควรมีการเสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
10. กำหนดหรือมอบหมายงานให้มีหน่วยหลักรับผิดชอบด้านการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้ชัดเจน	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตามตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ในอนาคต ด้านนโยบายและการวางแผน จำนวน 10 ประเด็น ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นฉันทามติในทุกประเด็น โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 3.5 ($Mdn. \geq 3.5$) ค่าสัมบูรณ์ระหว่างค่ามัธยฐาน (Median) กับค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าไม่เกิน 1.0 ($|Mdn. - Mo.| \leq 1$) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 ($IQR. \leq 1.5$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อคำถาม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในข้อคำถามในระดับมากที่สุด ($4.5 \leq Mdn. \leq 5.0$) จำนวน 9 ประเด็น ได้แก่ นโยบายและมาตรการต่างๆของรัฐที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ นำมากำหนดเป็นนโยบายของเทศบาลนครเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับบริบทสภาพปัญหาของแต่ละท้องถิ่น (ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 0.5$) นายกเทศมนตรีให้ความสำคัญด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ โดยการกำหนดนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน (ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) แผนปฏิบัติการจะต้องกำหนดงบประมาณ และแหล่งที่มาของงบประมาณให้ชัดเจน อาทิ งบประมาณแผ่นดิน งบรายได้ของเทศบาล จากการระดมทุน หรือ บริจาค เป็นต้น (ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) มีนโยบายที่มุ่งมั่นให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน (ค่าสถิติ $Mdn. = 5,$

| Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1) การนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรทำอย่างจริงจัง และต่อเนื่องเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมชัดเจน (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1) ควรมี การสำรวจข้อมูลพื้นฐานความต้องการของผู้สูงอายุ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์จัดกลุ่ม เรียงลำดับ ความสำคัญ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจในวางแผน (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 0) การวางแผนการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรใช้หลัก 4 M ได้แก่ คน (man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (material) และการบริหารจัดการ (management) (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 0) กำหนดและจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาของผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ และเหมาะสมไว้ในแผนพัฒนา 5 ปี และ ในเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1) กำหนดหรือมอบหมายงานให้มีหน่วยหลักรับผิดชอบด้านการศึกษา สำหรับผู้สูงอายุให้ชัดเจน (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 0) นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญยังมีความคิดเห็นในข้อคำถามในระดับมาก ($3.50 \leq \text{Mdn.} \leq 4.49$) จำนวน 1 ประเด็น คือ การจัดการศึกษา รวมทั้งอุปกรณ์ หรือสถานที่ ที่ผู้สูงอายุมาทำกิจกรรมร่วมกันไม่ควรมีการเสียค่าใช้จ่าย ใดๆทั้งสิ้น (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 0)

การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครด้านนโยบายและการวางแผน มีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาแล้ว ผู้เชี่ยวชาญยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคตต่อไปว่า เทศบาลนครแต่ละแห่งจะแตกต่างกันทั้งบริบท สภาพปัญหา สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครด้านการจัดการก็มีส่วนสำคัญเช่นกัน รายละเอียดตาม ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการจัดการ

ด้านการจัดการ	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน – ฐานนิยม Mdn.- Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	คะแนนสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
11. เทศบาลนครเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาซึ่งอาจจะจัดการศึกษาเอง หรือขอความร่วมมือจากองค์กรหน่วยงานทุกหน่วยในท้องถิ่นมารวมมือกัน	5	5	0	4.5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
12. เทศบาลนครควรมีหน่วยหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นภายในองค์กร	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
13. การส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุโดยการใช้ชุมชนเป็นฐาน	5	5	0	4.5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
14. คนในชุมชนรวมทั้งผู้สูงอายุควรมีบทบาทสำคัญ และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการจัดการ (ต่อ)

ด้านการจัดการ	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน - ฐานนิยม Mdn.- Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
15. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง
16. ส่งเสริม สนับสนุน แกนนำชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ร่วมกิจกรรม เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ และสนับสนุนงบประมาณ เป็นต้น	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง
17. ประสานความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ร่วมกับบุคลากร องค์กร ภาครัฐ/ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในชุมชน	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
18. ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุในชุมชนให้เป็นจิตอาสาในการร่วมกิจกรรม	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการจัดการ (ต่อ)

ด้านการจัดการ	มัยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัยฐาน – ฐานนิยม Mdn.– Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
19. ควรปลูกฝังให้บุตรหลาน หรือญาติของผู้สูงอายุให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง
20. การประชาสัมพันธ์ข่าวสารการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ควรจะใช้หลายช่องทางเพื่อความทั่วถึง และใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น การจัดตั้งกลุ่มไลน์ เป็นต้น	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
21. มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรม ผลงานการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุผ่านทางเว็บไซต์ หนังสือพิมพ์รายงาน ประจำปี และสื่ออื่นๆ	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
22. ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาด้านเทคโนโลยีและเครือข่ายด้านสารสนเทศในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้สามารถใช้ได้อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการจัดการ (ต่อ)

ด้านการจัดการ	มาตรฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน – ฐานนิยม Mdn.– Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
23. มีการจัดตั้งสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครเพื่อให้เป็นศูนย์รวมในการจัดการศึกษาหรือพบปะสังสรรค์หรือทำกิจกรรมร่วมกัน	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
24. การจัดตั้งสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุระยะเริ่มแรกเทศบาลนครควรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการแล้วจึงขยายผลให้ชุมชนผู้สูงอายุให้มีส่วนร่วมดำเนินการ	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
25. การปรับปรุงอาคารสถานที่ห้องเรียนให้เพียงพอ และมีความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
26. ควรจัดยานพาหนะรับ – ส่งผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วมกิจกรรม	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
27. ควรมีการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโซเชียลมีเดียเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถติดตามข่าวสารได้ทันเหตุการณ์	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการจัดการ (ต่อ)

ด้านการจัดการ	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน – ฐานนิยม Mdn.– Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
28. การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างอายุสุขภาพร่างกาย และระดับความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุเป็นหลัก	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง
29. การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรมีจำนวนไม่มากในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้บุคลากรให้คำแนะนำและดูแลได้อย่างทั่วถึง	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
30. การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรเน้นการดูแลสุขภาพตนเองเป็นหลัก	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
31. ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุ ออกกำลังกายอย่างเหมาะสม และถูกวิธี โดยมีบุคลากรที่มีความรู้คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการจัดการ (ต่อ) .

ด้านการจัดการ	มาตรฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน – ฐานนิยม Mdn.– Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
32. การจัดการศึกษาที่ส่งเสริมสนับสนุน การดูแลด้านจิตใจ ผู้สูงอายุให้รู้สึกมีคุณค่า มีความสุข สามารถดำรงชีวิตร่วมกับคนวัยอื่นได้ เช่น เชิญผู้สูงอายุเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และ ประสพการณ์ให้กับเด็ก คนในชุมชน การทัศนศึกษาดูงาน และการจัดบรรยายธรรมะ เป็นต้น	5	5	0	4.5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
33. การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีหลากหลายรูปแบบ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ สมาคม/ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และการให้ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
34. ผู้บริหารเทศบาลนคร ควรใช้หลักการ วงจรของเดมมิ่ง (PDCA) มาพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการจัดการ (ต่อ)

ด้านการจัดการ	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน - ฐานนิยม Mdn. - Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
35. ควรจัดให้มีเตียงนอน หรือรถเข็นให้การสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยได้ยืมไปใช้ เมื่อผู้สูงอายุเสียชีวิตก็ให้ญาตินำส่งคืนให้กับเทศบาลเพื่อหมุนเวียนแจกจ่ายให้กับผู้อื่นต่อไป	5	5	0	4.5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
36. ส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุให้พัฒนาตนเองทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ และมีความสุข	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง
37. หลักสูตรการเรียนการสอน มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการ โดยสามารถนำไปใช้ได้จริงและมีความปลอดภัย	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการจัดการ (ต่อ)

ด้านการจัดการ	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน - ฐานนิยม Mdn. - Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
38. หลักสูตรการเรียนการสอนควรเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ อาชีพ การออกกำลังกาย งานอดิเรก นันทนาการ ธรรมะ รวมทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและปลอดภัยต่อผู้สูงอายุและการสอนภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานที่สามารถสื่อสารในชีวิตประจำวันได้	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
39. ควรมีการมอบวุฒิบัตรหรือใบประกาศนียบัตรให้กับผู้สูงอายุ เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมครบตามที่กำหนด	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
40. ผู้สูงอายุทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติและการดูแลที่เท่าเทียมกัน	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตามตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ในอนาคต ด้านการจัดการ จำนวน 30 ประเด็น ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นฉันทามติในทุกประเด็น โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 3.5 ($Mdn. \geq 3.5$) ค่าสัมบูรณ์ระหว่างค่ามัธยฐาน (Median) กับ ค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าไม่เกิน 1.0 ($|Mdn. - Mo. | \leq 1$) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 ($IQR. \leq 1.5$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อคำถาม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในข้อคำถามในระดับมากที่สุด ($4.5 \leq Mdn. \leq 5.0$) จำนวน 28 ประเด็น

ได้แก่ เทศบาลนครเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาซึ่งอาจจะจัดการศึกษาเอง หรือขอความร่วมมือจากองค์กร หน่วยงานทุกหน่วยงานในท้องถิ่นมาร่วมมือกัน (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0.5) เทศบาลนครควรมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นภายในองค์กร (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) การส่งเสริม สนับสนุน การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุโดยการใช้ชุมชนเป็นฐาน (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0.5) คนในชุมชนรวมทั้งผู้สูงอายุควรมีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0) ส่งเสริมสนับสนุนแกนนำชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ร่วมกิจกรรมเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ และสนับสนุนงบประมาณ เป็นต้น (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0) ประสานความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุร่วมกับบุคลากรในชุมชน องค์กรภาครัฐ/ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในชุมชน (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุคนในชุมชน ให้เป็นจิตอาสาในการร่วมกิจกรรม (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ควรปลูกฝังให้บุตรหลาน หรือญาติของผู้สูงอายุให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0) การประชาสัมพันธ์ข่าวสารการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุควรจะใช้หลายช่องทางเพื่อความทั่วถึง และใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น การจัดตั้งกลุ่มไลน์ เป็นต้น (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงาน กิจกรรมการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุผ่านทางเว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ รายงานประจำปี และสื่ออื่นๆด้วย (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาด้านเทคโนโลยีและเครือข่ายด้านสารสนเทศในการจัดการศึกษาผู้สูงอายุให้สามารถใช้ได้อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีการจัดตั้งสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนคร เพื่อให้เป็นศูนย์รวมในการจัดการศึกษา พบปะสังสรรค์หรือทำกิจกรรมร่วมกัน (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) การจัดตั้งสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุระยะเริ่มแรกเทศบาลนครควรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการแล้วจึงขยายผลให้ชุมชนรวมถึงผู้สูงอายุให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) การปรับปรุงอาคารสถานที่ ห้องเรียนให้เพียงพอ และมีความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ควรมีการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโซเซียลมีเดีย เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถติดตามข่าวสารได้ทันเหตุการณ์ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างอายุ สุขภาพร่างกาย และระดับความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของ

ผู้สูงอายุเป็นหลัก (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0) การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีความไม่มากในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้บุคลากรให้คำแนะนำ และดูแลได้อย่างทั่วถึง (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายอย่างเหมาะสมและถูกวิธี โดยมีบุคลากรที่มีความรู้คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) การจัดการศึกษาที่ส่งเสริม สนับสนุน การดูแลด้านจิตใจผู้สูงอายุให้รู้สึกมีคุณค่า มีความสุข สามารถดำรงชีวิตร่วมกับคนวัยอื่นได้ เช่น เชิญผู้สูงอายุเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ให้กับเด็ก คนในชุมชน การทัศนศึกษาดูงาน และการจัดบรรยายธรรมะ เป็นต้น (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0.5) การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรมีหลากหลายรูปแบบ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ สมาคม/ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และการให้ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ผู้บริหารเทศบาลนคร ควรใช้หลักการวงจรของเดมมิ่ง (PDCA) มาพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ควรจัดให้มีเตียงนอนหรือรถเข็นให้การสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยได้ยืมไปใช้ เมื่อผู้สูงอายุเสียชีวิตก็ให้ญาตินำมาส่งคืนให้กับเทศบาลเพื่อหมุนเวียนแจกจ่ายให้กับผู้อื่นต่อไป (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุให้พัฒนาตนเองทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้และมีความสุข (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0) หลักสูตรการเรียนการสอนควรมีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการ การดำเนินชีวิต โดยสามารถนำไปใช้ได้จริง และควรต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้สูงอายุ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0) หลักสูตรการเรียนการสอนควรเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ อาชีพ การออกกำลังกาย งานอดิเรก นันทนาการ ธรรมะ รวมทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ปลอดภัยต่อผู้สูงอายุ และการสอนภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานที่สามารถสื่อสารในชีวิตประจำวันได้ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ควรมีการมอบวุฒิบัตรหรือใบประกาศนียบัตรให้กับผู้สูงอายุ เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมครบตามที่กำหนด (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ผู้สูงอายุทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติและการดูแลที่เท่าเทียมกัน (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0) นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังมีความคิดเห็นในข้อคำถามในระดับมาก ($3.50 \leq \text{Mdn.} \leq 4.49$) จำนวน 2 ประเด็น คือ ควรจัดยานพาหนะรับ – ส่งผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วมกิจกรรม (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ควรเน้นการดูแลสุขภาพตนเองเป็นหลัก (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ในอนาคต ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรก็เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เกิดขวัญ กำลังใจ และการทำงานที่ทุ่มเทเพื่อผลสำเร็จในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างแท้จริง รายละเอียดตามตารางที่ 3

ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน - ฐานนิยม Mdn.- Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
41. จัดเตรียมบุคลากรสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด เภสัชกร อย่างเพียงพอและพร้อมให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุในกรณี เร่งด่วนได้อย่างทันท่วงที	5	5	0	4.5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
42. ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องให้มีความรู้ที่หลากหลาย คิดเป็นทำเป็น คิดค้นงานนวัตกรรมใหม่ๆ ในการจัดการเรียนการสอน และการดูแลผู้สูงอายุ	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร (ต่อ)

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน - ฐานนิยม Mdn. - Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
43. ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง
44. บุคลากรควรมีความทุ่มเท มุ่งมั่น ปฏิบัติงานอย่างจริงจังทำด้วยใจมีจิตสาธารณะ มีเมตตาและเอื้อเฟื้อ	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง
45. ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง
46. ส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรโดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนา และแก้ปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม	5	5	0	4.5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร (ต่อ)

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน - ฐานนิยม Mdn. - Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
47. ส่งเสริม สนับสนุน บุคลากรในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ โดยการเพิ่มขีดความสามารถในกระบวนการจัดการศึกษาและอบรมเทคนิคการจัดการกระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ การศึกษาดูงาน พร้อมกับการส่งเสริมวิธีการสอนแบบบูรณาการ	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
48. ส่งเสริม สนับสนุน บุคลากรให้มีความรู้เท่าทัน ชัดเจนแม่นยำ และปฏิบัติงานตาม ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆอย่างเคร่งครัด เช่น ระเบียบกฎเกณฑ์การใช้จ่าย ระเบียบอย่างอื่นควรยึดหยุ่น	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง
49. ส่งเสริมบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน โดยมีระบบการประเมินผลงานที่ชัดเจน และใช้หลักธรรมาภิบาล	5	5	0	4.5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร (ต่อ)

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน – ฐานนิยม Mdn. – Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
50. วิทยากรที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุควรเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายในการนำพาผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตามตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ในอนาคต ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร จำนวน 10 ประเด็น ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีความสอดคล้องกันอย่างเป็นฉันทามติในทุกประเด็น โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 3.5 ($Mdn. \geq 3.5$) ค่าสัมบูรณ์ระหว่างค่ามัธยฐาน (Median) กับค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าไม่เกิน 1.0 ($|Mdn. - Mo.| \leq 1$) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquatile Range) มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 ($IQR. \leq 1.5$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อคำถาม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในข้อคำถามในระดับมากที่สุด ($4.5 \leq Mdn. \leq 5.0$) ในทุกประเด็น ได้แก่ จัดเตรียมบุคลากรสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด เกสเซอร์อย่างเพียงพอ และพร้อมให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุ กรณีเร่งด่วนได้อย่างทันท่วงที (ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 0.5$) ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องให้มีความรู้ที่หลากหลาย คิดเป็นทำเป็น คิดค้นงานนวัตกรรมใหม่ๆ ในการจัดการเรียนการสอน และการดูแลผู้สูงอายุ (ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 0$) ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 0$) บุคลากรควรมีความทุ่มเท มุ่งมั่น ปฏิบัติงาน

อย่างจริงจัง ทำด้วยใจ มีจิตสาธารณะ มีเมตตาและเอื้อเฟื้อ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0) ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0) ส่งเสริมสนับสนุน บุคลากรโดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0.5) ส่งเสริม สนับสนุน บุคลากรในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ โดยการเพิ่มขีดความสามารถในกระบวนการจัดการศึกษา และอบรมเทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ การศึกษาดูงาน พร้อมกับการส่งเสริมวิธีการสอนแบบบูรณาการ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ส่งเสริม สนับสนุน บุคลากรให้มีความรู้เท่าทัน ชัดเจน แม่นยำ และปฏิบัติงานตามระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆอย่างเคร่งครัด เช่น ระเบียบกฎเกณฑ์การใช้จ่ายเงิน แต่ระเบียบอย่างอื่นควรมีการยืดหยุ่น (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0) ส่งเสริมบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน โดยมีระบบการประเมินผลงานที่ชัดเจน และใช้หลักธรรมาภิบาล (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn.–Mo. | = 0, IQR. = 0.5) วิทยากรที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุควรเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย ในการนำพาผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1)

นอกจากด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรข้างต้นแล้ว ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการอำนวยความสะดวก การสั่งการ รายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการ
 อำนาจการ การสั่งการ

ด้านการอำนาจการ การสั่งการ	มีพื้นฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มีพื้นฐาน – ฐานนิยม Mdn.– Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
51. เทศบาลนครควรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน ผู้สูงอายุแกนนำชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
52. กำหนดและมอบหมายภาระหน้าที่ความรับผิดชอบขั้นตอนการดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติได้ และเป็นไปในแนวทางเดียวกันให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
53. นายกเทศมนตรีควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ทันสมัยมีการบริหารแบบก้าวกระโดดมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เสียสละเข้าถึงประชาชน เป็นผู้นำ บุคลากร และชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการอำนวยความสะดวก
การสั่งการ (ต่อ)

ด้านการอำนวยความสะดวก การสั่งการ	มีพื้นฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มีพื้นฐาน – ฐานนิยม Mdn.– Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
54. ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการเสียสละ มุ่งมั่น ทุ่มเทเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน รู้จักดึงจุดเด่นจุดแข็งขององค์กร ชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการ	5	5	0	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง
55. มีระบบการบริหารจัดการศึกษา โดยมอบหมายอำนาจหน้าที่และการสั่งการตามแผนงานที่กำหนด มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน จึงทำให้เกิดการประสานงาน และการสื่อสารมีประสิทธิภาพ	5	5	0	4.5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
56. มีระบบการสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษรผู้บริหาร มีอำนาจการตัดสินใจตามลำดับชั้นอย่างเป็นระบบตามสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ทำให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในเทศบาล และในชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ	5	5	0	4.5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการอำนวยความสะดวก
การสั่งการ (ต่อ)

ด้านการอำนวยความสะดวก การสั่งการ	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน – ฐานนิยม Mdn. – Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
57. มีการสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญและกำลังใจในการ ทำงานให้กับบุคลากรบางครั้ง ผู้บริหารควรจะมาร่วม ปฏิบัติงานกับผู้ปฏิบัติแบบเป็น พี่เป็นน้องโดยไม่ถือตัว	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตามตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร
ในอนาคต ด้านการอำนวยความสะดวก การสั่งการ จำนวน 7 ประเด็น ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า
ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นฉันทามติในทุกประเด็น โดยพิจารณาจาก
เกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 3.5 ($Mdn. \geq 3.5$) ค่าสัมบูรณ์
ระหว่างค่ามัธยฐาน (Median) กับค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าไม่เกิน 1.0 ($|Mdn. - Mo. | \leq 1$) และ
ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 ($IQR. \leq 1.5$) และ
เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อคำถาม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในข้อคำถามในระดับมากที่สุด
($4.5 \leq Mdn. \leq 5.0$) ในทุกประเด็น ได้แก่ เทศบาลนคร ควรเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการ
การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และขอความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกให้มีส่วนร่วม
(ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) กำหนดและมอบหมายภาระหน้าที่ความ
รับผิดชอบ ขั้นตอนการดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติได้ และเป็นไปในแนวทางเดียวกันให้กับบุคลากรที่
เกี่ยวข้อง (ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) นายกเทศมนตรี ควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์
ก้าวไกล ทันสมัย มีการบริหารแบบก้าวกระโดด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เสียสละ เข้าถึงใจประชาชน เป็น
ผู้นำบุคลากรและชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง (ค่าสถิติ $Mdn. = 5,$

| Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0) ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการเสียสละ มุ่งมั่น ทุ่มเท เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน รู้จักตั้งจุดเด่น จุดแข็งขององค์กร ชุมชน มาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0) มีระบบการบริหารจัดการศึกษาโดยมอบหมายอำนาจหน้าที่ และการสั่งการตามแผนงานที่กำหนด มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน จึงทำให้เกิดการประสานงาน และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0.5) มีระบบการสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้บริหารมีอำนาจการตัดสินใจตามลำดับชั้นอย่างเป็นระบบ ตามสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ทำให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในเทศบาลนคร และในชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0.5) มีการสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับบุคลากร บางครั้งผู้บริหารจะมาร่วมปฏิบัติงานกับผู้ปฏิบัติแบบเป็นที่เพื่อน้องโดยไม่ถือตัว (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1)

นอกจากด้านอำนาจการ การสั่งการ ช่างต้นแล้ว ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการควบคุมกำกับติดตามและประเมินผล รายละเอียดตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการควบคุม กำกับติดตามและประเมินผล

ด้านการควบคุมกำกับติดตามและประเมินผล	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน – ฐานนิยม Mdn.– Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความถี่	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
58. มีการประเมินผลการศึกษาของผู้สูงอายุก่อนและหลังการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการศึกษา	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
59. มีการประเมินผลและรายงานผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
60. นำเสนอผลการประเมินผลต่อผู้บริหาร หน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชนในชุมชนเพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการศึกษาให้ดีขึ้น และมีความต่อเนื่อง	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
61. การติดตามประเมินผลควรเน้นที่ตัวผู้สูงอายุเป็นหลักเป็นต้นว่าตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการควบคุม กำกับติดตามและประเมินผล (ต่อ)

ด้านการควบคุมกำกับติดตาม และประเมินผล	มีชัยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มีชัยฐาน - ฐานนิยม Mdn.- Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
62. ผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการติดตามประเมินผล มีการดำเนินงานเชิงรุกในการปรับปรุงการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุและผู้ปฏิบัติที่มีส่วนสำคัญในการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลให้ผู้บริหารพิจารณาตกลงใจ	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
63. ทำประชาพิจารณ์เพื่อทราบปัญหา ความต้องการอย่างแท้จริงในชุมชน แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
64. มีกระบวนการติดตามประเมินผล สรุบบัญหาข้อขัดข้องและอุปสรรคตามแผนการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
65. วิทยากรควรมีการประเมินผลโดยการสังเกตความสนใจความกระตือรือร้นของผู้สูงอายุในขณะเข้าร่วมกิจกรรมด้วย	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการควบคุม กำกับติดตามและประเมินผล (ต่อ)

ด้านการควบคุมกำกับติดตาม และประเมินผล	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน - ฐานนิยม Mdn. - Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
66. ผู้ที่รับผิดชอบในการประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับการประเมินผล	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
67. การประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ควรประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาร่วมในการประเมิน	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
68. การประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ควรใช้กระบวนการวิจัยมาใช้	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการควบคุม กำกับติดตามและประเมินผล (ต่อ)

ด้านการควบคุมกำกับ ติดตามและประเมินผล	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน - ฐานนิยม Mdn. - Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR.) (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
69. มีการจัดทำคู่มือการ วัดและประเมินผลที่เป็น มาตรฐานในการติดตาม ประเมินผล	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
70. ครรมีหน่วยงาน ภายในที่รับผิดชอบหลัก ในการติดตามประเมินผล การจัดการศึกษาสำหรับ ผู้สูงอายุ	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตามตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ในอนาคต ด้านการควบคุมกำกับติดตามและประเมินผล จำนวน 13 ประเด็น ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นฉันทามติในทุกประเด็นโดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 3.5 ($Mdn. \geq 3.5$) ค่าสัมบูรณ์ระหว่างค่ามัธยฐาน (Median) กับค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าไม่เกิน 1.0 ($|Mdn. - Mo. | \leq 1$) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquatile Range) มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 ($IQR. \leq 1.5$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อคำถาม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในข้อคำถามในระดับมากที่สุด ($4.5 \leq Mdn. \leq 5.0$) จำนวน 11 ประเด็น ได้แก่ มีการประเมินผลการศึกษาของผู้สูงอายุก่อนและหลังการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการศึกษา (ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) นำเสนอผล

การประเมินผลต่อผู้บริหาร หน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชนในชุมชน เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการศึกษาให้ดีขึ้นและมีความต่อเนื่อง (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) การติดตามประเมินผลควรเน้นที่ตัวผู้สูงอายุเป็นหลักเป็นต้นว่า ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการติดตามประเมินผล มีการดำเนินงานเชิงรุกในการปรับปรุงการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และผู้ปฏิบัติก็มีส่วนสำคัญในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลให้ผู้บริหารพิจารณาตกลงใจ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ทำประชาพิจารณ์ เพื่อทราบปัญหาความต้องการอย่างแท้จริงในชุมชนแล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีกระบวนการติดตามประเมินผล สรุปปัญหาข้อขัดข้องและอุปสรรคตามแผนการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) วิทยาการควรมีการประเมินผลโดยการสังเกตความสนใจ ความกระตือรือร้นของผู้สูงอายุในขณะเข้าร่วมกิจกรรมด้วย (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ผู้ที่รับผิดชอบในการประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับการประเมินผล (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) การประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษามาร่วมในการประเมิน (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีการจัดทำคู่มือการวัดและประเมินผลที่เป็นมาตรฐานในการติดตามประเมินผล (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ควรมีหน่วยงานภายในที่รับผิดชอบหลักในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ (ค่าสถิติ Mdn. = 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญยังมีความคิดเห็น ในข้อคำถามในระดับมาก ($3.50 \leq \text{Mdn.} \leq 4.49$) จำนวน 2 ประเด็น คือ มีการประเมินผลและรายงานผลการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) การประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรใช้กระบวนการวิจัยมาใช้ (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1)

การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร

จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR มีแนวโน้มความเป็นไปได้และมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นฉันทามติ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและการวางแผน ด้านการจัดการ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ด้านการอำนวยความสะดวก และการดำเนินการควบคุมกำกับติดตามและประเมินผล สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ด้านนโยบายและการวางแผน เทศบาลนครจำเป็นจะต้องกำหนดการบริหารจัดการการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต ได้แก่ การศึกษานโยบายและมาตรการต่างๆของรัฐที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุแล้วนำมากำหนดเป็นนโยบายของเทศบาลนคร เพื่อดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับบริบท และสภาพปัญหาของแต่ละท้องถิ่น นายกเทศมนตรีซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดของเทศบาลนคร ควรที่จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับนโยบายด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุโดยจะต้องกำหนดนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน จริงจัง และต่อเนื่อง ทั้งนี้ในแผนปฏิบัติการจะต้องมีการกำหนดงบประมาณ และแหล่งที่มาของงบประมาณไว้อย่างชัดเจน อาทิเช่น งบประมาณแผ่นดิน งบรายได้ของเทศบาล งบจากการระดมทุนหรือรับบริจาคจากหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน และควรมีการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการของผู้สูงอายุแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์จัดกลุ่มเรียงลำดับความสำคัญเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการวางแผน อนึ่ง เทศบาลนครเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมทุกด้านมากกว่าเทศบาลระดับอื่นๆ เช่น ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ มีการศึกษา มีฐานะดี มีการคมนาคมติดต่อที่สะดวกรวดเร็ว มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีบุคลากรจำนวนมาก ดังนั้น จึงควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่โดยยึดหลัก 4 M ได้แก่ คน (man) เงิน (money) วัสดุอุปกรณ์ (material) และการบริหารจัดการ (management) ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยกำหนดและจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุไว้ในแผนพัฒนา 5 ปีและในเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีอย่างเพียงพอและเหมาะสม นอกจากนี้ไม่ควรมีการเก็บค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้นในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งรวมทั้งอุปกรณ์และสถานที่ที่ผู้สูงอายุมาทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งนี้เทศบาลนคร ควรมีการกำหนดหรือมอบหมายงานให้มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุไว้อย่างชัดเจน

ด้านการจัดการ เทศบาลนครควรเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาซึ่งอาจจะดำเนินการจัดการศึกษาเอง หรือร่วมมือกับองค์กร หน่วยงานอื่นๆในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุโดยการใช้ชุมชนเป็นฐาน และควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชน แคนนำชุมชน รวมทั้งผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษา เช่น ร่วมในการวางแผน ร่วมกิจกรรม และร่วมสนับสนุนงบประมาณ เป็นต้น ควรมีการประสานความร่วมมือกับบุคลากรในชุมชน องค์กรภาครัฐ/ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุ คนในชุมชนเป็นจิตอาสาในการเข้าร่วมกิจกรรม ควรปลูกฝังให้บุตรหลาน ญาติของผู้สูงอายุ และคนในชุมชนให้เห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการจัดกิจกรรม และการเผยแพร่ผลงานการจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรมีหลายช่องทาง และใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น การจัดตั้งกลุ่มไลน์ การประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ รายงานประจำปี และสื่ออื่นๆ ควรมีการ

ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาด้านเทคโนโลยีและเครือข่ายด้านสารสนเทศในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้สามารถใช้งานได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ มีการจัดตั้งสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนคร เพื่อเป็นศูนย์รวมในการจัดการศึกษา การพบปะสังสรรค์และการทำกิจกรรมร่วมกัน การจัดตั้งสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุในระยะเริ่มแรกเทศบาลนครควรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการแล้วจึงขยายผลให้ชุมชนรวมถึงผู้สูงอายุให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ควรมีการปรับปรุงอาคารสถานที่ ห้องเรียนให้เพียงพอและมีความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ การมาเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาควรจัดให้มียานพาหนะอำนวยความสะดวกในการรับ - ส่งผู้สูงอายุ มีการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้โซเชียลมีเดีย เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถติดตามข่าวสารได้ทันเหตุการณ์ ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างอายุ สุขภาพร่างกาย และระดับความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุเป็นหลัก ซึ่งจำนวนผู้สูงอายุควรมีจำนวนไม่มากในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้บุคลากรสามารถให้คำแนะนำและดูแลได้อย่างทั่วถึง โดยเน้นเรื่องการดูแลสุขภาพตนเองเป็นหลักพร้อมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายอย่างเหมาะสมและถูกวิธีโดยมีบุคลากรที่มีความรู้คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนการดูแลด้านจิตใจของผู้สูงอายุให้รู้สึกถึงคุณค่าของตนเองและมีความสุขในการดำรงชีวิตร่วมกับคนวัยอื่นได้ เช่น การเชิญผู้สูงอายุเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ให้กับเด็ก คนในชุมชน จัดให้มีการทัศนศึกษาดูงาน และการจัดบรรยายธรรมะ เป็นต้น รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรมีหลากหลาย เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ สมาคม/ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและการให้ความรู้ผ่านสื่อต่างๆในการบริหารจัดการควรใช้หลักการวงจรของเดมมิง (PDCA) มาพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง และยั่งยืน สำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ควรจัดให้มีการสนับสนุนเตียงนอนหรือรถเข็นให้ยืมไปใช้ได้ เมื่อผู้สูงอายุเสียชีวิตก็ให้ญาตินำมาส่งคืนให้กับเทศบาลนครเพื่อหมุนเวียนแจกจ่ายให้กับผู้สูงอายุรายอื่นต่อไป หลักสูตรการเรียนการสอนควรมีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ และสามารถนำไปใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิตประจำวัน ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ อาชีพ การออกกำลังกาย งานอดิเรก นันทนาการ ธรรมะ รวมทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวย และปลอดภัยต่อผู้สูงอายุ และควรเพิ่มเติมหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานที่สามารถสื่อสารในชีวิตประจำวันได้ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และการมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ และเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมครบตามที่กำหนดควรมีการมอบวุฒิบัตรหรือใบประกาศนียบัตรให้กับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ผู้สูงอายุทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติและการดูแลที่เท่าเทียมกัน

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ควรจะมีการจัดเตรียมบุคลากรสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด เภสัชกร อย่างเพียงพอและพร้อมให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุ ในกรณีเร่งด่วนได้อย่างทันท่วงที มีการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องให้

มีความรู้ที่หลากหลาย คิดเป็นทำเป็น คิดค้นงานนวัตกรรมใหม่ๆ ในการจัดการเรียนการสอน การดูแลผู้สูงอายุ และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้สูงอายุ มีความทุ่มเท มุ่งมั่น ปฏิบัติงานอย่างจริงจังทำด้วยใจ มีจิตสาธารณะ มีความเมตตาและเอื้อเฟื้อ มีการเรียนรู้การทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการนำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้เป็นรูปธรรม อีกทั้งควรเพิ่มขีดความสามารถในกระบวนการจัดการศึกษาโดยจัดให้มีการอบรมเทคนิคการจัดการกระบวนการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงาน พร้อมทั้งมีการส่งเสริมวิธีการสอนแบบบูรณาการ บุคลากรควรมีความรู้ที่เท่าทัน ชัดเจน แม่นยำ และปฏิบัติงานตามระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ เช่น ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์การใช้เงินอย่างเคร่งครัด แต่ระเบียบอื่น ๆ ควรมีความยืดหยุ่นบ้างพอสมควร นอกจากนี้ควรส่งเสริมบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานโดยมีระบบการประเมินผลงานที่ชัดเจน และใช้หลักธรรมาภิบาล สำหรับวิทยากรในการจัดกิจกรรมการศึกษาให้มีความรู้ต่างๆแก่ผู้สูงอายุควรเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายในการนำพาผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น และมีความสุข

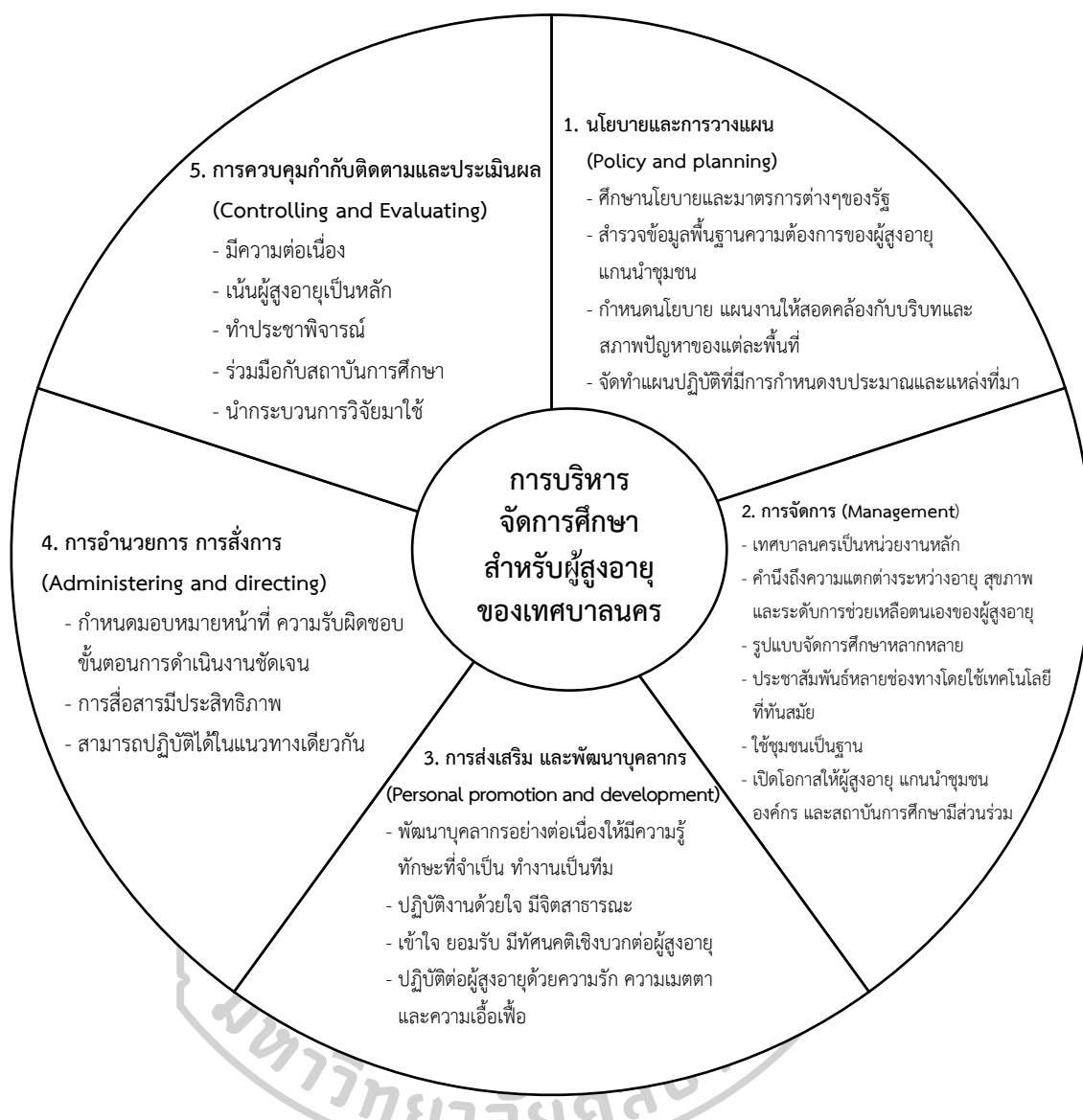
ด้านการอำนวยความสะดวก การสั่งการ เทศบาลนครควรเป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ มีการกำหนดและมอบหมายภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ ขั้นตอนการดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติได้และเป็นไปในแนวทางเดียวกันให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ นายกเทศมนตรี ซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดของเทศบาลนคร ควรเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ทันสมัย มีการบริหารแบบก้าวกระโดด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เสียสละ เข้าถึงจิตใจประชาชน เป็นผู้นำบุคลากรและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการเสียสละ มุ่งมั่น ทุ่มเทเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รู้จักดึงจุดเด่น จุดแข็งขององค์กร ชุมชน มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารจัดการ และมีระบบการบริหารจัดการศึกษาโดยมอบหมายอำนาจหน้าที่และการสั่งการตามแผนงานที่กำหนด มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนทำให้เกิดการประสานงาน และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร มีการมอบอำนาจการตัดสินใจตามลำดับชั้นอย่างเป็นระบบตามสายการบังคับบัญชา ทำให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในเทศบาลนครและในชุมชนเป็นไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ การสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับบุคลากร บางครั้งผู้บริหารควรจะมาร่วมปฏิบัติงานกับผู้ปฏิบัติแบบเป็นพี่เป็นน้องโดยไม่ถือตัว

ด้านการควบคุมกำกับติดตามและประเมินผล เทศบาลนครควรจัดให้มีการประเมินผลการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุก่อนและหลังการจัดการศึกษา การประเมินผลและรายงานผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนมีการนำเสนอผลการประเมินผลต่อ

ผู้บริหาร หน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชนในชุมชน อีกทั้งควรมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการจัดการศึกษาให้ดียิ่งๆขึ้นไปและมีความยั่งยืน สิ่งสำคัญในการติดตามประเมินผลควรเน้นที่ตัวผู้สูงอายุเป็นหลักเป็นต้นว่า ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการติดตามประเมินผล มีการดำเนินงานเชิงรุกในการปรับปรุงการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และผู้ปฏิบัติก็มีส่วนสำคัญในการติดตามประเมินผลเช่นกัน โดยการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูล ให้ผู้บริหารพิจารณาตกลงใจ ในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรจัดทำประชาพิจารณ์ เพื่อรับทราบปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนให้ดียิ่งๆขึ้นไป มีกระบวนการติดตามประเมินผล สรุปปัญหาข้อขัดข้อง และอุปสรรคตามแผนการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้วิทยากรควรมีการประเมินผล โดยการสังเกตความสนใจ ความกระตือรือร้นของผู้สูงอายุในขณะเข้าร่วมกิจกรรม ผู้ที่รับผิดชอบในการประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับการประเมินผลรวมทั้งควรมีการประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาร่วมในการประเมินผลโดยนำกระบวนการวิจัยมาใช้ พร้อมทั้งมีการจัดทำคู่มือการวัดและประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน และควรมีหน่วยงานภายในเทศบาลที่รับผิดชอบหลักในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยสรุปเป็นแผนภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครได้ดังแผนภาพที่ 9 ดังนี้

แผนภาพที่ 9 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร วัตถุประสงค์เพื่อทราบการบริหารจัดการการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) การศึกษาวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 ท่าน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการผู้สูงอายุ ผู้บริหารระดับนโยบาย จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 ผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งประกอบด้วย นายกเทศมนตรี ประธานสภาเทศบาลนคร ที่ปรึกษาประธานสภาเทศบาลนคร และสมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 6 คน กลุ่มที่ 3 ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ ปลัดเทศบาลนคร ผู้อำนวยการสำนัก/กอง และอาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 4 ผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 5 คน ใช้เทคนิคการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนดและปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ใน EDFR รอบที่ 1 แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ (analysis and synthesis) เพื่อพัฒนาเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลใน EDFR รอบที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการ โดยในรอบที่ 1 ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยได้เดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ในรอบที่ 2 ใช้วิธีส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ให้ผู้เชี่ยวชาญตอบกลับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าฐานนิยม (mode) ค่ามัธยฐาน (median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) ของแต่ละข้อคำถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลใน EDFR รอบที่ 2 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องที่เป็นฉันทามติ (Consensus) ทุกข้อคำถาม จึงไม่ต้องดำเนินการ EDFR รอบที่ 3 ต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

การบริหารจัดการการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

ด้านนโยบายและการวางแผน เทศบาลนครจำเป็นต้องกำหนดการบริหารจัดการการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต ได้แก่ การศึกษานโยบายและมาตรการต่างๆของรัฐ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ นำมากำหนดเป็นนโยบายของเทศบาลนคร จัดทำแผน

ปฏิบัติการมีความสอดคล้องกับบริบท สภาพปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กำหนดงบประมาณและแหล่งที่มาของงบประมาณ มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานความต้องการของผู้สูงอายุ

ด้านการจัดการ เทศบาลนครควรเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาซึ่งอาจจัดการศึกษาเองหรือขอความร่วมมือจากองค์กร หน่วยงานทุกหน่วยในท้องถิ่น และมีหน่วยงานภายในที่เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ และมีหน้าที่ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นภายในองค์กร บุคลากรในชุมชน องค์กรภาครัฐ/ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุโดยการใช้ชุมชนเป็นฐาน มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการจัดกิจกรรมและผลงานหลายๆช่องทางใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การจัดการศึกษาควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างอายุ สุขภาพร่างกาย และระดับความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุ รูปแบบการจัดการศึกษาควรมีหลากหลาย เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ สมาคม/ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และการให้ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ หลักสูตรการเรียนการสอนสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ควรจะมีการจัดเตรียมบุคลากรสาขาวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด เกษีกร อย่างเพียงพอและพร้อมให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุ กรณีเร่งด่วนได้อย่างทันที่ ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องให้มีความรู้ที่หลากหลาย คิดเป็นทำเป็น คิดค้นงานนวัตกรรมใหม่ๆ มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ มีความทุ่มเท มุ่งมั่น มีการทำงานเป็นทีม ปฏิบัติงานอย่างจริงจังด้วยใจที่มีจิตสาธารณะ มีความเข้าใจ ยอมรับ มีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ และมีการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุด้วยความรัก ความเมตตา และความเอื้อเฟื้อ

ด้านการอำนวยความสะดวก การสั่งการ เทศบาลนครควรจะต้องมีการกำหนดและมอบหมายภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ ขั้นตอนการดำเนินงาน มีการสื่อสารที่ชัดเจนมีประสิทธิภาพสามารถปฏิบัติได้และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน นายกเทศมนตรี ควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ทันสมัย มีการบริหารแบบก้าวกระโดด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เสียสละ เข้าถึงจิตใจผู้สูงอายุ เป็นผู้นำบุคลากรและชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการเสียสละ มุ่งมั่น ทุ่มเท รู้จักดึงจุดเด่น จุดแข็งขององค์กร ชุมชน มาใช้ประโยชน์มีการสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับบุคลากร

ด้านการควบคุมกำกับติดตามและประเมินผล เทศบาลนครควรจัดให้มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เป็นลายลักษณ์อักษรนำเสนอผลการประเมินผลต่อผู้บริหาร หน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน ในชุมชน การติดตามประเมินผลควรเน้นที่ตัวผู้สูงอายุเป็นหลัก ทำประชาพิจารณ์ ผู้ที่รับผิดชอบในการประเมินผลควรเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับการประเมินผล ประสาน

ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา จัดทำคู่มือการวัดและประเมินผลที่เป็นมาตรฐานในการติดตาม ประเมินผล

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร มีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต ผลการวิจัยสามารถ อภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและการวางแผน ด้านการจัดการ ด้านการส่งเสริมและพัฒนา บุคลากร ด้านการอำนวยความสะดวก การสั่งการ และด้านการควบคุมกำกับติดตามและประเมินผล ซึ่งสอดคล้อง กับสมมติฐานที่ว่า การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคตเป็นกระบวนการ บริหารซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีการดำเนินการที่เป็นพหุวิธีการ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากท่ามกลาง การเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเศรษฐกิจและ สังคมของประเทศ เทศบาลนครจึงมีความจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยการพัฒนาศูนย์บริการชุมชนที่มีความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงอายุทางการจัดการศึกษา และ นำกระบวนการบริหารจัดการมาช่วยวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำมากำหนด เป็นนโยบาย แผนงาน และแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาคิน กิติคุณนิติพงศ์ ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารนโยบายขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ พบว่า การกำหนดนโยบายผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น จะกำหนดนโยบายและแผนงานโดยอ้างอิงหรือยึดแนวทางนโยบายของรัฐบาล และยุทธศาสตร์ชาติ เป็นหลัก และนำนโยบายมาจัดทำเป็นแผนสำหรับหน่วยงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบ นโยบายของเทศบาล สำหรับด้านการจัดการให้ทุกภาคส่วนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุในชุมชน ด้านการ ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร มีการแบ่งมอบหน้าที่ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุไว้อย่างชัดเจน และส่งเสริมให้บุคลากร มีการทำงานเป็นทีม ด้านการอำนวยความสะดวก ผู้บริหารมีขั้นตอน การบังคับบัญชาและการสั่งการที่ชัดเจน และด้านการควบคุมกำกับติดตามและประเมินผล มีการติดตาม ประเมินผลเพื่อนำผลการประเมินไปปรับใช้ในการดำเนินการแก้ไขปัญหา และประยุกต์ใช้ในการจัด การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในอนาคตต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของโวโรนินาและรีเซอร์ (Voronina and Rezer) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้กลไกการบริหารภาครัฐเพื่อการพัฒนาศักยภาพทาง การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในประเทศต่างๆและประเทศรัสเซีย พบว่า ด้านนโยบายและการวางแผน

รัฐบาลได้มีการวางแผนในการส่งเสริมและจัดทำโปรแกรมการศึกษาของประชาชนซึ่งครอบคลุมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุด้วย ด้านการจัดการ มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพื่อจัดการศึกษาให้ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ ด้านการประเมินผล มีการนำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับนวัตกรรม ประเสริฐสุข ศิริบุณ จงวุฒิเวศย์ และวรรณภา แสงวัฒนะกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ พบว่า กระบวนการขับเคลื่อนเป็นการขับเคลื่อนผ่านโรงเรียนผู้สูงอายุและกลุ่มกิจกรรมต่างๆโดยการดำเนินการ 9 ขั้นตอน (9 ก้าว) ได้แก่ การประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างทีมงานและเครือข่าย สำรวจข้อมูลชุมชน ปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ ประชุมวางแผนกำหนดกิจกรรม ดำเนินกิจกรรม ทบทวนและปรับปรุงกิจกรรม ประเมินผลกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างความยั่งยืนกับการดำเนินกิจกรรม

จากผลการวิจัยการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ประกอบด้วย 5 ด้าน ซึ่งสามารถอภิปรายผลเป็นรายด้านได้ ดังนี้

การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านนโยบายและการวางแผน เทศบาลนครจำเป็นต้องกำหนดการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต ได้แก่ การศึกษานโยบายและมาตรการต่างๆของรัฐที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ แล้วนำมากำหนดเป็นนโยบายของเทศบาลนคร เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพปัญหาของแต่ละท้องถิ่น รัฐบาลควรกำหนดนโยบายที่มีลักษณะกว้างแต่ต้องครอบคลุมและชัดเจนเพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินงาน เทศบาลนครซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องแปลงนโยบายออกมาเป็นแผนในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทของตนเอง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่จะสามารถถ่ายทอดไปสู่ผู้ปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ซึ่งในบริบทของเทศบาลแต่ละระดับจะมีความแตกต่างกัน แม้แต่เทศบาลนครด้วยกันเองก็มีความแตกต่างกันแม้จะมีฐานะเป็นเทศบาลนครเหมือนกัน เช่น วัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น การกินอยู่ ความคิดความเชื่อ และค่านิยม สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ กล่าวคือ นายกเทศมนตรี จะต้องมึนโยบายที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม โดยการกำหนดนโยบายไว้อย่างชัดเจน การจัดทำแผนปฏิบัติการจะต้องกำหนดงบประมาณ และแหล่งที่มาของงบประมาณ อาทิเช่น งบประมาณแผ่นดิน งบรายได้ของเทศบาล งบจากการระดมทุนหรือรับบริจาคจากหน่วยงานอื่นๆทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นต้น และควรทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานความต้องการของผู้สูงอายุ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์จัดกลุ่มเรียงลำดับตามความสำคัญ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการวางแผน เทศบาลนครเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ จึงมีความพร้อมทุกๆ ด้านมากกว่าเทศบาลระดับอื่น เช่น ประชาชนส่วนใหญ่ มีความรู้ มีการศึกษา มีฐานะดี การคมนาคมติดต่อสะดวกรวดเร็ว มีการใช้

เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการวางแผนการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่โดยยึดหลัก 4 M ได้แก่ คน (man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (material) และการบริหารจัดการ (management) มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการกำหนดและจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอและเหมาะสมไว้ในแผนพัฒนา 5 ปี และในเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ไม่ควรมีการเสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น ในการจัดกิจกรรมการศึกษาซึ่งรวมทั้งอุปกรณ์หรือสถานที่สำหรับผู้สูงอายุมาทำกิจกรรมร่วมกัน และเทศบาลนครควรมีการกำหนดหรือมอบหมายงานให้หน่วยงานหลักในการรับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุไว้อย่างชัดเจนที่เป็นเช่นนี้

เนื่องมาจากการกำหนดนโยบาย/แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมต่างๆ และการจัดสรรงบประมาณของเทศบาลนครนั้นยึดตามกรอบแนวทางให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต โดยเฉพาะช่วงวัยสูงอายุ นั้นมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ ส่งเสริมให้มีการทำงานหลังเกษียณผ่านการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเสริมทักษะการดำรงชีวิต ทักษะอาชีพในการหารายได้ มีงานทำที่เหมาะสมกับศักยภาพ มีการสร้างเสริมสุขภาพ ฟันฟูสุขภาพ การป้องกันโรคให้กับผู้สูงอายุ พร้อมกับจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และหลักประกันทางสังคมที่สอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของภาคิน กิติคุณนิตพงศ์ ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ พบว่า การกำหนดนโยบายผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่นจะกำหนดนโยบายและแผนงานโดยอ้างหรือยึดแนวทางนโยบายของรัฐบาล และยุทธศาสตร์ชาติเป็นหลัก และนำนโยบายมาจัดทำเป็นแผนสำหรับหน่วยงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบนโยบายของเทศบาล และจัดทำแผนงานเพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบนำไปปฏิบัติโดยมีการกำหนดนโยบายจากผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมทั้งมีการกำหนดทิศทางการดำเนินการและการสนับสนุนด้านต่างๆ เช่น งบประมาณ และหน่วยงานที่รับผิดชอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของโวโรนินาและรีเซอร์ (Voronina and Rezer) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้กลไกการบริหารภาครัฐเพื่อการพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในประเทศต่างๆและประเทศรัสเซีย (Application of Public Administration Mechanism for The Development of the educational potential of elderly citizens in the foreign and Russian experience) พบว่า ศักยภาพทางการศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทุนมนุษย์ เงื่อนไขของกลไกการบริหารราชการ ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมาย และการมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชน สอดคล้องกับงานวิจัยของแทม (Tam) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การเรียนรู้ของผู้สูงอายุในฮ่องกง (Active Ageing, Active Learning: Elder Learning in Hong Kong) พบว่า นโยบายและข้อกำหนดของการเรียนรู้

สำหรับผู้สูงอายุในฮ่องกง รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ จึงได้สนับสนุนการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องเพื่อช่วยในการดูแลสุขภาพและคุณภาพชีวิต และได้ยอมรับนโยบายขององค์การอนามัยโลก (WHO) เรื่อง สังคมสูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Ageing society) ซึ่งประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก คือ 1) สุขภาพที่ดี (health) 2) การมีส่วนร่วม (participation) 3) ความมั่นคงหรือการมีหลักประกัน (security) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตตามวัย จึงให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพ และความสามารถในการรับมือกับความท้าทายที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสู่วัยสูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกพันธ์ อินทร์ใจเอื้อ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทการบริหารจัดการศึกษาของนายกเทศมนตรีในอนาคต พบว่า นายกเทศมนตรีจะต้องศึกษาและกำหนดนโยบายทิศทางการศึกษาตามบริบทให้ทันยุคสมัยสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ และความต้องการของท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของอาชญญา รัตนอุบล และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ และงานวิจัยเรื่อง ข้อเสนอการพัฒนาร่างงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ พบว่า ประเทศไทยมีการจัดกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ ครอบครัว และชุมชน โดยมีการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมการเตรียมความพร้อมเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุมีการกำหนดนโยบาย มาตรการ และกลไกในการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุไว้อย่างชัดเจน มีการจัดทำมาตรการและออกแบบกลไกเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม ทุกรูปแบบเน้นการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองและสภาพจริงของการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังพบว่า มีความหลากหลายของรูปแบบของกิจกรรมขึ้นอยู่กับพื้นที่และหน่วยงาน องค์กร และเครือข่ายที่สนับสนุน สอดคล้องกับงานวิจัยของนวลฉวี ประเสริฐสุข คีรีบุณ จงวุฒิเวศย์ และวรรณภา แสงวิวัฒนะกุล ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ พบว่า ผู้ขับเคลื่อนประกอบด้วยนักวิจัยและชุมชน ได้แก่ ผู้สูงอายุในกลุ่ม/ชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานสนับสนุนในพื้นที่ กระบวนการขับเคลื่อนเป็นการขับเคลื่อนผ่านโรงเรียนผู้สูงอายุและกลุ่มกิจกรรมต่างๆโดยการดำเนินการ 9 ขั้นตอน ได้แก่ การประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างทีมงาน และเครือข่าย สสำรวจข้อมูลชุมชน ปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ ประชุมวางแผนกำหนดกิจกรรม ดำเนินกิจกรรม ทบทวน และปรับปรุงกิจกรรม ประเมินผลกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความรู้ยังยืนกับการดำเนินกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของสโนวสกาและเจดิงแนค (sniewska and Jedynak) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประเด็นและความท้าทายของเทศบาลในยุคประชากรสูงวัย (The Issues and Challenges of Local Government Units in the Era of Population Ageing) พบว่า เทศบาลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัญหาสังคม ได้แก่ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการย้ายถิ่นของประชากร ปัญหาโรคพิษสุรา

เรื่องร้อง และปัญหาความยากจน มีน้อยมากที่ให้ความสำคัญกับปัญหาทางการศึกษา การมีส่วนร่วม มีเพียงไม่กี่เขตเทศบาลซึ่งส่วนใหญ่เป็นเทศบาลขนาดใหญ่ และเป็นชุมชนเมืองที่ให้ความสำคัญกับผลกระทบของประชากรสูงวัยที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบาย การวางแผนการจัดสรรงบประมาณ รายได้ของเทศบาล ค่าใช้จ่ายด้านการดูแลสุขภาพและความช่วยเหลือทางสังคมที่เพิ่มขึ้น และการกำหนดนโยบายใหม่ๆ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ สอดคล้องกับหวัง (Wang) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสนับสนุนการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุในประเทศจีน: ความแตกต่างของนโยบายในภูมิภาคและการส่งเสริมสวัสดิการครอบครัว (Continuing Education of the Elderly in China: Regional Difference and Family Welfare Promotion) พบว่า มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละภูมิภาคของประเทศจีน ครอบครัวชาวจีนให้การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากจะได้รับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการศึกษาของผู้สูงอายุแล้วยังช่วยเพิ่มสวัสดิการในครอบครัวของผู้สูงอายุ รัฐบาลและสถาบันการศึกษามีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาระบบการศึกษาของผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุส่วนใหญ่จัดการศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุในชุมชนเมืองได้รับการพัฒนาด้านการศึกษาดีกว่าผู้สูงอายุในชนบทแต่ก็ไม่ใช่ผลกระทบที่สำคัญมาก นั่นหมายความว่า นโยบายของรัฐบาลมีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของผู้สูงอายุ ดังนั้น รัฐบาลควรให้ความสำคัญนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุให้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับแซนตินฮา คอสต้า และดิโอโก (Santina, Costa and Diogo) ได้ศึกษาเรื่อง นโยบายเทศบาลเมืองที่ส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุ (How Are Local Policies Promoting Older People's Mobility: A Case study) พบว่า ประชากรสูงวัยที่เพิ่มมากขึ้นก่อให้เกิดความท้าทายเกี่ยวกับนโยบายของเทศบาล แม้ว่าการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุมีความสำคัญแต่กิจกรรมการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุก็มีความสำคัญและมีการเน้นกิจกรรมการศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองควรจะต้องดำเนินการดำเนินนโยบายที่เน้นให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น สิ่งสำคัญคือ นโยบายสาธารณะที่จะเป็นกรอบในการพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้มีบทบาทสำคัญในกำหนดนโยบาย และการวางแผนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือ ผู้บริหารของเทศบาลที่จะกำหนดนโยบายให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ความต้องการของชุมชน รวมทั้งผู้สูงอายุ ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาสำรวจความต้องการของชุมชนรวมทั้งผู้สูงอายุเพื่อนำข้อมูลมากำหนดนโยบายที่จะกระตุ้นการรับรู้ และเปิดโอกาสการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาด้วยความกระตือรือร้น นอกจากนี้ผู้กำหนดนโยบายควรให้ความสำคัญในการบูรณาการระหว่างการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุกับกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับเคลลี (Kelly) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้และความคาดหวังในการเรียนรู้และการพัฒนาสำหรับผู้สูงอายุภายในสภารัฐบาล

ท้องถิ่นควีนส์แลนด์: กรณีศึกษา (Perceptions and expectations for learning and development for older workers within Queensland Local Government Councils: A Case Study) พบว่าด้านนายจ้าง ควรมีการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการเกี่ยวกับคนงานที่เป็นผู้สูงอายุให้ชัดเจนชี้ให้เห็นถึงประสิทธิผลและความเหมาะสม ได้แก่ ปัญหาการทำงานของผู้สูงอายุ ข้อจำกัดในการเรียนรู้และการพัฒนาของผู้สูงอายุ นายจ้างเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการรับผิดชอบต่อปัญหาของผู้สูงอายุในการเรียนรู้เกี่ยวกับงานผู้สูงอายุจะมีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างจำกัดเนื่องจากการเข้าร่วมในการเรียนรู้บ่อยทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และการขาดความสามารถบางประการที่จะเข้าร่วมในการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ในการทำงานทำให้เกิดอคติและระดับการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ที่แตกต่างกันซึ่งนำไปสู่ความแตกต่างกันของทัศนคติส่วนบุคคลและการพัฒนาตนเอง ด้านพนักงานที่เป็นผู้สูงอายุ พนักงานที่เป็นผู้สูงอายุ มีความรู้ความชำนาญที่เพิ่มมากขึ้นตามประสบการณ์การทำงานซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของคนงานสูงอายุ แต่ไม่มีนโยบายขององค์กรที่สนับสนุนพนักงานที่มีอายุมาก เช่น การสร้างเส้นทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ และแสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกัน รัฐบาลท้องถิ่นควรกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน สำหรับด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุรัฐบาลท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ พัฒนา และเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง โดยการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เช่น เข้าร่วมการวางแผนเพื่อเป็นการตกลงร่วมกันเกี่ยวกับเป้าหมายหรือโอกาสในการเรียนรู้สำหรับคนงานที่เป็นผู้สูงอายุ เข้าร่วมในการติดตามประเมินผลความสำเร็จของเป้าหมายตามที่ได้มีการวางแผน เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการทำงานร่วมกันในอนาคตและตกลงเกี่ยวกับความต้องการการฝึกอบรมในอนาคต และด้านนโยบายองค์กรแผนการฝึกอบรมที่ตกลงร่วมกันซึ่งจะสะท้อนถึงแรงบันดาลใจในการทำงาน ความชอบอาจนำไปสู่การปรับปรุงความมุ่งมั่นในการเรียนรู้และการพัฒนาของแรงงานที่เป็นผู้สูงอายุ โปรแกรมสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุสะท้อนให้เห็นในทัศนคติต่อการเรียนรู้และการพัฒนาการและระดับแรงจูงใจสำหรับผู้สูงอายุในการแสวงหาและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในอนาคต การพัฒนาประเด็นสำคัญคือการสื่อสาร ในปัจจุบันและวิธีที่คนงานผู้สูงอายุที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการศึกษาอบรม และการจ้างงานในอนาคต และสอดคล้องกับชิคอมบอริโอ, มาโคเร และไมยาฟ (Chikomborero, Makore and Maiyah) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง นโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นชุมชนเขตเมืองในประเทศซิมบับเว (Moving from the Margins: Towards an Inclusive Urban Representation of Older People in Zimbabwe's Policy Discourse) การวิจัยนี้จะนำเสนอข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ผู้กำหนดนโยบายและผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองซิมบับเวซึ่งเป็นประเทศทางตอนใต้ของทวีปในแอฟริกา พบว่า มีนโยบายที่จะปรับมุมมองภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุจากลักษณะพึ่งพา อ่อนแอ และเป็นผู้รับให้เป็นผู้สูงอายุที่เป็นผู้ให้การดูแลที่มีความกระตือรือร้นมากกว่าการเป็นผู้ที่ต้องรอรับการดูแล ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นกุญแจสำคัญของการพัฒนาประเทศ จึงควรจะได้เข้า

มามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุด้วย เช่น การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล เป็นต้น รัฐบาลควรจะต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เช่น รัฐบาลได้เปิดโอกาสให้ได้เข้าถึงการใช้อินเทอร์เน็ต และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินการจึงควรจะมีการกำหนดเป็นกฎหมายระหว่างประเทศและระดับภูมิภาค เช่น พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ และยุทธศาสตร์สูงวัยสุขภาพดีแห่งชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคประชาสังคม และผู้ปฏิบัติงาน ควรจะให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้สูงอายุเป็นสำคัญในลำดับแรก

การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครด้านการจัดการ พบว่า มีการดำเนินการที่หลากหลายอันประกอบด้วย เทศบาลนครเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาซึ่งอาจจะจัดการศึกษาเอง หรือร่วมมือกับองค์กร หน่วยงานอื่นๆ ประชาชน และแกนนำชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาลนคร เพื่อส่งเสริม สนับสนุน การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุโดยการใช้ชุมชนเป็นฐาน และควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชน แกนนำชุมชน รวมทั้งผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การวางแผน การจัดกิจกรรมการศึกษา และการสนับสนุนงบประมาณ เป็นต้น ควรมีการประสานความร่วมมือร่วมกับบุคลากรในชุมชน องค์กรภาครัฐ/ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุ คนในชุมชนเป็นจิตอาสาในการเข้าร่วมกิจกรรม ควรปลูกฝังให้บุตรหลาน ญาติของผู้สูงอายุ และคนในชุมชนให้เห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการจัดกิจกรรม และการเผยแพร่ผลงาน การจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรมีหลายช่องทาง และใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น การจัดตั้งกลุ่มไลน์ การประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ หนังสือพิมพ์รายงานประจำปี และสื่ออื่นๆ ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาด้านเทคโนโลยีและเครือข่าย ด้านสารสนเทศในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้สามารถใช้งานได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ มีการจัดตั้งสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนคร เพื่อเป็นศูนย์รวมในการจัดการศึกษา การพบปะสังสรรค์ และการทำกิจกรรมร่วมกัน การจัดตั้งสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุในระยะเริ่มแรกเทศบาลนครควรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการแล้วจึงขยายผลให้ชุมชนรวมถึงผู้สูงอายุให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ควรมีการปรับปรุงอาคารสถานที่ ห้องเรียนให้เพียงพอและมีความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ การมาเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาควรจัดให้มียานพาหนะอำนวยความสะดวกในการรับ – ส่งผู้สูงอายุ มีการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้โซเชียลมีเดีย เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถติดตามข่าวสารได้ทันเหตุการณ์ ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างอายุ สุขภาพร่างกาย และระดับความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุเป็นหลัก ซึ่งจำนวนผู้สูงอายุควรมีจำนวนไม่มากในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้บุคลากรสามารถให้คำแนะนำและดูแลได้อย่างทั่วถึง โดยเน้นเรื่องการดูแลสุขภาพตนเองเป็นหลักพร้อมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายอย่างเหมาะสมและถูกวิธีโดยมีบุคลากรที่มีความรู้คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนการดูแลด้านจิตใจของผู้สูงอายุให้รู้สึกถึงคุณค่าของตนเองและ

มีความสุขในการดำรงชีวิตร่วมกับคนอื่นได้ เช่น การเชิญผู้สูงอายุเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ให้กับเด็ก คนในชุมชน จัดให้มีการทัศนศึกษาดูงาน และการจัดบรรยายธรรมะ เป็นต้น รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรมีหลากหลาย เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ สมาคม/ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และการให้ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ ในการบริหารจัดการควรใช้หลักการวงจรของเดมมิง (PDCA) มาพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน สำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ควรจัดให้มีการสนับสนุนเตียงนอนหรือรถเข็นให้ยืมไปใช้ได้ เมื่อผู้สูงอายุเสียชีวิตก็ให้ญาตินำมาส่งคืนให้กับเทศบาลนครเพื่อหมุนเวียนแจกจ่ายให้กับผู้สูงอายุรายอื่นต่อไป หลักสูตรการเรียนการสอนควรมีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ และสามารถนำไปใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิตประจำวัน ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ อาชีพ การออกกำลังกาย งานอดิเรก นันทนาการ ธรรมะ รวมทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวย และปลอดภัยต่อผู้สูงอายุ และควรเพิ่มเติมหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานที่สามารถสื่อสารในชีวิตประจำวันได้ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และการมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ และเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมครบตามที่กำหนดควรมีการมอบวุฒิบัตร หรือใบประกาศนียบัตรให้กับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ผู้สูงอายุทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติและการดูแลที่เท่าเทียมกัน ซึ่งจะเห็นว่าสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตโดยเฉพาะช่วงวัยสูงอายุ นั้น มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ ส่งเสริมให้มีการทำงานหลังเกษียณ ผ่านการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเสริมทักษะการดำรงชีวิต ทักษะอาชีพในการหารายได้ มีงานทำที่เหมาะสมกับศักยภาพ มีการสร้างเสริมสุขภาพ ฟันฟูสุขภาพ การป้องกันโรคให้ผู้สูงอายุพร้อมกับจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และหลักประกันทางสังคมที่สอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคม และสอดคล้องกับหลักการบริหารของMcKinsey 7s framework ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ Hard Structure ได้แก่ กลยุทธ์ (Strategy) โครงสร้าง (Structure) ระบบ (System) และ Soft Structure ได้แก่ ค่านิยมร่วม (Shared value) รูปแบบการบริหาร (Style of Management) บุคคล (Staff) ทักษะ (Skill) ซึ่งเห็นได้จากแนวทางการระดมและจัดการทรัพยากรขององค์กรมาใช้ในการจัดกิจกรรมการศึกษา การประชาสัมพันธ์ การสร้างภาคีเครือข่าย การเปิดโอกาสให้คนในชุมชน แกนนำชุมชน มีส่วนร่วม และการจัดตั้งสมาคม/ชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกพันธ์ อินทร์ใจเอื้อ ที่ได้ศึกษาวินิจฉัยเรื่อง บทบาทการบริหารจัดการศึกษาของนายกเทศมนตรีในอนาคต พบว่า นายกเทศมนตรีจะต้องบริหารจัดการศึกษาโดยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียน เน้นความคิดสร้างสรรค์ การสร้างลักษณะนิสัยที่ดี มีทักษะการเรียนรู้ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทในยุคศตวรรษที่ 21 และจะต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมจัดการการศึกษา และให้ประชาชนชาวบ้านเข้ามามี

จัดการเรียนรู้เพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น นำเสนอข้อมูลด้านการศึกษาอย่างรอบด้านซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์และ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้ง ภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชน ท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน ร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การเสริมสร้างความ เข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทุกช่วงอายุทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ ครอบครัว ชุมชนและสังคมให้นานที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาชญญา รัตนอุบล และคณะที่ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ พบว่า รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย รูปแบบวิทยาลัยที่สาม รูปแบบศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชนรูปแบบ เมือง/ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ รูปแบบชมรมผู้สูงอายุ/สโมสรผู้สูงอายุ และรูปแบบ การรวมกลุ่มตาม อสังคัย และแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 หลักสำคัญ คือ การกำหนดเนื้อหา/กิจกรรมการเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อ ส่งเสริมกิจกรรมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้/สื่อการเรียนรู้ และการวิจัย และการพัฒนา สอดคล้องกับอาชญญา รัตนอุบล และคณะได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาและการเรียนรู้ ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย พบว่า สภาพการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุจัดขึ้นเพื่อการ ดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้จัดการศึกษาและผู้สอนคือ ครูภูมิปัญญาหรือผู้รู้ในชุมชน เจ้าหน้าที่ สาธารณสุข และควรเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาผู้สูงอายุในพื้นที่ รูปแบบการจัด ได้แก่ การอบรม ระยะสั้นเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบ โรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยแบบบูรณาการในลักษณะสาระบันเทิง มีการสร้างและส่งเสริม แกนนำผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กิจกรรมการจัดการศึกษาควรบูรณาการอย่าง หลากหลายรูปแบบในลักษณะพหุวัย เน้นการอภิปรายหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกันอย่างไม่เป็น ทางการ วิธีการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ การจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้ารับ การศึกษา ควรเน้นการประชาสัมพันธ์กิจกรรม โดยส่งเสริมแรงจูงใจเรื่องประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับ หลังจากเข้ารับการศึกษา และเนื้อหาการเรียนรู้ ควรตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุตาม ความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล และควรนำไปสู่การประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์ชีวิตที่ เป็นจริง ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ ด้าน เศรษฐกิจและการออม ด้านการเรียนรู้ และด้านสิทธิของผู้สูงอายุตามกฎหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ชรี รูปะวิเชตร์ และพลอยไพลิน รูปะวิเชตร์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การจัดการศึกษาสำหรับ ผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาภาวะพหุพลังในผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมาเรียนด้วยแรงจูงใจของตนเอง มีความ พึงพอใจต่อกิจกรรมการฟังธรรมะจากพระสงฆ์ นันทนาการ การรักษาสุขภาพ อาชีพ ศิลปวัฒนธรรม

ความต้องการในหัวข้อการศึกษาของผู้สูงอายุคือ การดูแลสุขภาพกายและจิตใจ กลยุทธ์ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาพหุพลังในผู้สูงอายุ พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุต้องเร่งสร้างผู้สูงอายุให้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีการสร้างวิทยาการเพิ่ม มีการเพิ่มหลักสูตรวิชาศิลปะ เช่น การวาดรูป และการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้จัดการศึกษากันเองกลุ่มเล็กๆที่ศูนย์ส่งเสริมคุณภาพชีวิต และการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้จัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนเอง ทั้งจากงบภายในองค์กรบริการภายในและภายนอกชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ชรี ฐะปะวิเชตร์และคณะได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการสังคมผู้สูงอายุของพื้นที่หุบเขาเมืองชิมานโตะ จังหวัดโคชิ ประเทศญี่ปุ่น พบว่า เมืองเล็กๆตั้งอยู่ในหุบเขาชื่อชิมานโตะ จังหวัดโคชิ ประเทศญี่ปุ่น ที่มีอัตราการเกิดที่ต่ำแต่สัดส่วนของจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นและมีอายุยืนยาว การจัดการสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่นี้จึงใช้การบริหารแบบองค์กรขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพและบูรณาการองค์กรต่างๆมาทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการจิตอาสาของคนในชุมชน ผู้สูงอายุมีพลังในการดำรงชีวิตด้วยการช่วยเหลือตนเอง และพบปะช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มผู้สูงอายุ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนด้วยการสร้างศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุและคนทุกกลุ่มทุกวัยได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันและเชื่อมโยงกันและกันโดยมีการดำเนินการจัดการกันเองของกลุ่มผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่เทศบาลจะมาดูแลเป็นบางครั้งบางคราว และตามแผนประจำปีหรือตามความต้องการของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราวัจน์ จันทสิทธิ์ และคณะได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย พบว่า มีกลยุทธ์หลัก คือ กลยุทธ์ส่งเสริมการใช้งบประมาณในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องระดมทุนในการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุโดยจัดตั้งกองทุนการศึกษาเสริมสร้างเครือข่าย ความร่วมมือ และดำเนินการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุเพื่อคุณภาพชีวิตและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้ กลยุทธ์คือ การเสริมสร้างการเรียนรู้ และความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการใช้เทคโนโลยี อบรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และการอบรมให้ความรู้เรื่องผู้สูงอายุอยู่อย่างไรให้มีความสุข และเสริมสร้างทักษะความสามารถความถนัดของผู้สูงอายุ กลยุทธ์การส่งเสริมสถานที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา กลยุทธ์หลัก คือ มีการบริหารจัดการสถานที่ อาคาร และสภาพแวดล้อม จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและปรับปรุงสถานที่รองรับการเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุ และการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีเพื่อกระบวนการเรียนรู้ กลยุทธ์หลักคือ พัฒนาการใช้เทคโนโลยีเพื่อกระบวนการเรียนรู้สำหรับการศึกษาผู้สูงอายุต้องสนับสนุนการใช้สื่อด้านเทคโนโลยีทันสมัยด้วยการสร้างแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ การส่งเสริมแลกเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้จากหน่วยงานอื่นๆ การพัฒนาและปรับปรุงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการจัดการศึกษา และจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีทันสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของโวโรนินาและรีเซอร์ (Voronina and Rezer) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้กลไก

การบริหารภาครัฐเพื่อการพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในประเทศต่างๆและประเทศรัสเซีย (Application of Public Administration Mechanism for The Development of the educational potential of elderly citizens in the foreign and Russian experience) พบว่า เมื่อประชาชนให้ความสนใจเรื่องการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น มีโอกาสทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมีมากขึ้น เนื้อหาทางการศึกษาจึงมีเพิ่มมากขึ้น จึงมีการจัดโปรแกรมการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพ และการฝึกอบรมใหม่ๆเกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ แทม (Tam) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเรียนรู้ของผู้สูงอายุในฮ่องกง (Active Ageing, Active Learning: Elder Learning in Hong Kong) พบว่า การดำเนินการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุส่วนใหญ่จัดโดยศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ และองค์กรบริการทางสังคม หลักสูตรที่เปิดสอนนั้นส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาส่วนบุคคล เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ ภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา การเขียนพู่กันจีน การวาดภาพสีน้ำและหมึก การเต้นรำ และการรำไทเก๊ก เป็นต้น รัฐบาลมีการประสานความร่วมมือกันมากขึ้นในการพัฒนานโยบายด้านผู้สูงอายุ การพัฒนานโยบายเพื่อการศึกษาผู้สูงอายุในฮ่องกง มีแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการและมีความต่อเนื่องซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆในรูปแบบของการรณรงค์ทางสังคม มีการริเริ่มและการสนับสนุนงบประมาณ คณะกรรมการผู้สูงอายุของฮ่องกงได้ดำเนินการอย่างจริงจัง ผู้สูงอายุจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ รัฐบาลมีการดำเนินการเชิงรุกในการจัดหางบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของไลเบธ (Liesbeth) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเรียนรู้ของผู้สูงอายุในเบลเยียม (Lifelong Learning in Old Age: Results from the Belgian Ageing Studies) พบว่า ผู้สูงอายุที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา มีจำนวน 1 ใน 4 คิดเป็นร้อยละ 26.2 และผู้สูงอายุที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา ร้อยละ 73.8 กลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาน้อยที่สุด ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมากที่สุด กลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นแม่หม้าย และกลุ่มผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำซึ่ง สอดคล้องกับการวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุอื่นๆ จึงชี้ให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา และพบว่า ระดับการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีอุปสรรคในการใช้โปรแกรมการศึกษาน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาน้อย ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา ผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดทางด้านร่างกายจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาน้อย ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางสังคมจะเป็นการสนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา เช่น การเป็นอาสาสมัครจะมีการเชื่อมโยงทางสังคมและใช้อินเทอร์เน็ตบ่อยขึ้น จึงทำให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษามากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ มุซิกค์และวิลสัน (Musick and Wilson) ที่ยืนยันว่าการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการมีส่วนร่วม (participation breeds participation) นอกจากนี้การจัดกลุ่มในการเข้าร่วม

กิจกรรมทางการศึกษาควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้สูงอายุ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส สุขภาพร่างกาย สอดคล้องกับงานวิจัยของเซียงเหวยและฮวงหยู (Xianwei and Hong Yu) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดกลุ่มการศึกษาเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (The Elderly Education Model Based on Autonomous Learning Groups under the Regular Situation of COVID-19 Epidemic Prevention and Control) พบว่า เมื่อประมาณสิ้นปี ค.ศ. 2018 มหาวิทยาลัยและโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุมากกว่า 62,000 แห่ง ทุกระดับในประเทศจีนซึ่งมีนักเรียนมากกว่า 8 ล้านคน ต้องเผชิญกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างกะทันหันทำให้โรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุทั่วประเทศจีนได้ถูกปิด และการเรียนในห้องเรียนแบบเดิมไม่สามารถดำเนินการต่อได้ มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยชุมชนสำหรับผู้สูงอายุจึงไม่สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุได้ในช่วงระยะเวลาการแพร่ระบาด สถาบันการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุบางแห่งจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะต้องสำรวจรูปแบบการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุแบบใหม่ที่เหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุ จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องในอนาคตควรจะต้องได้รับการคิดค้นและพัฒนาเพื่อนำไปใช้ เช่น รูปแบบหลักสูตร สื่อการสอน วิธีการสอน และเนื้อหา เป็นต้น การบูรณาการแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาโดยการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานเพื่อการพัฒนาที่หลากหลายและเต็มรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา การทำความเข้าใจความต้องการของผู้สูงอายุ การกำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินการ และการจัดกิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ สอดคล้องกับครัม และคาโอเวค (Kump and Kraovec) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลในชนบทและในเมือง (The educational opportunities for older adults in rural and urban municipalities) พบว่า มีความแตกต่างของกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาล เทศบาลในเมือง มีความพร้อมที่มีบริการทางการศึกษาที่หลากหลายมีทั้งการศึกษาที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการสำหรับผู้สูงอายุให้เลือกและมีการเข้าถึงข้อมูลที่ดี และไม่มีค่าใช้จ่าย (ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนของสหภาพยุโรป เทศบาลและรัฐ) การมีส่วนร่วมในการศึกษาในระดับต่ำมักจะเชื่อมโยงกับระดับการศึกษาที่ต่ำและความยากจนของผู้สูงอายุ และยังรวมถึงมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการศึกษา เช่น เนื้อหาและการจัดการศึกษาตามความต้องการของผู้สูงอายุ กิจกรรมให้ความรู้และเวลาร่างสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับเฉพาะขอบเขตของโอกาสทางการศึกษาในเขตเทศบาลเท่านั้น แต่ควรรวมถึงมาตรการอื่นๆที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการศึกษา เทศบาลในเขตชนบทและในเขตเมืองควรมีการพัฒนาคุณภาพของโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ โปรแกรมการศึกษา และความสามารถในการเข้าถึงได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย สอดคล้องกับพาส และคณะ (Pappas and other) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการออกแบบ E-Learning บนพื้นฐานความรู้ความเข้าใจสำหรับผู้สูงอายุ (Cognitive-Based E-Learning

Design for Older Adults) พบว่า ความซรามีความสัมพันธ์อย่างมากกับการลดลงของความสามารถ ในการรับรู้ ในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงความรู้ การศึกษา และการพัฒนาการ ความรู้ ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ผู้สูงอายุควรจะมีการเตรียมพร้อมที่จะนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ ผู้สูงอายุชอบการเรียนรู้ในรูปแบบ E-Learning ที่นำเสนอเนื้อหาทางการศึกษาที่ละขั้นตอน พร้อมทั้งมี คำถามและตัวอย่างการปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีทัศนคติเชิงบวกต่อการศึกษาในรูปแบบ E-Learning สอดคล้องกับโคเซอร์สกา (Kozerska) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาของผู้สูงอายุในโปแลนด์ (Older people's education: the case of Poland) พบว่า ความต้องการทางการศึกษาของผู้สูงอายุนั้นได้รับอิทธิพลมาจาก ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และลักษณะส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ รวมทั้งด้านเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความต้องการทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุนั้นเป็นการเติมเต็มในส่วนที่ไม่ได้รับหรือในส่วนที่ขาดหายไปของผู้สูงอายุ ดังนั้น การได้รับการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจึงช่วยเติมเต็มให้กับ ผู้สูงอายุ และยังก่อให้เกิดทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตให้กับผู้สูงอายุ การสนับสนุนทางด้านการศึกษา สำหรับผู้สูงอายุจากทางสถาบันมหาวิทยาลัยวัยที่สาม ซึ่งเป็นสถาบันที่เป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุน การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาองค์ความรู้ของผู้สูงอายุ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้เข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น และเป้าหมายที่สำคัญอีกอย่างคือ การให้โอกาสกับผู้สูงอายุในการ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การสนับสนุนวิถีการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ มีคุณค่า มีสุขภาพร่างกายและ จิตใจที่ดี และยังให้ผู้สูงอายุมีโอกาสในการเข้าสังคมเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งยังปรับปรุงทักษะที่จำเป็นต่อ การดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เช่น การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ผู้สูงอายุจะมีกิจกรรมในสังคมลด น้อยลงส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจ จึงควรมีองค์กรทางศาสนาให้การสนับสนุนทางจิตวิญญาณ และ สนับสนุนในกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ A deterministic model เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นความต้องการและความสนใจส่วนบุคคลของ ผู้สูงอายุที่ต้องการจะเข้ามามีส่วนร่วมในสังคม เพื่อก่อให้เกิดความมีคุณค่าในตนเอง เช่น กิจกรรมการศึกษา เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ A humanistic model เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุที่มุ่งเน้นการ พัฒนาตนเองเพื่อทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน และ A critical model เป็นรูปแบบ การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุที่มุ่งเน้นการมีจิตสำนึก สอดคล้องกับบูลตัน และแทม (Boulton and Tam) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเรียนการสอนสำหรับผู้สูงอายุในฮ่องกงและออสเตรเลีย (Issues in teaching and learning for older adults in Hong Kong and Australia) พบว่า กระบวนการและบทบาทการ เรียนการสอนสำหรับผู้สูงอายุควรที่จะเสริมสร้างพลังของผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุเป็นต้นว่า ผู้สูงอายุได้เลือก เรียนที่ตรงกับความต้องการ ความสนใจของตนเองและสามารถใช้เทคโนโลยีค้นหาข้อมูลข่าวสารได้ด้วย ตนเอง การเรียนรู้ในบั้นปลายของชีวิตไม่ได้เป็นเพียงแค่การเรียนรู้ตลอดชีวิตเท่านั้น แต่เป็นการใช้เวลาของ ชีวิตที่เหลืออยู่ให้เปิดกว้างขึ้น ผู้จัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุหรือวิทยากรผู้สอนควรจะต้องตระหนักถึง การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในช่วงสุดท้ายของชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อสามารถจัดการกับการ

เปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย สังคม และจิตใจ ในการจัดเรียนการสอนควรที่จะสามารถประเมินลักษณะที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุผ่านทาง การสื่อสาร ความไว้วางใจ ความเชื่อใจ การเปิดใจให้กว้าง การทำงานร่วมกันผู้สูงอายุควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามา มีบทบาททางการจัดการศึกษา เช่น การวางแผน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีอำนาจหน้าที่ในการที่จะรับผิดชอบตนเองต่อการเรียนรู้ การบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ในบั้นปลายของชีวิต ผู้จัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุมีความจำเป็นต้องรับทราบข้อเท็จจริงที่ว่าผู้เรียนเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุมาก การใช้แนวทางและการปฏิบัติที่เหมาะสมจะนำไปให้ผู้สูงอายุสามารถนำประโยชน์จากประสบการณ์ที่สะสมมาใช้ในการช่วยเหลือตนเองให้สามารถเอาชนะกับอุปสรรคในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้ผลลัพธ์เชิงบวกสำหรับผู้สูงอายุ ผู้ให้บริการจัดการศึกษาควรให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเลือกการศึกษาเรียนรู้ และมีการจัดลำดับความสำคัญต่างๆของการเรียนรู้ ผู้จัดการศึกษาหรือวิทยากรผู้สอนจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตร เนื้อหาการเรียนการสอนและกิจกรรมการศึกษาให้มีความความยืดหยุ่น และมีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมสนับสนุนแรงจูงใจของผู้สูงอายุแต่ละบุคคลให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสอดคล้องกับเมอร์เรียม และคีร์ (Meriam and Kee) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน: กรณีการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ (Promoting Community Wellbeing: The Case for Lifelong Learning for Older Adults) พบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในผู้สูงอายุสามารถมีส่วนสนับสนุนให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี สังคมสูงวัยเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกซึ่งเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายต่อความเป็นอยู่ที่ดี การวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ มีสุขภาพดีและมีการศึกษามากขึ้นสามารถช่วยประหยัดทรัพยากรของชุมชนได้ เช่น งบประมาณ และการให้บริการของครอบครัวและชุมชนลดลง ขณะเดียวกันผู้สูงอายุที่มีศักยภาพและมีสุขภาพดีก็สามารถมีส่วนสนับสนุนให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยการใช้ความรู้ความชำนาญจากประสบการณ์ชีวิตที่สะสมมาของผู้สูงอายุ การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการสำหรับผู้สูงอายุส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีศักยภาพ และส่งเสริมโอกาสการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน นอกจากนี้ยังเพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุและสามารถส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถเผชิญและรับมือกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆได้

การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร มีการดำเนินการที่หลากหลายอันประกอบด้วย ควรมีการจัดเตรียมบุคลากรสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด เภสัชกร อย่างเพียงพอและพร้อมให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุในกรณีเร่งด่วนได้อย่างทันท่วงที มีการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องให้มีความรู้ที่หลากหลาย คิดเป็นทำเป็น คิดค้นงานนวัตกรรมใหม่ๆ ในการจัดการเรียนการสอน การดูแลผู้สูงอายุและพัฒนาบุคลากร

ให้มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้สูงอายุ มีความทุ่มเท มุ่งมั่น มีการทำงานเป็นทีม ปฏิบัติงานอย่างจริงจังด้วยใจที่มีจิตสาธารณะ มีความเข้าใจ ยอมรับ มีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ และมีการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุด้วยความรัก ความเมตตา และความเอื้อเฟื้อเพื่อมีการนำกระบวนการวิจัยมาใช้ เพื่อการพัฒนา และแก้ไขปัญหาให้เป็นรูปธรรม อีกทั้งควรเพิ่มขีดความสามารถในกระบวนการจัดการศึกษาโดยจัดให้มีการอบรมเทคนิคการจัดการกระบวนการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงาน พร้อมทั้งมีการส่งเสริมวิธีการสอนแบบบูรณาการ บุคลากรควรมีความรู้ที่เท่าทัน ชัดเจน แม่นยำ และปฏิบัติงานตามระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ เช่น ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์การใช้เงินอย่างเคร่งครัด แต่ระเบียบอื่นๆควรมีความยืดหยุ่นบ้างพอสมควร นอกจากนี้ควรส่งเสริมบุคลากรให้มีความก้าวหน้า ในหน้าที่การงานโดยมีระบบการประเมินผลงานที่ชัดเจน และใช้หลักธรรมาภิบาล สำหรับวิทยากรในการจัดกิจกรรมการศึกษาให้ความรู้ต่างๆแก่ผู้สูงอายุควรเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย ในการนำพาผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น และมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นให้กำลังคนภาคีรัฐทุกประเภททุกระดับและทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงอายุ มีส่วนร่วมเป็นพลังของสังคม มีทักษะความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และเพื่อให้สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต เพื่อให้คนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษา ศีลธรรมและเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด บุคลากรทุกระดับเป็นหัวใจขององค์กรเป็นตัวขับเคลื่อนให้ องค์กรประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายองค์กร การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องให้มีความรู้ สร้าง ทักษะใหม่ๆที่จำเป็น ขณะเดียวกันก็พัฒนาเพื่อยกระดับทักษะเดิมๆให้ดีขึ้นเพื่อรองรับการทำงานในสังคม สูงอายุ การสร้างขวัญและกำลังใจ และความจงรักภักดีต่อเทศบาลนครย่อมทำให้เทศบาลนครบรรลุ เป้าหมายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราวัฒน์ จันทสิทธิ์ และคณะได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเด่นชัย พบว่า มีกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพบุคลากรสำหรับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ กลยุทธ์หลักคือ ต้องเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และอบรมเทคนิคการจัดการกระบวนการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงาน พร้อมกับการส่งเสริมวิธีการสอนแบบบูรณาการ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และพัฒนาระบบการ สรรหาบุคลากรสนับสนุนการจัดการศึกษาและมีจิตอาสา พัฒนาการศึกษাজัดกระบวนการเรียนรู้ เคลื่อนที่ในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกพันธ์ อินทร์ใจเอื้อ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารจัดการศึกษาของนายกเทศมนตรีในอนาคต พบว่า นายกเทศมนตรี จะต้องบริหารจัดการศึกษา

โดยส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้ได้เรียนรู้ทักษะที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ตามยุคสมัย เป็นครูมืออาชีพ มีความรู้ คู่คุณธรรม ใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาการจัดการศึกษา การทำงานเป็นทีม และเรียนรู้ การปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับโดยเคร่งครัดและเป็นธรรม เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการปฏิบัติหน้าที่ และการสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อให้เกิดองค์กรแห่งความสุข ได้แก่ สร้างความเสมอภาคในการจัดการศึกษา มีธรรมาภิบาล จัดสรรงบประมาณในการจัดการศึกษาอย่างเพียงพอ ประสานแผนการจัดการศึกษาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับมูลตัน และแทม (Boulton and Tam) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเรียนการสอนสำหรับผู้สูงอายุในฮ่องกงและออสเตรเลีย (Issues in teaching and learning for older adults in Hong Kong and Australia) พบว่า ผู้จัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุหรือวิทยากรผู้สอนควรจะต้องตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในช่วงสุดท้ายของชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย สังคม และจิตใจ ในการจัดเรียนการสอนควรที่จะสามารถประเมินลักษณะที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุผ่านทางวิธีการสื่อสาร ความไว้วางใจ ความเชื่อใจ การเปิดใจให้กว้าง การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้ผลลัพธ์เชิงบวกสำหรับผู้สูงอายุ ผู้ให้บริการจัดการศึกษาควรให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเลือก การศึกษาเรียนรู้ และจัดลำดับความสำคัญต่างๆของการเรียนรู้ ผู้จัดการศึกษาหรือวิทยากรผู้สอน จำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรเนื้อหาการเรียนการสอนและกิจกรรมการศึกษาให้มีความความยืดหยุ่น และมีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมสนับสนุนแรงจูงใจของผู้สูงอายุแต่ละบุคคลให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และควรเป็นผู้มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร ด้านการอำนวยความสะดวก การสั่งการ มีการดำเนินการที่หลากหลายอันประกอบด้วย เทศบาลนครควรเป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ มีการกำหนดและมอบหมายภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ ขั้นตอนการดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติได้ และเป็นไปในแนวทางเดียวกันให้กับบุคลากร ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ นายกเทศมนตรี ซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดของเทศบาลนคร ควรเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ทันสมัย มีการบริหารแบบก้าวกระโดด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เสียสละ เข้าถึงจิตใจผู้สูงอายุเป็นผู้นำบุคลากรและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการเสียสละ มุ่งมั่น ทุ่เมเท เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รู้จักดึงจุดเด่น จุดแข็งขององค์กร ชุมชน มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารจัดการ และมีระบบการบริหารจัดการศึกษาโดยมอบหมายอำนาจหน้าที่และการสั่งการตามแผนงานที่กำหนด มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนทำให้เกิดการประสานงาน และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร มีการมอบอำนาจการตัดสินใจตามลำดับชั้นอย่างเป็นระบบตามสายการบังคับบัญชา ทำให้การประสานงานระหว่างหน่วยงาน

ภายในเทศบาลนครและในชุมชนเป็นไปได้อย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ การสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับบุคลากรบางครั้งผู้บริหารควรจะมาร่วมปฏิบัติงานกับผู้ปฏิบัติแบบเป็นพี่เป็นน้องโดยไม่ถือตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกพันธ์ อินทร์ใจเอื้อที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารจัดการศึกษาของนายกเทศมนตรีในอนาคต พบว่า นายกเทศมนตรีจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ทันยุคสมัย ปรับกระบวนการที่คนมุ่งให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษา แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ยอมรับและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็น และร่วมกันตัดสินใจในการจัดการศึกษาและกระจายอำนาจในการตัดสินใจและให้อิสระผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา และสอดคล้องกับเคลลี (Kelly) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้และความคาดหวังในการเรียนรู้และการพัฒนาสำหรับผู้สูงอายุภายในสภารัฐบาลท้องถิ่นควีนส์แลนด์: กรณีศึกษา (Perceptions and expectations for learning and development for older workers within Queensland Local Government Councils: A Case Study) พบว่า รัฐบาลท้องถิ่นควรกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนสำหรับด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุรัฐบาลท้องถิ่น และควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีการเรียนรู้ การพัฒนา และเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง โดยการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การวางแผน การจัดกิจกรรมการศึกษา การติดตามประเมินผล

การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคต ด้านการควบคุมกำกับติดตามและประเมินผล มีการดำเนินการที่หลากหลายวิธีอันประกอบด้วย มีการประเมินผลการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุก่อนและหลังการจัดการศึกษา การประเมินผลและรายงานผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน มีการนำเสนอผลการประเมินผลต่อผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชนในชุมชน อีกทั้งควรมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการจัดการศึกษาให้ดียิ่งๆขึ้นไปและมีความยั่งยืน สิ่งสำคัญในการติดตามประเมินผลควรเน้นที่ตัวผู้สูงอายุเป็นหลักเป็นต้นว่า ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการติดตามประเมินผล มีการดำเนินงานเชิงรุกในการปรับปรุงการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และผู้ปฏิบัติก็มีส่วนสำคัญในการติดตามประเมินผลเช่นกัน โดยการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลให้ผู้บริหารพิจารณาตกลงใจในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ควรจัดทำประชาพิจารณ์เพื่อรับทราบปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนให้ดียิ่งๆขึ้นไป มีกระบวนการติดตามประเมินผล สรุปปัญหาข้อขัดข้อง และอุปสรรคตามแผนการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้วิทยากรควรมีการประเมินผลโดยการสังเกตความสนใจ ความกระตือรือร้นของผู้สูงอายุในขณะเข้าร่วมกิจกรรม ผู้ที่รับผิดชอบในการประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับการประเมินผล รวมทั้งควรมีการประสานความร่วมมือ

กับสถาบันการศึกษามาร่วมในการประเมินผลโดยการนำกระบวนการวิจัยมาใช้ พร้อมทั้งมีการจัดทำคู่มือการวัดและประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน และควรมีหน่วยงานภายในเทศบาลที่รับผิดชอบหลักในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจีราวัจน์ จันทสิทธิ์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย พบว่า มีกลยุทธ์ยกระดับคุณภาพการประเมินผลการจัดการศึกษา กลยุทธ์หลักคือเร่งปรับปรุงกระบวนการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยการอบรมกระบวนการวัดผลและจัดทำคู่มือการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ประเมินผลการเรียนรู้และปรับปรุงเทคโนโลยีการวัดและประเมินผลระดับความสำเร็จจากเนื้อหาสาระ สอดคล้องกับงานวิจัยของนวลฉวี ประเสริฐสุข ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และวรรณภา แสงวัฒนะกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ พบว่า แนวทางการขับเคลื่อนชุมชนให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ คือ ผู้ขับเคลื่อน ประกอบด้วย นักวิจัยและชุมชน ได้แก่ ผู้สูงอายุในกลุ่ม/ชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานสนับสนุนในพื้นที่ กระบวนการขับเคลื่อนเป็นการขับเคลื่อนผ่านโรงเรียนผู้สูงอายุและกลุ่มกิจกรรมต่างๆโดยการดำเนินการ 9 ขั้นตอน (9 ก้าว) ได้แก่ การประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างทีมงานและเครือข่าย สสำรวจข้อมูลชุมชน ปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ ประชุมวางแผนกำหนดกิจกรรม ดำเนินกิจกรรม ทบทวนและปรับปรุงกิจกรรม ประเมินผลกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างความยั่งยืนกับการดำเนินกิจกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของแทม (Tam) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การเรียนรู้ของผู้สูงอายุในฮ่องกง (Active Ageing, Active Learning: Elder Learning in Hong Kong) พบว่า รัฐบาลได้มีการดำเนินการในเชิงรุก เช่น การจัดทำงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ การประเมินผลเพื่อปรับปรุงแนวทางการดำเนินงาน เครือข่าย ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงคุณภาพและมาตรฐาน มีการสำรวจความสามารถในการเข้าถึงการเรียนการสอนและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการศึกษาเรียนรู้ของผู้สูงอายุ รวมทั้งทำความเข้าใจถึงเหตุผลที่ผู้สูงอายุไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สอดคล้องกับเคลลี่ (Kelly) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้และความคาดหวังในการเรียนรู้และการพัฒนาสำหรับผู้สูงอายุภายในสภารัฐบาลท้องถิ่นควีนส์แลนด์: กรณีศึกษา (Perceptions and expectations for learning and development for older workers within Queensland Local Government Councils: A Case Study) พบว่า รัฐบาลท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ พัฒนา และเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง โดยการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การติดตามประเมินผลความสำเร็จของเป้าหมายตามที่ได้มีการวางแผนไว้ เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการทำงานร่วมกันในอนาคตและตกลงเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการฝึกอบรมในอนาคต และสอดคล้องกับบูลตันและแทม (Boulton and Tam) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเรียนการสอนสำหรับผู้สูงอายุในฮ่องกงและออสเตรเลีย (Issues in teaching and learning for older adults in Hong

Kong and Australia) พบว่า การจัดเรียนการสอนควรที่จะสามารถประเมินลักษณะที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุผ่านทาง การสื่อสาร ความไว้วางใจ ความเชื่อใจ การเปิดใจให้กว้าง การทำงานร่วมกันกับผู้สูงอายุ ควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีบทบาททางการจัดการศึกษา เช่น การวางแผน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล ผู้จัดการศึกษาหรือวิทยากรผู้สอนจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตร เนื้อหาการเรียนการสอน และกิจกรรมการศึกษาให้มีความความยืดหยุ่นและมีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมสนับสนุนแรงจูงใจของผู้สูงอายุแต่ละบุคคลให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และควรเป็นผู้มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และสิ่งสำคัญคือ ควรมีการประเมินผลการจัดการศึกษา เช่น มีการประเมินผลเกี่ยวกับหลักสูตรที่จำเป็นจะต้องมีในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในครั้งนี้ได้ค้นพบองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคตที่สามารถนำไปใช้เตรียมการรองรับสังคมผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นต่อไปได้ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ด้านนโยบายและการวางแผน รัฐบาลควรที่จะกำหนดนโยบายที่มีลักษณะกว้างแต่ครอบคลุมและชัดเจนเพื่อเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานของเทศบาลนครและนำไปสู่การปฏิบัติที่จะสามารถถ่ายทอดไปสู่ผู้ปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นแนวทางเดียวกัน นายกเทศมนตรีเป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ จึงควรเป็นผู้บริหารที่มีความสามารถจะต้องเก่งงาน-เก่งคน-เก่งคิด ซึ่งในบรรดาทักษะทั้งสามนี้ ทักษะในด้านการคิดรวบยอดหรือการเก่งคิดเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดของผู้บริหาร นายกเทศมนตรีจะต้องเล็งเห็นและให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีความคิดริเริ่มกำหนดวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุโดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมกันและให้การสนับสนุนการกำหนดวิสัยทัศน์ต้องเชื่อมโยงกับภารกิจ ค่านิยม และความเชื่อเข้าด้วยกันแล้วร่วมกันวางแผนเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ด้านการจัดการ เทศบาลนครควรเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาเอง หรือร่วมมือกับองค์กร หน่วยงานอื่น ประชาชนและแกนนำชุมชน และควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชน แกนนำชุมชน รวมทั้ง

ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ควรปลูกฝังให้บุตรหลาน ญาติของผู้สูงอายุ และคนในชุมชนเห็นความสำคัญและคุณค่าของผู้สูงอายุ นอกจากนี้เทศบาลนครควรมีการจัดการที่จะสามารถนำจุดเด่นและจุดแข็งของเทศบาลนครมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้ประสบความสำเร็จ โดยมีการจัดการแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง”

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ควรมีการจัดเตรียมบุคลากรสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด และเภสัชกร อย่างเพียงพอและพร้อมให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุได้อย่างทันทั่วทั้งที่ ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มียุทธศาสตร์ มีทักษะที่จำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุตามยุคสมัย โดยใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาการจัดการศึกษา มีการทำงานเป็นทีม และที่สำคัญคือ การมีความรู้คู่คุณธรรม ปฏิบัติงานอย่างจริงจังด้วยใจที่มีจิตสาธารณะ และควรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีการยอมรับ และมีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุอันจะส่งผลให้เกิดการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุด้วยความรักความเมตตาและเอื้อเฟื้อ

ด้านการอำนวยความสะดวก การสื่อสาร เทศบาลนครควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการเสียสละมุ่งมั่น ท่วมเทและเป็นศูนย์รวมของการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของบุคลากร และชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีการกระจายอำนาจให้หน่วยงานย่อยที่รับผิดชอบมีอิสระในการตัดสินใจ และร่วมตัดสินใจ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและการพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุต่อไปในอนาคต

ด้านการควบคุมกำกับติดตามและประเมินผล ควรมีการควบคุมกำกับติดตามและประเมินผล ควรจะยึดแนวทางและหลักการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาซึ่งรวมถึงผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยมีหลักเกณฑ์การติดตามและประเมินผลที่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน โปร่งใส มีมาตรฐาน และถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยการประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งความรู้ของชุมชนและเป็นแกนกลางในการในการศึกษาค้นคว้า การแสวงหาความรู้และวิทยาการใหม่ๆ รวมทั้งจัดให้มีการทำประชาพิจารณ์เพื่อทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน พร้อมทั้งมีการจัดทำคู่มือการวัดและประเมินผลที่เป็นมาตรฐานและควรมีหน่วยงานภายในเทศบาลที่รับผิดชอบหลักในการติดตามประเมินการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เช่น กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาวิจัยข้อจำกัด สภาพปัญหา และอุปสรรคในการการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากแต่ละองค์กรมีโครงสร้างการจัดองค์กรและการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทยตามแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ พ.ศ. 2545-2559. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2559.

_____ . คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ. เข้าถึงเมื่อ 5 มกราคม 2564. เข้าถึงได้จาก https://www.dop.go.th/knowledge_th_20161706121558_1.pdf

กาญจนา เกรียงชี. “การศึกษากับการพัฒนาที่ยั่งยืน.” วารสารสมาคมนักวิจัย 21, 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2559): 13-17.

กลุ่มงานกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น2 กองกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. ข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เข้าถึงเมื่อ 26 มกราคม 2564. เข้าถึงได้จาก <http://www.dla.go.th/work/abt/>

ขวัญสุดา บุญทศ และชนิษฐา นันทบุตร, “ความสุข ความทุกข์ และสุขภาพจิตผู้สูงอายุในชุมชนแห่งหนึ่ง ในภาคเหนือตอนบน ประเทศไทย,” วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 62, 3 (มิถุนายน-กันยายน 2560): 257-270.

จิตตรา มาคะผล และคณะ. รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยวัยที่สาม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สำหรับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2562.

จีราวัฒน์ จันทสิทธิ์ และคณะ. “กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย” วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ 13, 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2561): 28-37.

จุมพล พลุ่ทธีวิน. การวิจัยอนาคตด้วย EDRF. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554.

_____ . Twilight Program เรื่อง การวิจัยอนาคต, เข้าถึงเมื่อ 28 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จาก [http://www.rd.hu.ac.th/TW99-การวิจัยเชิงอนาคต \(Future Research\) pdf](http://www.rd.hu.ac.th/TW99-การวิจัยเชิงอนาคต (Future Research) pdf)

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, ประเสริฐ อินทร์รักษ์ และสงวน อินทร์รักษ์. ความรู้พื้นฐานทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2559.

นวลฉวี ประเสริฐสุข, ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และวรรณภา แสงวัฒนะกุล. รายงานการวิจัย เรื่อง การขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2562.

บรรลุ ศิริพานิช. ผู้สูงอายุไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2556.

พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข, ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และจิตตรา มาคะผล. รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนา
ทักษะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์แบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุในชนบทไทย: ด้านวัฒนธรรม.
นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2558.

“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 116, ตอนที่ 74 ก (18 สิงหาคม
2542): 1-6.

“พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542.”
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116, ตอนที่ 114 ก (17 พฤศจิกายน 2546): 52-53.

เพ็ชรี รุประวิเชตร์ และคณะ. “การจัดการสังคมผู้สูงอายุของพื้นที่หุบเขาเมืองซิมาโนตะ จังหวัดโคชิ
ประเทศญี่ปุ่น.” **วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต** 6, 1 (มกราคม-เมษายน 2561):
22-32.

เพ็ชรี รุประวิเชตร์ และพลอยไพลิน รุประวิเชตร์. “กลยุทธ์การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพื่อพัฒนา
ภาวะพหุพลังในผู้สูงอายุ.” **วารสารศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่** 2, 3
(กันยายน-ธันวาคม 2561): 17-30.

ภาคิน กิติคุณนิติพงษ์. “การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ.”
ปรัชญาคุณวิบัณฑิต สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2562.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล. **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2562**. นครปฐม: โรงพิมพ์พรินเตอร์
จำกัด 999, 2562.

ระวี สัจโสภณ. “แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพหุพลังในผู้สูงอายุ.” **วารสารเกษตรศาสตร์
(สังคม)** 34, 3 (กันยายน - ธันวาคม 2556): 471-490.

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 124, ตอนที่ 47 ก (24
สิงหาคม 2550): 11-23.

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 134, ตอนที่ 40 ก
(6 เมษายน 2560): 14.

วิโรจน์ สารรัตน์. **ปฏิบัติการวิจัยอนาคตด้วย EDFA**. กรุงเทพฯ: อักษรภาพิพัฒนา, 2557.

วัทธิ จันทรโอกุล. “รายงานผลการศึกษา เรื่อง การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของประเทศไทย.”
วารสารส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต 3, 2 (ธันวาคม 2556 - มกราคม 2557): 19-24.

แหวดดาว พิมพ์พันธ์ และคณะ. “การเสริมพลังความแข็งแกร่งในชีวิตของผู้สูงอายุในเขตระเบียงเศรษฐกิจ
ภาคตะวันออกตามหลักพุทธธรรมปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช.”
วารสารสันติศึกษาปริทัศน์ มจร 7, 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2562): 738-751.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, ภาวนา พัฒนศรี และธนิกานต์ ศักดา. **การถอดบทเรียนตัวอย่างที่ดีของโรงเรียน
และชมรมผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้**. เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2564. เข้าถึงได้จาก
<https://thaitgri.org/?p=37852>

สถาบันพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคใต้ สำนักงานการศึกษาจากระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.

หลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 144 ชั่วโมง. เข้าถึงเมื่อ 5 มกราคม 2564. เข้าถึงได้จาก
https://www.dop.go.th/knowledge_th_20161706121558_1.pdf

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. **มนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ: มุมมองเชิง
จิตวิทยาสังคม และสุขภาพ.** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย
(มส.ผส.), 2556.

สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์ และคณะ. “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุไทย.”
วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 9, 1 (มกราคม – มิถุนายน 2559): 121-127.

สุธี ขวัญเงิน. **หลักการจัดการ.** กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2559.

สุธีรา บัวทอง, สุทธิพงษ์ สภาพอดด์ และศิริมา จิตต์จรัส. “ผู้สูงอายุกับเหตุผลในการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้
และสิ่งที่ต้องการเรียนรู้.” **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 1,2 (มิถุนายน 2557-
มีนาคม 2558): 6-17.

สุบัน มุขระโกษา. **การวิจัยอนาคตด้วยเทคนิค EDFFR** ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ,
2557.

สุมาลี สังข์ศรี. **การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2556.

เสรี ทองเทศ และเพชรดา เวชศรี. **การบริหารเทศบาล.** นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2557.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ยุทธศาสตร์ชาติ อนาคตไทย อนาคตเรา.”
วารสารเศรษฐกิจและสังคม 55, ฉบับพิเศษ (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561): 1-96.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. **สาระน่ารู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ชุดที่ 2: ความรู้
เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นและวัฒนธรรมทางการเมือง.** กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2562.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. **เครื่องมือการมองอนาคต.**
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี, 2562.

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข และสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข. **คู่มือ
การบูรณาการความร่วมมือ 4 กระทรวง (กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนา
สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข)
การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตในช่วงวัยผู้สูงอายุ.** นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข, 2560.

อาชัญญา รัตน์อุบล. “ข้อเสนอการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ.” **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย** 11, 1 (มกราคม – มิถุนายน 2562): 26-46.

- _____ . รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559.
- อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. “การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ.” *วารสารครุศาสตร์* 40, 1 (กรกฎาคม-ตุลาคม 2555): 14-28.
- _____ . “การศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยแรงงาน.” *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* 40,2 (พฤศจิกายน 2554 - กุมภาพันธ์ 2555): 20-34.
- เอกพันธ์ อินทริใจเอื้อ. “บทบาทการบริหารจัดการศึกษาของนายกเทศมนตรีในอนาคต.” ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2561.
- อุสาคห์ โกลปานิิก. *ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินในกฎหมายมหาชน*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, 2554.
- อำนาจ บุญรัตน์ไม่ตรี และนิพนธ์ ไตรสรณะกุล. “การบริหารงานบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีการบริหารเทศบาลตามมาตรฐานการจัดทำบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน.” *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์* 17, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2558): 93-108.

ภาษาต่างประเทศ

- A. Kelly Kathy. “Perceptions and expectations for learning and development for older workers within Queensland Local Government Councils: A Case Study.” Ph.D.dissertation, Queensland University Of Technology, 2012.
- Agnieszka Kozerska. “Older people’s education: the case of Poland.” *Educational Sciences Journal* 36, 2 (2017): 106-118.
- Boulton-Lewis Gillian M. and Tam Maureen. “Issues in teaching and learning for older adults in Hong Kong and Australia.” *Educational Gerontology Journal* 44, 10 (2018): 639-647.
- Busisiwe Chikomborero, Ncube Makore and Sura Al-Maiyah, “Moving from the Margins: Towards an Inclusive Urban Representation of Older People in Zimbabwe’s Policy Discourse” *Societies Journal* 11, 7 (January 21, 2021): 2-21.
- Gonçalo Santinha, Catarina Costa and Sara Diogo. “How Are Local Policies Promoting Older People’s Mobility: A Case study.” *Urban Science Journal* (August 2, 2018): 1-12.
- Hao Wang. “Continuing Education of the Elderly in China: Regional Difference and Family Welfare Promotion.” *Advances in Social Science, Education and Humanities Research Journal* 238 (2018): 379-383.

- Katarzyna Maj-Wąsniowska and Tomasz Jedynek. "The Issues and Challenges of Local Government Units in the Era of Population Ageing." **Administration Sciences Journal** 10, 36 (June 18, 2020): 1-22.
- Liesbeth De Donder and other. "Lifelong Learning in Old Age: Results from the Belgian Ageing Studies." **Procedia -Social and Behavioral Sciences Journal** 116 (2014): 513 – 517.
- Lyudmila Voronina and Tatiana Rezer. "Application of Public Administration Mechanism for The Development of the educational potential of elderly citizens in the foreign and Russian in experience." In **Edulearn** 19, 4264-4268. Edited by L. Gómez Chova, A. López Martínez, and I. Candel Torres. Palma de Mallorca Spain: IATED Academy, 2019.
- Marios A. Pappas and other. "Cognitive-Based E-Learning Design for Older Adults." **Social Sciences Journal** 8, 6 (January 4, 2019): 1-18.
- Peter Jarvis. **Adult Learning in The Social**. New York: Routledge, 2012.
- Sharan B. Merriam and Youngwha Kee, "Promoting Community Wellbeing: The Case for Lifelong Learning for Older Adults," **Adult Education Quarterly Journal** 64, 2 (January 3, 2014): 128-144.
- Sonja Kump and Sabina Jelenc Kraovec. "The educational opportunities for older adults in rural and urban municipalities." **Anthropological Notebooks Journal** 20, 1 (2014): 51-68.
- Tam Maureen. "Elder Learning in Hong Kong." In **Active Ageing, Active Learning**, 163- 174. Edited by G. Boulton Lewis and Tam Maureen. Dordrecht Netherlands: Springer, 2012.
- Xianwei Xia and Hong Yu. "The Elderly Education Model Based on Autonomous Learning Groups under the Regular Situation of COVID-19 Epidemic Prevention and Control." **Library Journal** 7, 10 (2020): 1-10.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญและขอสัมภาษณ์งานวิจัย

ที่ อว 8612.2/787

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

16 พฤศจิกายน 2563

เรื่อง ขอสัมภาษณ์งานวิจัย

เรียน

ด้วย นางจุฑามาส ไห่ไทย รหัสนักศึกษา 60252934 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาของเทศบาลนครสำหรับผู้สูงอายุ” ในการนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญให้นักศึกษาสัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำไปประกอบงานวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.มัทนา วังนอมศักดิ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร. 09 3979 3455

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์
การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร

กลุ่ม: ผู้เชี่ยวชาญ

1. ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี อาจารย์ประจำแขนงวิชาการศึกษานอกระบบ
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. ผศ.ดร.สุพรทิพย์ พุฒเนียด อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์
อาจารย์ประจำศูนย์การเรียนรู้กิจกรรมทางกายผู้สูงอายุแบบองค์รวม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
3. ผศ.ดร.ศิริลักษณ์ กิจศรีไพศาล อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. รศ.ดร.ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ หัวหน้าหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยคริสเตียน
5. รศ.ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว อาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
อดีตที่ปรึกษาประธานสภาเทศบาลนครนครปฐม

กลุ่ม: ผู้กำหนดนโยบาย

1. คุณชลิต ตุ่มทองคำ ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีนครนครปฐม
อดีตผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนทวารวดี เทศบาลนครนครปฐม
2. ดร.ปกรณ์ หงษ์สุพรรณ รองประธานสภาเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี
3. คุณวรจุมติ ตันวิสุทธิ รองนายกเทศมนตรีนครนครสวรรค์
4. คุณจินตนา เสรีภาพ รองนายกเทศมนตรีนครนครสวรรค์
5. คุณสุพจน์ ไทสมัคร สมาชิกสภาเทศบาลนครนครราชสีมา
6. ดร.เอกพันธ์ อินทร์ใจเอื้อ นายกเทศมนตรีเมืองสุพรรณบุรี

กลุ่ม: ผู้ปฏิบัติ

1. คุณกัลยา สังคหัตถการ ผู้อำนวยการส่วนบริการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
เทศบาลนครนครสวรรค์
2. ดร.พรรณมาส พรหมพิลา ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล 2 วัดปราสาททอง
เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี
3. ดร.ศิริพร อินทร์ใจเอื้อ เลขานุการนายกเทศมนตรีเมืองสุพรรณบุรี
4. ดร.ธนวรรณ ทองอ่อน ผู้อำนวยการกองการศึกษา เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ
5. คุณจักรไตร สันตินันท์รักษ์ รองปลัดเทศบาลนครนครปฐม

กลุ่ม: ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนคร

1. คุณดุขนิ สุจริตบรรณ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนครปฐม
2. ดร.วิโรจน์ ปองชนพิสิฐ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนครปฐม
อดีตอาจารย์ภาควิชาพยาธิวิทยา คณะแพทยศาสตร์
โรงพยาบาลรามาริบัติ มหาวิทยาลัยมหิดล
3. คุณชวลีศรี เวชวงศ์วาน ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนครปฐม
อดีตผู้อำนวยการสำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
เทศบาลนครนครปฐม
4. คุณพันธ์พศิน คลั่งเงินวรากร ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก
อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนวังทองพิทยาคม จังหวัดพิษณุโลก
5. พลเอก ดร. สมชาติ แน่นอุดร ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครขอนแก่น
อดีตผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษกองทัพบก

ภาคผนวก ค
เครื่องมือ EDFR รอบที่ 1

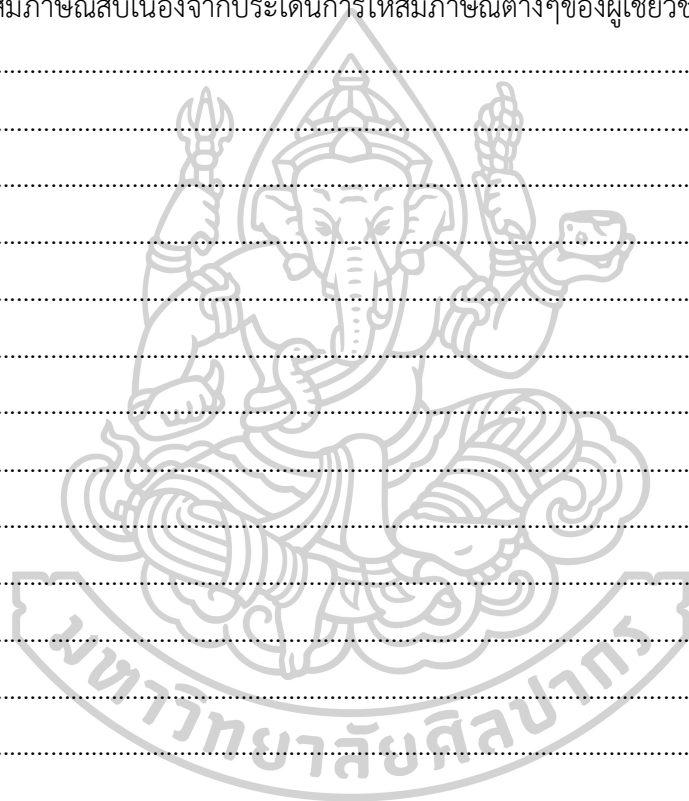
เครื่องมือ EDFR รอบที่ 1

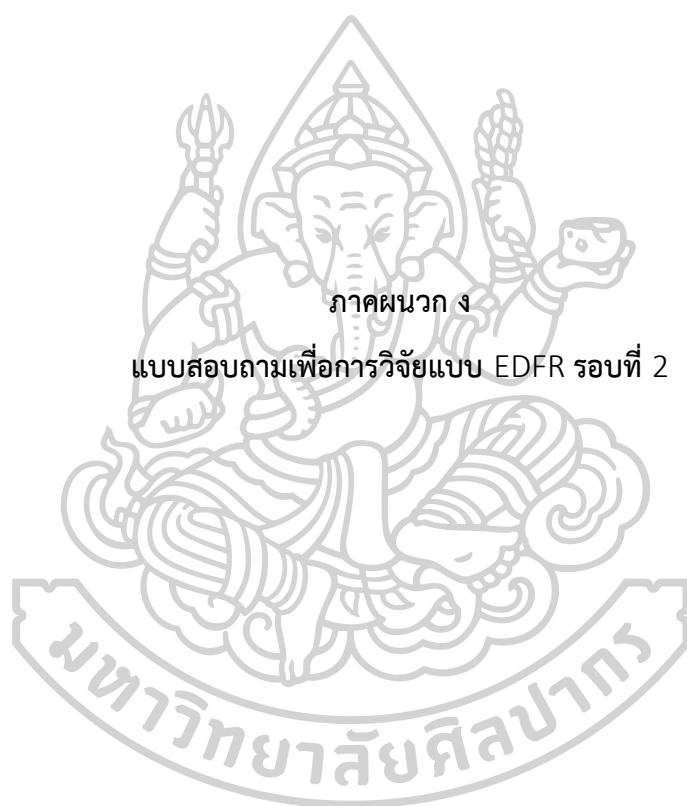
แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร

สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

ประเด็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

1. ในมุมมองของท่าน ท่านมีแนวความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครในอนาคตควรเป็นอย่างไร เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุและนำไปสู่การปฏิบัติที่ทำให้เกิดเป็นรูปธรรม และสัมภาษณ์สืบเนื่องจากประเด็นการให้สัมภาษณ์ต่างๆของผู้เชี่ยวชาญ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยแบบ EDFR รอบที่ 2
เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร

คำชี้แจง

ตามที่ท่านได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การวิจัยครั้งนี้ โดยการให้สัมภาษณ์ในรอบที่ 1 เรียบร้อยแล้วนั้น ผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นของท่าน ไปสังเคราะห์ร่วมกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นๆ ได้ข้อความคิดเห็นทั้งสิ้น 5 ด้าน รวม 70 ข้อ ซึ่งได้พัฒนาเป็นแบบสอบถาม รอบที่ 2 ฉบับนี้

ผู้วิจัยจึงเรียนขอความกรุณาเพื่อโปรดตอบแบบสอบถามฉบับนี้ อันจะเป็นการรวบรวมความคิดเห็นของท่านและผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นๆ เข้าด้วยกันเพื่อหาความสอดคล้องของความคิดเห็นในเชิงสถิติต่อไป เมื่อท่านได้ตอบแบบสอบถามรอบนี้เรียบร้อยแล้วขอความกรุณาส่งคืนผู้วิจัยภายในวันที่ 15 มกราคม 2564 ด้วยก็จักเป็นพระคุณอย่างสูง

นางจุฑามาส โหยังไทย

นักศึกษาหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร 086-8002579 e-mail: myfriend2738@hotmail.com

ชี้แจง โปรดพิจารณาเลือกการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครตามความคิดเห็นของท่านว่าอยู่ในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย/ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- ระดับ 1 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- ระดับ 2 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- ระดับ 3 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- ระดับ 4 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- ระดับ 5 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อที่	การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
1. ด้านนโยบายและการวางแผน						
1	ศึกษานโยบายและมาตรการต่างๆของรัฐที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ นำมากำหนดเป็นนโยบายของเทศบาล เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับบริบท สภาพปัญหาของแต่ละท้องถิ่น					
2	นายกเทศมนตรีให้ความสำคัญด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ โดยการกำหนดนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน					
3	แผนปฏิบัติการจะต้องกำหนดงบประมาณและแหล่งที่มาของงบประมาณให้ชัดเจน อาทิ งบประมาณแผ่นดิน งบรายได้ของเทศบาล งบจากการระดมทุนหรือรับบริจาค เป็นต้น					

ข้อที่	การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
4	มีนโยบายที่มุ่งมั่น ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน					
5	การนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรทำอย่างจริงจัง และต่อเนื่องเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมชัดเจน					
6	ควรมีการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการของผู้สูงอายุ และนำ ข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์จัดกลุ่ม เรียงลำดับความสำคัญ เพื่อใช้ ประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการวางแผน					
7	การวางแผนการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ควรใช้หลัก 4 M ได้แก่ คน (man) เงิน (money) วัสดุอุปกรณ์ (material) และการ บริหารจัดการ (management)					
8	กำหนดและจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาของผู้สูงอายุอย่าง เพียงพอและเหมาะสมไว้ในแผนพัฒนา 5 ปี และในเทศบัญญัติ งบประมาณรายจ่ายประจำปี					
9	การจัดการศึกษา รวมทั้งอุปกรณ์หรือสถานที่ที่ผู้สูงอายุมาทำกิจกรรม ร่วมกันไม่ควรมีการเสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น					
10	กำหนดหรือมอบหมายงานให้มีหน่วยหลักรับผิดชอบด้านการศึกษา สำหรับผู้สูงอายุให้ชัดเจน					
2. ด้านการจัดการ						
11	เทศบาลนครเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาซึ่งอาจจะจัด การศึกษาเอง หรือขอความร่วมมือจากองค์กร หน่วยงานทุกหน่วยใน ท้องถิ่นมาร่วมมือกัน					
12	เทศบาลนครควรมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษา สำหรับผู้สูงอายุและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นภายใน องค์กร					

ข้อที่	การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
13	การส่งเสริม สนับสนุน การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ โดยการใช้ชุมชนเป็นฐาน					
14	คนในชุมชนรวมทั้งผู้สูงอายุควรมีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ					
15	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการวางแผนจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ					
16	ส่งเสริม สนับสนุน แกนนำชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ร่วมกิจกรรม เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ และ สนับสนุนงบประมาณ เป็นต้น					
17	ประสานความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายুর่วมกับบุคลากรในชุมชน องค์กรภาครัฐ/ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในชุมชน					
18	ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุ คนในชุมชน ให้เป็นจิตอาสาในการร่วมกิจกรรม					
19	ควรปลูกฝังให้บุตรหลานหรือญาติของผู้สูงอายุให้ความสำคัญ และคุณค่าของผู้สูงอายุ					
20	การประชาสัมพันธ์ข่าวสารการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุควรจะใช้หลายช่องทางเพื่อความทั่วถึง และใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น การจัดตั้งกลุ่มไลน์ เป็นต้น					
21	มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงาน กิจกรรมการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ผ่านทางเว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ และ รายงานประจำปี และสื่ออื่นๆด้วย					

ข้อที่	การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
22	ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาด้านเทคโนโลยีและเครือข่ายด้านสารสนเทศในการจัดการศึกษาผู้สูงอายุให้สามารถใช้ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ					
23	มีการจัดตั้งสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครเพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาหรือพบปะสังสรรค์หรือทำกิจกรรมร่วมกัน					
24	การจัดตั้งสมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุระยะเริ่มแรกเทศบาลนครควรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการแล้วจึงขยายผลให้ชุมชนรวมถึงผู้สูงอายุให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ					
25	การปรับปรุงอาคารสถานที่และห้องเรียนให้เพียงพอและมีความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ					
26	ควรจัดยานพาหนะรับ - ส่ง ผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วมกิจกรรม					
27	ควรมีการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับไซเบอร์ลิตีตี้เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถติดตามข่าวสารได้ทันเหตุการณ์					
28	การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างอายุ สุขภาพร่างกาย และระดับความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุเป็นหลัก					
29	การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีจำนวนไม่มากในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้บุคลากรให้คำแนะนำ และดูแลได้อย่างทั่วถึง					
30	การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรเน้นการดูแลสุขภาพตนเองเป็นหลัก					

ข้อที่	การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
31	ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายอย่างเหมาะสม และ ถูกวิธี โดยมีบุคลากรที่มีความรู้คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ					
32	การจัดการศึกษาที่ส่งเสริม สนับสนุน การดูแลด้านจิตใจผู้สูงอายุ ให้รู้สึกมีคุณค่า มีความสุข สามารถดำรงชีวิตร่วมกับคนอื่นได้ เช่น เชิญผู้สูงอายุเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ ให้กับเด็ก คนในชุมชน การทัศนศึกษาดูงาน และการจัดบรรยาย ธรรมะ เป็นต้น					
33	การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรมีหลากหลายรูปแบบ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ สมาคม/ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และการให้ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ					
34	ผู้บริหารเทศบาลนคร ควรใช้หลักการวงจรของเดมมิ่ง (PDCA) มาพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง					
35	ควรจัดให้มีเตียงนอนหรือรถเข็นให้การสนับสนุนผู้สูงอายุที่มี รายได้น้อยได้ยืมไปใช้เมื่อผู้สูงอายุเสียชีวิตก็ให้ญาติมาคืนให้กับ เทศบาลเพื่อหมุนเวียนแจกจ่ายให้กับผู้อื่นต่อไป					
36	ส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุให้พัฒนาตนเองทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ และ มีความสุข					
37	หลักสูตรการเรียนการสอนควรมีความหลากหลาย สอดคล้องกับ ความต้องการ การดำเนินชีวิต โดยสามารถนำไปใช้ได้จริง และ ควรต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้สูงอายุ					

ข้อที่	การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
38	หลักสูตรการเรียนการสอนควรเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ อาชีพ การออกกำลังกาย งานอดิเรก นันทนาการ ธรรมะ รวมทั้งการจัด สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและปลอดภัยต่อผู้สูงอายุ และการสอน ภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานที่สามารถสื่อสารในชีวิตประจำวันได้					
39	ควรมีการมอบวุฒิบัตรหรือใบประกาศนียบัตรให้กับผู้สูงอายุเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมครบตามที่กำหนด					
40	ผู้สูงอายุทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติและการดูแลที่เท่าเทียมกัน					
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร						
41	จัดเตรียมบุคลากรสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นัก กายภาพบำบัด เภสัชกร อย่างเพียงพอและพร้อมให้การช่วยเหลือ ผู้สูงอายุกรณีเร่งด่วนได้อย่างทันท่วงที					
42	ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ให้มี ความรู้ที่หลากหลาย คิดเป็นทำเป็น คิดค้นงานนวัตกรรมใหม่ในการ จัดการเรียนการสอน และการดูแลผู้สูงอายุ					
43	ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการถ่ายทอด องค์ความรู้ให้แก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
44	บุคลากรควรมีความทุ่มเท มุ่งมั่น ปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ทำด้วยใจ มี จิตสาธารณะ มีเมตตาและเอื้อเฟื้อ					
45	ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อ บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ					
46	ส่งเสริม สนับสนุน บุคลากรโดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนา และแก้ปัญหการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม					

ข้อที่	การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
47	ส่งเสริม สนับสนุน บุคลากรในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ โดยการเพิ่มขีดความสามารถในกระบวนการจัดการศึกษา และอบรมเทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ การศึกษาดูงาน พร้อมกับการส่งเสริมวิธีการสอนแบบบูรณาการ					
48	ส่งเสริม สนับสนุน บุคลากรให้มีความรู้เท่าทัน ชัดเจน แม่นยำ และปฏิบัติงานตามระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆอย่างเคร่งครัด เช่น ระเบียบกฎเกณฑ์การใช้จ่ายเงิน แต่ระเบียบอย่างอื่นควรยืดหยุ่น					
49	ส่งเสริมบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน โดยมีระบบการประเมินผลงานที่ชัดเจน และใช้หลักธรรมาภิบาล					
50	วิทยาการที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุควรเป็น ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายในการนำพาผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม					
4. ด้านการอำนวยความสะดวก การสั่งการ						
51	เทศบาลนครควรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน ผู้สูงอายุ แกนนำชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม					
52	กำหนดและมอบหมายภาระ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ขั้นตอนการดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติได้ และเป็นไปในแนวทางเดียวกันให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง					
53	นายกเทศมนตรีควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ทันสมัย มีการบริหารแบบก้าวกระโดด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เสียสละ เข้าถึงใจประชาชน เป็นผู้นำบุคลากรและชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง					
54	ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการเสียสละ มุ่งมั่น ท่วมเท เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน รู้จักดึงจุดเด่น จุดแข็งขององค์กร ชุมชน มาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการ					

ข้อที่	การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
55	มีระบบการบริหารจัดการศึกษาโดยมอบหมายอำนาจหน้าที่ และการสั่งการตามแผนงานที่กำหนด มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจนจึงทำให้เกิดการประสานงาน และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ					
56	มีระบบการสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้บริหารมีอำนาจการตัดสินใจตามลำดับชั้นอย่างเป็นระบบ ตามสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ทำให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในเทศบาล และในชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ					
57	มีการสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับบุคลากร บางครั้งผู้บริหารควรจะมาร่วมปฏิบัติงานกับผู้ปฏิบัติแบบเป็นที่เพื่อน้องโดยไม่ถือตัว					
5.ด้านการควบคุมกำกับติดตามและประเมินผล						
58	มีการประเมินผลการศึกษาของผู้สูงอายุก่อนและหลังการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการศึกษา					
59	มีการประเมินผลและรายงานผลการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน					
60	นำเสนอผลการประเมินผลต่อผู้บริหาร หน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชนในชุมชน เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการศึกษาให้ดีขึ้น และมีความต่อเนื่อง					
61	การติดตามประเมินผลควรเน้นที่ตัวผู้สูงอายุเป็นหลักเป็นต้นว่า ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง					

ข้อที่	การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
62	ผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการติดตามประเมินผล มีการดำเนินงานเชิงรุก ในการปรับปรุงการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และผู้ปฏิบัติก็มีส่วนสำคัญในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลให้ผู้บริหารพิจารณาตกลงใจ					
63	ทำประชาพิจารณ์ เพื่อทราบปัญหา ความต้องการอย่างแท้จริงในชุมชน แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป					
64	มีกระบวนการติดตามประเมินผล สรุปปัญหาข้อขัดข้องและอุปสรรคตามแผนการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ					
65	วิทยากรควรมีการประเมินผลโดยการสังเกตความสนใจ ความกระตือรือร้นของผู้สูงอายุในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วย					
66	ผู้ที่รับผิดชอบในการประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับการประเมินผล					
67	การประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาร่วมในการประเมิน					
68	การประเมินผล การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุควรใช้กระบวนการวิจัยมาใช้					
69	มีการจัดทำคู่มือการวัดและประเมินผลที่เป็นมาตรฐานในการติดตามประเมินผล					
70	ควรมีหน่วยงานภายในที่รับผิดชอบหลักในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ					

ลงชื่อ.....ผู้ตอบแบบสอบถาม

(.....)

...../...../.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางจุฑามาส โหย่งไทย
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2521 ระดับประถมศึกษา โรงเรียนจ่านกร้อง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. 2527 ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. 2531 ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (การพยาบาลและผดุงครรภ์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2559 ปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2562 กำลังศึกษาปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม
ที่อยู่ปัจจุบัน	94/158 หมู่ที่ 3 ต.ธรรมศาลา อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

